

KOROŠKI

svižinar

RAZGLEDI RAVENSKIH ŽELEZARJEV

Leto XXIX

Ravne na Koroškem, 25. avgusta 1979

Št. 3

1919 - 1979

60-letnica
ustanovitve
KPJ in SKOJ,
revolucionar-
nih sindikatov
in napredne-
ga ženskega
gibanja

M. Matkovič

Spomin na Poljano nam daje moč za še hitrejši razvoj našega samoupravnega socialističnega sistema

(govor na svečani seji občinske skupščine 13. maja 1979)

13. maja je bila pri nas velika slovesnost. Najprej je bila svečana seja vseh zborov Skupščine občine Ravne v kulturnem domu v Kotljah, kjer je bil sprejet sklep, da se dr. Franc Sušnik imenuje za častnega občana Raven na Koroškem in kjer so bili razglašeni tudi dobitniki letošnjih občinskih nagrad in pohval. Osrednja prireditel v počastitev 60-letnice ZK, mladine in revolucionarnih sindikatov pa je bila nato pri Kefrovem mlinu, kjer so na obnovljeni hiši odkrili tudi spominsko ploščo. O teh dogodkih poročamo v nadaljevanju.

Štiriintrideset let je minilo, ko je bila na Poljani pri Prevaljah od 13. do 15. maja 1945 zadnja velika bitka na ozemlju Evrope. Po krvavi štiriletni borbi smo si dokončno priborili svobodo in obračunali z okupatorjem in njegovimi pomočniki. To je bil velik in grozljiv zaključek našega trpljenja in krvavenja pod okupatorjevim škornjem, ki nas je neusmiljeno iztrebljal z ubijanjem, izseljevanjem in izganjanjem v taborišča. Takemu početju okupatorja se je slovenski narod — in s tem tudi Korošci — uprl že v začetku. Od prvih glasnikov osvobodilnega gibanja v letu 1941 je minilo komaj leto in že se je pojavila pod Peco prva četa koroških partizanov. Legenda o Matjažu izpod Pece je prešla iz namišljene v novo, stvarno vsebino. Od Ziljske doline do Uršlje gore, od Savinjskih planin do zadnjih obronkov Smrekovca je šla ta legenda od ust do ust. Osvojila je srca in vžigala plamen upora v slehernem kotičku koroške zemlje. Iz čete je nastal bataljon, iz bataljona odred. S koroškimi borci so se dopolnje-

vale nove brigade — Pohorska, Šlandrova, Štirinajsta divizija. Mežiška dolina sama je dala nad tisoč sedemsto borcev za svobodo, več kot šeststo jih je dalo svoja življenja.

Vsi, do takrat prikriti, po socialnih in nacionalnih pravicah težeči vzgoni so privreli na dan. To ni bil upor posameznikov, niti ni bil to le spontan protest stoletja tlačenih in zatiranih. Vse to, kar se je dogajalo v koroških hribih in vaseh in po vsej Sloveniji, je pomenilo mnogo več. Pomenilo je, da se je v zavesti ljudi nekaj spremenilo. Boj malega človeka, ki je takrat vzplamtel z vso elementarno silo, je dokazal, da so delovni ljudje Mežiške doline zreli in sposobni, da zavestno ustvarjajo svojo prihodnost. Za sadove njihovega boja, ki so jih v vseh večjih gospodarskih in političnih pretresih skozi desetletja odzvali drugi, jih tokrat niso mogli opehariti.

Delavski razred, na čelu s komunistično partijo, je tudi na Koroškem dal narodnoosvobodilnemu gibanju svoj pečat. Koroško partizanstvo je bila organska sestavina in del narodnoosvobodilnega boja slovenskega naroda, hkrati s tem pa del narodnoosvobodilne partizanske borbe jugoslovanskih narodov. Navdihovali in vodili sta jo Osvobodilna fronta in Komunistična partija Slovenije. Koroški partizani so se od vsega začetka zavedali in bili ponosni, da so vojska, ki jo vodi legendarni komandant Tito. Leta 1944 so zapisali: »Po volji ljudstva Mežiške doline smo ustanovili okrožni odbor Osvobodilne fronte in z njim položili temeljni kamen

mežiškemu okrožju Osvobodilne fronte v bodoči, enakopravni Jugoslaviji!«.

Ob našem občinskem prazniku se spominjamo bitke na Poljani, ko se je vdala zadnja nemška divizija, ki je hotela uteči nekaznovana iz Jugoslavije 13. maja 1945, spominjamo se zajetja desettisočglave nemške in kvizlinške vojske, ki so jih na vzhodnem Koroškem prisilile k predaji enote Štirinajste udarne divizije ter tretje Jugoslovanske armade. Ta bitka pomeni konec druge svetovne vojne v Jugoslaviji in Evropi, potrjuje tudi v orožju skovano bratstvo jugoslovanskih narodov, je opomin vsem ter nazadnjaškim silam, ki jim je v napotje politična, socialna, gospodarska in kulturna rast nove enakopravne socialistične Jugoslavije.

Ko praznujemo dan, ko smo si tudi v naši dolini — to je ob reki Meži — priborili svobodo, lahko ugotovimo, da smo v teh ne polnih štiridesetih letih svobodnega ustvarjanja z umnim gospodarjenjem naših proizvajalcev in samoupravljalcev in njihovimi odločitvami dosegli izreden napredek tako v gospodarstvu kot v kulturnem in političnem življenju.

Nagli razvoj industrije in rudarstva po osvoboditvi je močno spremenil nekdanjo agrarno-rudarsko strukturo Mežiške doline. Mnogi dejavniki, ki so nekoč vplivali na razvoj fužinarstva in rudarstva, so z družbenim, političnim in tehničnim razvojem odpadli ali pa postali nepomembni. Za takratno obdobje dokaj dobro razvita industrija je s pomočjo pridnih rok naših delavcev in občanov še hitreje napredovala. Iz majhnih rudarskih jam se je razvil velik in poznan rudnik Mežica, iz fužin ob reki Meži pa mogočen gigant — železarna Ravne. Vendar pa je takšna monodolinska struktura močno zasenčila interes za razvoj drugih vej gospodarstva, zlasti terciarnega. Z vedno večjimi investicijami v družbeni standard in stalno naraščajočimi potrebami po terciarnih dejavnostih pa se veča tudi družbenoekonomska vloga teh panog, zato se te zadnja leta pospešeno razvijajo. Delovna mesta izven kmetijstva so se naglo odpirala in to je omogočilo doseljevanje prebivalstva v občino, obsežno dnevno emigracijo ter preseljevanje kmečkega prebivalstva, predvsem v dolinskih delih naše občine. Nagla rast prebivalstva v vseh krajih občine pa je zahtevala tudi pospešen razvoj infrastrukture. Gradnja šol, vrtcev, zdravstvenih domov, urejanje prometnih zvez, PTT omrežja, razsvetljave, vodovodov, toplovoda in pred kratkim plinovoda, vse to je bila in je še naloga vseh odgovornih dejavnikov in občanov naše občine.

Zavest o lastni odgovornosti za boljši jutri, za lepšo prihodnost, ki je bila v vsej svoji veličini dokazana v narodnoosvobodilni vojni, se kaže tudi sedaj na vseh področjih življenja in razvoja naše občine.

Predsednik skupščine občine Rudi Vrčkovnik odvarja slavnostno zasedanje skupščine v kulturnem domu v Kotljah

Samoprispevek, ki smo ga izglasovali pred štirimi leti in sedaj potrdili za naslednjih pet let, je očiten dokaz, da se zavedamo lastne odgovornosti za razvoj krajevnih skupnosti, za kar najboljše življenjske in delovne razmere, za našo srečo in zadovoljstvo. Občani usklajujejo svoje in skupne potrebe na osnovi vzajemnosti in solidarnosti. Objekti, kot so: telovadnica pri osnovni šoli Prežihovega Voranca na Ravnah, osnovna šola na Lokovici, telovadnica v Mežici, osnovna šola Koroških jeklarjev na Ravnah, so tudi rezultati naše stalne skrbi za našo mladino, njihovo vzgojo in izobraževanje. Program sedanjega samoprispevka, ki zagotavlja izgradnjo otroških vrtcev na Prevaljah, Lešah in v Žerjavu, osnovne šole na Strojni in v Šentanelu, razširitev gimnazije Ravne za usmerjeno izobraževanje in adaptacijo cele vrste šol za potrebe celodnevnega šolstva ter gradnjo kulturnih domov v Mežici, Črni in na Ravnah — ponovno potrjuje, da naše delo in skrb za mlade generacije tudi nadaljujemo.

Praznovanje našega občinskega praznika se letos ujema tudi s praznovanjem šestdesetletnice ustanovitve Komunistične partije Jugoslavije, Zveze komunistične mladine Jugoslavije, revolucionarnih sindikatov in naprednega gibanja žena. Zato je prav, da se na tej svečanosti spomnimo dolge in slavne poti naše partije, da bi še boljše in vsestransko spoznali naše neposredne in prihodnje naloge, da bi še bolj utrdili enotnost naših vrst v veličastnem boju za svobodo in neodvisnost narodov, za socialistično samoupravljanje, za družbeni napredek in človekovo srečo.

Ustanovitev Komunistične partije Jugoslavije leta 1919 je zgodovinska prelomnica v stoletnem boju ljudskih množic naše domovine proti narodnemu zatiranju in socialnemu izkoriščanju ter za boljše in srečnejše življenje delovnih ljudi.

Pod vodstvom zveze komunistov smo zlasti v zadnjih tridesetih letih izoblikovali in uveljavili samoupravne odnose, kakršni ustrezajo razmeram in potrebam socializma v naši družbi. Našli smo odgovor na številna vprašanja in dileme našega časa, v katerem postaja socializem svetovni proces. Izoblikovali smo družbeno-ekonomske odnose in institucionalne rešitve, izmed katerih se mnoge že uspešno uveljavljajo. V praksi dokazujemo prednosti neposredne oblasti delovnih ljudi in odnosov socialistične samoupravne demokracije pred drugimi političnimi sistemi. Ustvarjeni so pogoji za razvoj in uveljavljanje kvalitete naših demokratičnih in humanih odnosov med delavci v združenem delu, oziroma med vsemi delovnimi ljudmi v družbi, ki se dejansko že uresničujejo v naši družbeni stvarnosti. Odstranili smo že mnogo elementov enostranskega ter ekonomskega in družbeno škodljivega razvoja v preteklosti ter dosegli pomemben napredek pri razvijanju materialnih in duhovnih sil, zmanjševali smo razlike v družbenem in gospodarskem razvoju posameznih krajevnih skupnosti v naši občini.

Razvoj in uveljavljanje sistema socialističnih samoupravnih in demokratičnih družbenoekonomskih in političnih odnosov sta sprožena, doseženi so pomembni uspehi, ta proces pa še ni končan. Vse bolj se uveljavlja ustavni družbenoekonomski

položaj delavca, delovnega človeka in občana. Delavčevo odločanje z osebnim izjavljanjem je temelj sistema. Na njem gradimo in razvijamo delegatski sistem kot samoupravni način upravljanja splošnih družbenih zadev. Cilj poglobljanja delegatskega sistema je najširša aktivizacija ljudi v novih, demokratičnih oblikah izražanja, usklajevanja in uresničevanja njihovih interesov.

Vendar, ko danes v naši občini, socialistični republiki in vsej Jugoslaviji snujemo in uresničujemo drzne načrte za nadaljnji gospodarski, kulturni in politični napredek, so naši ljudje v skrbeh zaradi novih kriznih žarišč, ki ogrožajo mir v svetu. Gotovo je, da je v zadnjem času mir v svetu močno ogrožen, in da je veliko manj znamenj, ki bi govorila v prid njegovi ohranitvi kot tistih, ki mu neposre-

dno grozijo. Vsak najmanjši poskus, ko hoče kdo s pritiskom in nasiljem odpirati v tem delu sveta mejna ali narodnostna vprašanja, bodisi s sanjami o sanstefanski Bolgariji ali ustaški NDH ali kako drugače, bo naletel na odpor ne samo vse socialistične Jugoslavije, vseh njenih republik in pokrajin, vsega njenega ljudstva, ampak tudi na odpor vsega svobodoljubnega človeštva, ki se zaveda pomena nove Jugoslavije za nove odnose med ljudmi in narodi, za mir in varnost v svetu. Pri tem pa ima odločujočo vlogo naš delovni človek, ki se zaveda, da mora biti vedno in povsod pripravljen braniti naš sistem in samoupravne pravice, naše življenje in srečo, naše temeljne pravice do lastne — naši volji, hotenju in željam primerne poti v socializem.

OBČINSKE NAGRADE IN PRIZNANJA 1979

Skupščina občine Ravne na Koroškem je že pred leti, na podlagi odloka o občinskih nagradi in priznanju, odločila, da se ob prazniku podelijo organizacijam združenega dela, krajevnim skupnostim, samoupravnim interesnim skupnostim, družbenopolitičnim organizacijam, društvom in posameznim občanom priznanja in nagrade občine za posebne uspehe, ki so trajnejšega pomena za občino.

Skupščina občine Ravne na Koroškem je sklenila, da v njenem imenu opravi nalogo komisija za podelitev nagrad in priznanj.

Po razpisu nagrad in priznanj občine za leto 1979 je komisija sprejela zlasti za podelitev nagrade posameznim občanom veliko število predlogov. Predloge so posredovali samoupravni organi, družbenopolitične organizacije, organizacije združenega

ga dela, krajevne skupnosti in samoupravne interesne skupnosti.

Komisija je razpravljala o predlogih in o svojem mnenju obvestila tudi koordinacijski odbor za kadrovska vprašanja pri občinski konferenci SZDL Ravne na Koroškem. Dokončno je bil predlog za podelitev nagrad in priznanj občine Ravne na Koroškem za leto 1979 sprejet na seji dne 24. 4. 1979.

PRIZNANJA OBČINE RAVNE NA KOROŠKEM ZA LETO 1979: OZD RUDNIK MEŽICA

Delovna organizacija rudnik Mežica si že vrsto let intenzivno prizadeva, da bi očistila zrak in vodo snovi, škodljivih za človeka, ki nastajajo kot stranski produkt pri proizvodnji in predelavi svinčeve rude. V zadnjem letu je rudniku to v veliki meri tudi uspelo. Čista Meža in očiščen

Od dr. Sušnika do inž. Pungartnika — častni občani, letošnji občinski nagrajenci

NA PODLAGI 23. ČLENA STATUTA OBČINE RAVNE
NA KOROŠKEM
I M E N U J E

SKUPŠČINA OBČINE RAVNE NA KOROŠKEM
DR. FRANCA SUŠNIKA,
ROJENEGA 14. 11. 1898,
S PREVALJ, NA PRODU 34,
ZA ČASTNEGA OBČANA OBČINE RAVNE NA KOROŠKEM
DR. FRANCA SUŠNIKA JE S SVOJIM DELOM VISOKO PRERASEL
BREZIMENOST NAŠEGA NEKDANJEGA ZAKOTJA,
SE ODLOČIL ZA NARODNOOSVOBODILNI BOJ IN SVOJO
ZAVESTNO ODLOČITEV PLAČAL S TRPLJENJEM
V TABORIŠČU SMRTI,
JE MLADIM RODOVOM SVOJIH ROJAKOV NA ŠIROKO ODPRL
VRATA V ZAKLADNICO NEPREČENLJIVE ZNANSTVENE
MISLI IN UMETNIŠKIH SNOVANJ, NENEHNO BOGATI NAŠE
ŽIVLJENJE Z ŽLAHTNIMI SESTAVINAMI KULTURE
IN GLOBOKEGA HUMANIZMA.

Ravne na Koroškem, dne 13. maja 1979

PREDSEDNIK
SKUPŠČINE OBČINE
RAVNE NA KOROŠKEM
Rudi Vrčkovnik

zrak vračata delavcem rudnika in občanom občine Ravne boljše zdravje ter jih osrečujejo v njihovem naravnem okolju.

Za ozdravljenje narave in zraka je delovna organizacija vložila v zadnjem času velika sredstva, kar dokazuje odgovornost in zrelost kolektiva rudnika Mežica.

Skupščina občine Ravne na Koroškem je zato odločila, da dobi priznanje občine Ravne na Koroškem za leto 1979 OZD rudnik Mežica za dosežene uspehe pri varstvu narave, za očiščenje reke Meže in toplotniških dimnih plinov.

TOZD ZDRAVSTVENI DOM
RAVNE NA KOROŠKEM,
DISPANZER ZA OTROKE IN MLADINO

Dispanzer za otroke in mladino že od leta 1960 uspešno in zavzeto izvaja zdravstveno varstvo otrok in mladine v občini Ravne na Koroškem. Zmanjšana umrljivost dojenčkov, zmanjšanje nalezljivih bolezni, sodelovanje z vzgojnoizobraževalnimi organizacijami, spremljanje rasti in razvoja predšolskega in šolskega otroka, uvedba kolektivne gimnastike, opravljeni sistematski pregledi otrok in zadovoljivo zdravstveno stanje otrok in mladine so odraz dolgoletnega, načrtovanega, sistematično vodenega dela, usklajenega s cilji zdravstvenih programov, ki so jih vsebovale resolucije o družbenoekonomskem razvoju republike Slovenije.

Skupščina občine Ravne na Koroškem je odločila, da za mnogotere uspehe in širjenje zdravstvene prosvetljenosti, ki so jih s svojim nesebičnim in strokovnim delom dosegli zdravstveni delavci pri zdravstvenem varstvu otrok in mladine, podeli dispanzerju za otroke in mladino v TOZD zdravstveni dom Ravne na Koroškem priznanje občine Ravne na Koroškem za leto

1979 za pionirsko delo, rast in razvoj preventivnega zdravstvenega varstva naših otrok in mladine ter skrb za njihovo zdravje in srečno prihodnost.

PIHALNI ORKESTER
RAVENSKIH ŽELEZARJEV
RAVNE NA KOROŠKEM

Sedeminsedemdeset let ima letos pihalni orkester ravenških železarjev. Dolgo obdobje je to, plodnost orkestra pa je še pomembnejša, in ta je bogata.

Dolgo obdobje umetniškega garanja, ob in po delu, je bilo potrebno za mnogo doseženih odličij republiških in državnih prvakov, katerega višek je lansko leto v Holandiji osvojeno zlato odličje s svetovnega vrha.

Pihalni orkester se odlikuje tudi po svoji pripravljenosti sodelovati na proslavah, koncertih, žalnih svečanostih in povsod, kjerkoli se meni, da bi orkester mogel slovesnosti vtisniti še globlji izraz.

Dobršen del orkestra sestavljajo mladi, kar mu daje zagotovilo za nadaljnjo uspešno rast v vseh ozirih. To orkestru občani občine Ravne na Koroškem tudi iskreno želijo.

Skupščina občine Ravne na Koroškem je zato odločila, da dobi priznanje občine Ravne na Koroškem za leto 1979 pihalni orkester ravenških železarjev za sedeminsedemdeset let dolgo ustvarjalno, vzgojno in umetniško delo ter za številne kulturne prireditve in uspehe na tekmovanjih, ki so ponesli ime občine Ravne na Koroškem po vsej domovini in v tujini.

NAGRADE OBČINE RAVNE
NA KOROŠKEM ZA LETO 1979:

1. Jože BERCE, polkovnik JLA iz Maribora

Jože Berce je celo desetletje, od leta 1963 do 1974, ko je poveljeval obmejnim enotam graničarjev na območju Logarske doline do Gornje Radgone, razvijal in krepil dragocene medčloveške odnose med pripadniki JLA in občani občine Ravne na Koroškem. Delovni in vsakdanji stiki med vojsko in občani so ob življenjskih stiskah in srečah preraščali v prijateljstva in nepoznanost. Zato utemeljeno lahko govorimo, da tovariš polkovnik sodi med pionirje podružbljanja ljudske obrambe.

Občani občine Ravne na Koroškem so Jožetu Bercetu hvaležni zlasti za prenekatere zgrajene ceste, mostove, telefonske zveze in dela na raznih komunikacijah, ki jih je gradil s svojimi vojaki; mnogi obmejni kraji so zaradi modrih odločitev vojaškega stratega in človeka ostali naseljeni, ker so se povezali s centri.

Zato je skupščina občine Ravne na Koroškem odločila, da dobi Jože Berce nagrado občine Ravne na Koroškem za leto 1979 za vzpostavitev toplih človeških odnosov med pripadniki JLA ter občani občine Ravne na Koroškem in za zgledna prizadevanja za varno in živo mejo.

2. Franc STAKNE iz Črne na Koroškem

Franc Stakne je dolgoletni družbenopolitični delavec. Bil je nosilec več pomembnih funkcij v organih upravljanja v OZD in KS.

Njegova prizadevnost in sposobnost se odlikuje posebno v dejavnosti turističnega društva Črna na Koroškem, oziroma pri organiziranju turističnega tedna. Uspehi turističnih tednov, ki jih je pripravil in obogatil z vrsto narodnih plesov in običajev, so med drugimi vzbudili ideje in poživili turistično delo tudi v širšem, regijskem prostoru. Kot predsednik turističnega društva je Stakne znal prenašati kulturo tega območja tudi v kraje zamejskih Slovencev.

Zato je skupščina občine Ravne na Koroškem odločila, da dobi Franc Stakne nagrado občine Ravne na Koroškem za leto 1979 za dolgoletno družbenopolitično delo ter za prizadevanja v turistični dejavnosti občine Ravne na Koroškem, posebej pri organiziranju turističnih tednov v krajevni skupnosti Črna na Koroškem.

3. Ivan ŽUNKO z Raven na Koroškem

Ivan Žunko je po vojni dobršen del svojega življenja posvetil družbenopolitičnemu delu in se ob vsakem času odzval nalogam, ki jih je pred svoje članstvo postavljala ZK, ne glede na to, ali je bilo treba opraviti delo v OZD, ki ji je Žunko pripadal, ali v družbenopolitičnih organizacijah zunaj nje.

Zlasti se je odlikoval pri organiziranju in razvoju gasilstva, tako v občini kakor tudi na ravni republike.

S prizadevnim delom in jasno orientacijo v smeri družbenoekonomskega razvoja zadnja leta uspešno sodeluje tudi pri preobrazbi samoupravnih socialističnih odnosov v krajevni skupnosti Ravne na Koroškem.

Zato je skupščina občine Ravne na Koroškem odločila, da dobi Ivan Žunko nagrado občine Ravne na Koroškem za leto 1979 za večletno družbenopolitično delo, za razvoj samoupravljanja ter za uspehe pri razvijanju gasilstva v občini Ravne na Koroškem.

Zdravko Fajmut

Od Kefrovega mlina do samoupravne bratske skupnosti jugoslovanskih narodov

Dr. Franc Sušnik
— naš častni
občan

Ponosen se naš narod, združen z ostalimi jugoslovanskimi narodi in narodnostmi v samoupravno socialistično skupnost vrača k izviru svoje revolucije.

Danes se bomo ob spominih na našo slavno narodnoosvobodilno borbo in ljudsko revolucijo vrnili do leta 1919; v izvir in začetek revolucionarnega gibanja pri nas. Letošnje praznovanje občinskega praznika se ujema s praznovanjem 60-letnice ustanovitve KPJ, SKOJ, revolucionarnih sindikatov in naprednega ženskega gibanja, ki se praznujejo po vsej naši domovini. Te obletnice praznujemo kot zgodovinsko prelomnico v stoletnem boju ljudskih množic naše domovine proti narodnemu zatiranju in socialnemu izkoriščanju ter za boljše in srečnejše življenje delovnih ljudi.

Pomemben delež v revoluciji naših narodov, ki je prav gotovo edinstvena v svetu, ima delavsko gibanje v Mežiški dolini.

Organizacija KPJ na Ravnah je bila ustanovljena 1. maja 1920. leta, torej še pred kongresom KPJ v Vukovaru, ustanovil pa jo je Prežihov Voranc. Na usta-

novnem sestanku je bilo 20 članov, večinoma delavcev iz jeklarne. To število je nenehno raslo, tako da je organizacija ob razpustu po Obznani štela že okrog 80 članov. Že takratna organizacija je na kongresu v Vukovaru predlagala resolucijo, v kateri se je zavzemala za priključitev Koroške k Jugoslaviji ter zahtevala boj proti nemškemu pritisku, v obliki boja proti tovarnarjem, veleposestnikom in vsem ostalim, ki takrat niso priznavali slovenskega naroda. S prepovedjo KP ravenki komunisti niso prenehali delovati, kljub temu, da se je zaradi terorja žandarmerije število članov skrčilo na približno 15 ljudi. Takrat je guštanjaska organizacija dobila nalogo od PK KPJ, da organizira kanal za varen prehod članstva in literature čez mejo. Ta naloga jih je popolnoma prevzela, zaradi tega pa so zanemarili delo med javnostjo, predvsem ideološko delo med članstvom.

Svojo politično zrelost pa so v obdobju krize partijskega vodstva pokazali slovenski mladinci, ko so nastopili proti likvidatorski politiki v Sloveniji. Močno je ožive-

lo delovanje delavske mladine v delavskih središčih, tako tudi na Ravnah, v takratnem Guštanju. Ker je bilo komunistično gibanje v Sloveniji zelo močno in najbolj aktivno in vodilno v državi, sta vodstvo SKOJ in partije določila, da bo naslednji, to je II. kongres SKOJ v Sloveniji. Glede kraja II. kongresa SKOJ je bilo dolgo časa precej nejasnosti, predvsem zato, ker so prvo državno konferenco, ki je znana tudi kot ljubljanski kongres, udeleženci šteli za ilegalni kongres SKOJ. Zaradi pomembnosti za nadaljnji razvoj revolucionarnega gibanja v Jugoslaviji pa so delegati drugega kongresa SKOJ, ki je bil v Kefrovem mlinu pri Ravnah od 24. do 26. junija 1923, prvi državni konferenci priznali status kongresa.

Na II. kongresu SKOJ je mladina v težkih časih frakcijskih bojov in ob krizi partijskega vodstva pokazala svojo politično moč in usposobljenost.

V tem mlinu je bilo na kongresu navzočih 12 delegatov iz vse države, ki so sklenili, naj se SKOJ ne vmešava v frakcijska vprašanja KPJ. Na kongresu so razpravljali še o nekaterih predloženih resolucijah. Najpomembnejše razprave so bile: Razprava o ekonomski borbi delavske mladine, O združitvi legalnih zvez, Teze in resolucija o antimilitarizmu, Prosvedno delo SKOJ; sprejeli so statut SKOJ.

Vse organizacijske priprave za nemoteno delo in potek kongresa so opravili guštanjski komunisti pod vodstvom Prežihovega Voranca, poleg njega pa imajo velike zasluge še Ivan Kokal, Ivan Ditinger in Matija Gradišnik, ki je bil tedaj lastnik Kefrovega mlina. Zaradi velikih organizacijskih sposobnosti, s katerimi so se guštanjski komunisti izkazali ob organiziranju II. kongresa, jim je bila zaupana tudi organizacija III. kongresa SKOJ, ki je bila tudi v tem mlinu.

Priprave na III. kongres so trajale skoraj dve leti. Leta 1924 so na IV. kongresu komunistične mladine kominterne sklenili, da je potrebno sklicati III. kongres SKOJ.

Zaradi prepovedi neodvisnih sindikatov, Neodvisne delavske stranke Jugoslavije ter udara po organizaciji — Zvezi delavske mladine Jugoslavije in zaradi mnogih aretacij vodilnih skojevskih funkcionarjev so se predkongresne dejavnosti zavlekale, saj je bilo potrebno postaviti povsem novo vodstvo mladinske organizacije. III. kongres SKOJ je tako potekal od 17. do 20. junija 1926. V Kefrovem mlinu je bilo zbrano skoraj celotno vodstvo SKOJ. CK KPJ je zastopal politični sekretar Sima Markovič, ki je bil sicer pristaš desnice, vendar njegova opredeljenost na kongresu ni prišla do izraza. Program kongresa je obsegal pet točk. Najprej je Zlatko Šnajder, politični sekretar CK SKOJ, poročal o delovanju zveze. Orisal je njeno zgodovino od leta 1919. Resolucija, ki je bila sprejeta v zvezi z njegovim referatom, je poudarjala, da je SKOJ sicer prebredel krizo

Začela se je proslava pri Kefrovem mlinu

Na Kefrovem mlinu so odkrili spominsko ploščo

Bilo je premalo prostora!

svojega obstoja, da pa bo našel pot k množicam samo, če bo znal združevati ilegalno delo z legalnim, tako da se bo posvečal predvsem načrtnemu sindikalnemu boju in imel pred očmi taktiko enotne fronte.

Drugi je nastopil Sima Markovič. Ob njegovem referatu o pomenu III. kongresa KPJ je kongresna resolucija poudarjala, da je SKOJ z navdušenjem sprejel sklepe partijskega kongresa in je prepričan, da je s tem kongresom konec frakcijskih borb v partiji. O bližnjih nalogah SKOJ je govoril Mijo Oreški. V razpravi je nakazal akcijski program v malem in poudaril, da je nujno organizirano delovanje mladinske organizacije med kmečko mladino. Akcijski program, sprejet na III. kongresu SKOJ, je vseboval pet ključnih točk:

- organizacijska graditev zveze,
- delo v množicah delavske mladine,
- delo na vasi in med nacionalno zatirano mladino,

- boj proti militarizmu in vojni nevarnosti,

- leninistično izobraževanje.

Kongres je končal delo z izvolitvijo novega CK SKOJ z Zlatkom Šnajderjem, Mijom Oreškim in drugimi revolucionarji na čelu. Po kongresu so se delegati po skrivnih poteh vrnili na svoje domove. Guštanski partijci in skojevci so se, kakor je zapisal Prežihov Voranc, dobro izkazali. V noveli »Generalna vaja v mlinu« navaja, da jih je za dobro opravljeno nalogo »prijatelj iz centrale« zelo pohvalil.

Tako so delovali še naprej — dosledno so izvrševali naloge, čeprav v težkih razmerah. Ob uvedbi kraljeve šestojanuarske diktature so bile razpuščene tudi vse napredne guštanske stranke. Policija je odkrila kanale, ki so vodili iz Ljubljane na Ravne. Takoj so zaprli in v verigah odgnali iz Guštanja 40 komunistov, med katerimi so bili Ivan Dittinger, Franc Mezner in mnogi drugi, Prežihov Voranc pa je bil v odsotnosti obsojen na 10 let robije.

V desetletnem delu v ilegali se je v Mežiški dolini vzgojila vrsta predanih komunistov, ki so bili neuklonljivi borci za socialistične ideje in brezrazredno družbo. Prežihov Voranc in Ivan Kokal pa sta se uspešno vključila v evropsko delavsko gibanje, Voranc kot politični delavec, Kokal pa kot borec v španski državljanski vojni.

Delo, ki so ga opravili do uvedbe šestojanuarske diktature, ni bilo zaman, kajti nadaljeval ga je mlajši rod, iz njega je zrastle narodnoosvobodilna borba in ljudska revolucija.

Vsako leto se ob proslavljanju občinskega praznika s ponosom spominjamo najbolj slavne epopeje naše zgodovine, obdobja, v katerem je KPJ s Titom na čelu popeljala v osvobodilni boj in ljudsko revolucijo vse narode in narodnosti Jugoslavije. O spominjanju na prehojeno pot je predsednik Tito na slavnostni seji CK ZKJ in drugih družbenopolitičnih organizacij ob 60-letnici ZKJ, SKOJ in revolucionarnih sindikatov dejal: »Prehojene poti se je potrebno spominjati še toliko bolj, ker zavest ljudi pogosto obremenjujejo vsakodnevni problemi, ki normalno spremljajo sleherni dinamičen razvoj. Zategadelj včasih pozabljamo na vso veličino revolucije ter korenito preobrazbo domovine in družbe, ki smo jo dosegli. To spo-

Rej...

minjanje je potrebno tudi zato, ker so še vedno ljudje, ki poskušajo razvrednotiti doseženo, s tem pa tudi zavirati naš nadaljnji razvoj.«

Čeprav so korenine bratstva in enotnosti pognale že mnogo prej, pa so svojo neuničljivo moč dobile devetnajsto enainštiridesetega, ko je nemški okupator preginal v Srbijo vrsto zavednih slovenskih družin iz vseh krajev naše občine, zavetje in svoj drugi dom pa so našle v mestih in vaseh bratske Srbije. Tako močan nemški teror je pravzaprav vzrok, da se osvobodilno gibanje v naši dolini ni začelo že v prvih mesecih okupacije. Narodnoosvobodilno gibanje se je pri nas poživilo, ko je na Koroško prišel Pavle Žaucer-Matjaž, takratni sekretar okrožnega komiteja KPS za Koroško. Kmalu je organiziral dovolj borcev in bork. Tako so 8. marca 1943 leta organizirali 1. koroško četo, ki je takoj po ustanovitvi opravila vrsto pomembnih sabotažnih akcij in skrbela za mobilizacijo novincev.

Ko je prišel na Koroško komandant 4. operativne cone Franc Rozman-Stane, je v Koprivni 1. 4. 1943 reorganiziral četo ter ustanovil 1. koroški bataljon, ki je kaj kmalu doživel ognjeni krst.

Nekaj dni po ustanovitvi, je že izvedel prvo večjo oboroženo akcijo — napad na Mežico — 3. aprila 1943, ki se je z uspehom končal kljub težki izgubi, ki je zadela partizane s smrtjo komandanta Lenarta. Toda strelji, ki so padli ob mežiški akciji, so našli globok odmev v srcih poštenih ljudi Mežiške doline. Ti strelji so kakor plat zvona klicali in pozivali malega človeka, naj se dvigne zato, da bo postal velik, da bo postal — človek. Koroški človek se je temu klicu odzval z vsem srcem. Po širnih koroških gozdovih je zagospodarila partizanska puška in vedno bolj izpodkopavala tla pod nogami okupatorja v dolinskih postojankah. Okupator je koroškim ljudem — upornikom — kruto vračal. Moril je, izseljeval, pošiljal v koncentracijska taborišča zavedne Slovence. Toda koroški Slovenci so v tem boju — bolj kot kdajkoli prej — spoznali, da so eno z vsemi Slovenci in jugoslovanskimi narodi. Zato so šli še bolj odločno v boj

za svobodo, za zlom tlačiteljskega fašizma. Žal pa ta cilj ni bil popolnoma uresničen — kljub osvoboditvi celotnega koroškega ozemlja, kljub zadnji bitki od 13. do 15. maja 1945 na Poljani in navkljub vsem žrtvam v vojni, ki je bila brez primere v zgodovini človeštva, v vojni, kakršna se ne sme nikdar več ponoviti. Večji del Koroške je ostal v sosednji Avstriji. Samo to dejstvo prav gotovo nič ne pove in ni tragično. Tragično je zato, ker koroški Slovenci v Avstriji še vedno nimajo osnovnih pravic, ki pa jim po državni pogodbi in po avstrijski ustavi pripadajo.

Vizije revolucionarjev vse od leta 1919 pa do konca druge svetovne vojne so danes postale resničnost. Jugoslavija sodi po rasti družbenega proizvoda med najhitreje razvijajoče se države. Industrijska proizvodnja se je povečala za 15-krat, družbeni proizvod za 6,4-krat. Leta 1939 je bil družbeni proizvod v Jugoslaviji za 30 odstotkov pod svetovnim povprečkom, zdaj ga za 34 odstotkov presega. Te številke o gospodarskem razvoju kažejo tudi to, da se je socialistično samoupravljanje potrdilo kot učinkovit ekonomski sistem. Samo po sebi se razume, da je napredku naše

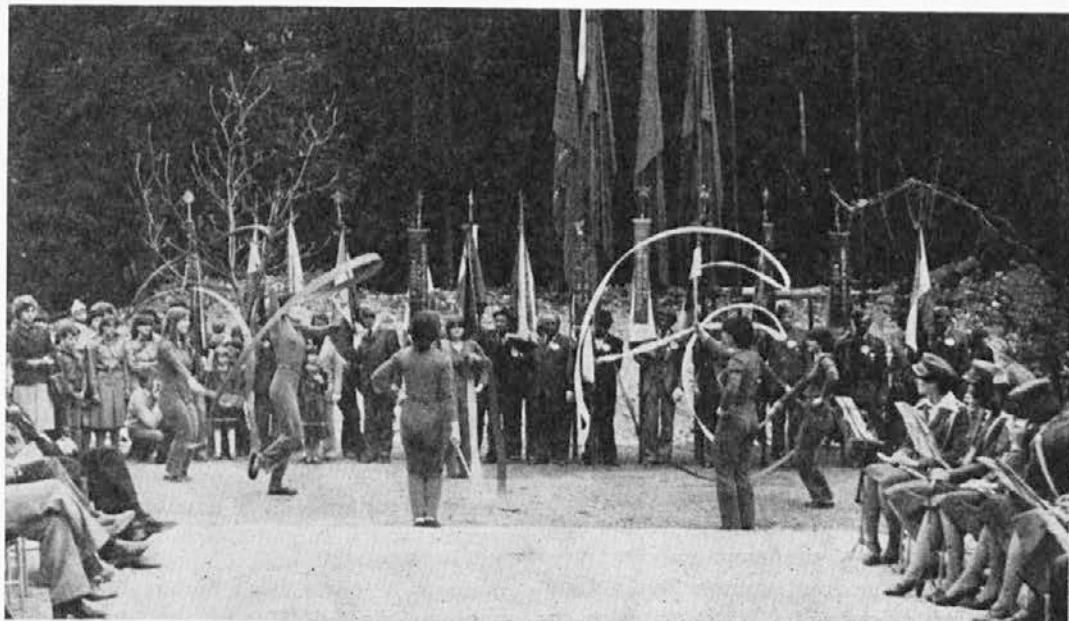
domovine sledila tudi naša občina. Velik razvoj v povojnem obdobju je dobesedno izbrisal obličje nekdanjega Guštanja. Nastale so nove, lepe in moderne Ravne, kakršne sleherni od nas pozna. Delavski razred je sebi in vsemu svetu dokazal, da lahko sam upravlja državo in vse družbene in gospodarske zadeve.

Ob Kefrovem mlinu se je pričela naša revolucionarna zgodovina. Kolo Kefrovega mlina se že dolgo ne vrti več, kolo naše revolucionarne zgodovine pa se z nezmanjšano hitrostjo vrti naprej in samo naprej, ker ga poganja sila, ki je v naši skupnosti, v našem bratstvu in enotnosti med narodi in v naši mladosti.

Ob Kefrovem mlinu se je pričela pot našega rojaka in revolucionarja — pisatelja Prežihovega Voranca, pri Kefrovem mlinu se začneja pot znanja, ki jo imenujemo »Vorančeva pot«. V Kefrovem mlinu so delegati II. in III. kongresa SKOJ dali del sebe za prve korenine bratstva in enotnosti. Mladi iz vseh pobratenih občin se bomo ob tem mlinu vsako leto srečevali, se učili in ob virih naše bogate revolucionarne preteklosti še poglobljali korenine bratstva in enotnosti. To je naš dolg do preteklosti, dolg do prihodnjih rodov in obljuba tebi, dragi naš tovariš Tito, da poti, po kateri nas vodiš, ne bomo nikdar zapustili.

Naj živi ZKJ, naj živi naša samoupravna socialistična Jugoslavija, naj živi in nas še dolgo vodi naš dragi tovariš TITO!

**DRAGE MLADINKE IN MLADINCI!
DELOVNI LJUDJE IN OBČANI NAŠE OBČINE VAM DAJEMO V TRAJNO ČUVANJE MUZEJSKI PROSTOR IN DOKUMENTE, KI NAJ VAS VEDNO SPOMINJAJO NA NAŠE SLAVNE REVOLUCIONARNE DNI TER OPOMINJAJO IN ZAVEZUJEJO NADALJEVATI NAŠ REVOLUCIONARNI BOJ, KATEREGA TEMELJE SO POSTAVILI SKOJEVCI IN KOMUNISTI ŽE PRED ŠESTDESETIMI LETI.**

...in ritmika s trakovi

Več pozornosti informiranju

Minuli partijski kongresi zveze komunistov v Sloveniji in Jugoslaviji, stališča zvezne in republiške konference SZDL in drugih pomembnih forumov posvečajo informiranju delovnih ljudi in občanov posebno pozornost, predvsem opozarjajo na pomembnost informiranja zlasti za nadaljnji razvoj samoupravljanja in uresničevanja delegatskega sistema v praksi. O tem je na XI. kongresu ZKJ govoril tudi predsednik Tito. Dejal je:

»Danes imamo v vseh republikah in pokrajinah razvit sistem informiranja z dnevniki in tedniki, radijem in televizijo v jezikih vseh narodov in narodnosti. Skupaj s tiskom in radijem v občinah in organizacijah združenega dela je to močan in zelo vpliven subjekt samoupravne družbene in politične akcije. To je velika pridobitev, ki jo moramo še naprej razvijati. Toliko prej je treba posvečati veliko skrb strokovnemu in idejnopolitičnemu izobraževanju novinarskih kadrov, da se bodo znali bojevati za socialistične samoupravne odnose.«

Že na prvih delegatskih skupščinah so spoznali, da je sestavni del delegatskega odločanja in celotnega samoupravnega delovanja: dobra, točna, kvalitetna in predvsem pravočasna obveščenost. Smo izboljšali informiranje tudi v Mežiški dolini? Kaj smo storili za dobro obveščanje in informiranost občanov, predvsem fužinarja, rudarja, gozdarja in kmeta?

Da bi dobili na to dokaj pomembno in aktualno vprašanje odgovor, nam verjetno ni treba delati posebne analize, ki bi pokazala, kako daleč smo z informiranjem.

Kljub temu, da so zveza komunistov kot avantgarda delavskega razreda in celotne socialistične samoupravne preobrazbe in SZDL kot najširša in najbolj množična fronta družbenopolitična organizacija ter druge družbenopolitične in družbene organizacije, združenja občanov, znanost, ki so postali del sistema socialističnega samoupravljanja potrdili, da je informiranje potrebno izboljšati, ne bi mogli govoriti, da smo informiranje premaknili na bolje. Leta že ugotavljamo, pri tem je vselej ostalo, da bo treba za zadovoljivo in pravočasno informiranje še marsikaj storiti. Pred nekaj leti smo v ravenski občini spoznali, da bi nujno — poleg Večera, Dela, radia in televizije — potrebovali tudi lastno občinsko glasilo. Celo izračunali smo, koliko bi takšno glasilo stalo. Pri tem pa je tudi ostalo. Smo se morda ustrašili računa? Bi bilo informiranje z občinskim glasilom predrago?

Nič bolj elastični nismo bili, vsaj v začetku, in ne kažemo niti danes, prevelikega posluha za sofinanciranje koroškega radia Slovenj Gradec, za katerega smo se odločili, da naj postane »koroški«. Radi na glas povemo, da je sofinanciranje predrago. Da bi se nam bolj splačalo financirati v lastno radijsko postajo. Kakorkoli se že bomo odločili, moramo pri tem vedeti, da za lastno radijsko postajo v Mežiški dolini še temeljev nimamo. Kje so drage in težko nabavljive naprave? Kje so

novinarji, ki jih danes povsod primanjkuje? Kje so zagotovljene točne, pravočasne in kvalitetne informacije? Dobro leto že govorimo o ustanovitvi indok centra. Kdaj bo ta nared in kdaj bo iz njega moč dobiti prvo obdelano informacijo, je v tem trenutku težko reči kaj več kot to, da za ustanovitev tega centra, v letošnjem občinskem proračunu sredstva niso zagotovljena.

Tako se torej »izboljšuje« informiranost v Mežiški dolini. Treba pa je reči, da kljub dejanskemu, ne preveč zadovoljivemu stanju, informiranje ni tako slabo. K temu

nedvomno prispevata glavni delež dnevnega časopisa: Večer in Delo ter radio in televizija. Zadnja leta pa v veliki meri še radio Slovenj Gradec, ter seveda glasila OZD: V ravenski železarni dokaj dobro informirajo z Informativnim fužinarjem, ki izhaja vsake štirinajst dni, z obvestili, razglasno postajo in Koroškim fužinarjem. Zelo obnesle so se informacije, ki jih delijo na zborih delovnih ljudi in delovnih skupin. Te informacijske poti uporabljajo tudi v drugih delovnih organizacijah in tozdih. V mežiškem rudniku izdajajo Informator z obvestili. V gradbeništvu izdajajo glasilo Koroški zidar, ki ga izdaja Kograd Dravograd in glasilo Gradisa. Gozdarje, kmete in kmečko prebivalstvo pa informira Viharnik Lesne Slovenj Gradec.

Naloge INDOK centrov, svetov za informiranje in samoupravno obveščanje

Resnične, celovite in sprotne informacije, svobodno in odgovorno komuniciranje je eden bistvenih pogojev za uresničitev samoupravnih delegatskih odnosov. Prizadevanja za ustrezne odnose v družbenem sistemu obveščanja so eden temeljnih elementov razrednega boja — za uveljavljanje vodilne vloge delavskega razreda v naši družbi. Hkrati pa je uveljavljanje samoupravnih in delegatskih odnosov in podružbljanje političnega odločanja družbeni proces, ki pogojuje tudi razvoj odnosov v družbenem sistemu obveščanja.

Družbeni sistem obveščanja je sistem, ki povezuje in usklajuje vse subjekte in nosilce obveščanja in komuniciranja v družbeni skupnosti. Tako tudi INDOK centre lahko obravnavamo samo kot enega sestavnih delov družbenega sistema obveščanja, kajti vsebina indok centrov se lahko izrazi le v povezavi z drugimi sestavnimi deli tega sistema: s sredstvi javnega obveščanja, z vsemi oblikami obveščanja in sporazumevanja v delegatskem sistemu, s statistiko in drugimi informacijskimi institucijami in dejavnostmi.

O teh nalogah in stališčih so v začetku januarja govorili predstavniki občinskih skupščin, OK SZDL in svetov za informiranje na sestanku v Dravogradu, kjer so govorili tudi o ustanavljanju občinskih indok centrov na Koroškem.

»Komu so namenjeni indok centri?«

»Indok centri so namenjeni vsem delovnim ljudem in občanom, ki so temeljni subjekti obveščanja in odločanja v naši samoupravni družbi, zato morajo biti centri povsem v rokah delovnih ljudi in občanov, organiziranih v družbenopolitičnih organizacijah in skupnostih. Centre je treba oblikovati po samoupravni poti z dogovorom oziroma sporazumom med vsemi zainteresiranimi. Za oblikovanje indok centrov se morajo zavzeti vse družbeno-

politične organizacije, ki so dolžne stalno spremljati in usmerjati njihovo delo ter tako zagotoviti širok družbeni vpliv na opravljanja te dejavnosti.«

»Kje imajo indok centri svoje mesto in kaj je njihova dolžnost v družbenem sistemu obveščanja?«

»Indok centri imajo svoje mesto na vseh ravneh — ne samo v občinah in republikah, temveč v posebnih oblikah tudi v temeljnih organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih. Z racionalno mrežo indok centrov in služb bomo dosegli nemoten pretok informacij, jih učinkovito povezali ter posredovali na vsa mesta družbenega dogovarjanja, sporazumevanja in odločanja. Indok centri uresničujejo svojo vlogo v družbenem sistemu obveščanja tako, da zbirajo informacije, ki so delovnim ljudem in občanom potrebne, da lahko dejavno sodelujejo v družbenem dogovarjanju, sporazumevanju in odločanju. Urejajo zbrane informacije po enotnem sistemu, organizirajo pravočasno in ustrezno uporabo zbranih in urejenih informacij na različne načine (neposredna uporaba gradiv, v različnih sredstvih javnega obveščanja).«

»Kdaj bo ustanovljen indok center v ravenski občini?«

»Že lep čas se tudi v naši občini pogovarjamo, kako potreben je indok center, ustanovili pa ga še do danes nismo. Zdaj smo že tako daleč, da bomo letos ustanovili indok center na ravni občine. Ustanoviti ga morata izvršni svet in svet za informiranje pri OK SZDL.«

»Kako organizirati obveščanje v krajevnih skupnostih?«

»Učinkovito vodenje vseh oblik življenja in dela v KS je v veliki meri odvisno tudi od ustrezne organiziranosti obvešča-

Novo naselje v Kotljah vsem radi pokažemo

nja, ki mora upoštevati družbenoekonomsko vsebino KS ter dejstvo, da lahko le dobro obveščeni delovni ljudje in občani odgovorno in pravočasno oblikujejo stališča in odločajo na vseh ravneh.

Že na posvetu o obveščanju v Lipici, ki ga je organizirala RK SZDL, so se dogovorili, da je treba pri krajevnih organizacijah SZDL organizirati posebne informacijske skupine, ki bodo morale opravljati vrsto nalog v zvezi z obveščanjem. Te naloge so predvsem: organizirati obveščanje delovnih ljudi in občanov o življenju in delu KS s pomočjo vaških in uličnih odborov SZDL, hišnih svetov, zborov stanovalcev in drugih oblik delovanja; zbirati in urejati informacije o dejavnosti KS in jih posredovati sredstvom javnega obveščanja ter sodelovati z občinskimi in regionalnimi sredstvi javnega obveščanja. Tako bo javnost sproti obveščena o življenju in delu krajevnih skupnosti. Informacijske skupine bodo urejale tudi glasilo, če se bodo zanj odločili delovni ljudje in občani v KS. Povezovala in usklajevala bodo oblike informativne dejavnosti med posameznimi subjekti v KS in sodelovale z organi OK SZDL, predvsem s svetom za obveščanje. Informacijske skupine naj bi štele 3–5 članov, lahko tudi več. Člane bi morali izbrati izmed članov samoupravnih organov KS, obeh delegacij, vodstev vseh družbenopolitičnih organizacij, predstavnikov OZD na območju KS. Informacijsko skupino naj bi vodili za to zadolženi člani izvršnega odbora ali predstavnik KK SZDL.

»Kako naj bo organizirano samoupravno obveščanje na ravni OK SZDL?«

»Pomembno vlogo pri vzpostavljanju takega sistema samoupravnega obveščanja, ki omogoča vsem delovnim ljudem in občanom na njihovih delovnih mestih in v kraju bivanja, da so obveščeni in da lahko obveščajo o vseh bistvenih vprašanjih svojega družbenoekonomskega položaja in družbenega razvoja, ima tudi ustrezna organiziranost obveščanja na občinski ravni, v okviru OK SZDL. Predsedstva OK SZDL morajo ustanoviti svete za obveščanje, za spremljanje družbenopolitičnih razmer, za usklajevanje različnih pobud in zamisli ter za načrtovanje akcij.

Za reševanje posameznih vprašanj lahko svet ustanovi posebne delovne skupine

ali pa ta vprašanja obravnavajo drugi ustrezni organi OK SZDL. Svete za informiranje naj bi sestavljali delegati SZDL, ZK, ZSS, ZSMS, ZZB, občinske skupščine in izvršnega sveta, ustreznih organov na področju obveščanja (lokalna glasila, lokalne radijske postaje, glasila TOZD, predstavniki informacijskih skupin pri KK SZDL) in drugi.

Svet za informiranje naj bi opravljal predvsem naslednje naloge:

— načrtoval naj bi razvoj informativne dejavnosti v občini, upoštevajoč regionalne in republiške razvojne programe,

— uresničeval ustavno vlogo SZDL pri zagotavljanju neposrednega vpliva delovnih ljudi in občanov na javno obveščanje,

— ustvarjal take družbene razmere, da bo obveščanje redno, pravočasno, resnično, popolno in razumljivo,

— usklajeval dejavnost vseh družbenopolitičnih subjektov informativne dejavnosti v občini,

— zagotavljal ustrezen družbenoekonomski položaj sredstev javnega obveščanja v občini ter povezoval njihovo delovanje,

— sodeloval pri oblikovanju celovitega družbenega sistema obveščanja v SR Sloveniji ter njegovih elementov glede na lastne posebnosti,

— spremljal delovanje sredstev javnega obveščanja na območju občine ter zagotavljal družbeni vpliv v izdajateljskih svetih in drugih organizacijskih oblikah pri sredstvih javnega obveščanja na občinski, regionalni in republiški ravni,

— povezoval in sodeloval z organi, ki vodijo obveščanje v KS, regiji in republiki,

— razvijal sistem obveščanja v SZDL,

— uveljavljal naj bi sistem obveščanja v KS, sodeloval pri ustanavljanju in dokentrov za potrebe delegatskega sistema ter pri ustanavljanju SIS za obveščanje,

— zagotavljal javnost dela OK SZDL (tiskovne konference) ter organiziral informativne pogovore o aktualnih političnih vprašanjih, pomembnih za obveščanje.

Zbral: F. Rotar

Stališča komisije predsedstva CK ZKS za agitacijo in propagando o informiranju v združenem delu

Komisija je na seji 11. aprila letos obravnavala vprašanja informiranja v združenem delu na podlagi gradiva »Informiranje v organizacijah združenega dela«, ki so ga člani komisije sprejeli kot temelj za razpravo o nadaljnjem razvoju odnosov na tem področju. Po razpravi so sprejeli naslednje ugotovitve in stališča:

— obveščanje v združenem delu še vedno ni sestavni del celovitega sistema informiranja v družbi, ni ustrezno organizirano in ne izhaja iz potreb delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela;

— vse to omogoča prevelik vpliv poslovnih organov na politiko informiranja in hkrati predstavlja oviro pri uveljavljanju samoupravnih odnosov na tem področju;

— družbenopolitične organizacije in samoupravni organi premalo odgovorno in med sabo premalo povezano uresničujejo svoje naloge in dolžnosti pri vzpostavljanju sistema informiranja in določanju politike informiranja v združenem delu;

— posamezni deli sistema informiranja v združenem delu (poslovni, samoupravni, družbenopolitični itd.) delujejo nepovezano drug mimo drugega, včasih tudi v nasprot-

ju drug z drugim, in tako kljub določenim uspehom pri organiziranju katerega od omenjenih podsistemov ne zagotavljajo delavcem pogojev za kvalificirano odločanje;

— pri uresničevanju ustave in zakona o združenem delu in pri normativnem urejanju samoupravnih odnosov v združenem delu je področje informiranja pomanjkljivo in neustrezno urejeno, kar se posebej odraža v položaju delavcev in služb na področju informiranja;

— dejavnost na področju informiranja in delo delavcev na tem področju nista ustrezno vrednotena in nimata takšnega položaja v združenem delu, ki bi zagotavljal pogoje za kvalitetno delo in na drugi strani za ustrezno obveščenost delavcev;

— v organizacijah združenega dela često poskušajo s formalnim izdajanjem glasil zadostiti družbenim zahtevkom po informiranju, pri tem pa zanemarjajo druge oblike informiranja;

— vsebina, obseg in oblika samoupravnih informacij ne zagotavljajo zadostne obveščenosti, razumljivosti in dostopnosti, to je osnovnih elementov informacij za odločanje.

Naloge komunistov pri izboljševanju stanja pri informiranju delavcev v združenem delu:

1. komunisti v samoupravnih organih, delegacijah in družbenopolitičnih organizacijah si morajo prizadevati za oblikovanje in delovanje celovitega, usklajenega in učinkovitega sistema informiranja, kot je opredeljen v gradivu, sprejetem na seji komisije.

2. Pogoj razvoja sistema informiranja v združenem delu in edino sredstvo v boju proti monopolom in drugim izkrivljanjem na področju informiranja je njegova demokratizacija, vnašanje samoupravnih odnosov in podružbljanje. Zato se moramo zavzemati za ustanovitev svetov za informiranje, ki bodo vodili politiko informiranja v organizacijah združenega dela.

3. Družbenopolitične organizacije, predvsem sindikat, naj v vseh organizacijah združenega dela analizirajo in ocenijo razmere na področju informiranja in komunikacijske odnose ter zastavijo politično ak-

cijo za odpravo pomanjkljivosti. Pri tem je treba posvetiti posebno pozornost:

— statusu informacijskih služb in drugih strokovnih služb, ki opravljajo naloge na področju informiranja ter predvsem položaju delavcev, ki delajo na tem področju;

— ustrezni organiziranosti informiranja na vseh ravneh organiziranja združenega dela, posebej pa v TOZD;

— uporabi vseh raznovrstnih oblik, načinov in metod informiranja;

— izpeljati je treba tesno povezavo med posameznimi podsistemi na področju informiranja (poslovni, samoupravni, družbenopolitični itd.);

— glasila organizacij združenega dela je treba preoblikovati tako, da bodo resnično postala sredstvo informiranja za odločanje;

— čimprej je treba normativno urediti področje informiranja v združenem delu;

— zagotoviti je treba politiko, da informiranje, selekcijo informacij opravljajo samoupravni organi, delegacije, predvsem pa

svet za informiranje in ne poslovodni organ ali strokovne službe;

— oblikovati je treba informiranje o kazalcih gospodarjenja v TOZD v skladu z zakonom o združenem delu;

— pripraviti je treba kazalce za minimalno obveščenost delavcev in na tej osnovi ocenjevati uspešnost celotnega sistema informiranja v neki OZD.

4. V vse oblike izobraževanja in usposabljanja delavcev v združenem delu moramo vključiti tudi obravnavo tem s področja informiranja in komuniciranja. Zato je treba pripraviti kvalitetne programe in usposobiti nosilce izobraževanja. Pri dopolnilnem usposabljanju novinarjev, ki delajo v združenem delu, ima pomembno vlogo in naloge Društvo novinarjev Slovenije.

5. Komisija bo v roku enega leta ponovno razpravljala o aktualnih vprašanih informiranja v združenem delu in ocenila, kakšni rezultati so bili doseženi pri uresničevanju teh stališč.

Miroslav Osojnik

Štiri vzporednice o knjigi

I. Knjiga in sodobno knjižnično poslovanje

Danes poudarjamo zahtevo po dobri in potrebni knjigi. Kaj je torej ta dobra in potrebna knjiga? Ni nam mogoče izdelati (še s pomočjo tako zanesljive in dobre kritike in ocenjevalcev; še s pomočjo kompjuterjev ne!) nekega univerzalnega seznama ali indeksa dobre in potrebne literature. Še tako sposoben knjižnični delavec ne zmore biti v taki meri psiholog, da bi vsakemu bralcu-uporabniku že kar z obraza prebral, kaj je zanj dobro in potrebno in kaj ni! Namen in vloga uporabljene literature sta tista, ki kleseta obrise med temi težko otipljivimi ločnicami knjižne bogatije. Torej je **izobraževalna vloga knjige** tista, ki začrta temu zapletenemu procesu branja, spoznavanja in osveščanja končen in jasen cilj. Dobra in potrebna knjiga je potemtakem tista, ki posameznika izobražuje, bogati njegovo notranjost, ga dela boljšega in bolj zrelega; utrjuje njegova pozitivna spoznanja o družbi in pogloblja njegov pokončni svetovni nazor.

Izobraževalna vloga knjige pa se lahko dokončno opredmeti in udejani v širokih plasteh naše družbe le tedaj, če je knjiga vsakemu posamezniku vsak trenutek dostopna in dosegljiva! **Sodobno knjižnično poslovanje** je tisti način, ki omogoča tako univerzalno dostopnost in odprtost knjižnih fondov. Gre torej za načelo, da se knjižnice otresejo starega, preživelega arhivskega načina in da z modernimi načini poslovanja (**prost pristop** v matični knjižnici, skoraj **neomejena izposoja na dom**, čimvečje število krajevnih splošnoizobraževalnih knjižnic, njihovih podružnih enot in izposojevališč, uporaba bibliobusa v težko dostopnih in od kulturnih žarišč odmaknjenih zaselkih) dosežejo idealno dostopnost vsega knjižničnega gradiva.

Tudi Koroška osrednja knjižnica je prislughnila toku in ritmu časa: — Vse bolj

odpira svoje knjižne sklade in jih z načelom prostega pristopa (kjer je le mogoče!) dela dostopne širokemu krogu uporabnikov. Prostorska stiska večjemu delu fondov v magacinih ne dovoli, da bi se ponujal prosto dostopno, na očem prav vsakemu obiskovalcu. Tesnoba pa je ob fondu, ki bo že v tem letu dosegel in presegel stotisoč bibliotečnih enot, razumljiva in upravičena ter knjižnični delavci težko čakamo, da bomo pridobili tako zelo potrebne prostore v podaljšku gradu, kjer imajo sedaj svoj sedež ustanove Glasbene šole, Zavoda za urbanizem in Ekonomskega centra.

V petih oddelkih knjižnice pa je dana možnost in priložnost, da se obiskovalec-uporabnik sprehodi skozi fonde in jih spozna. Tle so prosto dostopni oddelki v Koroški osrednji knjižnici:

— **Študijski oddelke** (Kuharjeva bralnica) zobjema zbir tehtne literature od filozofije, naravoslovnih ved in umetnosti, zgodovine književnosti in jezikoslovja do zemljepisa in zgodovine. Tu imajo svoj prostor študentje višjih in visokih šol ter samoupravljalci, ki ob delu z izrednim študijem in dopolnilnim izobraževanjem izpopolnjujejo svoje praktične izkušnje v različnih organizacijah združenega dela. Knjižni fond v bralnici je razvrščen po načelu univerzalne decimalne klasifikacije. Prosto dostopna niso skripta, saj jih njihova številčnost zapira v omejene prostorske zmožnosti v magacinih.

— **Pionirski in mladinski oddelke** (Paradiževa bralnica) je namenjen našim najmlajšim, osmošolcem in dijakom srednjih šol. Tudi knjižno gradivo v bralnici je temu primerno izbrano: — tu je skoraj vse leposlovje za obvezno branje, na voljo so jim učbeniki in poljudne knjige. Tesnoba

pa je kriva, da sklade ne morejo tekoče obnavljati v bralnici, saj je velika množina knjig za mlade bralce spravljena v tesnih magacinih. Potreben bi bil nov in sodobno opremljen oddelek za mladino!

— **V tretji bralnici** (Enciklopedije) je zbranih prek 2200 leksikonskih del. Poleg vseh jugoslovanskih enciklopedij so tu razne ruske z veliko sovjetsko, nemške, avstrijske, francoske, britanske, ameriške ter številni priročniki, bibliografije, slovarji ter učbeniki evropskih in drugih jezikov. Pristop do njih je prost; tu je razgrnjena tudi tekoča razstava vsega najnovejšega slovenskega tiska.

— **Družboslovni oddelke** (Marksistična bralnica) je poživil zanimanje za naše družbeno izobraževanje: — tu so zbrana vsa temeljna dela družboslovja od marksizma, samoupravljanja, politične ekonomije in sociologije do ustav in zgodovine naše narodnoosvobodilne borbe. Z družboslovnim oddelkom smo uresničili željo in potrebo delovnih ljudi — samoupravljalcev, da se gradivo iz družboslovnih ved združi in dá na voljo v obliki sodobnega knjižničnega poslovanja s prostim pristopom v prijetni bralnici s 30 sedeži, namenjeni za idejnopolično izobraževanje v obliki razprav, seminarjev, predavanj in krožkov. Takoj pri roki pa so knjige, da lahko udeleženci vseh izobraževalnih oblik takoj iščejo odgovor v literaturi.

V novo pridobljeni časopisni bralnici (predverje marksistične bralnice) je več kot 630 slovenskih, 50 srbskih, hrvatskih in makedonskih ter 45 tujih časnikov in časopisov. Pristop je prost: — bralnica je urejena po sodobnem Huber-Fach sistemu s poličnicami, posebej prirejenimi za hrambo in postavitev periodičnih publikacij. Priložnosti za vsakogar, da tu posedi in prelista aktualno dnevno časopisje, bodisi

tudi strokovno in poljudno periodiko, v tej bralnici ne zmanjka!

V vseh petih oddelkih oziroma bralnicih, ki so namenjene uporabi gradiva, informiranju in tihemu, zbranemu študiju, je 122 sedežev.

Oddelek carinthiace (domoznanski oddelek) pa je tisti, ki mu velja posebna skrb. V njem se hrani gradivo, ki ga označimo kot **arhivsko gradivo Koroške krajine**. (O arhivskem gradivu, za katerega edino veljata poseben režim in način izposoje in uporabe, glej več v naslednji vzporednici!)

Ko se včasih vprašamo, kaj bomo storili oprijemljivega, ko govorimo o bralcu-uporabniku in knjigi ter njunem odnosu, o osveščanju s knjigo in sploh o vlogi knjige in tiska — o izobraževalnem približanju knjige, nam vprašanje že ob temi sami svetuje edini pravi odgovor: — Dosledno in vztrajno bomo morali slediti načelom sodobnega knjižničnega poslovanja, v največji meri odpreti knjižne sklade delavcem in občanom; posvetiti še več pozornosti skrbnemu delu z bralcem-uporabnikom gradiva in se truditi po najboljših močeh, da bo knjižnica ostala tudi vnaprej in postala še bolj priznan informacijski center v občini ter neposreden, učinkovit nosilec in izvrševalec informacijske, komunikacijske, splošnoizobraževalne in kulturne dejavnosti.

Delavec, občan, ali se boš odzval!

II. O arhivski funkciji knjige

Že bežen miselni preblisk na **arhiv** (gr., zbirka listin, prostor za hrambo listin) nam v zavesti odérta podoba dolgega, temnega in (predvsem) zaprašenega prostora, kjer na naštetih metrih polic čemijo kupi orumenelih listin, starih knjig in drugih dokumentov, ki jih je treba obvarovati pred zobom časa. Naša predstava je še kar natančna, morda vsebuje le preveč prahu in občutka orumenelosti ter staranja! Te arhivalije je potrebno ohraniti, saj nam izpričujejo pomembno kulturno-zgodovinsko, gospodarsko-politično ali drugačno vsebino polpretekle in pretekle dobe.

Torej imajo knjige tudi arhivsko funkcijo! Seveda pa tega ne smemo preveč posplošiti, saj bi se nehote dokopali do napačnih sklepov. Arhivske funkcije knjig ne smemo in ne moremo enačiti s kulturo v pravem pomenu besede! V knjigah je res skrita duhovna moč, toda ta moč tiskane besede zadobi svoj aktivni žar šele takrat, ko knjiga postane živa, ko se v rokah bralca-uporabnika udejanja in preneha biti zgolj mrtvo, tiskano blago in ekonomski faktor v (komercialnem) sistemu založništva in knjigotrštva. Osnovna naloga knjige je torej ta, da s svojo široko dostopnostjo vsakemu opravi svojo vzgojnoizobraževalno nalogo.

Zakon o arhivskem gradivu in o arhivih natančneje določa, katero gradivo se mora hraniti. Samoupravni sporazumi in dogovori s področja knjižničarstva pa določajo, katere so tiste knjižnice v SR Sloveniji, ki opravljajo arhivske naloge s področja knjižne produkcije, in kakšne so te naloge. Marca letos je bil v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani posvet, na katerem je strokovna služba republiške matične knjižnice pripravila tale predlog o arhivskih nalogah knjižnic v SR Sloveniji:

— Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani arhivira (hrani) **nacionalno zbirko** (vse, kar je zapisanega o Slovencih in o dogajanju v okviru SR Slovenije doma in na tujem) in **nacionalno produkcijo** (vse, kar v Sloveniji izide);

— Univerzitetna knjižnica v Mariboru arhivira (hrani) samo **nacionalno produkcijo**, lahko pa si (če je potrebno), ustvarja tudi nacionalno zbirko, seveda na lastno pobudo.

— Območne (regionalne) knjižnice morajo imeti **domoznansko zbirko** (ne samo produkcijo!), ki jo arhivirajo in določijo zanje poseben način in režim izposoje, lahko pa si (če je potrebno!), ustvarijo tudi **posebne zbirke** (npr. Koper ima pomorsko zbirko).

Koroška osrednja knjižnica — Študijska knjižnica — Ravne na Koroškem s svojimi fondi streže uporabnikom pri študiju tako šolskem na vseh stopnjah kakor sploh štu-

diju za občanovo družbeno vlogo, pa tudi oddihu in razvedrilu. Kot **območna knjižnica** (občine Ravne na Koroškem, Dravograd, Slovenj Gradec in Radlje ob Dravi) prejema obvezni izvod zato, da ga lahko razstavi, predloži, obrazloži in da v uporabo: — delavci in občani Koroške krajine (območja!) imajo priložnost, da pregledajo in uporabijo za svoje potrebe vse, kar slovenski tisk proizvaja!

Domoznanski oddelek — oddelek carinthiace — ki je biser knjižnice, torej hrani arhivsko gradivo Koroške krajine. Tu je zbrana koroška kulturna dediščina. Tu je Prežihov Voranc s svojim delom od prvotiskov do vseh drugih izdaj, izbranega in zbranega dela, tu so njegovi prevodi, rokopisi in pisma. Tu so Vorančevi bratje Lojz, Anza in Avgust Kuhar. Tu je Ksaver Meško, tu je dr. Franc Kotnik, znameniti narodopisec, ki je svetu odkril Drabosnjaka. Tudi Drabosnjakovi prepisi in edini lastnoročni Drabosnjak (o tem priča njegov podpis v Izgubljenem sinu!) so tu. Tu so prav tako tudi zaslužni koroški možje Urban Jarnik, Anton Janežič, Andrej Einspieler in Jaka Špicar. Bogat in dragocen je sklad koroške domoznanske literature; tu je shranjeno tiskano in pisano pričevanje naših korenin in izvirov. Oddelek carinthiace dopolnjujeta rokopisna in fotografska zbirka. Obe obsegata gradivo (rokopisno, tipkopisno in slikovno), ki je pomembno za našo kulturno zgodovino (razen Prežihovega Voranca, Meška, Janežiča, Špicarja, dr. Kotnika, Jarnika, Drabosnjaka... tudi različno, za zgodovino naših krajev pomembno gradivo).

To gradivo se, kar je pač dvakrat pomenljivo, ne izposoja na dom! Zanj torej veljata poseben režim in način izposoje. Dostopno je v knjižnici v znanstvene, raziskovalne, izobraževalne in druge podobne namene. Širši javnosti je nekakrat v vsakem letu postavljeno na ogled ob posebej zato prirejenih tematskih razstavah ali prireditvah.

Namen tega pisanja je bil doreči, da ima arhivska funkcija knjige prav tako globlji in trajnejši pomen, ki se ne sme biti z univerzalno dostopnostjo knjižničnega gradiva. Namen in bistvo te funkcije sta, da se določeno knjižno gradivo ohrani in izpričuje sedaj nam in potem še znanem kulturno, gospodarsko in politično pomenljivost neke polpretekle ter že davno pretekle dobe naših krajev.

III. O prisotnosti knjige v petih tipih slovenskih knjižnic

Iz spremnega gradiva (ESA 112 št. 63-8/79 — 15. 3. 1979) k osnutku zakona o knjižničarstvu (izdal ga je Republiški komite za kulturo SRS), ki ga (žal) še zmeraj nismo dorekli in sprejeli, povzemam te informacije:

»Knjižničarstvo v Jugoslaviji je glede na specifičnosti posameznih republik prešlo na konceptualno novo usmeritev v začetku sedemdesetih let... 'Splošno knjižničarstvo', ki mu je bila v teh projektih posvečena glavna pozornost, smo skoraj identično reševali v SR Sloveniji, SR Makedoniji in SR Bosni in Hercegovini, s to razliko, da smo se v Sloveniji odločili za enoten tip 'splošnoizobraževalne knjižnice' (SIK), ki smo jo tako tudi poimenovali, kjer ni razlik med npr. mestnimi in vaški-

V pričakovanju

»Naglé pač mora bit«

mi knjižnicami in kamor smo (upoštevaje njihove posebne funkcije) vkomponirali tudi nekdanje študijske knjižnice. Osnovna celica take sistemske mreže SIK je postala občinska matična knjižnica z izdelano mrežo svojega območja...«

Prav tisto gradivo v nadaljevanju govori o »tipologiji knjižnic na Slovenskem« in jih praviloma razvršča na pet kategorij:

1. **Nacionalna knjižnica** je Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, ki sodi hkrati po svoji funkciji (univerzitetna knjižnica!) še v drugo kategorijo.

2. **Visokošolske knjižnice** so vse knjižnice visokošolskih ustanov, torej: obe osrednji univerzitetni knjižnici (v Ljubljani in v Mariboru), knjižnice fakultet in inštitutov ter knjižnice pedagoških znanstvenih enot v naših visokošolskih organizacijah I. in II. stopnje. — Drugih večjih specializiranih knjižnic (potemtakem!) na Slovenskem ne poznamo več! Gradivo opozarja, da so bile to pred letom 1971 »študijske knjižnice«, ki smo jih sedaj vkomponirali v sistem mreže SIK (vendar s posebnimi funkcijami).

3. **Šolske knjižnice** so knjižnice na osnovnih šolah ter vseh srednjih šolah in izobraževalnih centrih, torej do končane srednje stopnje šolanja.

4. **Specialne knjižnice** so knjižnice združenj, raziskovalnih ustanov (razen univerzitetnih inštitutov!), muzejev, uprave, skupščin, podjetij itn. — (torej tudi: strokovna knjižnica železarne Ravne!). Posebnost, ki jih oddaljuje od drugih knjižnic,

je ta, da imajo knjižne sklade prirejene izključno svojim posebnim področjem dejavnosti.

5. **Splošnoizobraževalne knjižnice** so v Sloveniji »splošne knjižnice« v občinah, krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela in drugih delovnih organizacijah ter društvih. Sem torej sodijo tudi »nekdanje študijske knjižnice«, ki imajo glede na to, da dogovorjeno zbirajo domoznanski fond svojih območij, hranijo in oskrbujejo posebne zbirke ipd., še posebne naloge, ki lahko zajemajo tudi širše področje od občinskega okvira.

Gradivo, ki opredeljuje in razlaga vsebino zakona o knjižničarstvu, in sam zakon nam torej med vrsticami povesta marsikaj, marsičesa pa ne dorečeta! Tako izvemo, da ima posameznik možnosti priti (in bo to možnost še imel) do stika s celotno nacionalno produkcijo v obeh osrednjih univerzitetnih knjižnicah. Izvemo tudi, da »študijskih knjižnic« ni več, so samo SIK (splošnoizobraževalne knjižnice) s svojimi posebnimi nalogami.

Po zakonu o obveznih tiskih pa prejemo ta obvezni primerek »študijske knjižnice«. — Ali bo po sprejemu zakona o knjižničarstvu zakon o obveznih primerkih prenehal veljati, če te stvari v zakonu samem ne bodo pravilno dorečene in opredeljene? — Ali pa ga le bodo te splošnoizobraževalne knjižnice s posebnimi nalogami prejemale kot **območne knjižnice**!?

— Paziti bomo (bodo) morali, da s kakšnim prenapljenim in nedorečenim sklepom ne bomo (bodo) povzročili velike kulturne,

vzgojne in izobraževalne škode! Vemo, da je iz vseh teh območij, ki jih zaobjemajo bivše »študijske knjižnice« veliko študentov, ki študirajo bodisi v Mariboru bodisi v Ljubljani in jim je še kako dobrodošlo gradivo, ki ga »študijske knjižnice« po zakonu prejemajo! Te knjižnice pa praviloma nimajo in ne morejo imeti toliko sredstev, da bi nakupile vse, kar slovenske tiskarne dobrega tiskajo in kar slovenske založbe koristnega zalagajo!

— In: ali bo delavec, ki ob delu hoče izvedeti kaj več, študirati in izpopolniti svoje praktične izkušnje, našel toliko časa, da bo iskal potrebno gradivo bodisi v Mariboru bodisi v Ljubljani, če ga na svojem območju ne bo več imel prilike dobiti!

— Iz lastnih izkušenj smo prizoreli do spoznanja, da večina šolskih knjižnic še ne premore dovolj strokovnih knjižničnih delavcev, ki bi utegnili vse svoje moči in znanje posvetiti vzgoji najmlajših in da so ob večjih akcijah (bralne značke, različni kvizi znanja ipd.) prav »študijske knjižnice« tiste, ki jim priskočijo na pomoč s svojim skladi in z nasveti pri vzgoji ter delu!

Razumljivo je, da v vsaki dejavnosti želimo čimveč novih ter uspešnih dosežkov, ki naj bodo v skladu z našim samoupravnim sistemom in socialistično družbeno ureditvijo. Prav zato naj nam bo še toliko bolj pri sprejemanju novih odločitev prva in zadnja skrb ta, da ne bi s prenapljenimi in še nedozorelimi odločitvami stanja knjižničarstva v Sloveniji in prisotnosti knjige-nosilke izobraževanja v vseh petih tipih knjižnic na Slovenskem (nehote) poslabšali, namesto da bi ga izboljšali in dopolnili v kvalitetno in kvantitetno rast navzgor!

IV. O knjigi v knjižnici in o našem odnosu do nje (Razmišljanje o širšem pomenu pojma »kultura«)

Vsak dan se srečujemo, bralci — uporabniki gradiva in knjižničarji — izvajalci izobraževalnih nalog. Vsak dan se srečujemo in mi želimo, da bi zadovoljni odšli od nas, da bi vaš obisk knjižnici ne bil zaman in da bi se še velikokrat srečali! Vsak dan izvemo nekaj več: — vi o naših skladih, ki vam postajajo iz dneva v dan bolj domači in znani, — mi o vaših potrebah, željah in interesih.

Pa vendar se še (velikokrat) pripeti, da ste nezadovoljni vi, da smo nezadovoljni mi! Te vrstice bodo skušale opisati tiste drobne, pa vendar tako zelo pomembne stvari, ki nas in vas motijo, da ne sodelujemo še boljše, z roko v roki!

Zgodi se, da je zelo iskan učbenik ali priročnik izposojen v vseh osmih izvodih, ki so prezenčni v knjižnici. Vaš obisk je deveti po vrsti. Knjige ne morete dobiti in ste slabe volje, ker vas preganja čas, izpitni roki in podobne nevšečnosti. Mi smo vseh osem knjig tega iskanega učbenika izposodili drugim in polovica le-teh bi knjige morala vrniti že pred tednom dni, pred štirinajstimi dnevi, ker jim je potekel izposojevalni rok, določen s poslovnikom knjižnice. Tudi sami smo slabe volje, ker nam polovica uporabnikov knjige ni vrnila kljub prvemu, drugemu... opominu, ki nam povzroča še veliko dodatnega in nevhvaležnega administrativnega dela. Velikokrat se zgodi, da izposojevalci knjig ne

vrnejo niti takrat, ko jim pošljemo peti ali šesti opomin, ki mu je priložena povratnica, ki jo s svojim lastnoročnim podpisom potrdijo, — knjige pa ni od nikoder. Zdaj bi lahko šli v skrajnost in knjige izterjali prek sodišča po pravni poti, pa tega ne storimo, ker vam zaupamo. Zaradi vaše nevostnosti pa druga polovica, ki knjigo nujno potrebuje, čaka, da boste že davno predelani učbenik le izbrskali iz neke omare ali police in si utegnili vzeti toliko vašega dragocenega časa, da boste knjigo vrnili v knjižnico, ki je tako strašno oddaljena od ravnega centra!

Zgodi se tudi, da knjižničarka, ki skuša ustreči bralcu, ki ga zanimajo (denimo) velikani slovenskega slovstva, pa ni utegnil prebrati vseh pomembnih slovnstvenih klasičkov, opazi (ali pa je to opazil šele bralec), da mu ne more ustreči, ker kar v treh izvodih Janeževih »Vsebin slovenskih literarnih del« manjkajo (so iztrgane!!) prav tiste strani socialnih realistov, ki si jih »prizadeji« bralec želi hitro izposoditi in si za silo zakrpati manjkajočo modrost iz slovenske literarne zgodovine; drugi izvodi pa so izposojeni!

Takega početja ne kaže komentirati in dokazovati smisel in nesmisel takega dejanja, ki je vse kaj drugega kot kulturno! Seveda, v domači knjižnici vsak teden ali pa še bolj pogosto obrišemo ves prah s knjig, tu v knjižnici, kjer so knjige splošna ljudska last, pa si že lahko privoščimo in iztrgamo nekaj listov, ko pa gradivo tako zelo potrebujemo in nimamo čisto nič časa, da bi ga prepisali, ali pa bi si po možnosti napisali kratke izvlečke!

Že nekaj časa domuje v pritličju sodobno opremljena časopisna bralnica. In zgodi se, seveda, da si hoče Peter prelistati zadnjo številko »Teleksa«, ki »gre zmeraj do konca«, pa začuden ugotovi, da ga je že nekdo prehitel in temeljito absolviral; — ostanek je klavrn: na pol pretrgana naslovnica, ki da slutiti, da so nekoga premamili goli ženski čari in pa dobra polovica strani, ki je od celotne vsebine ostala! Pa si menda ja ne še sedaj zavijamo malice v časopisni papir ali pa hodimo z njim tja, kamor »gre še cesar peš«!... (Tak redek primerek hrani knjižničarka v arhivu na posebnem mestu in si ga lahko vsak radovednež ogleda!)

Zgodi pa se tudi, da Janez izposojeno knjigo izgubi ali »nekam založi« in si sedaj ne upa blizu kljub opominu, ki mu jih redno pošiljamo, ker knjigo pač potrebujemo za druge bralce. Bajne mu je nerodno, da se je kaj takega lahko pripetilo njemu! In raje pristane na pasivno vztrajanje, ki ne vodi nikamor, in upa, da bomo mogoče nanj le pozabili. Potem pa se enako pripeti še Mojci. Ta jo korajžno primaha v knjižnico, se vljudno opraviči, češ: »Knjigo sem izgubila, pa jo bom rade volje plačala!« Mi pohitimo, naročimo nov izvod te knjige, in ko pride račun, ga Mojca z mirno vestjo poravnava! Zadeva je rešena v obojestransko zadovoljstvo.

Vidite, dragi uporabniki, take stvari pa žalostijo nas; včasih nas tudi razjezijo, če se spomnimo na razcefrane lepote iz »Teleksa« in na iztrgane strani »Vsebin slovenskih literarnih del«!... Še bi lahko naštevati, pa bodi dovolj!

Podnaslov zadnje vzporednice pove, da bi moralo biti to razmišljanje o širšem po-

menu pojma »kultura«, pa mi je tale vzporednica ušla z resnih tirov v ironične vode. Pa brez zamere! Saj: — Le kako bi mogli čisto resno govoriti o takih vsakdanjih rečeh, ki sodijo deloma že tudi v bonton oziroma v pravila lepega obnašanja, našo omiko, pa k zavesti in k čutu naše lastne odgovornosti do nečesa, kar je splošna

družbena lastnina. Zato naj zadnjo vzporednico, ki pa ni nič kaj vzporedna prejšnjim, sklenem z upanjem, da se take reči ne bodo več godile, — in pa seveda z grenkim, pelinastim priokusom o »desetniškem značaju sirote kulture«, ki pa ga boste, in v to sem prepričan!, družno izničili!

Dvaindvajseta predstava Judenburga

(v Klubu slovenskih študentov na Dunaju)

Ne dogaja se pogosto, da bi gledališko delo, ki ga sicer z veliko volje in truda pripravijo amaterske igralske skupine, doživelo prav veliko predstav. Običajno je že velik uspeh, če dosežejo amaterji okoli deset ponovitev. Toliko bolj razveseljiva izjema je zato uspeh gledališke skupine kulturnega društva »Prežihov Voranc« z Raven na Koroškem, ki je s Prežihovim in Šipkovim »Judenburgom« dosegla že nad dvajset ponovitev.

Danes ne želim govoriti o uspehu, ki so ga ravenški gledališčniki dosegli s tem delom na predstavah po Sloveniji, na primer na republiški reviji gledaliških skupin ali na tednu slovenske drame v Kranju, marveč o vtisih z dvaindvajsete predstave »Judenburga« v Klubu slovenskih študentov na Dunaju.

Delo sem videla prvič, čeprav me je to nekoliko sram priznati. Vendar sem imela prav zavoljo tega določeno prednost. Bila sem nekoliko bližja in izenačena s tamkajšnjimi gledalci, slovenskimi študenti in gosti, ki so do zadnjega kotička napolnili dvorano kluba. Vanjo se je 19. maja zvečer gnetlo nad 60 ljudi, čeprav ima le okoli 40 sedežev. Bližja sem jim bila zato, ker sem z enako radovednostjo čakala na predstavo in na njeno odmevnost v sebi, kot drugi. Zanimal pa me je seveda predvsem odziv pri tej mladi slovenski publik, ki se razvija in oblikuje svojo zavest v drugačnih okoliščinah in pod drugačnimi vplivi.

Že po prvih prizorih je z njihovih obrazov izginila mladostna razigranost, predstava jih je pritegnila in sledili so ji zbrano. Zgodba upornih vojakov, ki se je odvijala na nekaj kvadratnih metrih pred

nami, je dosegla velik učinek. Utesnjenost prostora je še bolj živo pričarala brezizhodno vzdušje in stisko na smrt obsojenih jetnikov. Odmevala pa je tudi njihova upornost.

In te upornosti, ki je sicer značilna lastnost mladih slovenskih demokratov na avstrijskem Koroškem, je bilo največ čutiti ta večer. Brez predstave »Judenburga« bi tovariško srečanje, ki je sledilo, ne zvenelo tako kot je. Sredi Dunaja, sicer skrita v klubskih prostorih brez zunanje napisne table, je zadonela naša partizanska pesem in otožni koroški napevi so se prelivali v pesmi kubanskih revolucionarjev.

Morda je prav predstava v klubu slovenskih študentov na Dunaju pokazala, zakaj dosega »Judenburg« tolikšen uspeh. Gledalce pritegneta pretresljiva vsebina in klena uprizoritev. Scena omogoča predstave tudi v majhnih prostorih. Tako je soavtor in režiser predstave Mitja Šipek dobil ta večer vrsto povabil za gostovanje po slovenski Koroški onstran meje. Povabili so ga študentje, ki si v klubu krepijo svojo narodnostno in politično zavest, v svojih domačih krajih pa so aktivni kulturni in prosvetni delavci. »Judenburg« bo torej doživel še več ponovitev. Pa še to: V bogatem in pestrem programu dela Kluba slovenskih študentov, ki je zaradi svoje napredne usmeritve vzbudil pozornost ne le na dunajski univerzi, marveč tudi v širši avstrijski demokratični javnosti, so označili predstavo ravenških gledališčnikov kot kulturni višek študijskega semestra.

M. V.

Povsod so zraven

Ob „Zvezdah in križih“

Pred kratkim je izšlo doslej najboljše delo našega sodelavca, urednika Informativnega fužinarja Marjana Kolarja. Ob tej priložnosti smo stopili do avtorja romana »Zvezde in križi« in ga prosili, da za bralce naše revije odgovori na nekaj vprašanj.

»Kljub zahtevni službi ste napisali že sedem knjig. Ste torej ploden pisatelj. Kako je to mogoče ob rednem delu?«

»Za plodne veljajo pisatelji, ki vsako leto tiskajo po eno novo knjigo. Ker sam pišem že nad dvajset let, se s sedmimi ne morem šteti mednje. Res pišem kontinuirano, vendar ne hitro. To je precej tudi posledica mojega uredniškega dela. Po rednih vsakdanjih osmih urah za pisalno mizo, sredi prispevkov in drugih papirjev ter pogosto za pisalnim strojem, ni zmeraj lahko popoldne spet sesti za pisalno mizo in pisalni stroj, a drugače ne gre. Pisati je torej mogoče samo na račun prostega časa, torej namesto počitka, rekreacije, družabnega življenja in vseh tistih dejavnosti, ki jih običajno opravljamo po delu.«

»Kaj bi sami povedali o svojem zadnjem delu?«

»O »Zvezdah in križih« najprej to, da so doslej moje najboljše delo in da so zorele zelo dolgo. Potem to, da menda ni pisatelja, rojenega vsaj v zgodnjih tridesetih letih, ki ne bi prej ali slej hotel popisati tudi ljudi v vojnem obdobju, in sicer vsak na svoj način, s svojega zornega kota. Ne samo zato, ker nas je vojna vsakega pa svoje oblikovala, tudi ne le zato, da bi s tem prispevali nekaj novega k podobi tistih let. Predvsem zategadelj, ker smo s tistim obdobjem še vedno zelo močno povezani, brez poznavanja in razumevanja NOB pa ni prav lahko razumeti povojnih let in našega časa. Nazadnje pa še: mislim, da so »Zvezde in križi« precej umirjeno in disciplinirano napisana knjiga.«

»Kakšni so vaši pisateljski načrti za naprej?«

»Zapiskov, gradiva in načrtov ne manjka, tudi volje do dela ne, a napovedi so preveč tvegane reči, da bi jih dajal. Z novim šolskim letom bo v Pionirskem listu začela izhajati moja mladinska povest »Posterji na begu«. Godi se v našem času in prinaša tudi v stilu nekaj novosti. Ker je z »Zvezdami in križi« poravnal star dolg, se torej spet vračam k sodobnosti. Ta je vsaj zame stalen izziv in poziv k raziskovanju in oblikovanju.«

»Tovariš Kolar, najlepša hvala za odgovore.«

Knjigo »Zvezde in križi« pisatelja Marjana Kolarja lahko kupite v vseh knjigarnah. Da pa vam bi jo bolj približali, objavljamo odlomek iz Predanove recenzije, ki jo lahko preberete tudi na ovitku zajetne knjige, nato pa z avtorjevim dovoljenjem še odlomek iz romana. Najprej recenzija Vasje Predane.

»Roman Marjana Kolarja Zvezde in križi je tako po obsežnosti kot tudi po širidelnosti

očitno zastavljen kot širokopotezna epična freska. Na njenem zajetnem platnu pisatelj sprva kaže voljo po spremljavi družine Kristanovih — matere, očeta, sina Joleta, hčera Olge in Nade, Markeca, ob njih pa seveda še drugih postav od Joletove mladostne ljubezni Manje do vaščanov, partizanov, taboriščnikov, vojakov, zasliševalcev itn., ki se vpletajo v besedilo — družine, ki domuje nekje na Štajerskem, v majhnem podeželskem kraju Melinje. Čas dogajanja: tik pred vojno, med njo in neposredno po nji.

Toda spočetka široko nakazni zorni kot se pravzaprav že kmalu zoži, avtorjeva pozornost velja med vsemi imenovanimi protagonistami pravzaprav le centralni figuri romana, maturantu Joletu Kristanu, njegovi človeški in dogajalni poti od šolskih klopi do odporniškega taborišča, koder Jole prebije po osmih mesecih partizanjenja ves preostali čas vojne, do služenja vojaške obveznosti in končno zapora, kamor so ga bili vtaknili, ker da njegova partizanska oziroma taboriška preteklost ni čista... Poleg pozornosti, ki jo Kolar posveča Joletu, je najbolj v ospredju še podoba njegove matere, ki to in ne samo to pozornost tudi zasluži in opravičuje, saj se avtorju razraste v zares magistralno figuro romana.

Skozi družino Kristanovih, zlasti pa skozi besede in dejanja matere in seveda predvsem skozi bridko usodo mladega naprednega razumnika Joleta izriše Kolar »zvezde in križe«, ki pestijo te tako imenovane majhne slovenske ljudi, tihe junake drame, ki se s socialnimi stiskami prejkone revne družine odlikava že v letih pred vojno, se je v vseh pogledih skrajnje zaostri med okupacijo in se v Joletove primeru in primeru njegovih sobojevnikov, na vse plati sprostita v partizanih, se nato grozljivo skalila v taborišču in naposled paradoksalno sklenila v zaporu, kamor so Joleta vtaknili namesto na svobodo, in to v istih časih, ko je njegova mati partizanskim družinam delila zahvalnice za žrtve v osvobodilnem boju.

Treba je reči, da roman Zvezde in križi v vsebinskem smislu pravzaprav ni kaka posebna novota, saj so stiske ljudi vojni let v naši literaturi že obilno popisane. Slejkoprej, čeravno zlasti slogovno samosvoje in jezikovno zanimivo, sledi avtor poetološkim obrazcem, značilnim za realistično in z meditativnostjo okrašeno ubesedovanje dogajanja, o katerem pripoveduje. Toda na nekatere reči kaže vendarle opomniti:

— sorazmerno strnjeno, a dovolj natančno inicira ozračje in razmere v predvojnem slovenskem podeželskem kraju;

— zelo plastično, živo nekonvencionalno opisuje partizansko, njene protagoniste, med njimi seve posebej Joleta;

— po Vladimiru Kralju nedvomno najostreje in najizzivalneje uporablja temne in tesnobne barve v nemškem koncentracijskem lagerju, stiske in zagate njegovih jetnikov;

— z navideznim mirom, a v resnici z ostro intenziteto, vendar brez črno-bele polarizacije razkrije grozote okupacije in vojne;

— slednjič in ne nazadnje: domala s preudarno distanco izriše paradoksalne zagate resnično zavednega in vdanega levičarja in upornika Joleta, ko se znajde v zaporu — svojih.

Če strnemo: Kolarjev široko zasnovani, mestoma z izvirnimi plastmi izpolnjeni roman o vojnih časih resda v poglavitnem ne presega tradicionalne slovenske romaneskne strukture, a zato spričo svojih nedvoumni kvalitativnih, berljivosti in formalne kultiviranosti zasluži vso pozornost.«

Iz romana Zvezde in križi objavljamo za naše bralce odlomek iz četrtega dela, šestega poglavja:

Jole je molčeč hrošč, ki leži na zloženih krilcih in se ne poskuša več z jalovim branjem postaviti nazaj na noge: ve, da so stene celice gladke vse do pristropne line in vrata brez špranje; oddaljeni zvoki medeninastih pihal posmehljivo pokljajo ob železno mrežo; tačas so Ovčarja sama jajca in jezik, gospod Logar pa je do popka prestrašen trebuh, ki pušča.

»Kar naprej te partizanske koračnice,« mu uhaja in drugi kaj drugega, »od jutra do večera človek ne more pozabiti, da je zunaj pravzaprav svoboda.«

»Kaj jokáš?« Ovčarjev jezik nesramno tika, »komisarja Joleta poglej in mene! Tako po nedolžnem in neumnem še nikdar nihče ni sedel kot midva, pa vendar lepo možko že tretji teden prenaša krivico.«

»Vidva sta tega navajena iz taborišča, jaz pa...«

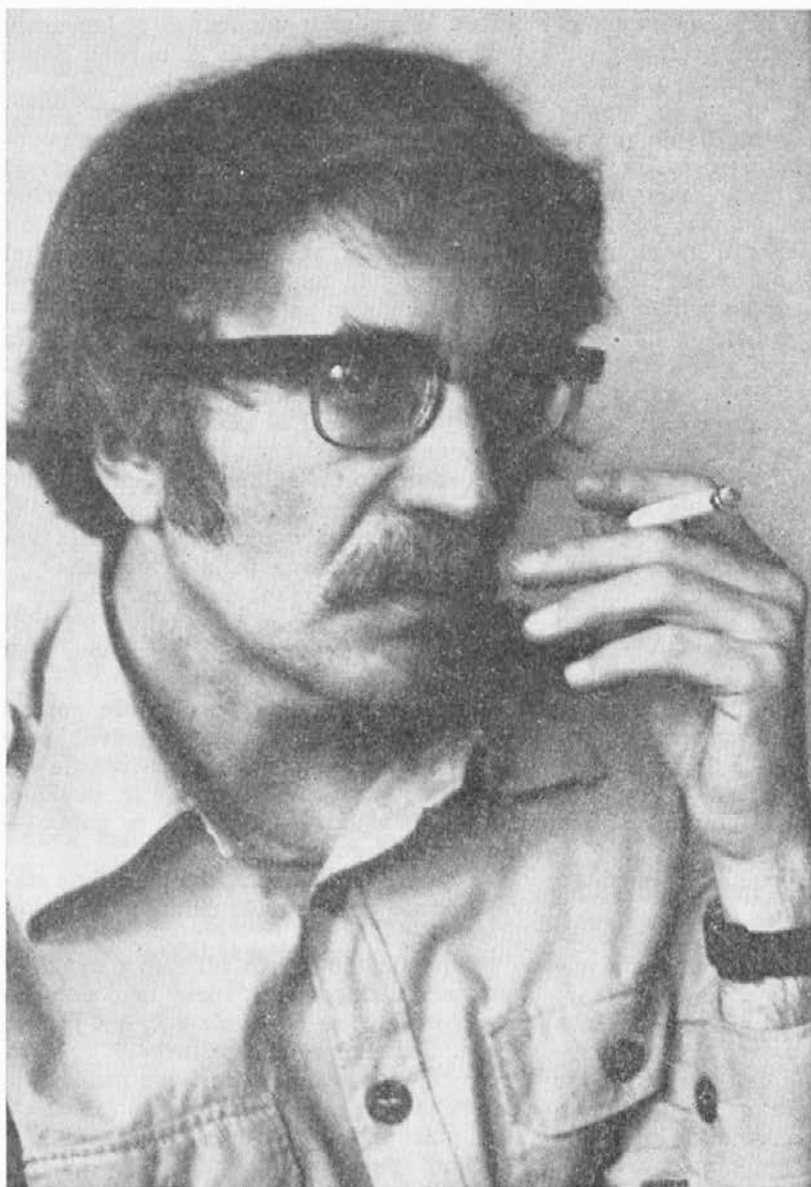
»Ti prekleta stenica oderuška! Da mi ne blekneš več česa takega!« se Ovčarju gabi suniti zdrizasti balon in se šobi zviška.

»Kdaj se normalen človek sploh navadi rešetk in aresta? Nikoli! Pa da bi mi bil vsaj malo hvaležen za to, ker sem nas tri izgoibal iz tiste sprejemne konjušnice, kjer se nas je gnetlo štirideset na kupu kot Judje v plinski celici. Ne, kje pa! In da zdaj namesto samega dolgega časa lahko kdaj pa kdaj pri kakšnem opravičilu pretegneš noge, sem tudi dosegel jaz. Torej molči, kriminalčič vampasti, in bodi vesel, da si zaprt s spodobnimi ljudmi, ne pa med tistimi belogardisti in četniki in dezertjerji in kdove kakšnimi sovražniki ljudstva še!«

Umazano lisaste stene brez nasanjanih zelenih podob ne premaknejo časa nikamor. Kdaj izklopijo misli na dnevni red ječe, potem popustijo in aretacija je smešna pomota samo še za Ovčarja. Možgani opičje nestrpnost tipajo za vzroki, da bi jih strli z dokazi obrambe pred lastniki teh debelih zidov in v nadstropja odmevajočih hodnikov po vsem kladastem pravokotniku zapora. Izsilili z besedami nekaj kilometrov smrekovega zraka okrog sebe za dihanje pa pregrado med seboj in najbližjo hišno številko ter godbo na pihala.

Tačas pljunkajo v krastavo vedro tuji iztrebki, žaltav pot zaudarja do ust in gospod Logar pezdí ter ščije nanj svoje vlažno gorke tegobe od zobobola do želje po šlatanju mastnih ženskih stegen. Rentgenizira svojo štacunarsko, zlobnososedsko, spalniško in straniščno podobo, vlačí iz drobovja priimke, vzdíhe in strahove, zrak gosto smrdi od prirodoписа človeka, razstavljenega na gone v cedilniku strahu in negotovosti, kako jih neki zavrti kolesje partizanske pravice.

Nič se ne zgane in ne zvetri, ječar odklepa ter zaklepa vrata ob urah, predpisanih za krmljenje, in samo Ovčar se ne naveliča duhovičiti z njim starih brezodmevnih puhlic, ječar pa pristaja nanje, da si razgiba dolgčas. Kakor da imata besedilo napisano, se ne zmotita pri tem niti za sta-

Marjan Kolar

vek, in še preden v vratih zaškrta ključ, ve Jole vse naprej, a se ne more izogniti nikamor, torej vedno znova steče žezenj:

Ovčar: »Natakar, meni za večerjo dunajski zrezek, laški rizling, cigare in nekaj proti bolham!«

Ječar: »Kaj si vsak dan bolj zmešan?«

Ovčar: »Ko se bo izkazala pomota, ti bo žal, da nisi lepše ravnal s tako uglednimi osebnostmi!«

»Takega tiča pa še ne! Vsak dan lepše! Vi ste sploh vsi po vrsti nedolžni, ja! Včeraj ste pa izdajali švabom ali mogoče še kaj hujšega.«

»Prosim, jaz sem zaprt zaradi ljubezni!«

»Tepec, od kdaj pa je to kaznivo?«

»Jaz tudi pravim, da ni. Sploh pa še, ker so babe same prosile, da jih rešim posta. Zato se bo tudi izkazala pravica. Lepega dne se bo v tem usranem arestu pojavil pravi partizan in naredil red.«

»Ja, ja, ja! Zdaj pa konec za danes!«

Mlaskajo pusto enolončnico, nato se drug za drugim iztrebijo za noč; gospod Logar vzdihujoče odmoli, Ovčar odkolne svoj zadnji dnevni obrok psolvk na hrano, ječarja, arest, svobodo, boga, partizane, pograd, babe in sploh; zatem odlomasti in katero noč tudi ne ali dve noči ne, potem zagotovo spet, se razkorači nad kiblo ter začne onanirati in včasih pri tem zasuče hrbet, večinoma pa ne. Naj miži, gleda v zid ali bledikasti strop, ga Jole ima zmeraj enako jasno pred seboj, razkrečnega kosca s spušenimi hlačami in štrlečim udom

v trdi pesti. Bolj kot prej ves dan z neprekinjenim blebetanjem zdaj s preprostimi, nemimi gibi veže misli nase, brezsrmen, beden in nasilen obenem, bikasto samozadosten v svojem zadovoljevanju, surov in obtožujoč, pripravljen zbiti se z vsakomer za moško pravico oplajati ženske ali trdo molsti iz sebe seme ter ga brizgati v gnojnico brez posebnega veselja in užitka, a tudi davno brez zadrege; pač izpraznjevanje za mirnejšo noč in nezavestno spanje, hropeč od olajšanja. Prostaški in ogaben v nasladnem rezanju, ki mu otrpne v nočno masko, dokler ne bo z jutrom spet začel žarčiti prebitkov svoje moči, smeh in lokavost, kako zase ter za celico iz nič zgneti za silo znosen dan.

Sajasti somrak zoži celico na zadušljiv vigenj; naravnana na enakomerno škripajoče spanje sojetnika sopeta vanj smrdljiv zrak iz svojega meha, da v njem počasi požareva ter ugaša smisel in nesmisel ujeto, drobeč se na koščke ugibanja, kdaj bo spet smel opolnoči po dolgem hodniku do sobe s slepečo lučjo, in loveč se v tuhtanjih, kod vse nemara vrhovni ječarji te neznosno počasi polzeče dneve in tedne zunaj zidov proizvedujejo o njem, da potem skrbljivo natančno z ogledom prerisujejo iz spomina ljudem črto za črto: — Kristan? Pa ja, ciničen zafrikant! — Me je brez vzroka poslal k hudiču. — Se ne spominjam. Kaj ni padel? — Mračen molčečež. — V redu fant, dal mi je kos kruha! — Podoba iz besed, ki ji sam ne more ničesar več ne

odvzeti ne dodati, le s pestjo lahko poka ob dlan, goltajoč bes na lastno nemoč, ter spet topo brleč z živci vase, zmanjšan do nepomembnosti pol stotinke jetnikov v tem zaporu in tipajoč za besedami obrabe, ne da bi poznal obtožbo, skrito za vročim snopom luči v pisarni na koncu hodnika, bedasto vedno znova obnavljajoč edino zaslišanje od začetka do konca in spet od kraja, ko reče:

»Daj, tovariš, zasuči lampo drugam, pre-dobro poznam ta trik! Nemci brez petstov-atnih žarnic na mizi tudi nikoli niso zaslišali.«

»Pazi na jezik, Kristan!« sikne mlad, svetel glas iz somraka zadaj.

»Bom,« je še zmeraj ogorčeno velik, »ampak luč si le malo zasukal. Sploh pa poslušaj, tovariš, kdorkoli si že! Moje podatke imaš in ni nama treba izgubljati časa. Veš, da sem bil v partizanih in potem v taborišču do osvoboditve. Kljub temu se igraš neke policijske metode, jaz pa naj bi medtem sredi noči pred teboj stal mirno in morda celo salutiral. Štirinajst dni sem zaprt, pa ne vem niti, zakaj. Mi ne bi tega najprej povedal?«

Preračunano dolge sekunde molka, nalašč negibna tenja na temnem ozadju, ki je ščemeče oči ne dogledajo, slutnja več skritih mož v temi in nato mrzlo pa grozeče počasi:

»To bo že prišlo na vrsto!«

»Pa se ti zdi popolnoma v redu, da se z nekdanjim partizanskim komisarjem in internirancem igraš slepe miši, nategovanje živcev in vse to?«

Zdaj mladenič po kačje bliskovito useka nazaj:

»Ne domišljaj si preveč na svoje komi-sarske zasluge! Vsi najboljši so tako pa-dli.«

»Glej no,« se stanjša v posmeh, »menda res. Zdaj pa samo še povej, zakaj sem tu!«

Rokodelsko natančno, počasi in odseka-no zazveni zabijanje žebeljev iz teme:

»Tu ste ti in tebi podobni, ker ste blatili ugled naše vojske, s tem da ste ustanovili FČD. S kom ste povezani in kaj se za to organizacijo še skriva, bomo že ugotovili.«

Visoko buhne Joletov živčni krohot, se raztoči v prostoru in presahne, ker zadene ob molk:

»Pa sam verjameš, kar govoriš?«

»Ti štirinajst dni zavora še premalo pove?«

»Že, že, ampak človek, FČD je bil ven-dar samo trapasta šala, narejena v pi-janosti.«

»Ali je triper morda šala?« strupeno posmehljivo seka izza luči. — »In ti, šolan človek, komisar, bi bil moral bolje paziti na moralo ljudi.«

»Lepa reč! Vi ste si izmislili zbirna ta-borišča. Po štirih letih vojske, ko bi vsak za silo normalen človek rad šel domov vsaj pogledat, ali mu hiša še stoji in ali so domači živi, tega ne sme, ampak mora za nedoločen čas čepeti v takem taborišču. Po-leg tega ste nagnali moške in ženske na ti-sti kozolec, ob polni zasedbi štaba pa naj bi jaz, navaden pisar, pazil na moralo naše vojske. Smešno!«

»Takšni tipi bi zganjali nemoralo, tudi če bi stanovali kilometer narazen. Ampak politkomisarji, kot si ti, bi morali v takem primeru pokazati malo več vneme.«

»To pomeni?«

»To pomeni, da se bova še videla — polit-ko-mi-sar Kostja!« oni potegne besede in zaničljivo razcefra našitke čina kot krpo brezvednega predvčerajšnjega časnika; hladnokrvnen posmeh, iz teme zanesljivo zadevajoč osvetljeni cilj pred seboj, norčevanje močnega in prostega iz medveda v kletki, načrten bodljaj ter skrbno vbrizgana okužitev z negotovostjo in dvomi, ki se zanesljivo najboljše razmnožujejo v zadušljivi poltemi celice, ko je jutro zmeraj enako daleč.

»Torej, kdaj gremo domov?« se Ovčarjevo burkasto glumaštvo para v vseh šivih in bulji vanj enako tesnobno kot hlipajoči Logar.

»Kako, domov,« ga odriva od sebe, »saj so komaj začeli. Morebitni skriti pomen FČD in tako.«

»Skrivali pa res nismo ničesar,« Ovčar natika rezanje na goli strah. »In če je normalen kavs že kar greh, mi povej, ali komuniste od sprejemu v partijo režejo? In kaj bo zdaj z nami?«

Neobrita in zabuhla od prekinjenega spanca bolščita vanj. Če bi jima kdo odprl vrata ječe, bi izginila brez pozdrava, kakor da se ne poznajo, in z edino željo, da se nikdar več ne srečajo. Tako pa še zmeraj srepijo drug v drugega.

»Čakati, da raziščejo,« se obrača proč. »Vsaj midva sva se naučila čakanja.«

»Sender je bil švabski lager, svoboda je pa svoboda, krucifiks!« buta Ovčar ob pograd, Logar pa cvili:

»Jaz ne zdržim več, jaz...«

»Jezik za zobe!« Ovčar svojo nemoč usuje nanj. »Kje si sploh tičal, ko smo mi gnili v taborišču? Pri mami in ženkici si se grel! Med teboj in nama s komisarjem je ogromna razlika, zapomni si že to! Zakaj si zaprt? Zato, ker si kradel ljudsko lastnino, prekupeval in goljufal! Priznam, tudi jaz sem nekoč kradel, ampak Nemcem, sovražnikom za partizane, ti pa našim ljudem za svoj lastni vamp!«

Kaj pa sploh veš o Nemcih in taboriščih? Figo in še manj! Kadar se ti je med vojno zahotelo, si se nacedil vina, potem si junačil s svojo staro v postelji. Mi pa smo stradali in čakali, da nas bo vrag vzel v krematoriju. Žensk še na slikah nismo videli in o vinu se nam je lahko samo sanjalo.

In ko je prišla svoboda, smo pač malo ponoreli. Malo. Toliko, da smo preizkusili, ali smo po teh letih sploh še mandlci. Na, zato smo zdaj tu!«

»Le kaj imaš od ponavljanja teh stvari?« išče tišino z roko na zidu.

»To, kar ima vol od prežvekovanja — še enkrat jih okušam. Saj ni bilo slabo, kaj? Sploh pa mi verjemi,« že zeha, »da je vse to sama birokracija ali kvečjemu posledica prenatalne hiše, saj so se lotili čiščenja naše ljube domovine kot kmetje beljenja svojih bajt pred veliko nočjo.«

Besede, ki se odvrtijo v hropež sojetnikov, ostane le »komisar«, posmehljivo poveljan v nemški izgovorjavi kot žvižg esesovskega biča, hripavo zašepetan v taborišču, pretopljen v Bojanov glas in vmes nemške besede kot trdi rafali; obrazi vstajajo in se izgublja na hladni steni, pokušajo besedo »komisar«, jo podajajo drug drugemu kot puško, ki jo živi pobere od mrtvega in orožje poka v vsaki roki enako.

Ve, da je to policijska igra, zna na pamet stara, vedno enaka pravila: prestraši jetnika, zrahljaj mu živce, omehčaj ga, pa se bo zmeraj manj upiral; ve, ve to, ampak obenem ga noč rahlja in kapljanje spominov napenja živce točno po pravilih igre, celica stiska natančno tako, kakor móra, vsak dan okruši košček odpora, nekje se skriva storjeni greh, le najti ga je treba, pa pridejo tudi besede obrambe. Ne more izgubiti te igre, ne on, ne po tolikih ponovitvah, ne, če ni kriv, on ne!

Odbojka se igra podnevi, gleda sobo; levo miza za mladega, policijsko namrščenega zasliševalca, desno za starejšega, narejeno sladkobnega, ki posmehljivo vljudo ponuja stol na sredini pred prazno belo steno. Žoga — Jole je pripravljen, sonce je boljše od luči in starejši servira:

»Slab politik si bil, politkomisar Kostja, ko si leta dvainštirideset računal, da bo vojska trajala samo nekaj mesecev,« igra z nasmehom. »Ko je nato postalo vroče, si si seveda hitro premislil in se raje dal ujeti, kakor da bi tvegval. Morda si še sam naredil nekaj korakov Nemcem naproti, naj te lepo odpeljejo v taborišče do konca vojske, kaj?«

Ne dojame niti napol in odbije na enak način:

»Ja, Schönau je bil vsekakor imenitno okrevališče.«

»Pazi na jezik! Tu nisi v svojem bataljonu in ne zaslišuješ ti, ampak midva!« tolče mladi.

Kljub umetnemu premolku je to slaba šala. Strašilne besede morda, ki jih zasliševalci uporabljajo vsak dan tolikokrat, da že težko preklopijo na drugačne. Odgovarjati torej brez posmeha, vojaško kratko in trezno. Tak je skupni jezik med tovariši, kar so bili in nekoč spet bodo, vsaj ob slovesu gotovo. Toplo polagoma utirja besede:

»Tovariša, ne vem, kje in kako sta vidva preživljala vojsko. Jaz sem jo eno četrtino v gozdu in tri v taborišču. V partizanih smo pogosto morali čakati, ampak zmeraj smo vedeli, da bomo kmalu šli v akcijo in prekinili topo poleževanje. V taborišču te možnosti nismo imeli in smo samo megleno čakali konec vojske. Lahko smo le razmišljali o tem, kaj bomo počeli, ko bomo spet doma. Dosti to ni pomagalo, nekaj pa le.

Po vsem tem čakanju sem zdaj končno z a r e s doma. Zato mi je tem manj jasno, kaj naj po vseh teh letih, ko je vojske konec, čakam v našem partizanskem zaporu?«

»Čakaš,« nataka starejši ogaben sirup mimo ponujene roke, »da bomo domovino očistili golazni pa odkritih in skritih sovražnikov naše revolucije in nove države. To čakaš, komisar!«

»Morda ne veš, da jih je več, kot bi kdo verjel,« mladi ne zna sedeti pri miru in tipa po biču. »Skrivajo pa se za najrazličnejšimi krinkami.«

»Prav,« še kar naprej ponuja prijateljstvo, »vse to verjamem in je v redu, ampak ne razumem, kaj imam pri tem opraviti jaz.«

»To,« užge mladi z očmi in glasno, »da še ne vemo natančno, ali nisi tudi ti tak prikriti izdajalec in sovražnik revolucije!«

Ta fant me sovraži, zre v napeti, blede obraz. Komaj drugič me vidi, pa me sovraži tako zelo, da bi brez ukaza segel po

pištoli in ustrelil; ves šaržer bi izpraznil, potem bi mu odleglo, da je opravil dobro delo.

Ampak luknje v steni so od slabo pribitih žebeljev; streljanje v pisarnah prepovedano, strmi v drugega. Miren, kvartopirski obraz, zadosti gibčen, da lahko površno enako dobro zaigra vljudo pozornost kot pobesnelost in zasmeh. Ta bi z mrzlimi očmi pomignil, naj ga počijo in ne bi trenil pri tem, sam pa si ne bi mazal rok.

»Tako torej mislita,« obstane z očmi na steni med njima. Ali so partizanstvo, Schönau in Senden preslabo spricevalo zame?«

»V partizanih si se lahko samo delal zavednega in predanega,« razlaga starejši. »Bili so taki primeri. Morda si opravil kdaj celo kakšno nenevarno drobno junaštvo. Ampak potem si ugotovil, da postaja vsa stvar prekleto resna in si se predal.«

Z vrha ustnic kakor odpljune mlajši:

»V taborišču pa si čisto lahko bil tudi eden od privilegiranih zapornikov, kak mali kapo ali kaj podobnega.«

»Tako torej mislita,« zatikuječe ponavlja, roka je že davno smešno odveč, preklaplja v obrambo, mirno, prisluškuje vase, mirno, samo tiho podiranje je, nevidno, mirno oči v zid. — »In FČD je potemtakem samo izgovor?«

»Tu si pač naredil napako,« vzdihne starejši, »zato smo te našli nekoliko prej, kot bi te sicer.«

»V partizanih nisem bil sam,« se šili k počasnemu zlogovanju, »prav tako ne v taborišču. Torej je prič celo več, kot bi bilo treba. Česa me sploh dolžita?«

»Počasi, počasi, komisar!« se posmehuje mladi. »Obtožili te bomo šele na koncu.«

In starejši odmeva:

»Zdaj samo raziskujemo.«

»Potem pa dajta!« ne ujame več svojega živčnega smeha, prasketa kot šibre po tleh, tlači nazaj vase: »Kar izvolita, začetna vendar z raziskovanjem!«

»Smeš te bo hitro minil!«

»Povej no, tovariš Kristan,« mehko zaprede starejši, vstavljajoč vataste premolke, »povej nama, kako to, da so te Nemci sploh lahko ujeli?«

»Padel sem v zasedo in...« utihne, ker se zasliševalca sprožita kakor na povelje, pritisneta na petelina brzostrelk ter ga obsujeta vsak s svoje strani:

»Ali ni bil takrat s teboj še neki tovariš? Odgovori!«

»Ja, bil je...«

»Ali ni tisti tovariš prav takrat padel?«

»Res je...«

»Kakšna škoda, da pade edina priča, kaj?«

»Več kot škoda,« vrže starejši mlajšemu, kakor da se na lepem pogovarjata o strelskih vajah samo še onadva, »saj ostane potem neizpodbitno dejstvo, da je eden padel, drugi pa ostal živ.«

»Le kako to, da je eden mogel preživeti?«

»Sreča, naključje, čudež, pravimo v takih primerih,« dobrohotno poučuje starejši. »Ampak to je šele začetek. V tem primeru gre namreč celo za srečo ali čudež v nadaljevanjih, kajti naš komisar je ostal živ tudi v ječi, v kateri so skoraj vsak teden streljali kot talce tudi ljudi, ki nikdar niso imeli orožja v rokah.«

»Kako je le mogel prav naš komisar priiti v taborišče?«

»Pač spet sreča, kaj hočeš!«

»In kako to, da se je iz enega zelo hudih nemških taborišč vrnil domov živ in zdrav, ko jih je toliko pomrlo?«

»Tako živ in zdrav celo, da je lahko pomagal pri ustanavljanju svinjskega društva FČD.«

»Samozavesten do te mere, da se še vedno predstavlja za politkomisarja, kadar misli, da mu bo to v prid in želi prijetno ter hitro pojasnitev svoje zadeve.«

»Pa ni morda rekel tudi kaj o tem, da je komunist?«

»Gotovo še bo, saj kako bi mogel drugače postati komisar bataljona?«

To je torej tisto, zdrkuje z enega gladko naoljenega obraza na drugega; še mlademu se sovraštvo pretali v zasnevanje. Nič več slepomišljenja, vsaka stvar na svojem mestu. Nič mozganja, zakaj je zaprt. Besede kot kladivca, naloga razbiti vse na njem, okrog njega, je opravljena. Nič črepij na tleh, on ni nor, onadva tudi ne. Nič se nikjer ne podre, niti ura se ne ustavi in gola stena je bela kot na začetku.

Samo utihneta vsak s svojim posmehljivim vprašanjem na ustih in zdaj je na vrsti on. Molčati ne sme, ker bi rekla, da priznava krivdo. Režati se ne sme, ker ga lahko mlajši mimogrede po zobeh. Besneti in preklinjati ne sme, ker že predolgo čaka ta pogovor. Sploh ne sme narediti napake, ampak kaj je še zgoraj in kaj spodaj, kaj napačno in kaj prav, ko je vse potolčeno, in kaj sploh želite?

Če hočeta glavo, jo imata, če ga nameravata ponižati, se že gresta dva mačka na eno miš. Prej vohata po stari policijski navadi skrivne zveze, kanale, nove izdajalce in nove sovražnike ljudstva. On naj jima jih razkrije, on, sumljivež Jole Kristan, po preprosti logiki: enkrat slabič, zmeraj slabič.

Previdno govori tuji jezik slovenščino pred izpitno komisijo, brez naglasa izgovarja besedo za besedo; morda mu dajo tolmača svojih psov, zgneti zloge, kot da mu jih kdo drug polaga na jezik, on samo opazuje; počasi, brez napak, brez zmede, zlagoma, zlogoma, smiselno enakomerno:

»Moj glavni greh je torej, da sem ostal živ... Da sem se potrudil ostati živ...«

Pravilno: brez vprašanja na koncu; golo dejstvo, zato starejši takoj pritrdi:

»Ali je greh ali ne in ali je glavni ali ne, bomo odločili mi. Toda vsa stvar je več kot čudna, priznaj, kar čudežna je. In ker v čudeže ne verjamemo, recimo, da je nenačelna, po naše torej sumljiva. Skratka, res je več kot sumljivo, da si ostal živ.«

»Morda lahko razložim...«

»Čakava!« se spakljivo priklanja mlajši, starejši pa navrže mimogrede:

»In ne pozabi, da tudi midva nekaj veva o juriših, zasedah in podobnih stvareh.«

Gleda skalovja, planinsko planjavo in jekleno sive bukve, voha vase po vonju podob; vijugasta kamnita steza še zmeraj stisne prepono v negotovosti, rine iz spomina varljivo sončno tišino:

»Dva sva šla v izvidnico na popolnoma neznanem ozemlju. Ko je užgalo po naju, je zadelo oba; njega v prsi, mene v nogo. Tu!« vleče hlačnico in kaže bele odtise laških fizičlov na koži. Odvija spomin:

»Nekako sem se pognal s steze čez rob v kritje, se prekotilil, udaril z glavo nekam in se prebudil zvezan.«

Hrapava vrv okrog vratu, traja spomin, ni važna za tadva, tudi brce v nogo ne, stol pred zasliševalcem, vprašanja vprašanja, mora mlajši ponavljati, da bevska nestrpnost:

»Si bil oborožen?«

»Imel sem pištolo, ja...« Ne želita podob, le kratke in jasne odgovore.

Zdaj zveni glas starejšega žametno zapeljivo:

»Pa si kot politkomisar mogel na mah pozabiti, kar si prej nekaj mesecev učil svoje borce, namreč, kaj mora storiti vsak pravi partizan, kadar nima več drugega izhoda kot ujetništvo?«

»Samomor,« gleda v steno, »vedel sem to. A tudi, da je pred samomorom skoraj zmeraj še možnost boja, nazadnje tudi bega.«

»Ah, ne?« mlajši slabo posnema starejšega. »Kašen beg pa, če si bil ranjen?«

»In se pred tem tudi nisi boril!«

Govori mlajši levi steni in starejši desni, so njegove besede dim njunih cigaret, brezbrizno razvrtinčen, megličasto razblinjen pod stropom; ničesar ne verjameta, lovca na laži v besedah, ki jih ukazujeta oblikovati, da sproti razdirata njihov smisel. Spominjaj se na povelje, ustavlja spomin, poženi, prekinjaj preteklost, glej svojo davno podobo, čemu si se kdaj kje spotaknil in zakaj drugič ne! Govori:

»Pred tem sem se mnogokrat. Tedaj te možnosti ni bilo.«

»Recimo, da prav takrat res ne. Gotovo pa je bila kasneje, ko so te že davno odvezali, v zaporu, in ne samo enkrat.«

Vljudno ugiba mladeniča:

»Naj torej zdaj razložim, zakaj si v zaporu nisem prerezal žil ali se obesil, ko sem videl, da ni možnosti za beg?«

»Natančno tako!«

Ajnžik

V kresni noči

(Nadaljevanje in konec)

V tretje gre rado. S to staro ljudsko modrostjo sem se opravičeval, ko me je premikalo, ali naj letos grem poslušat, kaj bodo krave povedale novega. Navsezadnje je zmagala v meni tista človeška slabost, kateri se tako težko postavimo po robu: radovednost; žrtvoval sem dobro uro potrebnega spanja in poskusil srečo.

Še bolj kot v družini, se stanje v hlevu vsako leto spreminja. Odhajajo stari, dorasčajo mladi. Predvsem ti moram, dragi bralec, povedati, da nimamo več dobre stare Drine. Zasleprala se je reva na paši in si navražila skledčko v zadnji nogi. Dolgo je krumpala. Nategnila si je vezivo v kolku, so rekli dohtar in dodali, da se zaradi dolgotrajnega zdravljenja staro kravo ne izplača zdraviti. Tako je bila usoda dobre stare Drine zapečateni in verjemite mi, ni mi bilo lahko pri srcu, ko sem jo mrzlega jutra peljal s traktorjem na Otiški vrh v klavnico. Koliko je dala sirota od sebe: na tisoče litrov mleka, celo vrsto telet, tudi na njen gnoj ne smemo pozabiti! Vse to je velika vrednost, ki jo da od sebe krava, ki ne zahteva ničesar drugega kot to, da je

»Bil sem star dvaindvajset let in bi zelo rad še živel. Tudi v partizane sem odšel zato, ker sem hotel živeti. Smisel samomora bi lahko bil le v tem, da bi se z njim izognil mučenju, med katerim bi bil lahko kaj izdal. Te bojazni pa ni bilo. Ničesar nisem mogel izdati, zato sem sklenil, da bom vsaj poskusil kako preživeti.«

»In to naj ti verjameva?« prezirljivo prha mlajši, starejši pa se votlo smeje:

»Kot politkomisar nisi vedel ničesar takega, da ne bi mogel izdati Nemcem?«

»Pa je bilo tako. Naš bataljon je imel nalogo prebiti se v drugo pokrajino. Tri dni smo že bili na poti. Vodiči so nas vodili po neznanem ozemlju večinoma ponoči. Potem so nas Nemci razhajkali in s skupino borcev sem izgubil vsak stik z glavnino. Res smo bili za tak primer dogovorjeni, kje približno se dobimo. Toda na domjenem kraju bataljona ni bilo, in ko sem ga iskal, so me ujeli. Kaj naj bi bil torej mogel izdati, če niti sam nisem vedel, kje je naš bataljon?«

»Domišljaj si si torej, da boš preliščil gestapovske zasliševalce?« se starejši še zmeraj zabava.

»Ničesar nisem vedel in to je bilo vse.«

»In midva naj ti verjameva?«

»Kako pa boš to dokazal?«

»Če nimate nemških zapisnikov, res ne morem, razen s tem, da sem ostal živ in vsa ta leta nisem slišal, da bi bil imel kdo zaradi mojih takratnih zasliševanj kakšne posledice.« Premolkne in tiše pristavi spomin:

»Razen mojih staršev, sestre in brata, ki so jih Nemci zaradi mene izselili. Ampak oni mi tega niso očitali — še ne.«

»Pustimo ob strani čustva in ostanimo pri dejstvih!« mrzlo odmahuje mlajši.

»To so dejstva.«

zmeraj sita. Ali znamo ceniti vse to, sem se spraševal, ko sem peljal Drino na zadnjo pot.

»Ne, tega ljudje res ne znajo ceniti. Dokler si še zdrava in molzeš...«

Zanimivo. Prav takšnih misli so bile naše krave na kresni večer; ko sem namreč prišel pred hlevske duri, je bil kravji pogovor že v polnem teku. Takoj mi je bilo jasno, da imajo v mislih rajno Drino. Morda je to počastitev spomina namesto enominutnega molka, sem pomislil in že sem moral slediti nadaljnjem pogovoru.

»Je že taka naša usoda! Delamo in garamo vse življenje, damo vse od sebe, ko si pa izčrpan, pa te ljudje uporabijo do zadnjega vlakna in koščice.« Tako je prizadeto razlagala priletna Roža, ki je tudi sama na tej poti.

»Ljudje nas vse premalo cenijo in spoštujejo,« je povzela besedo Dima, prva hči rajne Drine. »Ne samo, da nas koristijo celo življenje, tudi potem jim pride prav vsak naš delček. Povejte mi, kaj od nas sploh zavržejo? Goveje meso je odlična hrana in ga ne manjka na njihovi mizi.«

Nobena ovset še ni minila brez goveje župce; ta mora biti prva tudi pri vseh drugih slovesnostih. Kožo, rogove, parklje, vse to znajo dobro uporabiti, celo vsebina vampa in črev jim pride prav za gnoj.«

»Veliko je dala rajna Drina v življenju, zdaj pa je vrgla še lepe denarce«, je dodala Volga, ki je bila dolgo časa njena sosedica.

To me je prizadelo. Drina je res kljub zasilnemu zakolu znesla osem novih tisočakov, toda to je vsota, ki sem jo moral plačati samo za obresti v lanskem letu za najete kredite. Kreditov nimamo najetih za avto, pohištvo, ali za kakšno drugo dobrino, ki bi predstavljala naš osebni življenjski standard. Zadolžili smo se samo za stroje, opremo, za vse, kar je nujno potrebno za spravilo krme. Ti stroji pa so tako dragi, da jih nikakor ne moremo primerjati s cenami drugih izdelkov, najmanj pa s ceno kmetijskih pridelkov. Nova kosilnica, npr., stane nekaj dinarjev manj kot nov fič, prav toliko tudi samonakladalna prikolica ali siloreznica! Kje je tu mogoča primerjava? Koliko materiala in finomehanike je v avtu, koliko v takem kmetijskem stroju, ki je v primerjavi z avtom čisto preprost! Nekateri se sklicujejo na individualno proizvodnjo, kar pa ne drži, kajti tudi kmetijski stroji se že izdelujejo serijsko. Vzrok za takšne nesorazmerne cene je najbrž v konjunkturi; brez sodobne kmetijske mehanizacije bi bilo kmetovanje nemogoče. Kmetje smo primorani, da kupujemo stroje za vsako ceno, to pa nam požira vse dohodke. Ob teh mislih sem bil razburjen in imelo me je, da bi stopil v hlev in kravam kar »v obraz« povedal, kako je s temi rečmi, toda kaj, krave tega ne bi razumele. Temu se ni čuditi, saj tega tudi mnogi ljudje ne morejo, ali pa nočejo razumeti.

V te misli sem bil tako zaverovan, da sem preslišal, kdaj so krave prešle na drugi pogovor. Zdaj so se lotile problema, ki je v kmetijstvu tako pereč in ki so ga obravnavale že lani: mleko.

»...pri mleku izboljšalo,« sem še ujel, kar je povedala Vijola.

»Izboljšalo, izboljšalo,« je s porogljivim glasom ponovila Rjavka. »Toliko se je izboljšalo, da ga ne vlivajo več v vodo, kot se je zgodilo lani. — Bog jim tega ne šteje v greh! — cena pa se ni povežala.«

»Tega res ne moreš trditi,« ji je ugovarjala Šema.

»Res, da so dali deset, dvajset par pri litru, toda to je veliko premalo. Nesorazmerje je ostalo, oziroma se bo še povečalo, kajti cena mleka je zabetonirana najmanj za eno leto, druge stvari pa se neprestano podražujejo.« S to resnico je prišla na dan Volga.

»Prav hecno je,« sem spet spoznal zajedljivi glas Rjavke, »kaj vse se dogaja pri našem mleku! Da so lahko povečali ceno mleka za malenkost, so se morale vse republike dogovarjati ne vem kako dolgo. In kako zapleten je zdaj odkup mleka! Od tega do tega časa dobi kmet deset par premije, od tega do tega pa dvajset par. Če je mleko higiensko oporečeno — kar se pri mleku kaj hitro lahko zgodi — ne dobi kmet premije v nobenem letnem času. Kako bi morali kaznovati šele tiste, ki nam onesnažujejo (celo zastrupljajo) zrak in vodo? Kmet svojo nepazljivost ali nemarnost drago plača, nekateri pa delajo veliko družbeno škodo tako neodgovorno!«

»Predlagam, da ustanovimo Samoupravno interesno skupnost za proizvodnjo mleka.« Morda se je Bara bala, da ne bi Rjavka v svoji jezi povedala kaj preveč, zato je prišla na dan s tem predlogom. Zanimivo je, da je to predlagala prav Bara, ki je v proizvodnji slaba. V taki proizvodni skupnosti bi prav gotovo lažje prikrila svojo nizko proizvodnjo.

»To bi nam koristilo prav toliko kot družbeni dogovor o regresiranju telet,« se je oglasila Dima in razlagala dalje. »Da bi v bodoče ne bila mesna kriza še večja, je bil sklenjen družbeni dogovor o regresu za vsa teleta, ki so bila rojena in privezana v letu Gospodovem devetinsedemdeset. Po tem dogovoru morajo ta denar zbrati: polovico Živinorejska poslovna skupnost, drugo polovico pa si delita klavniška industrija in zadruga, pravzaprav sklad za po-

speševanje kmetijstva. Za vsako tele, ki bo izpolnjevalo te pogoje, bo kmet dobil sto jurjev.«

»Kaj mlatiš prazno slamo!?« se je zdaj z razburjenim glasom vmešala Rjavka. »Koliko razprav in razgovorov je že bilo o tem dogovoru. O tem sta se martrala tudi naš radio in televizija, kajtenge so o tem na veliko pisale, pospeševalci so morali obdelati celoten teren, toda kaj je bilo iz tega? Dosedaj še nič. Tudi tisti trije partnerji se samo dogovarjajo. Zanimivo. Namesto da bi iz vsega tega kaj nastalo, je te dni hodila po štalah revizija, ki je ugotavljala, če se število prijavljenih telet ujema z dejanskim stanjem, dalje, če so teleta res teleta, se pravi, da so štirinogata, kosmata in morda že rogata! Revizijo je treba poslati tja, kjer kaj obljubijo in nič ne dajo,« je zvišala glas Rjavka, ki ni mogla prikriti velike razburjenosti. Šele zdaj mi je postalo jasno, zakaj se ob tem razburja samo Rjavka. Njenega bikca, ki izpolnjuje vse pogoje, smo privezali, pogodbo za njega imam v predalu, revček pa otepa samo seno.

»Čula sem, da kmet ne bo dobil denarja v roke, ampak samo krmila,« je pripomnila Vijola.

»Saj to je vseeno in na stvari nič ne spremeni,« je spet povzela besedo Rjavka, za spoznanje bolj umirjena. »Zanimivo pa je nekaj drugega. Na široko se raznaša, da bo kmet dobil za eno tele sto jurjev regresa; to se res imenitno čuje, toda jaz sem izračunala, da je to samo za tri žaklje krmil.«

»Zakaj so krmila tako draga?« je prišel tanek in boječ glas tam iz kota, kjer so privezane male telice. Prav gotovo je bila to radovedna telička, ki smo ji pred kratkim utrgali skromen obrok krmil in še ni pozabila nanje.

»To so stvari, ki jih niti ljudje sami ne morejo razumeti, kaj šele midve s svojo omejeno pametjo.« Glas Dime je bil umirjen in prepričljiv.

»Pri cenah ljudje res ne poznajo pravega razmerja; ne znajo ločiti, kaj je za prehrano nujno in kaj je luksus,« je bilo spet čuti zadirljivi glas Rjavke, ki je morala imeti pri vsaki stvari glavno besedo.

»Zakaj se toliko sekiraš zaradi cen, naj imajo, kakor hočejo?!« je skušala miriti Dima.

»To je že res, toda ne morem mimo stvari, katerim bi se tudi kure smejale. Primerjajte,« je razlagala dalje Rjavka, »cene krompirja, mesa in mleka s cenami gozdnih sadežev! Vse to, kar je glavna prehrana za ljudi, kmetje težko in z velikimi proizvodnimi stroški pridelujejo in vse to ima slabo ceno; gozdni sadeži pa, ki jih je treba samo pobrati, imajo tako visoko ceno! Za kilo gob dobi potrošnik deset litrov mleka, za kilo črnic pa, ki prav tako same zrastejo, pet litrov mleka! Primerjajmo dalje! Po zadnjem povišanju cen goveje živine dobi kmet za kilo dobro spitanega goveda težko toliko, kot je bila letos cena črnic! Kje je tu logika? Iz kile žive teže pride dobre pol kilograma mesa, ki bi ga jedli tudi angelci. Taka količina mesa zadostuje za južino za srednje veliko družino. Kaj bi imela ta družina, če bi namesto mesa pojedla samo kilo črnic? Nič. Kvečjemu to, da bi se kateremu članu družine na tisto znano pot še bolj mudilo!«

Tudi to se zgodi

Rjavka je govorila tako prepričljivo, da nisem dvomil o resničnosti njenih besed. Le škoda, sem si mislil, da nima možnosti vse to povedati na kakšni seji, sestanku ali na konferenci.

»Naj te ne boli, če ljudje pri gozdnih sadežih veliko zaslužijo! S tem raste kupna moč prebivalstva, kar ugodno vpliva na celotno gospodarstvo,« se je predrznila ugovarjati Šema. Vendar še ni dobro končala stavka, ko je že spet vzrojila Rjavka.

»Saj tega tudi ne trdim; vendar mi se menimo o razmerju med glavnimi in luksuznimi prehrabnimi artikli. Take cene nikamor ne vodijo. Zaradi mene naj zaslužijo tisti, ki se mujajo in nabirajo gozdne sadeže, toda spodbujati je treba tudi tiste, ki pridelujejo živež! — Črnice bodo še vedno...« je hotela nadaljevati Rjavka, toda polnočna ura jo je prekinila.

Po letošnji kresni noči sem spet imel kaj premišljevati. Če se spomniš, dragi bralec,

so krave vsako leto govorile pametne reči, obravnavale so probleme, ki bi jih bilo vredno posredovati na merodajno mesto, zato je škoda, da govorijo krave le med seboj, tožijo brez haska druga drugi. Prav tako se jim godi kot nam kmetom, sem primerjal sam pri sebi. Tudi kmetje imamo možnost, da kot delegati v samoupravnih organih zadrage, Lesne, občinske skupščine, SZDL, morda še kje, razpravljamo o kmetijstvu, nakazujemo probleme in predlagamo, vendar to je vsakokrat več ali manj glas vpijočega v puščavi. Često zahtevamo sestanek, problemsko konferenco SZDL, razširjeno sejo sekcije za kmetijstvo, odbor za meso, odbor za mleko in še kaj. Vse, kar se tam govori in razpravlja, se zapiše in — ponavlja je to tudi vse.

»Porka duš!«

Pri teh več ali manj brezplodnih razpravah postanemo včasih preglasni in se bolj krepko izražamo. Kdo bi se čudil, če se npr.

Ferja spozabi in v redu pridusi? Na razmeroma malem in brežnem gruntu priredi vsako leto pet, šest ritastih bikov in preprosto račun mu pokaže, da ne pokrije proizvodnih stroškov kljub temu, da lastnega dela ne vračuna!

To samo mimogrede. Na teh razpravah se znamo tudi pametno pogovarjati, razlagati probleme, predlagati in reči moram, da so nekateri kmetje pravi diplomati! Eno napako pa vendar vsi skupaj delamo. Ne znamo se namreč pogovarjati v sodobnem žargonu. Kar po domače, brez vsakega spakovanja razpravljamo; še več: v pravi, še nepopačeni slovenščini marnjemo, vendar nas tisti, ki bi to morali, ne morejo ali nočejo razumeti!

Ko o tem premišljujem in ugotavljam, da debatiramo nekako tako kot krave v kresnih nočeh, sem sklenil, da drugo leto, če tudi si učakam, teh kravjih pogovorov ne grem več poslušat.

DRUŽBENA PREHRANA V ŽELEZARNI RAVNE

Na podlagi 37. seje poslovodnega sveta v zvezi z ukrepi delovne in tehnološke discipline smo v naši temeljni organizaciji že oktobra lani obdelali problematiko družbene prehrane; to smo posredovali poslovodnemu svetu, obravnavali pa smo jo najprej na odboru za družbeni standard in stanovanjske zadeve, nato pa tudi na vseh delavskih svetih TOZD in pri DS v železarni Ravne.

V tej problematiki smo izpostavili:

— uresničevanje in dosledno spoštovanje sklepov delavskega sveta železarne Ravne v zvezi z družbeno prehrano, in sicer, da vsak sodelavec dobi ustrezen blok za malico samo za tiste dni, ko je na delu, da se morajo pravočasno oddati in da se preveč uporabljeni bloki zaračunajo s polno ceno

— da mora vsak sodelavec malicati v zato določeni razdeljevalnici ob določenem času (v prilogi problematike smo objavili točen časovni raspored za izdajanje malic za vse sodelavce ŽR v vseh razdeljevalnicah)

— predlagali smo, da bi bila razdeljevalnica ob valjarni ponoči odprta od 1.20 do 2.05, razdeljevalnica ob Meži pa od 2.15 do 3. ure

— predlagali smo tozdu industrijski noži, naj preveri upravičenost delitve malic v popoldanskem času v lastni razdeljevalnici

— določili oziroma obnovili smo raspored o odpiralnih časih za vse razdeljevalnice, kioske in bifeje

— poudarili smo, da v razdeljevalnicah ne bi smeli kaditi

— ponovno poudarili potrebo, da vsak dejansko malica tam in ob času, kakor je to določeno v že sprejetem rasporedu

— izpostavili kot nujno ureditev predhodnega javljanja malic, kar smo dolžni storiti po pogodbi

— opozorili smo na nedisciplino nekaterih sodelavcev, ki se ali predolgo zadržujejo v razdeljevalnicah ali pa se ne držijo sprejetega časovnega rasporeda

— izpostavili smo vprašanje gradnje nove razdeljevalnice ob valjarni, ker stara ne ustreza več in imamo zanjo samo začasno obratovalno dovoljenje

— izpostavili smo vprašanje nošenja malic, ker se je nošenje malic na delovna mesta izredno razširilo

— izpostavili smo problematiko kakovosti toplih in mrzlih obrokov s pripombo, da bo na to vprašanje dala najbolj verodostojne odgovore anketa o družbeni prehrani.

— kritično smo ocenili odnos Merx : železarna Ravne, oziroma Merx : TOZD družbeni standard; Merx mora družbeni prehrani v železarni posvetiti veliko večjo pozornost

— predlagali smo, naj se s pravilnikom uredijo pravice in dolžnosti potrošniškega sveta in naj vsi člani potrošniškega sveta aktivno delujejo

— izpostavili smo vprašanje enotnega so- ali neparticipiranja pri družbeni prehrani ter

— predlagali nakup in namestitve avtomatov za hladne napitke.

KAJ SO SKLENILI DELAVSKI SVETI TOZD IN DS V ŽELEZARNI?

TOZD jeklarna

1. Vrniti se morajo samo bloki za tiste dneve, ko nisi delal. Bloki se morajo vrniti do 10. v mesecu.

2. Čas malice v stari in novi topilnici je prekratek. TOZD družbeni standard se mora s tozdi in delovnimi skupnostmi dogovoriti, da se bodo vsi držali rasporeda deljenja malic, prav tako pa je treba pri deljenju malic povečati disciplino.

3. Malica v popoldanskem in nočnem času je nevalitetna, ni izbire. V nočnem času in ob koncu tedna vsiljujejo malico, ki ostane od prejšnjega dne. Delavci so nezadovoljni, ker se iz dneva v dan ponavlja ista malica.

4. Podpiramo akcijo, da se ukine regresiranje 3 din.

6. Čas malice naj ostane enak kot do sedaj (predvsem za popoldanske in nočne izmene). Skrajšati se ne sme.

7. Predlagamo, da se zaradi pogostega ostajanja kruha naročajo večji in manjši hlebčki (marsikdo sedanjega hlebčka ne more pojesti — za nekatere je preveč). Bolj paziti na uporabo kruha.

8. Zahtevamo, da bi lahko v menzi kupili tudi mineralno vodo Radenska, ne samo Tempel. Oboje naj se prodaja po isti ceni. Nabava brezalkoholnih pijač naj bo neposredna, ne s posredovanjem Merxa.

TOZD kovačnica

1. Delavski svet TOZD kovačnica se strinja, da je ponoči odprta stara razdeljevalnica od 1.20 do 2.05 in razdeljevalnica ob Meži od 2.15 do 3. ure.

2. Delavski svet poziva vse sodelavce, naj se držijo odrejenega časovnega rasporeda za malico in s tem tudi pripomorejo k ekonomičnemu izkoriščanju časa in se izogibajo nepotrebnim vrstam pred razdeljevalnico.

TOZD jeklovlek

1. V popoldanski in nočni izmeni se mora hrana izboljšati, saj se večkrat dogaja, da je topli obrok mrzel.

V nočni izmeni pa se dogodi, da zmanjka malice (kruha). Obroki naj bi bili večji in bolj realno razdeljeni.

TOZD pnevmatični stroji

1. Pomembno je vprašanje o odpiralnem času razdeljevalnic, po drugi strani pa nedisciplina nas samih, kar je glavni vir nereda pri malicah.

2. Delavci, ki ostanejo v podaljšanem delovnem času ne morejo izbirati med toplimi in mrzlimi obroki.

3. Člani delavskega sveta TOZD pnevmatični stroji predlagajo, da bi postavili avtomate za brezalkoholne pijače in monopol, ker je pri obratovanju jedilnice velik nered.

4. Prepovedati bi morali tudi kajenje v jedilnici.

5. Odnos Merxa in železarne Ravne — oblika verjetno ni najboljša.

6. Opažamo, da se cena obrokov nenehno zvišuje.

7. V ceno malice so vsi tudi taki stroški, ki se nanašajo instriktno na malico.

8. Stara razdeljevalnica ne ustreza več higienskim predpisom, potrebno bo zgraditi novo ali to usposobiti, da bo ustrezala.

9. Zakaj se ne uredi prehrana diabetikov?

10. Delavci TOZD pnevmatični stroji naj dobivajo malico v stari razdeljevalnici, ker je bližja delovnemu mestu kot nova.

11. Nošenje malice se je izredno razpaslo. To ni v redu, ker se s tem čas malice samo podaljšuje, zato naj ravnatelj tozda pismeno obvesti TOZD družbeni standard, katera dela so tista, kjer delavci ne morejo iti sami na malico, ter imena oseb, ki bodo malico nosile.

TOZD vzmetarna

1. Pripombo imajo na obnašanje osebja pri razdeljevanju malic in glede higienskih razmer pri delitvi malic.

2. Opozarjajo na razmere pri kuhanju v kavarni — zaščita kuhinje od gradbenih del.

3. Kvaliteto malic bo morala pogosteje kontrolirati sanitarna inšpekcija.

4. Delavski svet podpira prizadevanje družbenega standarda, svojem delegatu pa daje nalogo, da vse pomanjkljivosti pove na seji potrošniškega sveta.

TOZD industrijski noži

1. Ne moremo se strinjati s tem, da v popoldanskem času jedilnica ne bi bila odprta.

2. Ugotavljamo, da do sedaj družbeni standard v to jedilnico ni vložil nobenih sredstev za modernizacijo in razširitev oziroma posodobitev ponudbe.

3. V jedilnici TOZD industrijski noži želimo v prihodnje pestrejšo izbiro, in to predvsem sendviče, večjo izbiro hladnih jedi (salame, razne vrste sirov, avtomat za kavo itd.).

4. Odpiralni čas, predvsem zjutraj, nam ne ustreza ter ga je potrebno spremeniti.

5. Znano je, da si železarna Ravne na vseh ravneh prizadeva, da bi kar najboljše delali, da bi bili stroji izkoriščeni, da bi se dvignila delovna disciplina, da bi delavci manj odhajali z delovnih mest. Delavski svet meni, da moramo našim sodelavcem družbeno prehrano čim bolj približati, za kar imamo vse možnosti.

TOZD elektrotehnične storitve

1. Predlagamo, da bi združili sredstva na ravni celotne organizacije in uredili družbeno prehrano v lastni režiji. Opoldanski obrok naj bi kuhali tudi za svoje zaposlenih, ki bi to želeli.

TOZD stroinogradbeno vzdrževanje

1. V delovni organizaciji se naj uvede brezplačna malica, kot jo ima TOZD rezalno orodje Prevalje.

»Hleb, da se reče«

2. Zgradi naj se kuhinja za pripravo družbene prehrane v delovni organizaciji železarna Ravne.

3. Potrebno je izboljšati kvaliteto in raznolikost družbene prehrane.

TOZD priprava proizvodnje

1. Ali se uporabijo vsa sredstva, ki so namenjena za topli obrok, resnično v ta namen, če ne, koliko jih ostane tozdu družbeni standard?

2. Predlagamo, da se ukine participacija posameznika za topli obrok (3 din).

3. Zahtevamo, da se uredi dietna malica.

4. Zahtevamo, da je obračun družbene prehrane ločen od obračuna Doma železarjev.

5. Jedilniki morajo biti izobešeni ob vhodu v jedilnico. Držati se je treba vnaprej določenih jedilnikov in ukiniti prakso čestih sprememb jedilnika.

6. TOZD družbeni standard naj z ustreznimi strokovnimi službami obdela celotno problematiko jedilnic. Torej, ali primerno urediti sedanje jedilnice (ki so tudi v zgradbah nekaterih tozdov) ali zgraditi novo, in obrazložiti, zakaj gradnja nove jedilnice.

7. Namestiti avtomate po obratih.

8. Zakaj ne bi spadala družbena prehrana v režijo tozda družbeni standard, delavci namreč menijo, da bi se tako izboljšala kvaliteta obrokov. Poglejmo, kako jo to uredilo Gorenje na Muti.

TOZD transport

1. Delavski svet sicer nima bistvenih pripomb in potrjuje vse predloge, ki so nave-

deni v gradivu. Problem nošenja malic na delovna mesta nastaja tudi v njihovem tozdu, zato delavski svet pooblašča delovne skupine, da ugotovijo in predlagajo, na katera delovna mesta je potrebno nositi malico. Po ugotovitvah iz zapisnikov delovnih skupin pa naj ravnatelj tozda sestavi pismeni seznam števila delavcev, ki ne morejo sami iti na malico v določene razdeljevalnice ob določenem času, zapiše naj tudi priimek in ime osebe, ki bo malico nosila.

TOZD kontrola kakovosti

1. Predlagani čas malic za 117 panog za naš tozd ni sprejemljiv, ker se morajo oddelki kontrole kakovosti po obratih vsekar podrediti času malic določenega obrata, v katerem kontrola deluje.

2. Za vse delavce, ki zaradi narave dela ne morejo zapustiti delovnega mesta ob predvidenem času, morajo vodje oddelkov posredovati spisek ravnatelju tozda, ki bo pismeno odobril prinašanje malic na delovna mesta. Prav tako je potrebno podati spisek oseb, ki bodo lahko malico dostavljale.

TOZD raziskave in razvoj

1. Predlagajo, da naj bi bilo več izbire za mrzlo malico (saj je danes že ogromno jedi tovarniško pakiranih, da ni vprašanja po-kvarljivosti).

TOZD komerciala

1. Tisti, ki pridejo na malico nekoliko pozneje, ne dobijo tople malice, ker je že zmanjka. Delegati menijo, da imajo vsi delavci pravico do toplega obroka.

2. Delegati so ponovno izrazili željo, da bi jim pismeno obrazložili, kako je z družbeno prehrano v TOZD rezalno orodje Prevalje.

TOZD jeklolivarna

1. Vzroki nezadovoljstva delavcev glede toplega obroka so predvsem:

— čakanje v vrsti

— slaba kvaliteta obroka; star kruh, preostala hrana, neužitna ali pokvarjena hrana itd. ... Še posebej je to opazno v popoldanski in nočni izmeni.

TOZD valjarna

1. Zaradi pomembnosti urejene družbene prehrane, posebej glede na IV. izmenski cikel, so delegati v razpravi kritično ocenili, da družbena prehrana po kvaliteti ne zadošča. Posebej to velja za sobote in nedelje, ker je že pravilo, da svežega in toplega obroka v nočni izmeni večkrat ni na razpolago. Delavski svet zadolžuje komisijo za kadrovske in splošne zadeve, da izdela za TOZD družbeni standard analizo števila delavcev v posameznih izmenah.

2. TOZD raziskave in razvoj naj izdela variantne predloge o graditvi nove jedilnice kakor tudi okvirno finančno konstrukcijo.

TOZD rezalno orodje

1. Nimajo pripomb.

TOZD stroji in deli

1. Izdati je treba le toliko blokov, kolikor je delovnih dni v mesecu.

2. Predlagamo, da v primeru, če se bloki izgubijo, bloke poračunavate po evidenci liste navzočnosti za delavce, ki blok izgubijo.

TOZD energija

1. TOZD družbeni standard naj poskrbi za kvaliteto nočne tople malice. Predlagamo tudi, da bi za sobote, nedelje in praznike uvedli mešani in rženi kruh, ki se manj posuši. **Kolikor bo mogoče zagotoviti topli in mrzli obrok z ozirom na jedilnik**, smo za to, da se lahko delavci vnaprej odločajo o izbiri obroka za naslednji dan.

Čas malice za TOZD energija, ki ga predlaga akt ŠJ/AJ 935-37, ni sprejemljiv, dokler se bo dogajalo, da zmanjka mrzlega ali toplega obroka, in to že do 9.30. Predlagamo čas od 8.30 do 9. ure!!!

TOZD kalilnica

1. Delavski svet sporoča: Na stanje družbene prehrane, kakor ga obravnava analiza in razlaga v pismeni obliki, ni bilo pripomb.

TOZD družbeni standard Ravne

1. Delavski svet je potrdil problematiko družbene prehrane s pripombo, da morajo v vseh tozidih in DS poskrbeti za pravočasno in točno javljanje navzočnosti delavcev ob vseh spremembah (dela prosti dnevi) in naj se držijo časovne razporeditve delitve malic.

DS za gospodarjenje Ravne

1. K analizi o družbeni prehrani nimajo pripomb.

DS za kadrovske in splošne zadeve

1. Vsi delavci naj bi imeli na razpolago toplo in mrzlo malico, ne pa da enkrat

zmanjka ene, drugič druge malice. Na vprašanje, zakaj je večkrat drugačna malica, kot je na jedilniku, so jim odgovorili, da pač ni mogoče vedno priskrbeti zaželenih jedil.

DS za finance

1. Urediti je treba enotno regresiranje prehrane v ŽR. TOZD družbeni standard naj posreduje delegatom poročilo o načinu financiranja prehrane za TOZD rezalno orodje. Hkrati želijo delegati obvestilo o številu dietnih bolnikov, ki dobivajo bon za prehrano.

Kakor je iz odgovorov razvidno, so delavski sveti TOZD in DS ŽR oblikovali dodatne koristne predloge za urejevanje družbene prehrane, ki jih kaže na vsak način upoštevati, obenem pa moramo, žal, tudi ugotoviti, da so bili le redki delavski sveti konkretni in kritični (kot npr. delavski sveti kovačnice, energije in še nekateri) do napak, ki jih moramo najprej odpraviti v lastni hiši. Zaradi tega od večine nismo dobili odgovorov na vprašanja, ki smo jih v problematiki izpostavili.

KAJ UGOTAVLJA MEDOBČINSKA INŠPEKCIJSKA SLUŽBA?

Od medobčinske inšpekcijske službe Dravograd smo prejeli njihovo poročilo o redu v naših jedilnicah, o našem obnašanju in o njihovem gledanju na reševanje problematike družbene prehrane v naši železarni. Ugotovitve inšpektorjev so naslednje:

Dne 23. oktobra 1978 je TOZD družbeni standard sklical širše posvetovanje v železarni Ravne. Na tem posvetovanju so sprejeli določene sklepe. Med drugim so sklenili, da mora TOZD družbeni standard Ravne začeti akcijo v vseh TOZD, DS in s pomočjo samouprave interne kontrole, da bodo delavci v železarni Ravne bolj racionalno ravnali s kruhom in drobnim inventarjem, ki se razmetava in uničuje ter neodgovorno rabi.

Pristojni inšpekcijski organi ponovno ugotavljajo, da se v stari jedilnici pri valjarni med malico dogajajo nemogoče stvari:

1. Kljub pismeni prepovedi delavci med malico še vedno kadijo, s cigaretami ogorki uničujejo inventar, se obmetavajo z ostanki hrane itd.

2. Pri serviranju mrzle hrane — konzerv, delavci konzerve odpirajo toliko, da je mogoče v pločevinko potisniti žlico, nato pločevinko stisnejo in jo odvržejo v odpadke za pomije.

3. Papirnatih serviet se porabi skoraj še enkrat toliko kot je število malic. Ob pregledu smo ugotovili, da so tla v jedilnici pokrita s servietami in jedilni prostor je podoben hlevu, ne pa jedilnici.

4. Če nekaterim delavcem ne ustreza dnevni obrok malice, se nad razdeljevalkami razburjajo tako, da jim v obraz mečejo hladne obroke, v posameznih primerih pa tudi pladnje.

5. Ob dnevih, ko je morda slabši obrok malic, delavci teh malic ne pojedjo. Vse te malice se dajo v pomije, pri čemer nastaja ogromna gospodarska škoda, po drugi strani pa delavci neupravičeno negodujejo in se pritožujejo.

Delavke v menzah naročujejo obroke pavšalno, ne vedo, koliko delavcev bo ma-

licalo tisti ali naslednji dan. Ko so servirani boljši obroki, jih je vedno premalo in zopet sledijo pritožbe.

6. Delovni prostori v stari jedilnici ne ustrezajo za razdeljevanje takšnega števila dnevnih obrokov. Osebe, zaposlene v menzi, nima dovolj garderobnih omar, zato uporablja razna manjša skladišča in prostor, v katerem je kompresor.

7. Delavke v menzi se pritožujejo, da morajo vsak dan zaviti v papir 300 do 400 hladnih obrokov, ki jih delavci raznašajo v razne obrate. Posledica tega je, da se v raznih obratih, predvsem v garderobnih prostorih, vedno najdejo ostanki hrane.

Delavskemu svetu predlagamo, da skupno s tozdom družbeni standard obravnava nakazano problematiko in sprejme naslednje sklepe:

1. V vseh jedilnicah prepovedati kajenje.

2. Poostri disciplino pri vseh delavcih, da bodo racionalno ravnali s kruhom in drugimi jedili ter z družbeno imovino (inventar, jedilni pribor).

3. V vseh jedilnicah prepovedati zavijanje hrane v papir in odnašanje na delovna mesta ali druge delovne in garderobne prostore.

4. Uvesti za malico enotni dnevni topli in kvalitetni obrok hrane, prav tako tudi diabetični obrok hrane.

5. Uvesti dnevno javljanje števila obrokov za naslednji dan.

6. Dosledno upoštevati sklepe, navedene v zapisniku dne 23. oktobra 1978.

7. Strogo nadzorovati izvajanje sklepov, ki jih je sprejel TOZD družbeni standard Ravne.

Menimo, da, če bodo predlagani sklepi sprejeti, se bo higiensko stanje kljub neustreznim delovnim prostorom (stara jedilnica) vsekakor izboljšalo. Delavci bodo bolj zadovoljni in bo tudi manj pritožb. Po drugis strani pa bomo s tem preprečili dnevno gospodarsko škodo, ker delavci ne bodo odmetavali zdrave, higienske neoporečne hrane v pomije.

Problematiko smo nakazali v smislu 30. člena zakona o inšpekcijah (Ur. l. SRS, št. 13/74) in prosimo, da nas o sprejetih sklepih pismeno obvestite.

KOLIKO SERVIET PORABIMO?

Merx Ravne nam je pismeno sporočil, koliko porabimo papirja in serviet. Samo v mesecu januarju smo porabili:

180 kg zavijalnega papirja in

370.000 kosov zavijalnih serviet.

KAJ MENIJO NAŠI DELAVCI O DRUŽBENI PREHRANI

V prvih mescih letošnjega leta smo dobili tudi računalniško obdelane podatke o anketi o družbeni prehrani. Od približno 3700 anketirancev in prav toliko anket je računalnik obdelal 3215 anket. **Menimo, da je to dovolj avtoritativno število, da lahko dobimo točno sliko o družbeni prehrani.** Seveda so rezultati iz poletnih mescev 1978. Rezultate ankete objavljamo v prilogi, radi pa bi opozorili na naslednje podatke, ki se nam zdijo zelo pomembni.

Od 3215 anketirancev jih 1425 nikoli ne zajtrkuje, kar seveda ni v redu. Kar 776 jih ne zajtrkuje zato, ker malicajo (v tem primeru so obroki malic najbrž premajhni). Pomembno je, da bi kar 798 anketirancev

redno zajtrkovalo v železarni pred začetkom dela, če bi bil zajtrk organiziran. Od 2990 anketirancev, ki malicajo med delovnim časom, jih je kar 2880, ki se poslužujejo družbene prehrane, kar je zelo dobro. **Poudariti pa je treba, da se kar 1060 anketirancev različno odloča za mrzel ali topel obrok, kar seveda povzroča, da zanesljivo lahko ene ali druge malice zmanjka, oziroma je je preveč. Zato moramo prejšnji dan vedeti, koliko enih ali drugih malic moramo naročiti. Tudi to je pomembno, da bi kar 625 anketirancev rado kosilo v železarni.**

Da so malice enolične, meni 988 anketirancev, da so neokusne, pa 948; 699 jih nima pripomb, medtem ko jih samo 136 meni, da so malice okusne in dobro pripravljene. Najbolj odklanjajo čufte (955), najrajši pa imajo pasulj (1151). Zelo zanimiv je podatek, da kar 1088 anketirancev pogreša sadje, 544 pa zelenjavo. Tudi kompoti (737) in solate (503) so premalokrat za malico.

Glede velikosti obrokov pa naslednje: Velika večina (kar 2168) jih meni, da so porcije ustrezne. 1588 anketirancev meni, da je pri malici premalo mesa, 1275 pa jih pravi, da ga je dovolj. 2509 jih meni, da je količina kruha pri malici ustrezna, 155, da je prevelika in 216, da je premajhna (330 jih na to vprašanje ni odgovorilo). Pozitivno preseneča tudi podatek, da je kar 1808 anketirancev za to, da bi povečali svoj prispevek za dvig kakovosti malic. Anketa je tudi potrdila, da je ponoči malica najslabša, saj je kar 788 anketirancev, ki delajo ponoči, to z odgovorom potrdilo. (Postana hrana!)

Za namestitve avtomatov je kar 2537 anketirancev, da bi o malici večkrat pisali v tovarniškem glasilu ali razpravljali na delavskih svetih, pa je kar 1264 oziroma 1259 delavcev.

Na koncu naj poudarimo, da 314 anketirancev meni, da so spremembe pri družbeni prehrani negativne, oziroma da je družbena prehrana vedno slabša. 977 jih meni, da ni nobenih sprememb, medtem ko 1529 anketirancev meni, da so spremembe pozitivne in da se družbena prehrana izboljšuje.

Dobili smo tudi nekaj križnih odgovorov, ki so zelo zanimivi. Od 685 anketirancev, ki menijo, da so porcije premajhne, je 131 takih, ki ugotavljajo, da so pri družbeni prehrani negativne spremembe. Od 1452 sodelavcev, ki ne zajtrkujejo, je samo 5 takih, ki jih ne malica, zanimivo pa je, da jih od 1020, ki redno zajtrkujejo, ne malica samo 11. Od vseh, ki ne zajtrkujejo (1452) jih 339 meni, da so porcije premajhne, 795, da je premajhna količina mesa, in 98, da je premalo kruha. Karakterističen je tudi podatek, da je največ sodelavcev nezadovoljnih z malico ponoči, zato ker je postana (od 780 je kar 377 takih odgovorov). Tudi glede velikosti obrokov je največ sodelavcev mnenja, da je v nočni izmeni premajhna porcija (od 685 kar 221). **Dobili smo tudi podatke, da je od tistih, ki nikoli ne zajtrkujejo (1452), 207 nezadovoljnih zaradi slabe kakovosti malic, 198 zaradi premajhne izbire, 142 zaradi predolgega čakanja.**

Za te križne odgovore imamo podatke obdelane samo za celo podjetje, lahko jih pa dobimo po potrebi za vsak TOZD ali delovno skupnost posebej.

CENA DRUŽBENE PREHRANE

Med Železarno Ravne in Merxom — gostinstvo Ravne obstaja pogodba, ki med drugim točno določa osnovni odnos med materialnimi stroški prehrane (to je tisto, kar se da v lonec ali kar dobimo na mizo) in ostalimi stroški, kot so osebni dohodki, elektrika, voda, amortizacija, prevoz itd.

Ta odnos smo v pogodbi določili v razmerju 67 : 33 % v korist materialnih stroškov. (Zabeležiti moramo, da Merxu to razmerje zadnje čase ne ustreza in si zato nenehno prizadeva, da bi razmerje spremenili v odnos 60 : 40 % v korist materialnih stroškov.)

Zaradi stalnih podražitev se dviguje tudi cena družbeni prehrani. Tako kot mi zahtevamo in nam v pretežni meri tudi ugodijo povečanje cen naših izdelkov, tako tudi gostinskimi organizacijam določajo za to ustrezni organi cene za njihove storitve.

Merx ima od ustreznega občinskega organa odobreno ceno 22 din za malico, mi pa smo mu s 1. majem 1979 priznali ceno 21 din, ker so v železarni le posebni pogoji zaradi uporabe naših osnovnih sredstev. (Merx še vedno vztraja pri ceni 22 din.)

Če pogledamo gibanje cen za malico v preteklosti, potem moramo ugotoviti, da je bila cena malici septembra 1977 16 din, od novembra 1978 dalje 18 din in da je od maja 1979 dalje 21 din. Lanskoletni popreček je bil 16,33 din, v letošnjem polletju pa 19 din. To pomeni, da so bili materialni stroški za malico lansko leto 10,94 din, v letošnjem prvem polletju 12,37 din. Sedaj so 14,07 din.

Pri cenah, ki vladajo na trgu, si lahko sami predstavljamo, koliko lahko za ta denar zahtevamo in dobimo. Zaradi boljšega pregleda pa nekaj primerjav:

CENA

Vrsta malice	sept. 77	marec 78	sept. 78	marec 79
Ocvrt piščanec	7,20	8,28	10,88	13,11
Pasulj s kranjsko	11,65	11,78	11,81	13,67
Goveji zrezki s testeninami	11,45	13,25	13,56	15,60
Svinjska pečenka s kumaricami	—	17,10	18,93	20,45
Golaž s testeninami	9,85	10,61	11,01	12,85
Mineštra	6,40	9,22	9,64	10,49
Hrenovka z gorčico, jogurt	8,55	9,30	11,15	11,89
Šunkarica s kumarico	8,75	9,25	11,68	12,85
Mešane konzerve, jogurt	9,05	9,07	10,59	13,24

Omeniti moramo, da so materialni stroški (seveda tudi ostali) omejeni in da to upoštevamo pri sestavi jedilnikov. Pri ceni malice 18 din v mesecu aprilu smo dosegli že 71,5% delež materialnih stroškov, v mesecu maju je bil pri ceni 21 din ta odstotek 67,6%, v mesecu juniju pa 66,94%.

Cene družbeni prehrani odobrava na predlog tozda družbeni standard odbor za družbeni standard in stanovanjske zadeve na osnovi argumentiranih zahtev. Tudi to je treba vedeti.

V prosti prodaji v bifejih in razdeljevalnicah v naši železarni, kjer Merx samostoj-

no nastopa kot prodajalec, so cene enake kot v trgovini (17 % na nabavno vrednost oz. 30 % na nabavno vrednost za kuhane artikole), kar je normalno.

V železarni prispeva posameznik, ki malica, 3 din. Povedati moramo, da je ta prispevek pri veliko nižjih osebnih dohodkih pomenil polovico vseh stroškov malice, danes pa pomeni samo še eno sedmino. Malice v tozdu rezalno orodje so brezplačne predvsem zaradi tega, ker tam ni nobene izbire, saj imajo vedno samo en obrok.

Pogodba z Merxom določa tudi poprečno kalorično vrednost obroka, ki mora biti 950

»Rišemo, rišemo...«

kalorij ob pravilnem razmerju beljakovin, maščob in ogljikovih hidratov.

KAJ SMO STORILI ZA IZBOLJŠANJE DRUŽBENE PREHRANE?

Vseskozi se trudimo in si prizadevamo, da bi družbeno prehrano v železarni Ravne izboljšali. Priznati pa moramo, da je družbena prehrana široko in občutljivo področje, ki zahteva stalne napore in pa veliko strpnosti in sodelovanja vseh, predvsem tistih, ki ustvarjajo sredstva za sklad skupne porabe, od koder se malica financira, in tistih, ki se družbeno prehranjujejo. Nemo-goče pa je zadostiti različnim željam posameznikov, prav tako pa velja ugotoviti, da so **želje eno, potrebe drugo, možnosti pa tretje**. V imenu tozda družbeni standard lahko ugotovimo samo to, da smo problematiko spoznali v vsej njeni širini in da jo tudi vsak dan rešujemo, ne delamo pa si nobenih utvar, da jo bomo v zadovoljstvo prav vsakega posameznika kdaj koli rešili. Trdno pa smo odločili napredovati in prav zato pričakujemo sodelovanje družbenopolitičnih in samoupravnih organov ter slehernega delavca v železarni, saj je to sodelovanje za izboljšanje družbene prehrane nujno potrebno.

Ker pa nekatere stvari zelo radi pozabimo, navajamo samo nekaj dosedanjih rešitev.

— Uredili smo pravilno koriščenje blokov (vsi bloki nad številom delovnih dni se plačujejo s polno ceno in s tem prihranili skladu skupne porabe nemalo sredstev.

— Uvedli smo stalno kontrolo sanitarne inšpekcije, kar je dalo in še daje pozitivne rezultate. Do sedaj smo imeli že več kot 70 internih kontrol in tri kontrole medobčinske inšpekcijske službe. Na podlagi naših intervencij so bile tako delavke Merxa kaznovane z mandatnimi kaznimi, TOZD gostinstvo Merx pa prijavljen rednemu sodišču.

— Popestrili smo jedilnike, saj smo k mrzlim obrokom začeli dodajati še sadje, mleko, sok. Za mrzle malice smo začeli dajati tudi suhe salame, vratovino, sirni namaz in razne šunke.

K toplim malicam smo začeli dajati pečivo ali sadje, pri ocvrtem piščancu dajemo samo bedra in prsi, opustili smo nekatere jedi, kot so čufti, piščančeva juha, kuhana slanina (kot samostojna malica) in uvedli več vrst konzerv.

— Ustanovili smo potrošniški svet, v katerem ima vsak TOZD in delovna skupnost svojega predstavnika, in ki sproti mesečno **potrjuje** tudi jedilnike za malico.

— Sodelovali smo z Zavodom za napredek gospodinjstva v Ljubljani in izvedli anketo o družbeni prehrani. Ogledali smo si organizacijo družbene prehrane v Štorah, na Jesenicah in na Muti.

— Izdelali smo predlog za pravočasno javljanje malic (najprej z žetoni in nato z žigosanjem). Pravočasno javljanje malic moramo spraviti v življenje, če hočemo rešiti največji problem pri družbeni prehrani (enkrat zmanjka tople, drugič mrzle malice) in prav tu je potrebno sodelovanje vseh sodelavcev, ki se družbeno prehranjujejo.

— Uvedli smo turnus delitve obrokov ponoči, dopoldne, popoldne in s tem zagotovili sveže pripravljene obroke v vseh iz-

menah ter rešili enega izmed problemov, ki se je pojavljal zaradi postane hrane v nočni izmeni.

— Zahtevali smo ustrezne predračune za uvedbo zajtrkov in kosil ter prodajo Radenske (ne samo Tempel).

— Že večkrat smo pismeno in ustno opozorili na gradnjo nove razdeljevalnice ob valjarni.

— Uredili smo problem nošenja malic.

— Vsak dan sproti kontroliramo uporabo blokov, ceno malic, ter občasno nadzorujemo kuhanje in razdeljevanje ter večkrat samostojno in na pobudo delavcev opozarjamo Merx v zvezi s kakovostjo in količino malice. Analiziramo tudi malice in Merxu smo že večkrat priznali samo 80% vrednost obroka.

V letošnjem letu poprečno jemlje bloke že 3833 delavcev iz železarne, medtem ko se družbeno prehranjuje v RO Prevalje okrog 275 delavcev, 481 delavcev (junij 79) pa dobiva bone na podlagi zdravniškega potrdila. **Ugotavljamo, da raste število delavcev, ki se družbeno prehranjujejo.**

ZAKLJUČEK ALI PREDLOG SKLEPOV

Problematika družbene prehrane je zelo obširna in jo je treba reševati sproti in stalno. Pri reševanju pa je treba biti predvsem objektivni in videti celovito vse probleme ter upoštevati stališče večine, ne pa priti pod vpliv različnih skrajnežev, katerih mnenja vedno izstopajo in niso odraz določenega stanja. Tudi načelo, da je treba najprej pospraviti pred lastnim pragom, moramo končno uveljaviti. Prepričani smo, da se dajo glavni problemi družbene prehrane rešiti z uresničitvijo naslednjih sklepov:

1. S samoupravnimi akti moramo v železarni Ravne zaradi reda in discipline uzakoniti tudi načela, kdo in kdaj je upravičen do družbene prehrane, oziroma, da koristi blok z ustreznim datumom, ob določenem času in v pravi razdeljevalnici. Sem spada tudi pravočasno javljanje malic, nošenje malic, red v jedilnicah, pravilna uporaba inventarja (v stari razdeljevalnici ob valjarni je samo v času od 9. 5. do 18. 7. 79 zmanjkalo 250 kosov jedilnega pribora!) ter pravilno obnašanje do sodelavcev in zlasti do razdeljevalk hrane.

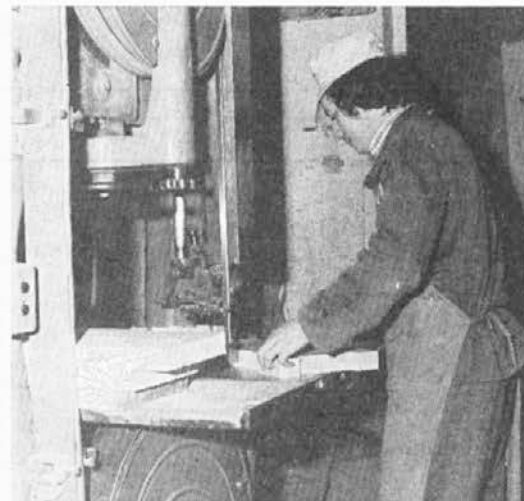
2. Železarna Ravne se širi in z gradnjo novih objektov in večanjem števila delavcev je treba **istočasno** graditi tudi ustrezne razdeljevalnice. Stara razdeljevalnica ob valjarni je dotrajana, nefunkcionalna in nehi-gienska. Nujno je treba ob njej zgraditi novo in staro podreti.

Skupaj z novo razdeljevalnico je treba urediti tudi čajno kuhinjo.

3. V letu 1980 bo treba podvojiti dodatna sredstva za nakup in postavitev avtomatov za hladne napitke. Letos moramo naročiti vsaj enega.

4. Izdelati je potrebno pravilnik o delu in pristojnostih potrošniškega sveta, ki mora spremljati družbeno prehrano in tvoriti posredno vez med tozdi in DS ter tozdom družbeni standard Ravne.

5. Kvaliteta obroka je močno odvisna od cene. Odločiti se bo potrebno za kvalitetnejše in nekoliko dražje obroke (kot imajo to drugod, npr. v Štorah, kjer plača posameznik 5 din (!) OZD pa doda še 24 din!,

V modelni mizarni

kar pomeni večjo participacijo posameznika in železarne.

Vprašanje je tudi, koliko obrokov je optimalnih, saj sindikalna stališča priporočajo, da se zagotovi med delom topla prehrana.

Odločiti se bomo morali tudi o uvedbi dietne prehrane, kar pa ni enostavno, ker nam samo en dietni obrok nič ali zelo malo koristi.

Treba je poudariti tudi **zdravstveno stališče** do števila potrebnih kalorij malice (normalna malica naj bi jih imela okrog 600 — pri nas jih je čez 900) z ozirom na različna dela v naši železarni.

Razumljivo je, da bo potrebno ob enaki prehrani izenačiti plačilne pogoje za vse delavce železarne Ravne.

6. Merxova prosta prodaja se mora znatno izboljšati. Predvsem mora biti na razpolago večja izbira različnih jedil in tudi na pol pripravljene konzervirane hrane, ki jo je možno kupiti in odnesti tudi domov.

7. Merx mora pokazati veliko večji interes za uvedbo kosil in zajtrkov v skladu s prostorskimi možnostmi in opremo ter na podlagi potreb naših delavcev.

8. Odnosi med Merxom, TOZD gostinstvo Ravne, in železarno Ravne, TOZD družbeni standard, še niso taki, kot bi morali biti, kljub temu, da se tudi tu stvari izboljšujejo. Vodstvo Merxa včasih še vedno prepočasi reagira na pripombe in pritožbe, premalo zavestno in celovito obravnava družbeno prehrano in tudi ne izkorišča vseh možnosti proste prodaje, ki jih ima v železarni z večjo in bolj kvalitetno ponudbo. Tu gre za objektivne, prepričani pa smo, da delno tudi za subjektivne vzroke, ki jih je treba v teh odnosih odpraviti.

Merx bo imel v kratkem na razpolago popolnoma ločeno kuhinjo in osebje za pripravo družbene prehrane ter s tem tudi veliko boljše možnosti za pripravo in razdeljevanje večjega števila kvalitetnejših obrokov. Če pa bodo še takrat res upravičene kritike na račun priprave družbene prehrane (in ne v glavnem zaradi splošne alergije napram Merxu), potem se moramo takoj odločiti in pri gradnji nove razdeljevalnice ob valjarni zgraditi tudi sodobno urejeno kuhinjo **ter preiti na družbeno prehrano v lastni režiji** (da ne bo kdo mislil, da se tega v tozdu družbeni standard branim!).

In kar je zelo važno. Od skupaj dogovorjenih in sprejetih zaključkov ne smemo odstopiti!

VPRAŠANJA IN ODGOVORI O DRUŽBENI PREHRANI V ŽELEZARNI RAVNE
(računalniški podatki ankete iz leta 1978)

VPRAŠANJA	ODGOVORI																								TOZD	IN	DS											OZD
število odgovorov	11	12	13	14	16	22	24	25	26	27	34	35	36	37	61	63	80	81	82	83	84	91	92	93		OZD												
1. Ali zajtrkujete pred odhodom na delo?																																						
a) da, redno	52	101	105	74	18	22	117	55	44	31	28	31	98	5	32	15	35	41	35	22	5	19	13	22		1020												
b) včasih	28	67	58	31	16	9	71	32	30	18	20	38	54	10	61	30	20	41	36	14	4	14	12	20		734												
c) nikoli	69	159	119	63	34	14	129	50	49	46	15	61	87	19	79	26	49	90	70	45	17	69	32	61		1452												
ni odgovora	1	4			1										3											9												
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103		3215												
2. Če zajtrkujete le včasih ali nikoli navedite zakaj?																																						
a) menim, da zajtrk pred delom ni potreben	18	10	25	9	7	3	23	14	10	14	5	7	6	2	8	4	5	3	5	1	5	1	5	4		194												
b) zajtrka ne potrebujem, ker malicam	30	93	49	29	12	7	65	23	25	16	9	26	61	8	61	9	20	64	47	26	4	34	22	36		776												
c) prezgodaj odhajam na delo, da bi zajtrkoval	47	73	91	48	28	13	99	41	42	30	19	63	67	18	63	41	38	59	50	29	12	47	14	37		1069												
ni odgovora	55	155	117	82	22	22	130	59	46	35	30	34	105	6	43	17	41	46	30	25	5	20	16	26		1176												
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103		3215												
3. Ali bi zajtrkovali v železarni pred začetkom dela, če bi bil organiziran zajtrk?																																						
a) da, redno	37	65	72	43	22	13	93	38	30	23	15	28	63	8	40	36	25	43	28	15	5	17	6	33		798												
b) včasih	17	30	29	25	5	3	51	16	17	14	14	27	30	8	43	15	24	28	23	17	3	14	15	12		480												
c) ne	92	230	177	94	42	29	172	81	75	58	34	71	144	18	86	17	54	100	89	49	18	71	36	58		1895												
ni odgovora	4	6	4	6			1	2	1			4	2		6	3	1	1								42												
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103		3215												
4. Ali malicaste med delovnim časom?																																						
a) da, redno	141	313	170	158	62	44	303	122	115	88	60	123	220	31	168	59	95	152	133	74	24	88	54	93		1990												
b) včasih	5	9	10	6	5	1	14	15	8	6	3	5	18	3	5	10	9	15	7	6	2	12	3	9		186												
c) ne, nikoli	1	1	2	2	2					1		2	1		2	2		4	1		2		1	18		21												
ni odgovora	3	8		2														1		1						21												
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103		3215												
5. Če malicaste, ali se poslužujete organizirane družbene prehrane?																																						
a) da	137	293	257	157	62	40	282	121	105	87	57	122	220	31	171	67	95	144	117	67	26	86	52	84		2880												
b) ne	7	33	20	8	5	5	35	16	18	7	6	6	18	3	4	4	9	22	20	14		14	5	17		296												
ni odgovora	6	5	5	3	2							2	1				6	4			2		2			38												
6. Če se poslužujete organizirane družbene prehrane, za kateri obrok se največ odločate?																																						
a) topel obrok	70	142	141	68	37	19	155	61	49	41	23	39	103	17	3		38	68	34	18	13	26	17	32		1214												
b) mrzel obrok	13	56	16	21	4	3	23	11	8	4	6	15	39				17	24	17	23	8	30	13	15		366												
c) različno	57	95	101	68	21	18	101	49	48	43	28	68	79	14			40	55	56	26	4	30	22	37		1060												
ni odgovora	10	38	24	11	7	5	38	16	18	7	6	8	18	3	172	71	9	25	34	14	1	16	5	19		575												
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103		3215												
7. Če se ne poslužujete organizirane družbene prehrane, navedite zakaj?																																						
a) malice ne potrebujem	1	1					2					1	2					1	1		1		1	11														
b) kakovost malic je slaba	4	3	2			1		3	1	1	1		3	1	1	1		8		1		3	1	2		37												
c) porcije so prevelike								2					1				2		2			2				9												
d) porcije so premale																	1									1												
e) malica je predraga													1									1				2												
f) malica ima preveč kalorij	2	2	1				1				1						1	4	1	1		1	1	16														
g) ne vem	4						4		1	2			1				1	4	3	4		4		3		35												
ni odgovora	145	321	278	166	68	42	310	134	119	92	61	127	233	33	174	69	100	156	134	74	26	93	53	96		3104												
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103		3215												
8. Ali bi po končanem delu kosili v železarni, če bi bilo organizirano kosilo?																																						
a) da, redno	25	35	56	34	15	7	58	17	15	15	12	24	44	8	47	33	29	38	26	10	5	19	14	39		625												
b) včasih	23	50	35	30	8	8	51	15	24	15	19	30	53	2	53	16	34	59	32	37	6	35	26	21		682												
c) ne	95	234	183	103	46	30	199	105	83	64	31	75	133	24	71	20	40	73	80	34	15	47	17	43		1845												
ni odgovora	7	12	8	1			9		1	1	1	1	9		4	2	1	2	3		1					63												
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103		3215												
9. Kaj menite o kakovosti malic?																																						
a) malice so po sestavi preveč enolične	34	73	74	47	19	11	110	48	39	19	18	44	85	14	57	24	35	63	43	25	2	49	25	30		988												
b) malice so glede na okus slabo pripravljene	62	115	116	55	22	21	86	32	31	35	20	42	72	7	25	28	23	41	28	20	5	26	11	25		948												
c) malice so po sestavi pestre	3		5	4	2	1	13	6	4	1	3	3	4	1	8		4	5	7	4		1		2		81												
d) malice so okusne in dobro pripravljene	4	17	15	4	1	3	5	4	6	2	4	2	11		19	4	9	4	9	3	3	2	3	2		136												
e) nimam pripomb	37	79	47	47	17	4	67	30	25	30	11	30	46	8	54	10	20	32	32	13	16	6	13	25		699												
ni odgovora	10	46	25	11	8	5	36	17	18	8	7	9	21	4	12	5	13	27	22	16		18	5	19		362												
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103		3215												

VPRAŠANJA	ODGOVORI TOZD IN DS																								
	11	12	13	14	16	22	24	25	26	27	34	35	36	37	61	63	80	81	82	83	84	91	92	93	OZ 1)
10. Katere jedi odklinjate v sestavi malic?																									
a) čufte	57	93	85	38	20	13	99	52	23	32	20	35	56	11	17	13	35	66	57	37	9	43	19	29	959
b) sesekljane zrezke	8	6	9	13	2	2	16	4	4		2	11	5	1	6	3	10	8	4	4	2	2		7	129
c) piščančev ragu	24	58	52	25	18	7	63	22	30	13	15	39	58	1	53	8	21	37	16	13	3	14	13	20	623
d) sladko zelje	18	39	46	37	7	9	41	14	12	17	6	16	40	8	12	11	6	12	10	4	3	9	3	9	389
e) tlačenko	5	16	11	7	2	3	17	11	9	6	4	8	13	1	21	4	8	13	15	4	2	11	14	10	215
f) soboško salamo	7	9	16	6	4		11	4	5		4	2	13	4	11	4	4	1	3			3	1	1	113
g) letno salamo	1	3	4	3	2		5	3	3		1	3	5		4	5	1		1	2			1		47
h) carsko slanino	1	6	1	3	3	2	3	1	1		2	3	1	1		1	3	1	1				1	1	36
j) kranjsko godljo	2	1	2	2			4	1	3	1		1	3		3	2	2	1	1	1		2		1	33
i) drugo jed	10	41	15	16	1		5	3	7	7	1	1	8	3	22	8		3	7		6	2		4	170
ni odgovora	17	59	41	18	10	9	53	22	26	19	8	11	37	4	26	12	14	30	26	16	1	16	5	21	501
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103	3215
11. Katera živila pogrešate v sestavi malic?																									
a) mleko in mlečne izd.	30	41	43	18	10	6	44	31	8	8	8	27	28	4	20	15	15	31	34	12	7	12	8	15	475
b) meso in mesne izd., jajca, ribe	21	54	38	23	4	4	42	18	11	8	11	27	36	8	26	12	13	40	19	12		29	5	22	483
c) žitne izdelke, krompir, suhe stročnice	4	6	5	13	3		11	4	2	1	2	4	5		4		7	2		1		1		3	78
d) sadje	42	103	103	52	21	18	112	31	59	32	21	42	96	11	96	28	37	38	36	20	8	31	26	25	1088
e) zelenjavo	28	50	52	38	20	8	62	26	20	32	9	19	36	5	11	9	21	25	20	17	7	13	12	14	554
ni odgovora	25	77	41	24	11	9	46	27	23	14	12	11	38	6	18	7	11	36	32	19	4	16	6	24	537
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103	3215
12. Katere skupine so premalo zastopane v sestavi malic?																									
a) mesne enolončnice	16	22	22	7	2	4	11	5	4	5	6	7	18	2	10	1	9	18	11	8	1	8	2	8	207
b) mesne jedi	22	49	39	21	4	3	36	12	6	6	7	20	28	7	19	12	9	25	14	9		23	4	9	384
c) priloge	7	9	7	19	2		21	3	1	3	4	7	10	1	20	8	8	13	6	5		8	4	14	180
d) zelenjavne jedi	25	42	36	25	15	9	51	29	20	14	8	20	42	3	20	6	17	25	17	17	6	12	8	19	486
e) solate	19	60	69	29	13	9	65	23	21	27	7	21	28	7	8	9	19	22	6	8	4	16	4	9	503
f) sladice	6	10	13	8	3	1	20	4	6	3	4	13	18	1	35	10	10	12	11	3	4	7	6	5	213
g) kompoti	32	71	63	39	17	11	70	38	40	23	16	29	68	6	39	16	20	22	44	14	8	9	24	18	737
ni odgovora	23	68	33	20	13	8	43	23	25	14	11	13	27	7	24	9	12	35	32	17	3	19	5	21	505
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103	3215
13. Katere jedi imate najraje za malico?																									
a) pasulj	76	125	124	65	35	22	112	59	39	44	13	45	113	12	45	26	20	55	40	18	5	8	19	31	1151
b) goveje zrezke	18	25	36	26	7	2	31	20	18	16	15	25	25	4	38	10	13	24	22	14		5	6	13	413
c) segedin	14	35	38	22	4	4	52	14	14	9	10	15	19	1	35	10	20	28	21	8	9	19	10	13	424
d) vampe	7	7	8	4	4	2	13	5	5	1	3	6	6	1	14	4	7	2	5	2	2	7	2	3	120
e) ocvrt piščanec	8	12	16	13	2	1	16	10	8	3	8	9	13	4	22	7	10	13	14	3	6	24	6	5	233
f) sirni namaz	4	4	3	8		2	7	3	3		1	4	8		2		5	5	6	7		7	2	4	85
g) reberca	3	11	10	4	2	3	13	1	4	4	4	9	10	5		4	3	6	3	6	2	6	2	4	119
h) ričet	4	4	4	1		1	5		1			3	3				4	3	3	2	1	3	1	1	44
i) fižolovo juho	4	20	9	1	3		10	5	1	1	2	1	7	1		2	6	5	2	3	1	1	1	2	88
j) svinjsko pečenko	1	18	4	4	3		11	1	4	1			4	3	9	3		1	3	3		1	1	6	81
k) talzanes meso				2	1		3					2	1				4	1				5	1		21
l) joto								1				1	1												5
m) rižoto			1	1			2						2				1							1	9
n) kakšno drugo jed	1	9	2	4		1	4		1	1		1	3		3		2	1					1	1	35
ni odgovora	10	58	27	14	8	7	38	19	24	15	7	9	24	3	6	9	28		22	15		16	5	18	387
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103	3215
14. Kaj menite o velikosti porcij za malico?																									
a) porcije so premajhne	48	96	88	29	22	13	75	31	22	19	13	22	56	9	15	20	14	11	20	16	1	20	9	16	685
b) porcije so ustrezne	94	196	167	127	38	27	204	88	82	67	44	99	162	21	154	46	79	132	98	49	25	64	38	67	2168
c) porcije so prevelike		1	3	1	1		2	2	1			1	2		1	1	2	1	1	2		2	5		29
ni odgovora	8	38	24	11	8	5	36	16	18	9	6	8	19	4	5	4	9	28	22	14		16	5	20	333
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103	3215
15. Količina mesa pri malici na osebo je?																									
a) premajhna	89	187	174	83	35	24	155	58	64	58	28	58	125	18	60	34	46	87	66	30	2	48	22	37	1588
b) ustrezna	50	102	82	73	26	16	125	63	41	29	29	64	93	12	107	33	47	57	53	37	23	38	29	46	1275
c) prevelika	1			1											1		2</								

LEGENDA:

11 — TOZD Jeklarna	26 — TOZD Pnevmatški stroji	80 — TOZD Raziskave in razvoj
12 — TOZD Jeklolivarna	27 — TOZD Vzmetarna	81 — TOZD Priprava proizvodnje
13 — TOZD Valjarna	34 — TOZD Energija	82 — TOZD Komerciala
14 — TOZD Kovačnica	35 — TOZD ETS	83 — TOZD Kontrola kakovosti
16 — TOZD Jeklovlek	36 — TOZD SGV	84 — TOZD Družbeni standard
22 — TOZD Kalilnica	37 — TOZD Transport	91 — D. S. za finance
24 — TOZD Stroji in deli	61 — TOZD Rezalno orodje	92 — D. S. za gospodarjenje
25 — TOZD Industrijski noži	63 — TOZD Ljubno	93 — D. S. za kadrovske splošne zadeve

VPRAŠANJA	ODGOVORI																							
	11	12	13	14	16	22	24	25	26	27	TOZD	IN	DS	34	35	36	37	61	63	80	81	82	83	84
17. Ali ste za dvig kakovosti malic pripravljeni tudi sami kriti določen del stroškov za živila?																								
a) da	99	192	174	107	40	29	171	80	69	56	42	74	138	20	95	45	64	75	59	40	13	38	24	64
b) ne	40	99	82	48	21	10	109	41	35	31	15	46	80	10	67	20	31	64	57	26	13	45	26	19
ni odgovora	11	40	26	13	8	6	37	16	19	8	6	10	21	4	13	6	9	33	25	15	19	7	20	372
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103
18. Kaj vas moti v zvezi z družbeno prehrano v železarni?																								
a) slaba kakovost malic	55	87	66	38	22	12	95	36	15	26	16	37	74	14	24	26	20	32	33	19	7	39	7	30
b) previsoka cena malic	12	36	30	11	4	2	21	14	9	4	5	20	33	2	3	4	8	11	12	6	1	1	2	2
c) način delitve malic	7	19	13	12	2	3	17	4	3	8	4	10	13	4	12	1	8	7	6	8	1	5	2	3
d) čas delitve malic	2	5	4	3	1	1	12	2	5	2	1	6	3	3	1	3	3	4	4	1	2	1	1	66
e) premajhna izbira jedi	17	30	46	24	15	3	40	26	23	11	13	24	40	1	54	15	29	48	20	15	4	26	18	18
f) prosta prodaja v bifejih	1		4			1	3		4	2		2	4		3	2	2	2	1	1			1	2
g) neurejenost izdajnih mest	2	1	9	1		1	5		5	1	2	4	1		3	1	2	2	4	2	1			2
h)	1	7	7	4			1	2	1	1	2	4	2	1	3	1	2	6	4	1	1		2	5
i) neustrezna razdelitev	1	1	1	1			4	1	1	1	1						1	2	1	1			1	17
j) predolg čakalni čas	9	69	42	23	5	12	15	6	25	19	4	4	23	4	2	3	5	14	3	1	1	4	5	1
k) neustrezen jedilnik	1	2	4	1	2	2	10	5	4	2	2	1	3		13	2	1	3		1		2	7	1
l) nič me ne moti	34	32	34	35	9	3	56	24	10	10	7	10	21	5	45	6	15	13	27	9	10	7	8	19
ni odgovora	10	41	26	11	9	5	38	17	18	9	6	8	21	3	12	7	9	29	24	16		16	5	18
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103
19. Na kateri izmeni ste z malico najmanj zadovoljni?																								
a) dopoldne	11	33	16	5	3	2	9	6	14	5	2	8	8	3	19	9	3	9	5	1			3	2
b) popoldne	6	61	32	17	11	6	82	26	43	40	3	8	26	2	84	16	9	5	19	3	9	1	10	2
c) ponoči	97	74	170	119	36	22	42	29	8	16	31	23	28	4	16	7	18	2		18	3		1	16
ni odgovora	36	163	64	27	19	15	184	76	58	34	27	91	177	25	56	39	74	156	117	59	14	98	44	80
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103
20. Ali ste z malico nezadovoljni, ker																								
a) ni primerno segreto	23	36	44	19	13	7	41	14	8	9	3	12	14	3	10	3	10	17	12	1		4	2	7
b) je postana	60	95	109	70	26	15	74	29	25	37	15	16	30	1	76	15	19	25	12	10	9	5	3	9
c) jo zmanjka	14	13	38	41	10	11	17	8	26	19	17	21	42	4	11	15	17	16	19	9	1		3	12
d) ni tista, ki je predvidena na jedilniku	14	19	28	17	4	2	18	32	13	6	9	12	24	4	4	15	22	42	7	24	1	12	24	9
e) drugo	4	13	11		1	2	8	5	3	3		6	3	1	15	9	4	11		6	1	3	4	4
ni odgovora	35	155	52	21	15	8	159	49	48	21	19	63	126	21	59	14	32	61	91	31	14	78	21	62
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103
21. Ali menite, da bi bilo prav, če bi v obrate žel. namestili avtomate za hladne napitke?																								
a) da	137	288	255	147	59	38	265	106	97	84	55	111	202	31	4	68	86	129	81	62	23	80	47	82
b) ne	7	24	10	14	2	2	29	16	8	4	2	11	19			2	6	11	24	4	2	5	5	2
ni odgovora	6	19	17	7	8	5	23	15	18	7	6	8	18	3	171	1	12	32	36	15	1	17	5	19
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103
22. Ali menite, da bi bilo prav, če bi o pravilni prehrani in pomenu malice večkrat																								
a) pisali v tovarniškem glasilu	53	104	96	58	30	12	129	58	39	33	24	58	104	13	60	7	52	73	61	40	17	48	40	43
b) organizirali predavanja	19	17	23	30	3	8	28	11	6	9	7	17	14		7	7	7	4	5	6	1	3	2	13
c) razpravljali na delavskih svetih	63	160	136	67	25	19	116	46	59	40	25	45	101	17	77	43	26	56	41	18	8	35	9	27
ni odgovora	15	50	27	13	11	6	44	22	19	13	7	10	20	4	31	2	19	39	34	17		16	6	20
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103
23. Ali so pri družbeni prehrani kakšne spremembe?																								
a) ni nobenih sprememb	120	105	53	23	21	106	35	38	42	23	32	66	12	69	34	20	31	34	16	9	22	6	22	997
b) so pozitivne, družbena preh. se izboljšuje	66	122	128	91	34	15	144	69	59	36	30	82	133	16	25	10	66	103	73	47	16	58	46	60
c) so negativne, družbena preh. je vedno slabša	15	45	25	12	4	4	27	16	7	8	2	8	19	3	65	20	5	7	9	4		6		3
ni odgovora	11	44	24	12	8	5	40	17	19	9	8	8	21	3	16	7	13	31	25	14	1	16	5	18
s k u p a j	150	331	282	168	69	45	317	137	123	95	63	130	239	34	175	71	104	172	141	81	26	102	57	103

LEGENDA:

11 — TOZD Jeklarna
 12 — TOZD Jekloliivarna
 13 — TOZD Valjarna
 14 — TOZD Kovačnica
 16 — TOZD Jeklovlek
 22 — TOZD Kalilnica
 24 — TOZD Stroj in deli
 25 — TOZD Industrijski noži

26 — TOZD Pneumatski stroji
 27 — TOZD Vzmetarna
 34 — TOZD Energija
 35 — TOZD ETS
 36 — TOZD SGV
 37 — TOZD Transport
 61 — TOZD Rezalno orodje
 63 — TOZD Ljubno

80 — TOZD Raziskave in razvoj
 81 — TOZD Priprava proizvodnje
 82 — TOZD Komerciala
 83 — TOZD Kontrola kakovosti
 84 — TOZD Družbeni standard
 91 — D. S. za finance
 92 — D. S. za gospodarjenje
 93 — D. S. za kadrovske splošne zadeve

NAŠA GIMNAZIJA

daje poročilo za šolsko leto 1978/79

Na uredništvu smo se domenili, da ne bomo več objavljali tako podrobnih šolskih poročil, kot smo jih do sedaj. Zato je več razlogov. O tem smo obvestili vse srednje šole, vendar pa smo kljub temu od gimnazije prejeli poročilo v stari obliki in ga izjemoma tokrat še objavljamo.

K sodelovanju pa smo povabili tudi vse osnovne šole. Kakor sami vidite, so njihova poročila bolj skromna. Začelo pa se je vendar in upamo, da bo iz leta v leto bolje. Objavljamo po vrsti osnovnošolska poročila iz Črne, Mežice, Prevalj in z obeh ravnstevskih šol.

SVET SOLE IN DRUGI ORGANI SAMOUPRAVE

Svet šteje 22 članov. Sestavljajo ga štiri delegacije, in to: delegacija delavcev, delegacija učencev sveta šolske skupnosti, delegacija sveta staršev ter delegacija uporabnikov — občinskih skupščin in delovnih organizacij koroške regije.

Drugi samoupravni organi na šoli so: zbor delavcev, svet delavcev, odbor za medsebojno delovno razmerja, odbor samoupravne delavske kontrole, odbor za ljudski odpor in družbeno samozaščito, delegacije in komisije. ŠOLSKO SKUPNOST UČENCEV VODI SVET ŠOLSKO SKUPNOSTI, ki ga sestavljajo delegati razrednih skupnosti in predsednik šolske skupnosti.

Organizacijo ZSMS vodi koordinacijski svet OO ZSMS, ki ga sestavljajo delegati OO ZSMS I., II., III. in IV. letnika gimnazije splošne smeri in delegat OO ZSMS gimnazije pedagoške smeri in predsednik koordinacijskega sveta.

Organizaciji ZSMS in šolski skupnosti pomagata z nasveti za boljše delo mentorja iz učiteljskih vrst.

ŠOLSKI DELAVCI

I. DOMAČI UČITELJI

GOLČER Anton, ravnatelj — prof. BIO
BORSTNER Bojan, prof. FIL-SOC-STM;
mentor marksističnega krožka
BORSTNER Meta, prof. PED-AN
BURG Marjeta, prof. AN-FR; mentorica jutranjih oddaj
ČEPIN Branko, prof. GLASBE; umetniški vodja pevskega zbora
DLOPST Dorica, ing. ELEKTROTEHNIKE — asistent za fiziko
FILIPANČIČ Jožica, PU — TELESNA VZGOJA; mentor ŠSD
KODRIN Mihael, prof. BIO; mentor mladine RK
KOMPREJ Vinko, PU-TEHNIČNE VZGOJE; mentor foto-krožka
KOTNIK Janko, prof. TELESNE IN ZDRAVSTVENE VZGOJE; somentor ŠSD
KRIVOGRAD Alojz, prof. ZG; mentor zgodovinskega krožka
KRIVOGRAD Irena, prof. ZG-UM. ZG; mentor likovnega krožka
LAJMIŠ Irena, abs. NE-AN; (poučevala: NE, AN)
LEITINGER Ivan, prof. BIO; mentor prirodoslovnega krožka
LEŠNIK Marija, prof. AN-SL; mentorica šolske skupnosti
LODRANT Stanko, prof. KE; mentor planinskega odseka ŠSD
LOGAR Andrej, prof. PSI; mentor MKUD
LOGAR Cvetka, prof. AN-FR; poverjenik za revijo »Mladina«
MEDVED Drago, prof. ZE; mentor geografskega krožka
MEDVEŠEK Henrik, prof. TELESNE VZGOJE; somentor ŠSD
MEH Stanko, dipl. ing. STROJNIŠTVA; (poučeval: MA, FI); somentor MA krožka

MRDAVŠIČ Janez, prof. SL; mentor recitacijskega krožka
MRDAVŠIČ Vera, prof. SL-SH; mentor literarnega krožka in šolskega glasila
MURKO Marjana, abs. FNT-MA; poučevala MA, somentorica matematičnega krožka
NAGERNIK Milka, abs. FIL. fak. — AN-NE; poučevala AN, NE
PEČNIK Emil, prof. AN-NE; mentor AN-krožka
SEKOLONIK Peter, prof. FI; mentor fizikalnega krožka
STOPAR Marjana, prof. ZE-ZG; mentorica krožka OZN
SUŠNIK Anton, prof. SL-SH; mentor dramskega krožka
URŠNIK Franc, ing. MA (poučeval MA, FI); somentor matematičnega krožka
VEROVNIK Antonija, prof. FIL-SOC-STM; mentorica OO ZSMS
VEVAR Danijel, prof. MA; mentor matematičnega krožka
VEVAR Jerica, prof. FR-IT; vodja knjižnice in mentorica mladinskih ur
VUČKO Stanko, PU-KE — TEHNIČNE VZGOJE in predavatelj OBRAMBE in ZAŠČITE; mentor obrambnega krožka
MELANŠEK Marta, kemijski tehnik; laborant za kemijo in biologijo

II. ZUNANJI SODELAVCI

BREZNIK Silva, prof. SL-UM. ZG.
GAJŠEK Bronislava, PU — LIKOVNE VZGOJE
GROŠELJ Andrej, prof. LIKOVNE VZGOJE
PAČNIK Marjana, prof. PEDAGOGIKE
ŠTIMNIKAR Janko, dipl. ing. KE — poučeval RACUNALNIŠTVO

III. ADMINISTRATIVNI DELAVCI

GARB Marija, materialni knjigovodja
PUR Marija, tajnica in računovodja

IV. TEHNIČNI DELAVCI

DROFELNIK Helena, snažilka (umrla 30. 5. 1979)
LESJAK Matilda, snažilka

MIHELICH Antonija, kuh. pomočnica
PEČOVNIK Anton, hišnik
PEČOVNIK Marija, snažilka
PERIČ Pavla, snažilka
PRAZNIK Justina, snažilka
SALAMUN Marija, snažilka
VERČKO Angela, kuharica

SPREMEMBE NA ŠOLI

Prišli:

BORSTNER Meta (prof. PED-AN) 1. 2. 1979 iz OŠ Slovenj Gradec
LAJMIŠ Irena (abs. NE-AN) 1. 9. 1978 na novo
MEDVEŠEK Henrik (prof. TE. V) 1. 9. 1978 iz SD-Fužinar Ravne
MEH Stanko (dipl. ing. STROJNIŠTVA) 20. 10. 1978 iz JLA
MIHEU Joža (dipl. ing. ELEKTROTEHNIKE) 1. 9. 1978 iz študija
PEČNIK Emil (prof. AN-NE) 1. 9. 1978 na novo
PLAZNIK Justina (snažilka) 1. 5. 1979 na novo
SEKOLONIK Peter (prof. FI) 1. 9. 1979 na novo

Odšli:

KECERIN Josip (prof. TE, V) 31. 8. 1978
KOŽAR Erna (prof. AN-NE) 31. 8. 1978 na Zavod za šolstvo SRS v Ljubljano
MIHEU Joža (dipl. ing. ELEKTROTEHNIKE) 31. 10. 1978 v tovarno meril Slovenj Gradec
SULER Marija (snažilka) 31. 8. 1978 v pokoj

DIJAKI

I. STATISTIČNI PREGLED

a) število in uspeh dijakov: ob zaključku šolskega leta je bilo na šoli: $204 + 495 = 659$ dijakov; od tega v pedagoški smeri: $39 + 178 = 217$ dijakov. Razred je izdelalo 617 dijakov ali 93,6%. 60 dijakov (9,1%) je bilo odličnih, 211 (32%) prav dobrih, 333 (50,5%) dobrih in 13 (2%) zadostnih.

Zmagujejo le v razredu!

Pozdrav Koroške tovarišu Titu

Popravne izpite ima 40 (6,1 %) dijakov, neocenjena sta 2 (0,3 %) dijaka.

b) socialni sestav dijakov: delavskega pokraja: 282 (42,8 %); kmečkega: 42 (6,4 %); uslužbenkega: 272 (41,3 %); obrtniškega: 18 (2,7 %) in upokojenskega: 45 (6,8 %).

c) dijaki po občinah: Ravne na Koroškem: 321 (48,7 %), Slovenj Gradec: 157 (23,8 %), Dravograd: 70 (10,6 %), Radlje ob Dravi: 109 (16,6 %), ostale občine: 2 (0,3 %).

č) v šolo se vozi okoli 75 % dijakov, in to večinoma z avtobusi.

II. SEZNAM DIJAKOV PO ODDELKIH (oddelki pedagoške smeri so 1. č, 1. d, 2. č, 2. d, 3. d, 3. e in 4. d):

Razred: 1. a (10 + 23 = 33)

Razredničarka: Vera Mrdavšič

ODLIČNI: 1 + 2 = 3

Blagojevič Bogdan (Prevalje)
Gnamuš Bojana (Ravne na Kor.)
Hrastnik Barbara (Kotlje)

PRAV DOBRI: 4 + 10 = 14

Golob Renato (Prevalje)
Kocen Peter (Mežica)
Kristan Matej (Slovenj Gradec)
Vočko Dimitrij (Dobji dvor)
Klančnik Julijana (Podgorje)
Klanjšek Majda (Ravne na Kor.)
Koren Vanja (Dobja vas)
Lednik Jasmina (Mežica)
Mikuš Aleša (Slovenj Gradec)
Pariš Alenka (Slovenj Gradec)
Planinšek Jasna (Mežica)
Pogorelnik Branka (Legen)
Režonja Jana (Ravne na Kor.)
Vrhnjak Metka (Turiška vas)

DOBRI: 5 + 10 = 15

Cigale Aleš (Ravne na Kor.)
Kralj Žiga (Slovenj Gradec)
Pikalo Matjaž (Prevalje)
Pušnik Miro (Črna na Kor.)
Triplat Borut (Mežica)
Brumen Andreja (Dobji dvor)
Kac Tatjana (Dobji dvor)
Kolmančič Metka (Ravne na Kor.)
Krevh Tonka (Smartno)
Mešnjak Sonja (Prevalje)
Pavlič Darinka (Trbonje)
Raišp Natalija (Slovenj Gradec)
Salecl Tatjana (Slovenj Gradec)
Ternek Jožica (Dobrava)
Vodovnik Romana (Črna na Kor.)

POPRAVNI IZPIT IMA:

Osojnik Renata (Poljana) ma

Razred: 1. b 10 + 23 = 33

Razrednik: Vevar Danijel

ODLIČNI: 1 + 4 = 5

Rogina Davorin (Prevalje)
Cvitančič Suzana (Ravne)

Guček Darja (Mežica)
Matkovič Nives (Mežica)
Vavče Andreja (Ravne)

PRAV DOBRI: 4 + 12 = 16

Jelen Boris (Prevalje)
Pečnik Simon (Ravne)
Repanšek Borut (Črna)
Širnik Branko (Ravne)
Forstner Jasmina (Prevalje)
Gabor Marija (Ravne)
Ježovnik Viktorija (Prevalje)
Lužnik Kazimira (Slov. Gradec)
Marin Maja (Ravne)
Mlakar Darja (Dravograd)
Pokorny Darja (Vuzenica)
Potočnik Irena (Slov. Gradec)
Potočnik Janja (Slov. Gradec)
Repotočnik Olga (Dravograd)
Slavič Martina (Ravne)
Žerdoner Nevenka (Ravne)

DOBRI: 5 + 7 = 12

Golčer Tomaž (Ravne)
Jeseničnik Tomo (Črna)
Plešnik Janko (Mežica)
Skudnik Boris (Mežica)
Vidmar Staško (Mežica)
Buhner Tatjana (Črna)
Čegovnik Almira (Kotlje)
Dokl Metka (Ravne)
Mezner Jelka (Ravne)
Mlakar Barbika (Slov. Gradec)
Pokrznik Mirjana (Vuzenica)
Potočnik Nataša (Slov. Gradec)

Razred: 1. c (11 + 22 = 33)

Razrednik: Vevar Jerica

ODLIČNI: 1 + 4 = 5

Rozman Peter (Mislinja)
Kobolt Tanja (Radlje)
Meh Dušica (Pameče)
Capl Marta (Muta)
Šantl Sonja (Muta)

PRAV DOBRI: 4 + 8 = 12

Jelenko Vinko (Mislinja)
Špes Miran (Radlje)
Štaleker Borut (Slov. Gradec)
Urbancl Emil (Dravograd)
Čas Alenka (Slov. Gradec)
Flis Darja (Dravograd)
Gašper Simona (Muta)
Jurjec Darja (Slov. Gradec)
Ledinek Frančiška (Muta)
Ott Alenka (Dravograd)
Pačnik Jožica (Smartno)
Ladič Suzana (Dravograd)

DOBRI: 4 + 7 = 11

Arnšek Dušan (Radlje)
Kovač Mihec (Dravograd)
Seitl Peter (Vuhred)
Vaukan Iztok (Mežica)
Areh Bernarda (Slov. Gradec)

Gostenčnik Tatjana (Zg. Vižinga)
Javornik Suzana (Zg. Vižinga)
Krivograd Karmen (Brezno)
Mravljak Silva (Slov. Gradec)
Pogorelnik Olga (Slov. Gradec)
Rotovnik Nada (Dravograd)

ZADOSTNI: 0 + 2 = 2

Gostenčnik Andreja (Radlje)
Unterlechner Simona (Radlje)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 2 + 1 = 3

Medved Jože (Šentjanž): an, ma
Tratnik Hrabro (Muta): ma
Pepelnak Lilijana (Radlje): ne, ma

Razred: 1. č (6 + 27 = 33)

Razrednik: Krivograd Alojz

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 1 + 6 = 7

Kadiš Matevž (Prevalje)
Černe Mateja (Kotlje)
Hajtnik Dušanka (Pameče)
Janžekovič Branko (Slov. Gradec)
Lampret Ivanka (Vuzenica)
Ocepec Anica (Slov. Gradec)
Šteharik Jasna (Prevalje)

DOBRI: 4 + 20 = 24

Gođec Borut (Mežica)
Jeromec Janez (Razborje nad Mislinjem)
Korošec Vojko (Muta)
Sahornik Darko (Muta)
Bertoncelj Mira (Ravne)
Cepec Majda (Radlje ob Dravi)
Ficko Vera (Radlje ob Dravi)
Herman Zdenka (Vuzenica)
Hovnik Antonija (Sele)
Kasper Blanka (Ravne)
Kotnik Irena (Šentjanž)
Krajnc Lilijana (Slov. Gradec)
Namestnik Angela (Vuzenica)
Pisnik Jolanda (Muta)
Praper Suzana (Vuhred)
Pušnik Blanka (Ravne)
Sredenšek Breda (Radlje ob Dravi)
Sredenšek Zora (Radlje ob Dravi)
Špegu Marija (Šentjanž)
Schuller Valerija (Prevalje)
Valenti Nada (Muta)
Vezovnik Mira (Muta)
Vonta Milena (Dravograd)
Zupančič Breda (Radlje ob Dravi)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 1 + 1 = 2

Borkovič Drago (Slov. Gradec) ne, ma
Sveček Ljubica (Zg. Vižinga) ne, ma

Razred: 1. d (8 + 24 = 32)

Razrednik: Verovnik Tončka

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 1 + 6 = 7

Dretnik Gorazd (Slovenj Gradec)
Grubelnik Bojana (Kotlje)
Jonke Tatjana (Ravne na Koroškem)
Keber Milena (Mežica)
Korošec Terezija (Prevalje)
Šimunič Bernarda (Mežica)
Vačun Bernarda (Mežica)

DOBRI: 7 + 16 = 23

Gradišnik Andrej (Dobja vas)
Günther Erik (Dobja vas)
Kovač Zoran (Ravne)
Prikeržnik Jože (Prevalje)
Ruter Primož (Ravne)
Svečko Zmago (Kotlje)
Trstenjak Marko (Ravne)
Čegovnik Jelka (Ravne)
Črešnik Renata (Vuzenica)
Dražnik Zdenka (Dravograd)
Drofenik Andreja (Libeliče)
Jeromec Andreja (Mislinja)
Kobold Helena (Smartno)
Koren Mateja (Prevalje)
Krenker Zdenka (Dobrije)
Marošek Iris (Prevalje)
Pisnik Vlasta (Prevalje)
Potočnik Helena (Prevalje)
Saveli Neva (Črna)
Simetinger Margareta (Črna)
Špes Marjana (Podgorje)
Urh Bojana (Vuzenica)

Uršič Jasmina (Dravograd)

ZADOSTNI: $0 + 1 = 1$

Krajnc Marija (Ravne)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: $0 + 1 = 1$

Miklavc Irena (Mežica): ma

Razred: 2. a ($13 + 23 = 36$)

Razrednik: Pečnik Emil

ODLIČNI: $0 + 2 = 2$

Lihtenegar Darja (Prevalje)
Šipek Alenka (Ravne)

PRAV DOBRI: $4 + 12 = 16$

Hovnik Zdenko (Slov. Gradec)
Jamnik Marko (Ravne)
Majerič Slavko (Prevalje)
Mrmolj Uroš (Šmartno)
Bivšek Marina (Mežica)
Kobold Mira (Legen)
Krejan Tatjana (Slov. Gradec)
Krof Pavla (Lokovica)
Merc Rozalija (Prevalje)
Oder Verica (Ravne)
Rus Jelka (Ravne)
Stepančič Majda (Slov. Gradec)
Strmčnik Liljana (Ravne)
Šisernik Suzana (Ravne)
Štumberger Sabina (Slov. Gradec)
Vrčkovnik Bojana (Mežica)

DOBRI: $6 + 8 = 14$

Černe Alojz (Kotlje)
Laure Mitja (Slov. Gradec)
Majcen Marjan (Slov. Gradec)
Matvoz Darko (Slov. Gradec)
Petrovič Dušan (Prevalje)
Plešej Franc (Legen)
Pušnik Danilo (Ravne)
Godec Irma (Slov. Gradec)
Hodnik Jelka (Slov. Gradec)
Kavšak Jožica (Ravne)
Osenjak Mirjana (Ravne)
Pogorevčnik Liljana (Ravne)
Potočnik Valerija (Ravne)
Šteharik Jožefa (Prevalje)

ZADOSTNI: $0 + 0 = 0$

POPRAVNI IZPIT IMAJO: $2 + 2 = 4$

Piko Rajko (Črna): ma, fi
Remic Jurij (Dravograd): ma; (neocenjeno: zg, fi, bio)
Pavše Helena (Prevalje): ma
Tasič Marija (Mislinja): ma

Razred: 2. b ($10 + 23 = 33$)

Razredničarka: Nagernik Milka

ODLIČNI: $0 + 1 = 1$

Simoniti Barbara (Slovenj Gradec)

PRAV DOBRI: $3 + 9 = 12$

Čepin Gorazd (Črna)
Iglar Darko (Mežica)
Pregel Darko (Dobja vas)
Fajmut Mirjana (Ravne)
Krebs Irma (Kotlje)
Lenassi Simona (Ravne)
Oblak Darja (Ravne)
Planinšek Almira (Slovenj Gradec)
Popič Silva (Tolsti vrh)
Štruc Anita (Ravne)
Vranjek Anka (Šmartno)
Zakrajšek Irena (Ravne)

DOBRI: $7 + 12 = 19$

Čeru Mladen (Dobja vas)
Čivnik Vlado (Ravne)
Haramija Mladen (Ravne)
Hovnik Marko (Ravne)
Presečnik Igor (Slovenj Gradec)
Reiser Andrej (Mežica)
Žak Janez (Mežica)
Celcer Meta (Slovenj Gradec)
Jamer Valerija (Kotlje)
Lagoja Blanka (Prevalje)
Levar Polona (Ravne)
Medved Andreja (Ravne)
Ošlovnik Darja (Ravne)
Podmeninšek Silva (Ravne)
Rodič Maja (Ravne)
Smonkar Magda (Mislinjska Dobrava)
Sušnik Veronika (Prevalje)
Sveršina Metka (Mežica)
Zdovc Dušanka (Šmartno)

ZADOSTNI: $0 + 0 = 0$

NEOCENJENI: $0 + 1 = 1$

Šinigoj Darja (Dobja vas)

IZSTOPILA: $0 + 1 = 1$

Vesnicher Aleksandra (Prevalje) 23. 5. 1979

Razred: 2. c ($12 + 21 = 33$)

Razrednik: Uršnik Franc

ODLIČNI: $0 + 4 = 4$

Šmon Jana (Mislinjska Dobrava)
Šturm Sabina (Radlje)
Večko Tatjana (Troblje)
Verdnik Branka (Podlipje)

PRAV DOBRI: $5 + 3 = 8$

Poberžnik Matjaž (Otiški vrh)
Perovnik Vladimir (Libeliče)
Rek Vilko (Vuzenica)
Vodopija Zoran (Slovenj Gradec)
Vrhovnik Davorin (Črneče)
Höbl Ljudmila (Šentvid)
Novak Andreja (Kotlje)
Wankmüller Marina (Vuzenica)

DOBRI: $7 + 11 = 18$

Bošnik Stojan (Slovenj Gradec)
Hartman Branimir (Šentjanž)
Krautberger Bojan (Muta)
Kus Bojan (Radlje)
Meršak Borut (Radlje)
Sušek Samo (Radlje)
Štraser Bojan (Radlje)
Bjelič Vera (Dravograd)
Cadej Jasna (Radlje)
Čofati Brigita (Črna)
Fajmut Suzana (Črna)
Pirečnik Zdenka (Vuzenica)
Petre Julijana (Žerjav)
Podrzavnik Irena (Muta)
Pogorelnik Marta (Slovenj Gradec)
Rotovnik Anica (Otiški vrh)
Sušec Nevenka (Slov. Gradec)
Urnaut Helena (Muta)

ZADOSTNI: $0 + 1 = 1$

Tršar Brigita (Radlje)

NISO IZDELALI: $0 + 2 = 2$

Dobnik Marija (Radlje) ma
Ramšak Mirjana (Muta) ma, fi

Razred: 2. č ($8 + 25 = 33$)

Razrednik: Marjana Murko

ODLIČNI: $0 + 3 = 3$

Kapelari Alojzija (Dravograd)
Kladnik Antonija (Podgorje)
Koler Cvetka (Radlje ob Dravi)

PRAV DOBRI: $1 + 7 = 8$

Gjurin Zoran (Slovenj Gradec)
Čas Marija (Šentjanž)
Hriberšek Irena (Slovenj Gradec)
Kos Alojzija (Bistra)
Krebl Tatjana (Slovenj Gradec)
Kumer Marjeta (Prevalje)
Tavzelj Vida (Črneče)
Vidmar Cvetka (Vuhred)

DOBRI: $6 + 12 = 18$

Donik Samo (Mežica)
Janežič Iztok (Ravne na Koroškem)
Pavič Bojan (Ravne na Koroškem)
Penčovnik Miha (Vuzenica)
Porčnik Srečko (Muta)
Štruc Smiljan (Vuhred)
Kaiser Darja (Dravograd)
Korošec Alenka (Dravograd)
Krapež Marta (Dravograd)
Krivec Irena (Podgorje)
Kuster Kristina (Muta)
Maher Irena (Vuzenica)
Šerbinek Janja (Prevalje)
Šipek Nada (Ravne na Koroškem)
Uršnik Renata (Vuzenica)
Vezonik Regina (Dravograd)
Vilar Lilijana (Muta)
Vojinovič Natalija (Dravograd)

ZADOSTNI: $1 + 2 = 3$

Račnik Darko (Muta)
Jamšek Tanja (Radlje ob Dravi)
Repnik Julita (Vuhred)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: $0 + 1 = 1$

Hari Tanja (Vuzenica): ma

Razred: 2. d ($0 + 30 = 30$)

Razrednik: Dorica Dlopst

ODLIČNI: $0 + 3 = 3$

Kolenc Irena (Prevalje)
Lasnik Marija (Ravne na Koroškem)
Mežnar Liljana (Dobja vas)

PRAV DOBRI: $0 + 9 = 9$

Babin Darja (Ravne na Koroškem)
Borovnik Majda (Šmartno)
Bosilj Marjeta (Prevalje)
Galun Marijana (Prevalje)
Grobelnik Sonja (Gmajna — Slovenj Gradec)
Ikvic Andreja (Dobja vas)
Levar Metka (Ravne na Koroškem)
Mirkac Minka (Leše)
Sibečnik Vera (Ravne na Koroškem)

DOBRI: $0 + 17 = 17$

Jesenčnik Mirjana (Črna na Koroškem)
Jurovič Andreja (Prevalje)
Kraiger Karmen (Slovenj Gradec)
Krajer Brigita (Prevalje)
Krenker Anita (Dobrije)
Lečnik Simona (Ravne na Koroškem)
Libnik Ivanka (Jamnica)
Pečko Tatjana (Slovenj Gradec)
Petrič Barbara (Prevalje)
Podbevšek Damjana (Ravne na Koroškem)
Pratnek Valerija (Mežica)
Predikaka Draga (Žerjav)
Skuk Tatjana (Prevalje)
Štefl Darinka (Muta)
Verdnik Jožefa (Podgorje)
Zmrzlikar Milena (Žerjav)
Zager Anita (Ravne na Koroškem)

ZADOSTNI: $0 + 0 = 0$

POPRAVNI IZPIT IMOJO: $0 + 1 = 1$

Rosc Tatjana (Prevalje): ma, an

Športni dan — atletika

Razred: 3. a (11 + 21 = 32)**Razrednik: Mihael Kodrin**

ODLIČNI: 2 + 0 = 0

Čegovnik Borut (Mežica)
Struga Branko (Mežica)

PRAV DOBRI: 4 + 7 = 11

Burnik Tomaž (Slovenj Gradec)
Jamnik Stanko (Ravne na Koroškem)
Simoniti Gregor (Slovenj Gradec)
Vujkovac Bojan (Slovenj Gradec)
Barl Andreja (Slovenj Gradec)
Fišer Marija (Slovenj Gradec)
Grudnik Zdenka (Dravograd)
Javornik Simona (Šmartno)
Ozmec Petra (Prevalje)
Štehar Anica (Prevalje)
Štrekelj Marjana (Prevalje)

DOBRI:

Haber Goran (Ravne na Koroškem)
Krebs Vlado (Ravne na Koroškem)
Petrič Zvonko (Kotlje)
Rodič Tomaž (Ravne na Koroškem)
Baloh Darja (Dravograd)
Flis Marjana (Črneče)
Jerome Irena (Dovže)
Kolmančič Alenka (Ravne na Koroškem)
Kostanjevec Brina (Ravne na Koroškem)
Lečnik Lidija (Ravne na Koroškem)
Logar Irena (Ravne na Koroškem)
Macur Jasna (Kotlje)
Marošek Andreja (Slovenj Gradec)
Šetina Petra (Prevalje)
Tasič Monika (Mislinja)
Viharnik Silva (Slovenj Gradec)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 1 + 2 = 3

Črešnar Gorazd (Lovrenc na Pohorju): fi
Kocijan Tatjana (Slovenj Gradec): ma
Dornik Mira (Ravne na Koroškem): ma**Razred: 3. b (13 + 18 = 31)****Razrednik: Stanko Meh**

ODLIČNI: 2 + 1 = 3

Benko Davorin (Prevalje)
Pravdič Miran (Dravograd)
Poberžnik Marijana (Ravne na Koroškem)

PRAV DOBRI: 3 + 11 = 14

Bricman Ivo (Slovenj Gradec)
Gošnjak Rado (Ravne na Koroškem)
Hrastnik Sašo (Ravne na Koroškem)
Boštjan Magda (Ravne na Koroškem)
Črešnik Jožica (Vuzenica)
Damijan Renata (Slovenj Gradec)
Gerhold Elizabeta (Muta)
Jeznik Štefka (Vuzenica)
Kamenik Majda (Ravne na Koroškem)
Krajnc Zdenka (Muta)
Merkač Sonja (Ravne na Koroškem)
Potočnik Mateja (Slovenj Gradec)
Ravnikar Alenka (Slovenj Gradec)
Verdnik Majda (Muta)

DOBRI: 8 + 6 = 14

Dolar Zlatko (Slovenj Gradec)
GABER Danilo (Šmartno)
Lodrant Stanislav (Prevalje)
Mikuš Rok (Slovenj Gradec)
Nabernik Igor (Mislinja)
Praprotnik Marijan (Vuzenica)
Rožanc Igor (Ravne na Koroškem)
Špegel Damijan (Slovenj Gradec)
Drevenšek Marta (Prevalje)
Kelc Marija (Slovenj Gradec)
Kotnik Dominika (Prevalje)
Kotnik Erika (Slovenj Gradec)
Miklavc Andreja (Mežica)
Preglau Barbara (Prevalje)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

Razred: 3. c (12 + 20 = 32)**Razrednik: Marjana Stopar**

ODLIČNI: 2 + 2 = 7

Kaker Jože (Črna)
Mrdavšič Igor (Ravne)
Bohneč Lidija (Ravne)
Čibron Andreja (Prevalje)
Gavran Renata (Mežica)
Kranjc Jana (Črna)
Kranjc Marija (Prevalje)

PRAV DOBRI: 3 + 2 = 5

Lampret Rado (Ravne)
Letonja Marko (Ravne)Mežnar Dušan (Mežica)
Repotočnik Metka (Dravograd)
Vranjek Darja (Šmartno)

DOBRI: 6 + 13 = 19

Bukovnik Marjan (Slovenj Gradec)
Golčer Milan (Ravne)
Grzina Boris (Ravne)
Krivograd Marko (Ravne)
Lužnik Peter (Slovenj Gradec)
Mlakar Miran (Slovenj Gradec)
Cof Otka (Mežica)
Grabner Valerija (Ravne)
Guček Felicita (Mežica)
Hartman Irena (Šmartno)
Keber Simona (Črna)
Kotnik Alenka (Ravne)
Mravljak Marija (Dravograd)
Orožen Barbara (Ravne)
Paradiž Darja (Slovenj Gradec)
Rus Sonja (Ravne)
Salecl Renata (Slovenj Gradec)
Sagmeister Ljuba (Dravograd)
Žerdoner Jožica (Ravne)

ZADOSTNO: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 1 + 0 = 1

Lednik Željko (Mežica): ma

Razred: 3. č (12 + 19 = 31)**Razrednik: Cvetka Logar**

ODLIČNI: 0 + 3 = 3

Renčelj Simona (Radlje ob Dravi)
Repnik Majda (Vuhred)
Vučič Renata (Radlje ob Dravi)

PRAV DOBRI: 3 + 6 = 9

Bončina Borut (Prevalje)
Franc Drago (Ravne na Koroškem)
Koler Božo (Radlje ob Dravi)
Hedl Anemarija (Spodnja Vižinga)
Pečnik Anita (Dravograd)
Plazl Ljuba (Prevalje)
Podpečan Darinka (Turiška vas)
Rapuc Alenka (Črneče)
Renčelj Aleksandra (Radlje ob Dravi)

DOBRI: 7 + 8 = 15

Butolen Dušan (Radlje ob Dravi)
Gerdež Edvard (Šentvid)
Grauf Alojz (Mežica)
Ivartnik Bojan (Prevalje)
Podričnik Slavko (Mežica)
Prodnik Miroslav (Črna na Koroškem)
Zorman Marko (Prevalje)
Božnik Vlasta (Stari trg)
Čakš Milena (Dravograd)
Gnamuš Sonja (Dravograd)
Hedl Renata (Spodnja Vižinga)
Korbar Majda (Radlje ob Dravi)
Pšeničnik Marjana (Libeliče)
Pušnik Berta (Libeliče)
Pušnik Elica (Dravograd)

ZADOSTNI: 1 + 1 = 2

Pandel Daniel (Prevalje)
Grah Romanca (Slovenj Gradec)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 1 + 1 = 2

Izak Jaroslav (Ravne na Koroškem): ma
Senica Romana (Šentanel): ma, fi**Razred: 3. d (8 + 27 = 35)****Razrednik: Leitinger Ivan**

a) Razredna smer: 1 + 13 = 14

ODLIČNI: 0 + 0 = 0

PRAV DOBRI: 0 + 1 = 1

Galun Vlasta (Prevalje)

DOBRI:

Breznik Romana (Pameče)
Gabor Irma (Kotlje)
Jamer Milena (Libeliče)
Kosmač Bernarda (Ravne na Koroškem)
Kun Branka (Vuhred)
Mezner Vanja (Ravne na Koroškem)
Pavlič Olga (Vuzenica)
Potočnik Edita (Prevalje)
Senica Marjana (Mežica)
Strnad Vijolanda (Ravne na Koroškem)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 1 + 2 = 3

Hojnik Roman (Podgorje): ma
Plesec Ljuba (Črna na Koroškem): ma
Ročnik Irena (Črna na Koroškem): glasbilo

UMRLA:

Zorman Anica (Prevalje)

b) Naravoslovno-mat. smer: 7 + 14 = 21

ODLIČNI: 0 + 2 = 2

Hudej Marjana (Ravne na Koroškem)
Lakovšek Sonja (Prevalje)

PRAV DOBRI: 1 + 5 = 6

Šušelj Blaž (Mežica)
Detečnik Marija (Šmiklavž)
Lesnik Milena (Dravograd)
Mesner Vera (Ravne na Koroškem)
Šinko Zlatica (Dravograd)
Vrčkovnik Cvetka (Prevalje)

DOBRI: 5 + 5 = 10

Pudgar Dušan (Ravne na Koroškem)
Smolar Tone (Trbonje)
Stemlak Zlatko (Vuhred)
Svetina Srečko (Ravne na Koroškem)
Zorman Emil (Prevalje)
Čegovnik Irena (Prevalje)
Mravljak Marina (Radlje ob Dravi)
Novak Maja (Slovenj Gradec)
Pogorelčnik Darja (Radlje ob Dravi)
Pumpas Suzana (Mežica)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 1 + 2 = 3

Grabec Janez (Slovenj Gradec): ma
Konečnik Sonja (Šmartno): ma
Šertel Marija (Slovenj Gradec): ma**Razred: 3. e (7 + 14 = 21)****Razrednik: Medved Drago**

ODLIČNI: 0 + 1 = 1

Sirk Breda (Dobja vas)

PRAV DOBRI: 0 + 8 = 8

Javornik Blanka (Vuhred)
Kac Mija (Šmartno)
Lečnik Liljana (Ravne)
Marhl Mija (Radlje)
Pepelnjak Rozalija (Dol pri Hrastniku)
Sušec Silva (Slov. Gradec)
Štern Anka (Slov. Gradec)
Zvikart Anka (Slov. Gradec)

DOBRI: 5 + 5 = 10

Erat Mirko (Ravne)
Keber Borut (Ravne)
Komar Gvido (Mežica)
Tomšič Žarko (Črna)
Zorman Zoran (Slov. Gradec)
Češek Metka (Trbonje)
Čevnik Marina (Dravograd)
Dretnik Gabrijela (Črneče)
Jehart Stanislava (Slov. Gradec)
Kokot Simona (Slov. Gradec)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 2 + 0 = 2

Knez Milan (Mežica): ma
Rebernik Miran (Ravne): ma**Razred: 4. a (16 + 14 = 30)****Razrednik: Janez Mrdavšič**

ODLIČNI: 1 + 2 = 3

Kos Drago (Ravne)
Grošel Jožefa (Prevalje)
Štimnikar Brigita (Ravne)

PRAV DOBRI: 7 + 5 = 12

Božič Zvonko (Prevalje)
Gorenšek Peter (Ravne)
Gorše Franjo (Mežica)
Javornik Franc (Mislinja)
Kaker Vojko (Ravne)
Krištofelc Frenk (Slovenj Gradec)
Vrečič Marko (Dobja vas)
Gašper Marta (Podgorje)
Plohl Anita (Ravne)
Predikaka Marjeta (Prevalje)
Ramšak Suzana (Mežica)
Zorman Olga (Slovenj Gradec)

DOBRI: 6 + 6 = 12

Košan Marko (Slovenj Gradec)
Lončar Stanislav (Ravne)
Medl Jaro (Ravne)
Raišp Ivo (Slovenj Gradec)
Rogina Boris (Prevalje)
Sušnik Tomaž (Prevalje)
Bevc Cvetka (Ravne)
Bukovec Magdalena (Ravne)
Metelko Metka (Prevalje)
Osrajnik Ljubica (Slovenj Gradec)

Ranc Darinka (Prevalje)
Šverc Miroslava (Dovže)

ZADOSTEN: $1 + 0 = 1$

Faktor Viktor (Mežica)

POPRAVNI IZPIT IMATA: $1 + 1 = 2$

Knez Hinko (Stari trg): an, ma, fi
Knez Irena (Ravne): ma, fi

Razred: 4. b (13 + 17 = 30)

Razrednik: Borstner Bojan

ODLIČNI: $1 + 3 = 4$

Perman Mihael (Ravne)
Hovnik Marjetica (Slovenj Gradec)
Igerc Breda (Ravne)
Komprij Irena (Prevalje)

PRAV DOBRI: $7 + 4 = 11$

Glavič Gorazd (Slovenj Gradec)
Gobec Marjan (Vuzenica)
Grešovnik Miroslav (Mislinja)
Kovačič Stanislav (Ravne)
Prša Milan (Dravograd)
Strmčnik Dušan (Ravne)
Strojnik Vojko (Prevalje)
Buhvald Mira (Ravne)
Metelko Gordana (Dravograd)
Pajnik Marija (Dravograd)
Pratneker Zvezdana (Prevalje)

DOBRI: $4 + 10 = 14$

Gnamuš Janez (Ravne)
Kac Stanislav (Šmartno pri Slovenj Gradcu)
Lednik Mitja (Mežica)
Podpečan Janez (Mislinja)
Celcer Maja (Slovenj Gradec)
Čegovnik Zdenka (Slovenj Gradec)
Lagoja Marija (Mežica)
Ledl Eva (Dravograd)
Lotrič Marta (Ravne)
Pečovnik Jožica (Ravne)
Pšeničnik Zorislava (Ravne)
Skuk Darinka (Prevalje)
Šteharnek Vesna (Ravne)
Žnidaršič Brigita (Mežica)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: $1 + 0 = 1$

Osrajnik Peter (Slovenj Gradec): ma, fi

Razred: 4. c (11 + 14 = 25)

Razrednik: Krivograd Irena

ODLIČNI: $1 + 0 = 1$

Pušnik Dušan (Slovenj Gradec)

PRAV DOBRI: $4 + 5 = 9$

Blatnik Andrej (Vodriž, Slovenj Gradec)
Peserl Danilo (Vuzenica)
Rek Zlatko (Vuzenica)
Skutnik Branko (Slovenj Gradec)
Grobelnik Bojana (Slovenj Gradec)
Sadovnik Branka (Tolsti vrh Ravne)
Štumberger Blanka (Mežica)
Tomaž Tatjana (Ravne)
Verbole Danijela (Ravne)

DOBRI: $6 + 7 = 13$

Čas Andrej (Slovenj Gradec)
Ferk Iztok (Slovenj Gradec)
Miklavc Branko (Dravograd)
Vinkl Darko (Mežica)
Vošner Miroslav (Mislinjska dobrava)
Horvat Dušan (Vuhred)
Dobern timer Simona (Slovenj Gradec)
Grabner Melita (Ravne)
Krevzelj Jožica (Zelen breg)
Nabernik Sonja (Ravne)
Ošlak Marjana (Mežica)
Vaupot Smiljana (Slovenj Gradec)
Založnik Ivica (Mislinjska dobrava)

ZADOSTNI: $0 + 1 = 1$

Gorenjak Lea (Mežica)

NISO IZDELALI: $0 + 1 = 1$

Gostečnik Metoda (Šmartno): an

Razred: 4. č (11 + 19 = 30)

Razrednik: Tone Sušnik

ODLIČNI: $1 + 3 = 4$

Meline Bojan (Dravograd)
Grubelnik Alenka (Radlje ob Dravi)
Jamšek Marina (Ravne na Koroškem)
Knez Dragica (Spodnja Vižinga)

PRAV DOBRI: $2 + 3 = 5$

Tjukajev Maks (Radlje ob Dravi)
Vrhovnik Mitja (Črneče)

Arih Milena (Kotlje)
Navotnik Vladislava (Dravograd)
Repotočnik Nežika (Stari trg)

DOBRI: $6 + 12 = 18$

Doberšak Bojan (Stari trg)
Križanovski Vasilij (Črna na Koroškem)
Plesec Ivan (Črna na Koroškem)
Šisernik Edvard (Ravne na Koroškem)
Stornik Ivan (Prevalje)
Štosir Stanko (Ravne na Koroškem)
Čeru Nanika (Stari trg)
Gagić Milena (Slovenj Gradec)
Haule Zdenka (Dravograd)
Kaiser Olga (Remšnik)
Kocjančič Danica (Tolsti vrh, Ravne)
Kralj Rozalija (Dravograd)
Krumpačnik Vera (Mežica)
Markota Gordana (Stari trg)
Medved Barbara (Šentjanž)
Merkač Renata (Prevalje)
Mori Bojana (Vuhred)
Srebrnik Vanja (Radlje ob Dravi)

ZADOSTNI: $2 + 1 = 3$

Kotnik Zdravko (Ravne na Koroškem)
Krenker Franjo (Dobrije)
Kurnik Jožefa (Koprivna)

Razred: 4. d (2 + 31 = 33)

Razrednik: Metka Burg

ODLIČNI: $0 + 5 = 5$

Konečnik Sonja (Šmartno)
Konič Bojana (Prevalje)
Konič Leonida (Dobja vas)
Sibečnik Milena (Ravne)
Šinko Jelka (Tolsti vrh)

PRAV DOBRI: $0 + 14 = 14$

Borovnik Ida (Mislinja)
Kac Irena (Selovec)
Konečnik Nada (Šmartno)
Kordež Jelka (Primož na Pohorju)
Kordež Marija (Prevalje)
Lešnik Vida (Radlje)
Plevnik Valerija (Brde, Slovenj Gradec)
Podričnik Martina (Lom, Mežica)
Podstenšek Marija (Libeliška gora)
Proje Karla (Otiški vrh)
Pušnik Majda (Vuzenica)
Trs Andreja (Slovenj Gradec)
Zmagaj Ksenija (Ravne)
Zupanc Irena (Lokovica)

DOBRI: $2 + 10 = 12$

Hedšold Danilo (Muta)
Močivnik Jože (Prevalje)
Kolar Dragica (Dobrije)
Majcenovič Tanja (Slov. Gradec)
Preglav Dragica (Slov. Gradec)
Račnik Darinka (Muta)
Rebernik Antonija (Podlipje, Muta)
Smolar Diana (Muta)
Strmčnik Frančiška (Primož na Pohorju)
Šeško Leonida (Muta)
Tisnikar Marija (Mislinja)
Žvikart Mihaela (Dravograd)

ZADOSTNI: $0 + 1 = 1$

Knez Marija (Primož na Pohorju)

POPRAVNI IZPIT IMA: $0 + 1 = 1$

Pušnik Marija (Ravne): ma

ZAKLJUČNI IZPITI JUNIJA 1979

Zaključni izpiti so bili od 18. do 25. junija 1979.

Izpitni odbor so sestavljali vsi domači učitelji in zunanja sodelavca Pačnik Marjana in Grošel Andrej. Predsednik izpitnega odbora je bil Golčer Anton, ravnatelj, podpredsednik Mrdavšič Janez, tajnica pa Filipančič Jožica.

K zaključnemu izpitu se je prijavilo $49 + 63 = 112$ kandidatov iz gimnazije splošne smeri in $3 + 31 = 34$ kandidatov iz gimnazije pedagoške smeri. Zaključni izpit je z uspehom opravilo $49 + 61 = 110$ (98,2%) kandidatov gimnazije splošne smeri in $2 + 29 = 31$ (91,2%) kandidatov gimnazije pedagoške smeri.

A. USPEHI KANDIDATOV GIMNAZIJE SPOŠNE SMERI:

OPROŠČENI ZAKLJUČNEGA IZPITA IN ODLIČNI: $4 + 8 = 12$ (10,7%):

Kos Drago
Meline Bojan

Perman Mihael
Pušnik Dušan
Grošel Jožefa
Grubelnik Alenka
Hovnik Marjetica
Igerc Breda
Jamšek Marina
Knez Dragica
Komprij Irena
Stimnikar Brigita

ODLIČNI: $8 + 8 = 16$ (14,3%)

Grešovnik Miroslav
Krištofelc Frenk
Peserl Danilo
Prša Milan
Rek Zlatko
Strmčnik Dušan
Sušnik Tomaž
Vrečič Marko
Kocjančič Danica
Ledl Eva
Pajnik Marija
Plohl Anita
Predikaka Marjetka
Ramšak Suzana
Vaupot Smiljana
Zorman Olga

PRAV DOBRI: $21 + 26 = 47$ (42%)

Božič Zvonko
Blatnik Andrej
Čas Andrej
Gorenšek Peter
Gorše Franjo
Glavič Gorazd
Gobec Marjan
Javornik Franc
Kac Stanislav
Kaker Vojko
Kovačič Stanislav
Krenker Franjo
Podpečan Janez
Raišp Ivo
Skutnik Branko
Strojnik Vojko
Šisernik Edvard
Stornik Ivan
Tjukajev Maks
Vinkl Darko
Vrhovnik Mitja
Arih Milena
Bevc Cvetka
Buhvald Mira
Celcer Maja
Čegovnik Zdenka
Čeru Nanika
Gašper Marta
Grobelnik Bojana
Kaiser Olga
Lagoja Marija
Lotrič Marta
Markota Gordana
Merkač Renata
Metelko Gordana
Metelko Metka
Navotnik Vladislava
Osrajnik Ljubica
Pratneker Zvezdana
Repotočnik Nežika
Sadovnik Branka
Skuk Darinka
Srebrnik Vanja
Štumberger Blanka
Šverc Miroslava
Tomaž Tatjana
Verbole Danijela

DOBRI: $14 + 17 = 31$ (27,7%)

Faktor Viktor
Ferk Iztok
Deberšek Bojan
Gnamuš Janez
Košan Marko
Kotnik Zdravko
Lednik Mitja
Lončar Stanislav
Medl Jaro
Miklavc Branko
Plesec Ivan
Rogina Boris
Štosir Stanko
Vošner Miroslav
Bukovec Magdalena
Dobern timer Simona
Gagić Milena
Gorenjak Lea

Vili

Haule Zdenka
Kralj Rozalija
Krupačnik Vera
Medved Bernarda
Mori Bojana
Nabernik Sonja
Ošlak Marjana
Pečovnik Jožica
Pšeničnik Zorislava
Ranc Darinka
Šteharik Vesna
Založnik Ivica
Znidaršič Brigita

ZADOSTNI: $2 + 2 = 4$ (3,5 %)

Križanovski Vasilij
Horvat Dušan
Grabner Melita
Krevzelj Jožica

Popravni izpit ima Grnjak Tatjana (an).
Zaključnega izpita ni opravila Kurnik Jožica.

B. USPEHI KANDIDATOV GIMNAZIJE
PEDAGOŠKE SMERI:

OPROŠČENI ZAKLJUČNEGA IZPITA IN
ODLIČNI: $0 + 5 = 5$ (14,7 %)

Konečnik Sonja
Konič Bojana
Konič Leonida
Sibečnik Milena
Sinko Jelka

ODLIČNI: $0 + 4 = 4$ (11,8 %)

Konečnik Nada
Trs Andreja
Zmagaj Ksenija
Zupanc Irena

PRAV DOBRI: $0 + 8 = 8$ (23,5 %)

Kac Irena
Kolar Dragica
Kordež Marija

Majcenovič Tanja
Plevnik Valerija
Podričnik Martina
Podstenšek Marija
Pušnik Majda

DOBRI: $2 + 8 = 10$ (29,4 %)

Močivnik Jože
Vožič Janez
Knez Marija
Kordež Jelka
Lešnik Vida
Proje Karla
Račnik Darinka
Rebernik Antonija
Smolar Diana
Seško Leonida

ZADOSTNI: $0 + 4 = 4$ (11,8 %)

Kodrun Stanislava
Preglav Dragica
Tisnikar Marija
Zvikart Mihaela

Popravni izpit ima Heršold Danilo (sl). Za-
ključnega izpita ni opravila Pušnik Marija;
Borovnik Ida pa ni prišla k ustnemu delu iz-
pita.

ZAKLJUČNI IZPITI V JESENSKEM ROKU
1978

KANDIDATI SO DOSEGLI NASLEDNJI
USPEH:

DOBRI: $7 + 4 = 11$

Grainer Sandi, Keček Milan, Pavlič Zvonko,
Špegelj Stanislav, Štruel Dušan, Uranc Sašo,
Velunšek Miran, Gros Milena, Kos Irena, Ra-
der Olga, Strah Jelka.

ZADOSTNI: $(2 + 3 = 5)$

Kumprej Frančišek, Leskovar Dušan, Za-
vršnik Marjana, Mithans Olga, Orač Zdenka.

POPRAVNI IN RAZREDNI IZPITI IZ ŠOLSKEGA LETA 1977/78

a) Uspešno so jih opravili in izdelali razred:

1. a Pavše Helena
1. b Čivnik Vlado, Žak Janez
1. c Ramšak Mirjana
1. č Vilar Liljana
1. d Predikaka Draga
2. a Črešnar Gorazd, Macur Jasna
2. c Hartman Irena
2. č Gerdej Edvard, Izak Jaroslav, Korbar Majda
2. d Kun Branka, Pavlič Olga, Plešec Ljuba, Sirk Bređa
2. e Kokot Simona, Novak Marija
3. a Knez Hinko
3. b Podpečan Janez, Lotrič Marta
3. c Blatnik Andrej, Horvat Dušan, Vošner Miroslav, Gorenjak Lea, Gostenčnik Metoda, Grabner Melita
3. č Kotnik Zdravko, Krenker Franjo, Kur-
nik Jožefa
3. d Heršold Danilo, Knez Marija, Račnik Darinka, Rebernik Antonija, Strmčnik Fran-
čiška, Seško Leonida, Tisnikar Marija, Zvi-
kart Mihaela
4. a Grainer Sandi, Kos Irena, Šavc Lidija
4. b Leskovar Dušan, Štruel Dušan, Špegelj Stanislav
4. c Keček Milan, Grnjak Tatjana
4. d Vožič Janez, Orač Zdenka, Kodrun Slavka

b) Popravnih izpitov niso opravili, oziroma
k njim niso prišli:

1. d Kobold Helena
2. a Remic Jure
2. b Matvos Darko
2. č Geršak Dejan, Kaizer Miran, Leštan Črtomir, Pogorelnik Marta
2. d Donik Samo
3. b Gaber Danilo
3. d Ročnik Irena
4. a Beber Bojan
4. b Dražnik Metka

ŠOLSKA KRONIKA za šolsko leto 1978/79

SEPTEMBER

1. 9. začetek šolskega leta;
6. 9. sta bila Dloptova in Sekolonik na se-
minarju fizikov v Ljubljani;
8. 9. je Mrdavšič vodil prosvetne delavce iz
Trsta po Mežiški dolini;
13. do 15. 9. so bili popravni oziroma za-
ključni izpiti za četrtošolce;
14. 9. je bil ravnatelj na seji na Zavodu za
šolstvo SRS;
20. 9. so imeli dijaki četrth letnikov eks-
kurzijo na zagrebški velesejem;
22. 9. je imel kolektiv gimnazije poučno po-
tovanje po poteh AVNOJ;
27. 9. so imeli dijaki drugih letnikov stre-
ljanje z vojaško puško;

OKTOBER

3. 10. je bil koncert Colegium musicum iz
Maribora — obiskali so ga dijaki pedagoških
letnikov;
4. 10. je bila seja učiteljskega zbora; tovari-
šica Metka Burg je bila na seminarju angli-
stov na Zavodu za šolstvo SRS v Ljubljani;
7. 10. se je večje število dijakov udeležilo
zbora mladine na Preškem vrhu v počastitev
kongresa mladine, sodeloval je tudi pevski
zbor;
11. 10. je bil 1. športni dan (ogled partizan-
skih in kulturnih spomenikov);
12. 10. so dijaki drugega letnika nadaljevali
streljanje;
13. 10. sta bila Verovnikova in Borstner na
seminarju predavateljev za STM;
16. 10. je predstavnik skupnosti za zaposlo-
vanje iz Velenja govoril četrtošolcem o po-
klicnem usmerjanju;
18. 10. so bili četrtošolci na poučni ekskur-
ziji na Dolenjskem: Kočevje, Baza 20, Zu-
žemberg, Muljava;
20. 10. so bili profesorji: Borstner, Golčer,
Lodrant in Mrdavšič v Ljubljani na proslavi
ob 25-letnici delovanja Kluba koroških štū-
dentov; klub je podelil gimnaziji plaketo;
24. 10. je bil tovarš ravnatelj v Mariboru
na posvetu o usmerjenem izobraževanju, ki

so ga organizirali medobčinski sveti ZKS teh krajin;

25. in 26. 10. je bil tovariš Komprej na kongresu Zveze sindikatov Slovenije;

26. 10. je bil zbor delavcev; Čepin je bil na seminarju glasbenih pedagogov v Ljubljani;

30. 10. je bil tovariš Krivograd delegat na skupščini SIS za raziskovanje v Ljubljani; tovarišica Lajmiševa je bila na seminarju predavatelj nemškega jezika, tovariš ravnatelj pa na seji sveta za vzgojo in izobraževanje na Zavodu za šolstvo SRS;

NOVEMBER

2. in 3. 11. je bil tov. Leitinger na zveznem posvetu o varovanju okolja v Zagrebu;

9. 11. je bil tov. ravnatelj na seji RK SZDL v Ljubljani o usmerjenem izobraževanju;

10. 11. sta bila Verovnikova in Borstner na seminarju predavateljv STM;

14. 11. smo se z daljšo jutranjo oddajo spomnili ob 80-letnici prvega ravnatelja gimnazije dr. Sušnika;

16. 11. je bil tov. Logar v Ljubljani na seminarju psihologov;

17. 11. sta bila tovariš ravnatelj v Dravogradu na seji za usmerjeno izobraževanje in Janko Kotnik na seminarju za zdravstveno vzgojo;

22. 11. je bil ob 17. uri prvi letošnji roditeljski sestanek;

23. 11. je bila tovarišica Verovnikova na seminarju za STM;

24. 11. so si dijaki 3. in 4. letnikov ogledali film »Dr. Mladen«;

25. 11. smo se v velikem številu udeležili — profesorji in dijaki — otvoritve nove šole na Javorniku (Ravne);

26. 11. je pevski zbor sodeloval na srečanju pevskih zborov — na reviji Revolucija in glasba — v Kočevju in Ribnici;

28. 11. je bila proslava ob dnevu republike;

DECEMBER

4. 12. je bil ob 16. uri zbor delavcev;

5. 12. je bil tovariš Krivograd Alojz na seji marksističnega centra pri CK ZKS v Ljubljani;

6. 12. tov. Burgova na aktivu anglistov v Ljubljani;

8. 12. je bila tov. Mrdavšičeva na seminarju profesorjev slovenskega jezika v Ljubljani, tov. Čepin pa na posvetu glasba in revolucija v Ljubljani;

9. 12. so si člani ZRVS in člani obrambnega krožka ogledali v Mariboru težko orožje; tov. Filipančičeva je bila na aktivu mentorjev ŠSD — na Ravnah;

11. 12. je zbor obravnaval delovni načrt;

13. 12. smo 3. in 4. uro poslušali otvoritev kongresa ZSMJ iz Beograda;

15. 12. je bil tovariš Golčer Tone na seji ravnateljv v Ljubljani na Zavodu za šolstvo SRS;

18. 12. je bil tovariš Medvešek v Ljubljani na seminarju za telesno vzgojo;

19. 12. je bila tov. Stoparjeva na seminarju profesorjev zgodovine v Ljubljani;

20. 12. je bil tov. ravnatelj na seminarju ravnateljv vseh šol naše krajine, ki ga je pripravil Zavod za šolstvo;

21. 12. je na krajevni proslavi ob dnevu JLA sodeloval tudi naš pevski zbor;

28. 12. sta bila tov. Pačnikova in tov. Logar na seminarju pedagogov v Ljubljani;

JANUAR 1979

8. 1. je bil občni zbor ŠSD gimnazije;

9. 1. je bil roditeljski sestanek;

12. 1. je bil tov. Medvešek na Arehu (Pohorje) na seminarju učiteljev telesne kulture;

17. 1. je bila konferenca ob zaključku polletja;

18. 1. je bil zimski športni dan: smučanje in sankanje;

19. 1. je bila razdelitev spričeval;

22. 1. sta bila seminarja za STM in zdravstveno vzgojo;

23. 1. konferenca učiteljskega zbora;

24. 1. študijska konferenca zbora: o idejnosti pouka (Logar Andrej); delo v oddelkih (Lešnik Marija), osnutek zakona o usmerjenem izobraževanju (Golčer Tone);

29. 1. je bil seminar za angliste (Pečnik Emil); je bila delegacija gimnazije (Golčer,

Lodrant in Sušnik) na pogrebu dr. Tischlerja;

30. 1. je bil tov. Vučko na seminarju za OZ;

FEBRUAR

1. in 2. 2. je bil seminar za slaviste (J. in V. Mrdavšič in Sušnik); je bil seminar za fiziko (Sekolonik, Uršnik);

2. 2. je bil seminar za biologijo (Leitinger);

5. 2. je bil začetek drugega polletja; psihologi so testirali četrtošolce;

6. 2. je bil koncert tria Lorenz v Titovem domu (udeležili so se ga učenci 2. letnikov in 1. a, 1. b in 1. c);

8. 2. je bila proslava ob slovenskem kulturnem prazniku; je bil zbor delavcev;

9. 2. so bili četrtošolci na informativnem dnevu visokošolskih zavodov v Ljubljani oziroma v Mariboru;

12. 2. so dijaki ob smrti revolucionarja Edvarda Kardelja pripravili žalno svečanost; v avli šole pa so uredili spominski kotiček z deli Edvarda Kardelja;

13. 2. je bila delegacija gimnazije na pogrebu Edvarda Kardelja (iz vsake oddelčne skupnosti po dva dijaka, z njimi pa so bili Jerica Vevar, Ivan Leitinger, Stanko Vučko pa kot član republiškega odbora ZRVS SRS);

14. 2. je bil tovariš ravnatelj na seji MS SZDL (pogovor o vpisu v šolskem letu 1979/80);

16. 2. je bila Verovnikova na seji komisije za usmerjeno izobraževanje na SO Ravne;

17. 2. je gimnazijski pevski zbor sodeloval na reviji »Od Pliberka do Traberka«;

19. 2. je bila Prežihova proslava in podelitev bralnih značk;

23. 2. je bilo v Titovem domu predavanje o pohodu XIV. divizije za dijake drugih letnikov;

26. 2. je bil zbor delavcev;

MAREC

1. do 9. 3. so bili na zavodu pedagoški svetovalci;

2. 3. je bil tov. Borstner na seminarju za STM, tov. Čepin pa na seminarju zborovodij;

3. 3. je bil na gimnaziji informativni dan za novince; z njimi sta se pogovarjala tov. ravnatelj in šolski psiholog;

5. 3. je bila Meta Borstner na aktivu pedagogov;

8. 3. smo z daljšo jutranjo oddajo počastili praznik žena;

14. 3. je bil tovariš ravnatelj v Celju na posvetovanju o usmerjenem izobraževanju;

15. 3. je bil zbor delavcev;

16. 3. je bil nagradni izlet za prizadevne člane ŠSD v Planico; je bil tovariš ravnatelj na konferenci ravnateljv v Dravogradu;

23. 3. so dijaki pomagali čistiti okolje; so bile priprave za Titovo štafeto; je v telovadnici OŠ za dijake nastopila folklorna skupina iz Čačka;

24. 3. smo se zbrali na slavnosti ob odhodu Titove štafete; s častne tribune je odnesla štafeto palico naša dijakinja Alenka Kolmančič, dijaki pa so sodelovali pri kulturnem programu, informativni in rediteljski službi; tudi pozdravno pismo je bilo plod dela literarnega krožka;

27. 3. sta odpotovali na Didacto Stoparjeva in Verovnikova; je bila seja učiteljskega zbora (pogovor o obrambnem dnevu);

29. 3. je bila konferenca s svetovalci Zavoda za šolstvo SRS; je bil na seminarju za STM Bojan Borstner;

APRIL

2. 4. je bil tov. Andrej Logar na aktivu šolskih svetovalcev v Mežici;

7. 4. je bil obrambni dan (tekmovanje izbranih skupin in pohod, ogled orožja in srečanje z borci NOB);

13. 4. je bil zbor delavcev;

16. 4. je bila 3. redovalna konferenca;

18. 4. je bil roditeljski sestanek;

19. 4. smo po zvočniku in TV poslušali slavnostno sejo ob 60-letnici KPJ, SKOJ in sindikatov;

20. 4. so imeli drugošolci splošne smeri poučno ekskurzijo v obrate Zelezarne Ravne;

23. 4. so imeli dijaki prvih letnikov streljanje; tovariš ravnatelj je bil na seji skupnosti gimnazij v Ljubljani;

24. 4. sta bila tov. Krivograd in tov. ravnatelj na Bledu — dogovor o samoupravnem

sporazumu za srednje šole; dijaki tretjega letnika in dijaki prvega letnika pedagoške smeri so si ogledali dramsko predstavo;

25. 4. so bili dijaki drugega letnika splošne smeri na ekskurziji v Žerjavu;

27. 4. so nas obiskali kolegi gimnazije »Filip Filipović« iz Čačka; o tem obisku so v svojem poročilu zapisali:

»Od 27. do 29. aprila so člani kolektiva te šole obiskali kolektiv gimnazije Ravne na Koroškem (Slovenijo), pa tudi gimnazijo za Slovenec v Celovcu (Avstrija). Ta obisk je bil zelo dobro organiziran in bo ostal vsem udeležencem v najlepšem spominu.«

(prevod)

V posebnem sestavku pa so še zapisali:

»Poslavljam se ob bratskega mesta in njenih ljudi ponosni na vzajemno ljubezen. A jeseni pričakujemo, da nam bo kolektiv ravenske gimnazije vrnil obisk.«

(prevod)

MAY

5. 5. to soboto je bil pouk namesto 30. 4.; ogledali smo si film Okupacija v 26 slikah; smrtno se je ponesrečila dijakinja 3. d Anica Zorman;

7. 5. je bil tovariš ravnatelj v Ljubljani na seji Zavoda za šolstvo; bil je pogreb dijakinje Anice Zorman;

8. 5. je bil tov. Janez Mrdavšič v Ljubljani na seji za portoroško zborovanje »Slovenščina v javni rabi«;

11. 5. je bil na seminarju za STM Bojan Borstner; iz Čačka je prispelo 48 dijakov, preprečevali so pri družinah svojih sovrstnikov — naših dijakov;

12. 5. so pripravili dijaki iz Čačka in naše gimnazije kulturni spored, nato so se pomerili v raznih športnih panogah, popoldne pa so sodelovali na slovesnosti v Crni;

15. 5. so skupno z našimi dijaki sodelovali na proslavi pri Kefrovem mlinu, »prirejani v čast dneva osvoboditve tega krasnega slovenskega mesteca...« (iz poročila čačanske gimnazije);

14. 5. so šli na proizvodno delo v razne delovne organizacije dijaki obeh drugih letnikov pedagoške smeri; tov. Mrdavšič je bil v Portorožu na posvetovanju o slovenskem jeziku v javni rabi;

Staro smo podrli in že raste novo

23. 5. je bil športni dan — atletika;
 24. 5. se je literarni krožek srečal s pesnikom Minattijem;
 25. 5. je bila mladinska konferenca ZSMS gimnazije; je bilo športno srečanje med gimnazijci in študenti KKS iz Maribora in Ljubljane;
 27. 5. sta bila na akademiji državne gimnazije za Slovence v Celovcu tovariš ravnatelj in tovariš Sušnik;

JUNI

1. 6. je bil tovariš Kotnik na seminarju za zdravstveno vzgojo; je bil pogreb naše snailke Lenčke Drogenik († 30. 5. 1979); zaključne prireditve »Znanost mladini« so se udeležili: Majda Kamenik (BIO), Jelen Boris (KE), Šetina Petra, Irena Logar in Marošek Andreja (SL J.);
 2. 6. je bila akademija za starše — skupen program naših in celovških dijakov;
 4. 6. so se poslavljali maturantje; bila je zaključna konferenca za IV. letnike;
 7. do 9. 6. sta bila na seminarju francoskega jezika tov. Logarjeva in tov. Vevarjeva;
 11. 6. je bila poučna ekskurzija dijakov tretjih letnikov na Gorenjsko (Kranj, Vrba, Dražgoše, Škofja Loka, grad Goričane — razstava azteške kulture iz Mehike);
 13. 6. je bila prva seja izpitnega odbora;
 14. 6. je bil tovariš Logar v Beogradu, šola je prejela priznanje Komunistične ravnatelj in tov. Kodrin sta bila na posvetu biologov ob 60-letnici univerze;
 15. 6. smo se srečali s celovškimi kolegi (srečanje je bilo na Selah pod Košuto — prijetno so ga pripravili celovski kolegi);
 18. 6. je bil tovariš Leitinger na seminarju biologov; je bil začetek zaključnih izpitov;
 20. 6. je bila zaključna redovalna konferenca;
 25. 6. smo končali z zaključnimi izpiti;
 26. 6. je bila podelitev letnih spričeval in spričeval o zaključnem izpitu;
 27. 6. je bila seja zbora delavcev;
 29. 6. je bila zaključna konferenca;

JULIJ

3. 7. je bil zbor delavcev gimnazije;

AVGUST

20. 8. seja zbora; priprave na popravne izpite; dalje do konca avgusta popravni in zaključni izpiti.

O DELU MKUD FRANCI PARADIŽ

V šolskem letu je MKUD povezovalo delo literarnega, recitatorskega, fotografskega, dramskega in likovnega krožka ter pevskega zbora.

Ob pomembnejših jubilejih in obletnicah je društvo organiziralo na šoli proslave. Na željo občinske zveze kulturnih organizacij pa so posamezniki in skupine recitatorskega krožka sodelovali na raznih prireditvah in proslavah v kraju, občini in v koroški krajini.

Društvo je organiziralo več natečajev za najboljša literarna, likovna in fotografska dela. Ob zaključku šolskega leta so člani likovnega in fotografskega krožka razstavljali svoja najboljša dela na samostojni razstavi v Likovnem salonu na Ravnah. Člani fotografskega krožka so skozi vse leto razstavljali svoja dela v šoli.

Člani literarnega krožka so izdali eno številko Misli mladim in v sodelovanju s klubom mladih pesnikov iz Slovenj Gradca priredili v Studijski knjižnici literarni večer, na katerem sta sodelovala Ivan Minatti in Niko Kolar. Dijaka Kac Stanko in Bončina Borut sta sodelovala na zveznem srečanju mladih pesnikov v Kikindi. Kac Stanko se je uvrstil med najboljše mlade pesnike in dobil nagrado. Člani literarnega krožka so se zelo angažirali v pripravi za Titovo štafeto, saj je pismo tovarišu Tito rezultat dela članov tega krožka — zlasti pa Ksenije Zmagaj.

Mešani mladinski pevski zbor je v tem letu nastudiral osem novih pesmi. Sodeloval je na številnih nastopih, revijah in prireditvah (Prežihovo 78, »Revolucija in glasba«, v Ribnici in Kočevju, »Od Pliberka do Traberke«, »Titova štafeta 1979«, »SKOJ — Kefrov mlin« in šolske proslave). Največ dela je bilo vložnega v vaje za Titovo štafeto.

S pevskim zborom Gimnazije za Slovence iz Celovca je naš zbor s člani literarnega in recitatorskega krožka pripravil 2. junija 1979 v Titovem domu zelo uspelo akademijo za starše naših dijakov. Na akademiji je predsednik občinske zveze kulturnoprosvetnih organizacij Ravnar na Koroškem tovariš Stanko Arnšek podelil nekaterim dijakom za večletno vestno delo na kulturnem področju priznanja — bronasti Prežihov spominek. Bronaste, srebrne in zlate spominke ter priznanja za mentorsko delo v MKUD je prejelo več naših profesorjev. 4. junija so bili najbolj prizadevni člani MKUD na nagradni ekskurziji. Ogledali so si kulturne in zgodovinske znamenitosti v Mariboru in Ptuj.

IZ DELA ŠSD GIMNAZIJE

Tudi letos je naše ŠSD osvojilo pokal in naslov najboljšega ŠSD v SR Sloveniji. 80 % dijakov in veliko profesorjev aktivno deluje v ŠSD. Dijaki vadijo v 12 sekcijah in sodelujejo na razpisanih tekmovanjih v občini, območju in v republiki. Ekipe in člani ŠSD so se udeležili prireditve »ŠPORT ZDRUŽUJE MLADE«, taborniškega shoda »PREŽIHOVO 78«, športnega srečanja z obmejnimi Slovenci. Množično so člani ŠSD sodelovali na krosih in pri odhodu Titove štafete.

Redna srečanja imajo z dijaki šolskega centra na Ravnah in s kluboma koroških študentov v Ljubljani in v Mariboru.

Ze deseti letos sodelovali na prireditvi »Ob žici okupirane Ljubljane«. V štafeti zmage so dekleta osvojila prvo, fantje pa drugo mesto. 12. maja so se pomerili na športnem področju z dijaki gimnazije iz Čačka.

Najboljši razred je bil v tem letu 4. b oddelk, najboljša športnika sta bila Rodič Maja in Strmčnik Dušan, najprizadevnejša odbornica ŠSD pa Marin Maja.

Kos Drago, dosedanjí predsednik ŠSD, pa je prejel za uspešno vodenje društva republiško priznanje — »Plaketo ŠSD«.

IZ DELA KROŽKOV IN DRUGIH DEJAVNOSTI

Dijaki so na šoli vključeni v razne krožke in druge dejavnosti.

V marksističnem krožku je delovalo 15 dijakov. Obdelovali so tri sklope problemov:

1. Fašizem in neofašizem; stalinizem
2. Interesi mladih v pluralizmu samoupravnih interesov — (Možnost vsestranskega razvoja v samoupravni družbi)
3. Sodobni svet s svojimi protislovji (Iran; Bližnji vzhod; vojne med socialističnimi državami)

Članica krožka Marhl Mija se je udeležila republiškega posveta o vlogi marksističnih krožkov v dejavnosti ZSMS.

Krožek OZN je aktivno deloval vse leto. Obiskovalo ga je 25 dijakov. Na sestanku so razpravljali o vlogi velesil v svetu in imeli referate o Kitajski. Sproti so obravnavali aktualne probleme, zlasti še razmere na Bližnjem vzhodu in probleme neuvrščenih držav. Člani krožka so na občinskem tekmovanju dosegli prvo mesto; na območnem tekmovanju v Mariboru pa so bili drugi. Cibron Andreja se je udeležila v Bohinju seminarja o mednarodnih odnosih v svetu.

Člani zgodovinskega krožka so obdelovali naslednje teme:

- NOB v Mežiški dolini od belopeške konference do prihoda XIV. divizije na Štajersko;
- Boji štirinajste divizije na Graški gori;
- Boji štirinajste divizije na obrobju Mislinske in Mežiške doline;
- Bitka v Bistri pri Črni;
- Tragedija Sabodine družine;
- Mučilnica Dravograd.

Skupina dijakov 4. d oddelka je proučevala Slovenski vestnik o vprašanju Koroških Slovencev od 1945 do 1962. Krožek je obiskovalo 13 dijakov.

Pri zemljepisnem krožku so obravnavali nekatera poglavja iz obče in regionalne geografije. Diskutirali so o problemih energetike, surovin in prehrane bodočih generacij. V krožku je redno sodelovalo 25 dijakov.

V obrambnem krožku je delovalo 47 dijakov. Največ časa so namenili streljanju z zračno, malokalibrsko in vojaško puško. Ne-

kateri člani so se vežbali v orientaciji na zemljišču, študirali zgodovino NOB in se pripravljali na tekmovanje »30 let vzgoje mladine za SLO«. Področnega tekmovanja v Mariboru sta se udeležili dve ekipe in osvojili 1. in 3. mesto. Na republiškem tekmovanju v Ljubljani pa je naša ekipa zasedla 8. mesto. Ekipa dijakov je tekmovala tudi na republiškem taktično orientacijskem tekmovanju ZSMS — ZRVS v Postojni in osvojila III. mesto.

Prirodoslovni krožek ima že dolgoletno tradicijo. Krožek je obiskovalo 15 dijakov. Sestajali so se tedensko in obravnavali različne teme iz naravoslovja. Seznanili so se tudi z naravoslovno fotografijo. Z delom so vključeni v vseslovensko akcijo raziskave zraka. Člana krožka Kamenik Majda in Jelen Boris sta s svojimi deli sodelovala na republiškem tekmovanju »Gibanje znanost mladini«. Kamenik Majda se je odlično uvrstila in bo za nagrado sodelovala na mednarodnem mladinskem raziskovalnem taboru v Zahodni Nemčiji. Šola pa je dobila priznanje za sodelovanje dijakov na tekmovanju »Gibanje znanost mladini«.

Deloval je tudi matematični krožek, organiziran v skupine po letnikih, in fizikalni krožek. Mentorji so bili učitelji matematike in fizike. Zelo lep uspeh je dosegel dijak Rek Zlatko, ki je osvojil na republiškem tekmovanju iz fizike tretje mesto in se tako plasiral na zvezno tekmovanje.

V okviru »Gibanja znanost mladini« iz področja slovenski jezik in književnost sta tekmovali dve naši dijakinji:

— Šetina Petra: Partizanska imena domačij v Mežiški dolini

— Marošek Andreja: Po sledovih literarne ustvarjanja med vojno v Mežiški dolini

Obe sta dobili priznanja.

V šolskem letu 1978/79 je tekmovalo za Prežihovo bralno značko 66 dijakov. Četrto stopnjo je osvojilo 37, peto pa 29 dijakov.

Dijaki so tudi letos pripravljali jutranje oddaje po internem ozvočenju. O vsebini oddaj je odločal odbor. Pri delu jim je svetovala mentorica. Izvedli so 69 oddaj, ki so s svojo aktualnostjo posegale v življenje na šoli in zunaj nje. 19 daljših oddaj je bilo posvečenih pomembnim obletnicam in jubilejem ter pripravi na Titovo štafeto.

Na šoli deluje tudi aktiv mladih članov rdečega križa. Člani so pripravljali jutranje oddaje iz njihovega področja, zbirali oblačila, sodelovali z ekipami prve pomoči pri obrambnem dnevu in pomagali pri izvedbi odvzema krvi na Ravnah.

IZ DELA ZSMS, ŠOLSKE SKUPNOSTI IN OO ZKS

V začetku šolskega leta so predstavniki ZSMS in šolske skupnosti organizirali v vseh oddelkih prvega letnika mladinske ure o delu ZSMS na šoli in o izvenšolskih dejavnostih. Ustanovili so tudi OO ZSMS oddelkov I. letnika. Vse OO ZSMS so sestavile program dela za šolsko leto 1978/79. Na osnovi teh programov je sestavil svoj delovni načrt tudi koordinacijski svet ZSMS.

Osnovne organizacije ZSMS so obravnavale na mladinskih urah gradivo za X. kongres ZSMS. Mladinci so sodelovali pri organizaciji in izvedbi proslav. Ob 29. novembru so pripravili kviz med letniki na temo NOB. Organizirali so razprave o predlogu statuta gimnazije ter sodelovali v pripravi in izvedbi referendumov o statutu. Nekateri mladinci so se udeležili pohoda »Prežihovo 79«. Pripravili so več problemskih konferenc: o izvenšolski dejavnosti, o referendumu v občini Ravne, o gibanju znanost mladini, o osnutku zakona o usmerjenem izobraževanju...

Vsi mladinci so sodelovali pri pripravi na Titovo štafeto (čistili so okolje, sodelovali v tehničnih in informacijskih ekipah, štafeti in v programu kot pevci, plesalci in recitatorji). Vsi mladinci so pisali pismo tovarišu Titu, mladinci literarnega krožka pa so pismo dokončno izoblikovali.

Mladinci OO ZSMS četrtega letnika so obiskali učence 8. razreda osnovnih šol v koroški krajini in jih seznanili z delom na gimnaziji.

Ernest Logar

Izobraževalni center rudnika Mežica

Izobraževalni center je bil ustanovljen 1960. leta kot nadaljevanje dela industrijske rudarske šole, ki je bila ustanovljena leta 1958. Ustanovljen je bil z namenom, da organizira dopolnilno izobraževanje delavcev, izobraževanje in vzgojo mladine za poklice, ki so potrebni temeljnim organizacijam združenega dela in DSSD, da opravlja naloge v zvezi s štipendiranjem in kreditiranjem in druge naloge v zvezi z izobraževanjem ob delu in iz dela.

Izobraževanje poteka v delovni organizaciji ali zunaj nje, odvisno od značilnosti posameznih izobraževalnih akcij.

V maju so organizirali prijateljsko športno, kulturno in politično srečanje z dijaki gimnazije in pobratenega Čačka ter skupno sodelovali v kulturnem programu na proslavi SKOJ pri Kefrovem mlinu.

Ob potresu v Črni gori so mladinci zbrali 3836 din pomoči. 83 mladincev, ki je uspešno končalo mladinsko politično šolo, se je odreklo nagradni ekskurziji in sredstva namenilo za pomoč prebivalcem Črne gore.

ZSMS je pregledala in zapisala dejavnost vseh učencev na šoli, v krajevni skupnosti in drugod. Evidentirali so tudi kandidate za ZK in jih predlagali OO ZKS za sprejem. Samoupravno so izbrali 8 dijakov za srečanje 1000 najboljših srednješolcev v SRS. Srečanja »Karavana mladih« v Umagu sta se udeležila Dušan Strmčnik in Matko Kadiš ter se v mnogobojno uvrstila na prvo oziroma drugo mesto. Več dijakov se je udeležilo srečanja bratstva in enotnosti v Suvi reki na Kosovu.

Skozi vse leto so v razrednih skupnostih in šolski skupnosti skrbeli za dobre učne uspehe, za samoupravno naravnost pouka, za ocenjevanje vedenja, mladinske ure, jutranje odaje in za izvenšolsko delo dijakov.

Obravnavali in sprejeli so tudi pravilnik o izvrševanju pravic in dolžnosti učencev.

V osnovno organizacijo ZKS so na šoli vključeni člani ZK: 36 dijakov in 15 učiteljev ter drugih sodelavcev. Za lažje delo delujeta dva aktiva — aktiv dijakov in aktiv učiteljev. OOK je sproti skrbela za podmladek tako, da je število članov naraščalo skozi vse leto. Za mladino je OOK organizirala mladinsko politično šolo, ki jo je uspešno končalo 83 dijakov. Dijaki komunisti so zadolženi za delo posameznih razrednih skupnosti in za delo OO ZSMS.

Na nagradni natečaj, ki ga je razpisal časopis Komunist na temo »O željah in hotenjih mladega človeka«, se je odzvalo 20 naših dijakov. Kar trije dijaki naše šole — Javornik Blanka, Kos Drago in Zorman Olga — so bili nagrajeni. Gimnazija pa je prejela za tako veliko udeležbo na natečaju diplomu Komunistu.

PROIZVODNO DELO DIJAKOV

Proizvodnega dela so se udeležili dijaki 2. letnika gimnazije pedagoške smeri. Od 14. do 19. maja 1979 je opravljalo delo $7 + 56 = 63$ dijakov. V Železarni Ravne je delalo 23 dijakov, v tovarni povišstva Prevalje 3, tovarni ivernih plošč Otiški vrh 10, tekstilni tovarni Otiški vrh 4 in v tovarni Muta-Gorenje 14 dijakov.

Dijaki so bili z delom v proizvodnji zelo zadovoljni. Delo je po mnenju mentorja potekalo v redu.

Dijaki četrtega letnika pedagoške smeri pa so bili od 20. do 26. aprila na pedagoški praksi v osnovnih šolah koroške krajine. Praksa jim je bila zelo všeč.

V izobraževalnem centru so organizirane naslednje dejavnosti:

1. izobraževanje mladine, kamor sodi rudarska šola, dom učencev in praktično usposabljanje učencev, ki so v TOZD v učnem in štipendijskem razmerju;
2. štipendiranje in izobraževanje ob delu (izredno šolanje);
3. dopolnilno (funkcionalno) izobraževanje;
4. strokovna knjižnica.

IZOBRAŽEVANJE MLADINE

Rudarska šola

Rudarska šola, ki deluje v sestavi našega izobraževalnega centra, je vse od 1958. do 1974. leta vzgajala (rudarje širokega profila, po letu 1974 so vse poklicne rudarske šole v SR Sloveniji prešle na izobraževanje rudarjev ozkega profila, prav tako tudi naša, ki pa je bila 29. 9. 1978. leta ponovno verificirana za izobraževanje rudarjev širokega profila, kar pomeni, da ponovno izobražuje po zakonu o srednjem šolstvu.

Eden bistvenih problemov je pridobivanje učencev. V bližnji okolici si ne moremo zagotoviti zadostnega števila učencev, zato so skoraj vsi iz drugih socialističnih republik. Za njih pa moramo priskrbeti vso oskrbo, prehrano in stanovanje. Prehrana je urejena v obratu družbene prehrane, problem pa je z nastanitvijo, ker dom učencev nima zadosti kapacitet. Sprejme lahko le 40 učencev, potrebovali pa bi prostor vsaj za 80 učencev.

Rudnik Mežica razpisuje 35 štipendij za prvi razred rudarske šole v šolskem letu 1979/80. V dom pa bomo lahko sprejeli le 22 novih učencev in še to le v primeru, da bodo izpraznjeni prostori, ki jih sedaj zaseda sindikalna organizacija. Zaradi tak-

šnih razmer bi bilo nujno razmišljati o gradnji novega, večjega in bolj funkcionalnega doma, ki bi gojencem nudil možnost za prijetno bivanje in vsestranski razvoj.

V šolskem letu 1978/79 je prvi letnik obiskovalo 18 učencev. Izdelalo jih je 16, od tega je pet prav dobrih, šest dobrih in pet zadostnih. Drugega letnika ni bilo. V tretjem letniku je bilo 17 učencev. Vsi so razred izdelali: dva učenca sta imela odličen uspeh, pet je bilo prav dobrih, osem dobrih in dva zadostna.

Zaključne izpite v junijskem roku so vsi učenci letošnjega tretjega letnika opravili uspešno: eden je bil odličen, osem je bilo prav dobrih, trije dobri in trije zadostni.

Iz dela mladinske organizacije

Mladinska organizacija rudarske šole je delala po programu, ki je bil v celoti izpolnjen. S sodelovanjem delavske univerze Ravne smo imeli organizirane mladinske ure skozi vse šolsko leto. Obravnavali smo 11 tem: Organizacija združenih narodov, Položaj in vloga učenca v učnovzgojnem procesu, Vloga in naloge ZSMS, Religija...

Člani naše osnovne organizacije so se udeležili naslednjih akcij in prireditev v občini:

- pohod k Prežihu
- nogometni turnir na Poleni (oktobra 1978, junija 1979) in na Prevaljah (maja)
- nogometni turnir za selekcijo ŠSD
- streljanje z vojaško puško
- srečanje s pripadniki JLA
- srečanje z borci XIV. divizije
- obisk vojakov na karavli Reht (ob dnevu JLA)
- Titova štafeta
- strelsko tekmovanje v čast krajevnega praznika

Učenci rudarske šole

- srečanje z borci NOB
- solidarnostna akcija za Črno Goro
- akcija čiščenja Meže
- orientacijski pohod
- turnir v namiznem tenisu
- mladinske delovne akcije v Suhi kra-
jini in na Kozjanskem

Iz poročila je razvidno, da se naša osnovna mladinska organizacija povezuje in sodeluje z drugimi aktivni v občini, z vo-
jaki, borci NOB, ZRVS in krajevno skup-
nostjo. Tako sodelovanje bomo še naprej
ohranjali in poglobljali.

ŠTIPENDIRANJE

Poleg učencev rudarske šole (35) imamo
v štipendijskem razmerju še 117 štipendi-
stov, od teh:

- 66 v poklicnih šolah
- 27 v tehniških šolah in
- 24 na višjih in visokih šolah.

Ob delu in iz dela se je v preteklem letu
izobraževalo 58 delavcev, ki so jim temelj-
ne organizacije plačale stroške izobraževa-
nja.

DOPOLNILNO (FUNKCIONALNO) IZOBRAŽEVANJE

V lanskem šolskem letu je obiskovalo
tečaje in seminarje v delovni organizaciji
in zunaj nje 497 delavcev.

Izobraževalni center je v delovni orga-
nizaciji organiziral te tečaje in seminarje:

- tečaj za KV delavce — splošni del (za
rudarje in metalurge), 35 udeležencev
- seminar za varjenje svinca, 22 udele-
žencev
- predavanje o sistemu obvladovanja
investicijske izgradnje, 27 udeležencev

- 6 seminar za novospregnete delavce,
102 udeležencev
- tečaj iz hidravlike, 11 učencev
- tečaj za PK talilce, 11 udeležencev
- tečaj za upravljalce z mostnimi žer-
javi, 10 udeležencev
- seminar za vodje delovnih skupin,
109 udeležencev

Zunaj DO se je raznih oblik izobraževa-
nja udeležilo 109 udeležencev iz naše de-
lovne organizacije.

Skupno je bilo v organizirani izobraže-
valni proces vključenih 750 oseb, od tega:

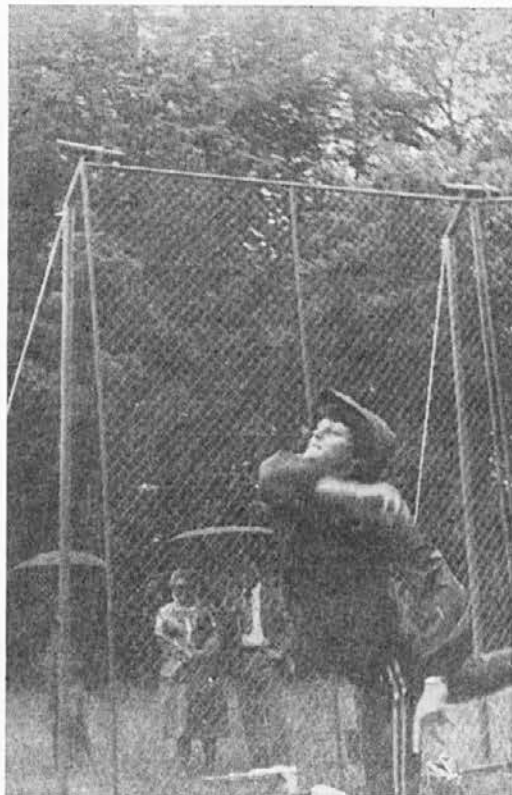
- 497 redno zaposlenih delavcev
- 35 učencev rudarske šole
- 160 štipendistov (vključno s poklicni-
mi šolami)
- 58 delavcev, ki se izobražujejo ob de-
lu v rednih šolah.

V teh podatkih niso zajeta občasna pre-
verjanja znanja varnostnih predpisov, ki
jih za tehnični kader samostojno organi-
zirajo TOZD in služba za varstvo pri delu
za vsa tista dela in naloge, kjer to zahte-
vajo predpisi.

STROKOVNA KNJIŽNICA

V izobraževalnem centru deluje tudi
strokovna knjižnica, ki ima 1519 strokov-
nih knjig. Naročenih imamo 17 domačih in
25 tujih revij in časopisov. Letos je bilo
izposojenih približno dve tretjini knjig,
ki so v knjižnici.

Sedanji prostori so za knjižnico pretesni,
zato je potrebno preiskati ustrežnejši pro-
stor, ki bo omogočil, da bo knjižnica lahko
svojo dejavnost razširila tudi na družbo-
slovno literaturo, ki jo že dalj časa pogre-
šamo.

Pri disku

Prehrana: na vseh podružničnih šolah
imajo vsi učenci organizirano prehrano, se
pa tudi vsi hranijo. V Črni pripravljajo (sicer
skromno opremljena) kuhinja poprečno 450
malic, 40 enolončnic in 45 do 50 malih ko-
sil. Oddaljeni učenci imajo enolončnice
brezplačno, sicer pa prispevajo učenci za
prehrano sredstva po finančnih zmogljivo-
stih družine.

Pri nas je že več let dobro organizirana
akcija zbiranja rabljenih učbenikov. Na šo-
li ni učenca, ki bi ne dobil v šoli rabljene-
ga učbenika. Večina učencev na podružnič-
nih šolah ima vse učbenike brezplačno.

Solski prostor: v Črni so velike težave,
ker je obnova stare šole obstala na pol po-
ti. Največji problem je, ker nimamo pri-
merne kuhinje in jedilnice, telovadnice, ka-
binetov in še drugih potrebnih funkcional-
nih prostorov. Nova šola — stari problem
— streha še vedno zamaka!

V Javorju je šolska stavba nova, primer-
na. V Koprivni še ni urejena okolica šole
in ogrevanje stavbe. V Podpeci smo šolo
delno obnovili; dela bomo še nadaljevali. V
Žerjavu nimamo lastnih prostorov; šola go-
stuje v najetih in prilagojenih prostorih.

DELO IN ŽIVLJENJE ŠOLE, SAMOUPRAVA

Učenci so imeli zelo razvejano dejavnost.
PO je organizirala različne izvenrazredne
dejavnosti učencev. Zelo delavno je bilo
ŠSD, PKUD, OO ZSMS, pa tudi druge or-
ganizacije na šoli. Zaradi objektivnih raz-
logov pa v te dejavnosti niso bili vključeni
vsi učenci. Pri delu je sodelovalo tudi ne-
kaj mentorjev iz kraja. Šola je samouprav-
no organizirana, s svojimi delegati je pove-
zana s KS, SIS in združenim delom.

Na šoli v Črni je zaposlenih 24 učiteljev,
5 jih je na podružničnih šolah. V Črni so še
ravnatelj in 2 strokovna delavca — šolski
pedagog in knjižničar. Druga dela oprav-
ljajo še računovodja, tajnica, hišnik-kurjač,
3 kuharice in 4 čistilke. Na podružničnih
šolah je zaposlena po ena čistilka-kuharica.

Osnovna šola Miloša Ledineka Črna na Koroškem

Osnovna šola Miloša Ledineka Črna na
Koroškem je matična šola in ima štiri po-
družnične šole. Na matični šoli v Črni in na
podružnični šoli v Žerjavu je pouk organi-
ziran normalno, na podružničnih šolah v
Javorju, Koprivni in Podpeci pa je pouk
kombiniran. V Črni je 18 oddelkov s skup-
no 453 učenci, v oddelku je poprečno 25,16
učenca. V Žerjavu je oddelk s 10 učenci,
v Javorju 2 oddelka s 18 učenci, v Koprivni
oddelenk s 15 učenci in v Podpeci oddelenk s
11 učenci.

V šolskem letu 1978/79 smo dosegli zelo
dober učni uspeh. V Črni napreduje 442
učencev brez nezadostne ocene in 7 učen-
cev z nezadostno oceno; skupno napreduje
449 učencev, kar predstavlja 99,12% učni
uspeh. Razred bodo ponavljali 4 učenci —
0,88%. V Črni smo imeli tudi 3 oddelke
podaljšane bivanja.

V Žerjavu napreduje 9 od 10 učencev —
90%, 1 učenec razred ponavlja.

V Javorju napreduje 17 od 18 učencev —
94,4%, 1 učenec razred ponavlja.

V Koprivni napreduje 14 od 15 učencev
— 93,3%, 1 učenec razred ponavlja.

V Podpeci je izdelalo vseh 11 učencev —
100%.

Učni uspeh za celotno šolo — matično in
podružnične: od skupno 507 učencev na-
preduje 500 učencev — 98,62%, ponavlja
7 učencev — 1,38%.

Generacijski uspeh je 83,3%. To pomeni,
da je v osmih letih obveznega šolanja
16,7% učencev enkrat ponavljalo razred,
oziroma, da je od 72 učencev uspešno kon-
čalo 8. razred 60 učencev. Tudi generacijski
uspeh je zadovoljiv.

Zelo dober učni in generacijski uspeh
smo dosegli v sorazmerno slabih delovnih
razmerah. Šolski okoliš je izredno velik,
saj zavzema 51% celotne površine občine
Ravne na Koroškem. 8,68% učencev ima še
kombiniran pouk; učence višjih razredov
iz Koprivne in Podpece prevažamo z avto-
busom v Črno. Nekateri naši učenci so od-
daljeni od šole tudi nad 12 km! Na šoli je
166 učencev vozačev, kar predstavlja
36,6%. Učenci na vseh podružničnih šolah
imajo enoizmenski pouk, dvoizmenski po-
uk imajo samo učenci od 1. do 4. razreda v
Črni.

Letos nam je uspelo organizirati prevoze
učencev tudi iz Bistre, Ludranskega vrha
in Sp. Javorja.

Karel Potočnik

Osnovna šola Franca Pasterka-Lenarta Mežica

1. DELOVNA SKUPNOST

V tem šolskem letu je v delovni skupnosti združevalo delo 34 delavcev šole. Med 25 pedagoškimi delavci so en profesor, 16 predmetnih učiteljev, 7 učiteljev, en absolvent PA. V tem šolskem letu je bil največji problem, kako pridobiti učitelja za likovni pouk in gospodinjstvo, ker se na razpis nihče ni javil. Učenci pa kljub temu niso bili prikrajšani, ker nam je priskočila na pomoč tovarišica iz sosednje šole.

2. UČENCI

Učnovzgojno delo je potekalo v 18 oddelkih, kjer je bilo 471 učencev, in v dveh oddelkih podaljšanega bivanja.

UČNI USPEH PO ODDELKIH

Oddelek	Število učencev	Število pozit.	% pozit.	Število negat.	Opombe
1. a	24	23	95,8	1	kategoriziran
b	25	24	96,0	1	kategoriziran
2. a	24	23	95,8	1	kategoriziran
b	26	26	100		
3. a	22	22	100		
b	23	23	100		
c	22	22	100		
4. a	28	28	100		
b	30	30	100		
5. a	25	25	100		
b	24	24	100		
6. a	32	31	96,9	1	kategoriziran
b	34	33	97,1	1	kategoriziran
7. a	28	27	96,4	1	kategoriziran
b	31	30	96,8	1	kategoriziran
8. a	22	22	100		
b	25	25	100		
c	25	25	100		
18	471	463	98,6	7	

Učni uspeh je zelo dober, saj samo sedmim učencem ni uspelo napredovati, pa še trije učenci od ponavljavcev so kategorizirani in so napoteni v osnovno šolo s prilagojenim programom. Kvaliteta uspeha se kaže tudi v tem, da je 62% učencev doseglo odličen ali prav dober uspeh. Razmeroma dober učni uspeh in kvaliteta uspeha sta rezultat kvalitetnejšega dela učiteljev, uvajanja sodobnejših metod in oblik dela, rednega dopolnilnega in dodatnega pouka, dobrega sodelovanja učencev in velike zavzetosti učiteljev pri vseh oblikah vzgojnoizobraževalnega dela.

ORGANIZACIJE IN PROSTOVOLJNE ORGANIZACIJE UČENCEV

Učenci so delali in uresničevali svoje in družbene smotre v pionirski in mladinski organizaciji ter podmladku rdečega križa. Posebej so bili učenci aktivni v šolskem športnem društvu, kjer smo v 24 krožkih omogočili vsem učencem organizirano rekreacijo, oziroma dopolnilno delo v selekcijah. V posebnem republi-

škem tekmovanju šolskih športnih društev so naši učenci dosegli 19. mesto.

Učenci, združeni v 9 krožkih mladinskega kulturno umetniškega društva, so pridno nastopali na šolskih, krajevnih in občinskih prireditvah. Svoje interese in znanje so učenci še izpopolnjevali v veseli šoli, v tekmovanju mladih matematikov, gospodarno pa so se učili obračati denar v pionirski hranilnici.

Veseli smo, da je veliko učencev vključenih v prostovoljne dejavnosti, radi pa

Ivan Kušnik

Osnovna šola Franja Goloba Prevalje

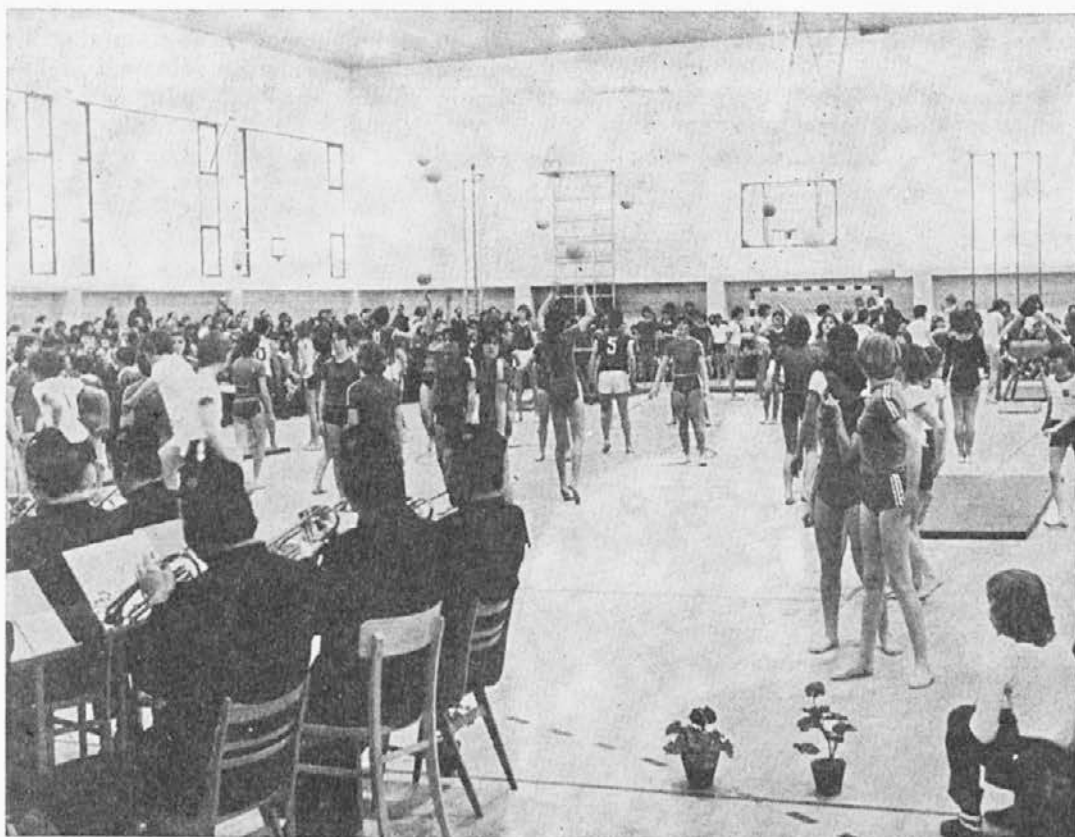
Osnovna šola Franja Goloba Prevalje vključuje še podružnične šole Leše, Lokovica in Šentanel. Na centralni šoli smo imeli 25 oddelkov rednega pouka, 2 oddelka podaljšanega bivanja, 1 oddelk varstva vozačev in 2 razreda izobraževanja odraslih. Na Lešah sta v kombiniranem oddelku 1. in 2. razred; šolo je obiskovalo 16 učencev, na Lokovici v celodnevni osnovni šoli je bilo v dveh kombiniranih oddelkih (1. in 2. razred ter 3. in 4. razred) 20 učencev. V Šentanelu je bilo v dveh kombiniranih od-

delkih (1. in 2. razred ter 3. in 4. razred) 26 učencev. Centralno šolo je obiskovalo 719 rednih učencev in 22 slušateljev oddelka za odrasle.

3. VRAŠČENOST ŠOLE V KRAJEVNO SKUPNOST

Šola je dobro vključena v družbeno-politično življenje kraja, saj so učenci in delavci šole vedno soustvarjalci praznovanj, proslav, delovnih akcij in prireditev v kraju. Posebno smo zadovoljni, da je v novem programu samoprispevka zajeta tudi razširitev šole, ker bomo le na ta način lahko prešli na celodnevno organizacijo dela v šoli. Ob zagotavljanju pogojev za sedanje redno delo in v perspektivi za celodnevno osnovno šolo si želimo še več podpore krajanov pri ureditvi športnih igrišč, za novo telovadnico in pri urejanju prijetnejše okolice šole.

Od 719 učencev na centralni šoli je izdelalo razred 712 učencev ali 99,0%. Od 22 slušateljev v oddelku za odrasle je do 27. 6. 1979 uspešno izdelalo 16 učencev ali 72,7%. Od 16 učencev na Lešah je razred izdelalo 15 učencev ali 93,7%. Na podružničnih šolah Lokovica in Šentanel je bil učni uspeh 100-odstoten.

V novi telovadnici v Mežici je veliko več možnosti za razvoj množičnosti in vrhunskega športa

Zanimivo se je ozreti po učnem uspehu v preteklih desetih letih:

1969/70 — 83,4 %
1970/71 — 88,5 %
1971/72 — 95,3 %
1972/73 — 96,1 %
1973/74 — 97,7 %
1974/75 — 97,3 %
1975/76 — 98,6 %
1976/77 — 99,7 %
1977/78 — 99,3 %
1978/79 — 99,0 %

Ugotovimo lahko, da se je v zadnjih letih učni uspeh izredno izboljšal in dosegel tako stopnjo, da ga ni več mogoče izboljšati. To smo dosegli predvsem z dopolnilnim poukom, aktivnejšimi metodami in oblikami dela, uporabo sodobnejših učil, s podaljšanim bivanjem in tudi starši se danes bolj kot včasih zanimajo za uspeh svojega otroka v šoli. Individualno pomoč, oziroma dopolnilni pouk, pa težje nudimo učencem vozačem, teh je pa kar 130.

Ker imamo 18 učilnic, oddelkov pa 25, je imelo prvih 5 razredov pouk v dveh izmenah, 5. b, 6., 7. in 8. razred pa stalno dopoldne. Tako organizacijo pouka je nakazalo predvsem dejstvo, da je v višjih razredih mnogo učencev zelo oddaljenih (Lokovica, Šentanel), ker na podružnicah obiskujejo pouk le prvi štirje razredi. Videti pa je, da se nam število učencev iz leta v leto večja, tako da bomo verjetno kmalu imeli dve izmeni. Zato upravičeno pričakujemo rešitev prostorske stiske — od sredstev samoprispevka. V šoli je malicalo 715 učencev ali 99,4 %. Tisti 4, ki niso malicali, so bili iz 8. razredov. 105 učencev je dobivalo malico brezplačno. Oddaljeni učenci so opoldne dobivali brezplačen topli obrok (del kosila). Takih je bilo 60. Iz leta v leto je več učencev, ki želijo kositi v šoli. Naša kuhinja pa ni tako velika in tudi ni bila zgrajena za kuhanje kosil. Zato nam je inšpekcija prepovedala kuhati kosila. Dogovorili smo se z osnovno šolo Koroški jeklarji in tako smo 1. marca letos pričeli voziti kosila z Raven. Seveda je ta rešitev lahko le začasna.

Z akcijo »brezplačni učbeniki« nam je uspelo zagotoviti brezplačne učbenike od 1. do 5. razreda. Mnogi učenci so podarili rabljene učbenike šoli, razliko smo dokupili s sredstvi (70.000 din), ki nam jih je zagotovila Občinska izobraževalna skupnost. To akcijo nadaljujemo. Občinska izobraževalna skupnost nam je za šolsko leto 1979/80 zagotovila 80.000 din, zato bomo lahko priskrbeli vsem učencem brezplačne učbenike. Večino učbenikov so učenci sprejeli že ob koncu šolskega leta, kar je še v tisku, bodo dobili jeseni.

Ob pouku smo imeli še naslednje dejavnosti: mladinska organizacija, pionirska organizacija, mladi člani rdečega križa, šolsko športno društvo, planinsko društvo, vesela šola, taborniški odred, šolska hranilnica, klub OZN, prometni krožek, šahovski krožek, foto, gospodinjski, modelarski ter PKUD, ki obsega lutkovni, recitacijsko literarni, folklorni in likovni krožek. Redno so vadili tudi vsi trije pevski zbori in nastopili na mnogih proslavah. Otroški pevski zbor sestavljajo učenci prvih treh razredov, mlajši mladinski pevski zbor iz 4. in 5. razredov, mladinski pevski zbor pa sestavljajo 6., 7. in 8. razredi.

Tako so imeli učenci možnosti sodelovanja po interesih. Edino zelo oddaljeni učenci (vozači) niso mogli sodelovati v krožkih.

Prizadevali smo si dobiti tudi zunanje mentorje, da bi lahko še bolj popestrili prostovoljne dejavnosti. Člani gasilskega društva Prevalje vodijo gasilski krožek, Boris Jelen, dijak I. letnika gimnazije, je vodil esperanto in Franc Dobnik iz Tovarne rezalnega orodja uspešno obrambni krožek. S Tovarno rezalnega orodja smo sodelovali še pri delovnih akcijah in pri pouku tehnične vzgoje. Zveza rezervnih vojaških starešin nam je pomagala pri izvajanju obrambnega dne.

Koroški zdravstveni dom je pripravil za učence 6., 7. in 8. razredov predavanje iz spolne vzgoje in o najrazličnejših zasvojenostih človeka.

Franc Volentar

Osnovna šola Prežihovega Voranca Ravne

Osnovno šolo Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem je letos obiskovalo 658 učencev v 24 oddelkih. Z otvoritvijo nove šole na Javorniku smo prešli na enoizmenski pouk, s tem pa smo pridobili prostorske možnosti, zlasti v popoldanskem času, za dejavnosti učencev ob pouku.

Kljub enoizmenskemu pouku šola še nima rešenih vseh prostorskih potreb, saj imajo učenci prvega, drugega in oddelk tretjega razreda pouk v stari šoli na Gačnikovi poti, kjer so le učilnice, vsi ostali, za učnovzgojno delo potrebni prostori, pa manjkajo. V program porabe sredstev samoprispevka, ki smo ga letos sprejeli, je vključena tudi gradnja prizidka pri Prežihovi šoli, kar bo omogočilo, da bodo vsi učenci vključeni v dejavnosti ob pouku v ustreznih prostorih. Sedaj šola še nima osnovnih pogojev za celodnevno osnovno šolo, to pa ne pomeni, da se na prehod ne pripravljamo. V sedanjih prostorih poskušamo v poldnevno obliko dela vnašati kar največ elementov celodnevne šole.

V šolskem letu 1978/79 smo prvič močnejše pritegnili k sodelovanju zunanje mentorje za delo v učnovzgojnih dejavnostih ob pouku. Največ uspeha smo dosegli pri sodelovanju zunanjih mentorjev v ŠSD pri planincih in delno pri prometni vzgoji. Zelo uspešno je delal zunanji mentor — starš v fotoamaterskem krožku.

Z vključevanjem zunanjih mentorjev še nismo povsem zadovoljni, saj želimo, da bi se zunanji mentorji — delavci in strokovnjaki združenega dela, delavci društev, organizacij in profesionalnih združenj še močnejše vključevali in s tem bogatili vsebino učnovzgojnega dela. Še posebej pa bi kot mentorje in vodje krožkov želeli pritegniti starše.

Najbolj nam manjka strokovnjakov — tehnikov. Prepričani smo, da bi šoli lahko veliko pomagalo društvo inženirjev in tehnikov. Ugotavljamo, da je zanimanje za tehnične poklice vedno manjše, zato je delo na tehničnem področju v osnovni šoli še toliko pomembnejše.

Šola se tesno povezuje in vključuje v KS, sodeluje s samoupravnimi interesnimi

Delavska univerza je za osmošolce organizirala šolo za življenje. Za starše smo na roditeljskih sestankih pripravili predavanja o poklicnem usmerjanju. Seznanili smo jih z rezultati sistematskih zdravstvenih pregledov ter o tem, kako opazujemo slabo držo pri učencih in kako odpravljamo uši.

Takega sodelovanja si želimo še več in smo veseli, da pri vzgoji otrok nismo ostali prosvetni delavci sami.

Mnogi učenci so bili na koncu šolskega leta pohvaljeni in nagrajeni. Posebno nagrado si je zaslužil Milan Paradiž, učenec 8. a razreda, za prizadevno delo v mladinski organizaciji, klubu OZN, dramskem krožku, za pomoč sošolcem in za vzorno vedenje.

skupnostmi za kulturo in telesno kulturo. Želimo, da postane šola gibalno športnega in kulturnega življenja.

Učenci so delovali v dveh družbenopolitičnih organizacijah učencev — v pionirski organizaciji in ZSM. Sodelovali so v kulturnih dejavnostih, ki jih združuje PMKUD, in v športnem društvu, ki se imenuje ŠSD PIONIR. Skupno je delovalo na šoli 28 krožkov. Večje število zunanjih mentorjev bi lahko delo ob pouku popestrilo, predvsem pa vsebinsko obogatilo.

Šolsko športno društvo je doseglo lepe uspehe, vendar so pomanjkljivosti v organiziranosti društva, saj je samouprava učencev premalo izrazita. Načrtovati bi morali širšo dejavnost, več pozornosti bi morali nameniti možnosti telesne vzgoje in ne le manjšemu številu dejavnosti. Največji uspeh sta dosegli selekcija pionirk v odbojki, ki so postale republiške prvakinja in selekcija pionirjev v odbojki, ki je osvojila drugo mesto v republiki. V obeh selekcijah so sodelovale tudi učenke in učenci naše šole.

Zelo aktiven je bil šahovski krožek, ki je vključeval učence od prvega do osmega razreda. Vključenih je bilo 50 učencev. Sodelovali so na šolskem prvenstvu posameznikov, v koroški pionirski šahovski ligi, kjer so osvojili prvo mesto med osnovnimi šolami. Pionirke so postale občinske prvakinja, koroško prvenstvo — pionirke ekipno prvo mesto, republiško prvenstvo — ekipno tretje mesto. Krožek je zelo uspešno vodil Alojz Pristavnik. Veliko pomoč so nudili zunanji sodelavci — mentorji Viktor Pesjak, Arnšek in Peruš.

Fotoamaterski krožek je vključeval več kot 20 učencev in ga je zelo uspešno vodil mentor — oče našega učenca — Franci Kamnik. V Veseli šoli je tekmovalo 244 učencev od tretjega do osmega razreda. Učenec Jaroš Kamnik iz 4. razreda je postal občinski prvak in se je udeležil republiškega tekmovanja.

Matematiki so tekmovali za Vegova priznanja na šolskem in občinskem tekmovanju.

Za bralno značko je tekmovalo čez 400 učencev od prvega do osmega razreda.

Dramski krožek je pripravil dve igrici, s katerima se je predstavil učencem za NOVO LETO in ob podelitvi Cicibanovih bralnih značk. Ob podelitvi Prežihovih bralnih značk je obiskal učence karikaturist Borut Pečar, ob podelitvi Cicibanove bralne značke pa mladinski pisatelj Leopold Suhodolčan.

Zelo uspešno delujejo učenci tudi v biološkem krožku, kjer so letos že tretje leto raziskovali onesnaženost okolja. Krožek je dobil priznanje, da kot eden najuspešnejših raziskovalnih krožkov na področju proučevanja onesnaženosti okolja organizira v oktobru 1979 zaključno akcijo o tej raziskavi. Zaključne prireditve — akcije se bodo udeležili najuspešnejši krožki Slovenije.

Učenci so sodelovali pri pripravi in odhodu Kurirčkove pošte izpred Kefrovega mlina skupaj z učenci osnovne šole Koroški jeklarji.

Sodelovali so v programu ob odhodu štafete mladosti z Raven na Koroškem.

Glasbena dejavnost učencev v pevskem zboru je bila v preteklem letu okrnjena, ker smo bili celo leto brez lastnega učitelja glasbene vzgoje. Zbor je deloval občasno in je sodeloval v programu štafete mladosti in na proslavi 60-letnice SKOJ pri Kefrovem mlinu.

Učenci so tekmovali v tekmovalnem kemikov »ZNANOST MLADINI« na področnem in republiškem tekmovalnem. Zelo aktivni so bili učenci v likovnem ustvarjanju, saj so se udeležili treh likovnih kolonij, s svojimi izdelki pa so uspešno sodelovali na mnogih natečajih. Likovni krožek je ustvaril tudi uspeh plakat za občinski samoprišpevek.

Učenci so pripravili skupaj z mentorji uspešne proslave, sodelovali pa so tudi v krajevni proslavi ob slovenskem kulturnem prazniku. PO se je uspešno vključil v JPI, kjer so pionirji opravili vseh pet nalog. Za dve opravljeni nalogi — RIŠEMO in PIŠEMO DNEVNIK — so dobili pionirji priznanje. PO šole je dobil še posebno priznanje Republiškega koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije in narodnoosvobodilnim gibanjem pri RK SZDL Slovenije za sodelovanje pri akcijah solidarnosti in zbiranju pomoči žrtvam imperialističnega nasilja in osvobodilnim gibanjem.

Na šoli pogrešamo predvsem ustrezen razstaveni prostor, kjer bi lahko učenci stalno razstavljali svoje izdelke iz vseh dejavnosti in še zlasti likovne izdelke.

S kratkim opisom seveda niso izčrpane vse dejavnosti, ki so jih opravljali učenci pod nesebičnim vodstvom mentorjev — učiteljev in zunanjih mentorjev. Prepričani smo, da bodo uspehi še večji, ko se bo v šolsko delo vključevalo še več zunanjih mentorjev, saj bo s tem šola še tesneje povezana s krajem in življenjem v njem. Vključevanje delavcev OZD v šolo pomeni bogatenje življenja in dela šole.

Ko dajemo kratko poročilo o delovnih uspehih učencev, moramo poudariti tudi uspeh, ki so ga dosegli učenci pri pouku.

Od 658 učencev od prvega do osmega razreda je razred uspešno končalo 646 učencev ali 98,2 odstotka. 12 učencev ima

nezadostni uspeh in bodo razred ponavljali, od tega je kar 6 učencev prvega razreda, ki so bili razvrščeni in bodo v novem šolskem letu obiskovali osnovno šolo s prilagojenim programom. Od 658 učencev so 204 odlični, 192 je prav dobrih, 181 dobrih in 69 zadostnih. Odličnjaki predstavljajo skoraj tretjino vseh učencev, 31 odstotkov, na kar smo še posebej ponosni. Odličnih in prav dobrih učencev je skupaj 60,2 odstotka, ta rezultat pa je tisti, ki govori o kvaliteti dela — uspeha. Izredno pomembno se nam zdi tudi dejstvo, da so vsi učenci osmega razreda že v juniju uspešno končali razred in da so dosegli zelo lep uspeh. Prepričani smo, da je eden od vzrokov za zelo dober uspeh izboljšanje razmer, saj imajo učenci od novembra 1978 pouk v eni izmeni.

Podružnično šolo Strojna je obiskovalo od prvega do osmega razreda v dveh kombiniranih oddelkih 21 učencev. Tudi na podružnični šoli je bilo delo uspešno. Nezadosten uspeh je dosegla učenka prvega

razreda, ki je v kategorizacijskem postopku.

Šola Strojna dela v najtežavnejših razmerah, saj ima le eno učilnico in še ta ne ustreza minimalnim pogojem, zato zelo težko pričakujemo, kdaj bodo zasadili lopate za novo šolo, saj bomo z novo šolo tudi otrokom Strojne lahko nudili kvalitetnejši pouk in jim omogočili enakopravnejši položaj pri osnovnošolskem izobraževanju. Prepričani smo, da bodo leta 1980 strojanski učenci stopili v nove šolske prostore.

Na koncu se želimo zahvaliti za sodelovanje s šolo vsem staršem in še zlasti vsem, ki ste kakorkoli pripomogli k uspešnemu zaključku šolskega leta in delovnim uspehom šole. Za uspešno delo šole gre posebna zahvala vsem delavcem šole, saj so delovni uspehi plod njihovega dela in prizadevanj.

Prepričani smo, da bodo novi naporji rodili nove uspehe, v te napore pa moramo biti vključeni vsi — delavci šole in delavci OZD. Naša skupna prizadevanja morajo omogočiti boljši jutri za mlado generacijo.

Edvard Lorber

Osnovna šola Koroški jeklarji Ravne

Lansko jesen smo se preselili v nove, moderne, lepo opremljene prostore. Po devetih mesecih delovanja lahko trdimo, da je kolektiv vložil mnogo truda in da je učno-vzgojni proces stekel s polno paro. Šola je navezala močne stike s samoupravno telesnokulturno skupnostjo, s kulturno skupnostjo in krajevno skupnostjo. Prav tako sodelujemo z nekaterimi tozdi iz železarne, ki so omogočili svojim delavcem, da sodelujejo kot mentorji na naši šoli tudi v delovnem času. To je gotovo nova kvaliteta in te ure se pri vzgoji naših otrok bogato obrestujejo.

Naš cilj, da postane šola gibalo športnega, kulturnega in družbenega življenja v KS, se že deloma uresničuje. Ob minulem glasovanju za samoprišpevek se je šola aktivno vključila v razlago, z željo, da bi naša dolina dobila čim več tega, kar imamo sami. Na ločenih sestankih po paralelakah se je od 730 staršev udeležilo pogovora okoli 500 roditeljev, tako da je bil na voliščih našega šolskega okoliša zelo dober volilni izid.

Telovadnica je v večernih urah na razpolago za moško in žensko rekreacijo TVD — Partizan Ravne, železarne, Gradisa in gasilskega društva.

Ravne na Koroškem

Na šoli so bile: likovna razstava delavcev SATURNUSA iz Ljubljane, razstava risb, ki so jo pripravili akvaristi in ob zaključku leta RAZSTAVA O DELU KROŽKOV NA ŠOLI.

V zahvalo zunanjim mentorjem in v predstavitev šole staršem smo imeli zaključno prireditev šole, ki je bila lepo obiskana. Z enim stavkom rečeno: ŠOLA JE ZAŽIVELA Z UTRIPOM IN POSLUHOM ZA SODELOVANJE S KRAJANI.

Učenci so lahko sodelovali v 38 različnih dejavnostih, ki so jih poleg učiteljev vodili tudi zunanji mentorji. Letos je na šoli delalo že 18 zunanjih mentorjev. Prav sodelovanje zunanjih sodelavcev je eden pomembnih uspehov, saj so ti tovariši pokazali veliko mero truda in prizadevnosti, predvsem pa je nova kvaliteta tudi v tem, da so redno prihajali. Verjetno je prav, da se jim še enkrat zahvalimo tudi v vašem listu.

Gregor Klančnik

Če bi hoteli omeniti največje uspehe krožkov, potem bi lahko še posebej pohvalili ŠSD, ki je doseglo na republiškem tekmovanju ŠSD 6. mesto, kar je doslej najvišja uvrstitev naše šole v tem tekmovanju. V republiškem tekmovanju kemikov »ZNANOST MLADIM« sta Maja Hojnik in Anita Goltnik z raziskovalno nalogo KONTAMINACIJA RASTLIN S SVINCEM zasedli 3. mesto. Pet deklet naše šole je bilo v selekciji pionirk, ki so postale republiške prvačkinje in trije fantje so bili v pionirski ekipi, ki je zasedlo 2. mesto v republiki.

V drugem polletju smo začeli tudi s celodnevno osnovno šolo v 1. in 2. razredu (COŠ). Z zadovoljstvom lahko rečemo, da je bil začetek dober. Prepričani smo, da je tudi COŠ dala nam vsem še poseben polet, saj smo se zavedali velike odgovornosti pred starši in pred krajani, oziroma delovnimi ljudmi Raven, ki so nam nudili dobre prostorske in materialne pogoje za delo.

Osnovna šola Koroški jeklarji je s posredovanjem sindikalne organizacije ŽELEZARNE in CER iz Čačka navezala stike z osnovno šolo RATO MITROVIČ iz ČAČKA. Prav je, da se tudi osnovnošolska mladina poveže in sodeluje z bratskim ČACKOM ter tako na najboljši način razvija bratstvo in enotnost med našimi narodi.

Največja težava, ki nas je spremljala v tem šolskem letu, je nekorekten odnos Slovenijalesa, ki kljub nenehnemu opozarjanju ni odpravil napak pri specialni opremlitvi za fiziko, kemijo in biologijo, tako da mora sedaj to opremo na lastne stroške zamenjati.

Ob koncu poročila naj še omenim, da je od 731 učencev centralne šole 719 učencev pozitivnih, kar znaša 98,36 odstotka in samo 12 učencev ponavlja razred (1,64 odstotka). Na šoli je 225 učencev doseglo odličen uspeh.

VTISI S KITAJSKE

Ljudska republika Kitajska je dežela, ki je bila tri desetletja zaprta kot školjka, zato je bil svet radoveden, kaj se tam dogaja. Ni še dolgo, ko so le redki imeli možnost v notranjosti doživljati družbeni proces te velike dežele, ki ima četrtino prebivalstva sveta, in ljudem posredovati resnico. Pred kratkim je na Kitajskem še vladala kulturna revolucija, še manj pa je od tedaj, ko so jo preživeli, in le dve leti, odkar se je školjka odprla, zato so ljudje še vedno lačni vesti iz te dežele.

Aprila sem imel prvič priložnost obiskati Kitajsko. Tovarna Tomos Koper je postala LR Kitajski zanimiva za pospešeno osvajanje proizvodnje motornih koles in mopedov. Kitajska delegacija iz pokrajine Ševan je februarja obiskala Koper in ugo-

tovila, da bi sodelovanje s Tomosom prineslo obojestranske koristi. Izdelali so zasnovo kooperacije za projekt postopne izdelave motorjev na Daljnem vzhodu. Aprila je na Kitajsko odpotovala delegacija Tomosa z nalogo, da sklene dogovor o poslovno tehničnem sodelovanju s Strojno tovarno Džalin MF iz Čungkinga. Tomos me je povabil, da se delegaciji pridružim; prvič, zaradi verjetnih interesov Slovenskih železarn v kooperacijskem projektu in drugič, zaradi izkušenj pri oblikovanju pogodbe o sovlaganju med železarno Ravne in švedsko korporacijo Atlas Copca za proizvodnjo in promet pnevmatičnih strojev, sklenjene na Bledu 27. marca letos.

Odpotovali smo 31. marca. Leteli smo skozi Zürich, pristali v Atenah ter v Bom-

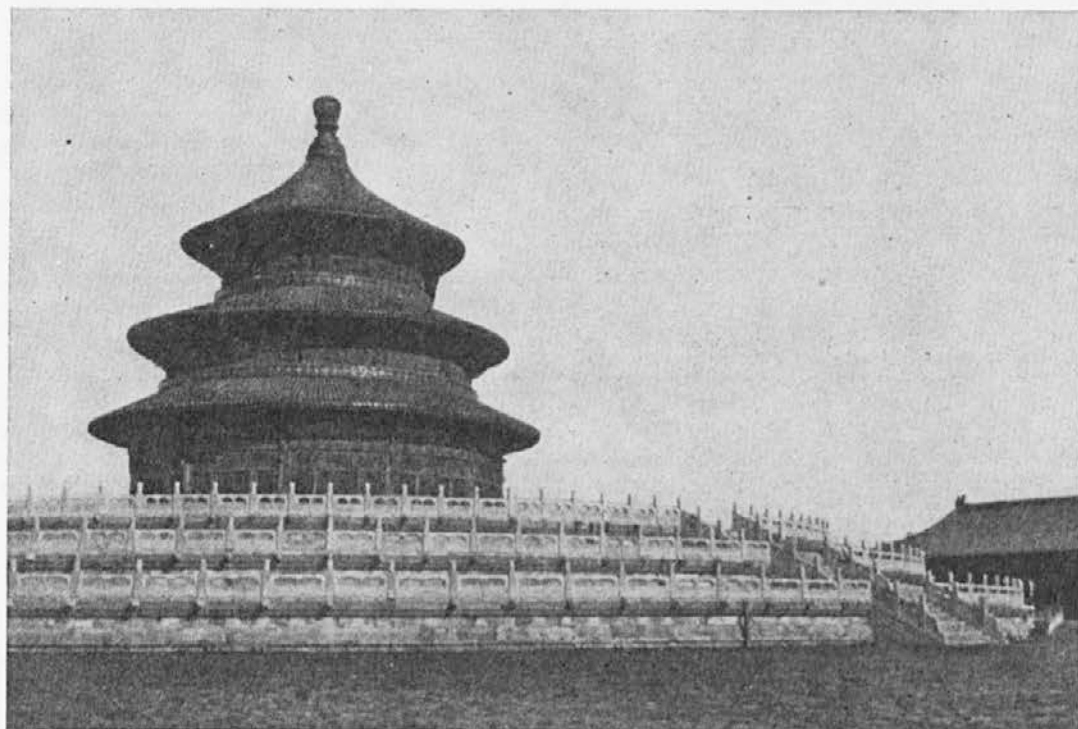
baju, v Peking smo prispeli 2. aprila ob 19. uri. Že na letališču glavnega mesta, ko smo prvič poduhali kitajski zrak, so nas pozdravili predstavniki pokrajine Ševan in direktor podjetja Džalin MF SUN SHOV PENG, ki so nas potem spremljali na celotni poti obiskov, pogovorov in oblikovanja poslovnega dogovora.

Edinstvena preteklost

LR Kitajska je po številu prebivalcev, blizu milijarde jih je, največja dežela, s površino 96 milijonov km² pa za Sovjetsko zvezo in Kanado tretja na svetu. Kitajska je dežela z najstarejšo kulturo, oblikuje jo že štiri tisočletja. Že v petnajstem stoletju pred našim štetjem je tam vladala dinastija Šang Šang, pred 2250 leti pa se je dežela na severu zavarovala pred napadalci z velikim zidom, visokim do 7 m, širokim okrog 4 m ter dolgim 6200 km, ki je eden od največjih čudežev sveta. Kitajska ima tisočletja nespremenjeno pisavo. Zgodovinska izročila v templjih in muzejih so priča ustvarjalne davnine. Že v drugem stoletju so tam vlivali pol tone težke železne in bronaste reliefno okrašene kotle. Za preživljanje je Kitajsko ljudstvo tisočletja vlagalo znoj in dušo v zemljo in oblikovalo celotno deželo v pestro terasasto umetnino. Zgodovina pa je tepla preprosto in skromno kitajsko ljudstvo, zato si je želelo spremembe. Te so se rojevale zlasti po oktobrski revoluciji, med japonsko agresijo in leta 1949, z nastankom ljudske republike, so se končno tudi rodile.

Dežela brez revežev in brez bogatašev

Spremembe so dale tudi sadove. Kitajska je danes dežela brez revežev in brez bogatašev, življenjska raven skoraj vseh pa je enako skromna. Skoraj milijarda ljudi hodi oblečena in racionalno prehranjena. Roke imajo od rosnih otroških let vse življenje obrnjene navzven, k delu.

Molitveni tempelj v Pekingu

Proizvodnja hrane in drugih dobrin raste. Leta 1978 je LR Kitajska pridelala 285 milijonov ton žita, 600 milijonov ton premoga, 92 milijonov ton nafte, 31 milijonov ton jekla. Te številke so pomembne zlasti, če jih primerjamo s stanjem pred revolucijo.

Živiljenjska raven ljudi na Kitajskem pa je še nizka. Velika populacija kompenzira povečevanje proizvodnje, stanovanja so prenatrpana, dela pa srednjeveško težka.

Na Kitajskem sem doživljal bogata zgodovinska izročila, spoznal zahtevnost dela na poljih, razvijanje industrijske proizvodnje, železniški, cestni, vodni in zračni promet. Ugotovil sem, da bosta sedanja rast in struktura proizvodnje šele v prihodnosti občutneje vplivala na izboljševanje življenjske ravni. Še veliko časa bo potrebno, da se bodo ljudje počutili osvobodene in bodo viri naravne energije nadomestili kitajskega garača. To pa ne pomeni, da so ljudje videti nezadovoljni. Taki so, kot da ne potrebujejo nič več, kot imajo. Imajo predvsem pravico do dela, ki se ga nihče ne otepa. Kitajci so čudovito ljudstvo, skromno, pridno in izredno pošteno. Hotelska vrata ali so brez ključavnice ali pa ostajajo nezaklenjena, nihče ne sprejema napitnine, juvan, ki je kitajska valuta, ima samo eno, to je službeno ceno, tam ne poznajo črne borze, nihče tujca ne nadleguje za nakup modnih izdelkov razvitega sveta, še več, tudi darov se branijo. Celo otroci so tako vzgojeni, da se umikajo pred ponujeno dobrino. Po videzu so vsi ljudje zdravi in normalno raščeni. Posebej simpatični so otroci: okrogli, primerno pisano oblečeni, srečni in veseli. To je dokaz, da za njih dobro skrbijo starši in družba.

Poraba naravne energije — pogoj napredka

Poraba energije je dokaz ali mera razvitosti določenega plemena, naroda ali generacije. V kameni dobi, ko se je človek preživljal z lastnimi rokami in so bile mišice edina pogonska moč, je bila poraba energije skromna in temu primerni so bili tudi učinki. Pozneje, ko je človek začel uporabljati živino, sta poraba energije in delovni uspeh porastla, skokoviti premiki pa so se izvršili po iznajdbi parnih strojev, dizelskih pogonov in električne energije. Ne mišice, temveč um človeka je omogočil fantastičen skok v produktivnosti dela. Še danes so nekatera plemena odvisna izključno od moči lastnega telesa, ki pa ni večja od pesti premoga.

Na svetu je več kot štiri milijarde ljudi. Z lastno močjo, merjeno z električno energijo, lahko letno prispevajo 400 milijard kilovatnih ur, sočasno pa so stroji leta 1976, merjeni na isto enoto, prispevali čez 70.000 milijard kilovatnih ur, to pomeni, da je bila z vključevanjem stroja in izkoriščanjem naravnih virov poraba energije 176-krat večja od tiste, ki bi jo človek lahko dal sam.

Brez izkoriščanja naravnih virov energije, vode, premoga, nafte in urana, bi na svetu lahko živelo največ 10 milijonov ljudi. Kdor se upira jedrski energiji, sili svet v zaostalost.

Na Kitajskem se s poljedelstvom še vedno ukvarja blizu tričetrt prebivalstva, v Združenih državah Amerike pa je le 2 od-

stotka ljudi vezanih na zemljo. Razumljivo je, da je v Ameriki temu primerno večja tudi poraba naravnih virov energije in temu primerna je tudi produktivnost dela. Kitajci se tega dobro zavedajo in to v svoji razvojni naravnosti tudi izražajo.

Do večjega pridobivanja in koristne porabe energije se ni mogoče dokopati čez noč, toda na poti v boljše čase se je treba preživljati. Množica mož, žena in otrok na terasah kitajskih polj, v potu svojega obraza prideluje prehrano tistim, ki z duhom, topljenjem, vlivanjem, kovanjem in odlivanjem jekla gradijo čase, ko bo stroj prišel na deželo.

Pridne roke so Kitajsko spremenile v en sam rastlinjak. Vsaka ped zemlje mora tam dajati plodove. Tisočletja so Kitajci oblikovali svojo naravo, ji dali drugačen videz, napravili vodoravne, zarobljene terase, ki jih zalivajo z vodo, da bi riž dal bogat pridelek. Pogled od zgoraj na doline, kotanje in pobočja je čudovit, nekatere terase so na novo prekopane, druge zalite z vodo, tretje svetlo zelene, na četrtih v vetru valovi pšenica.

Tudi dež Kitajcev ne prežene s polj, do kolen v vodi presajajo sadike ali z bivoli orjejo poplavljeni zemljo. Na ramenih znosijo na polja vse, kar tam potrebujejo in tudi vse plodove prenašajo sami. Za Kitajca je zemlja v prvi vrsti dana za plodove in zato jo je škodljivo uporabljati v druge namene. Domovi podeželskega prebivalstva so majhni, steze na polja zavzamejo tudi malo prostora, na poljih pa hodijo po robovih, ki po terasah zadržujejo vodo in tako jim poti ne zmanjšujejo obdelovalne površine. Kitajski kmet vlaga vso skrb v zemljo in niti za lasten dom mu ne ostane časa. Moški in ženske na bilančnem drogu prenašajo sadove domov in v mesto, nazaj pa druge potrebščine.

Polja sem gledal iz letala v okolici Pekinga, kjer še niso bila zelena, na jugu v Ščvanu in okolici Kantona, kjer so dozorevala, povsod pa je isti vtis, staro in mlado je obrnjeno k zemlji. Edinstveni so pogledi na terase po bregovih in dolinah.

Industrija se rojeva

Na Kitajskem sem obiskal Peking in njegovo okolico, pokrajino Ščvan, ki leži

na robu Tibeta, 1.600 km jugozahodno od Pekinga, mesta Čengtu, Čungking in Kanton, dalje 10 tovarn, jugoslovansko gospodarsko razstavo v Pekingu in kantonški velesejem. Videl sem zgodovinske znamenitosti, tekkel po velikem kitajskem zidu, občudoval namakalni sistem, grajen v tretjem stoletju pred našim štetjem, kraljevske palače in templje, obiskal kitajsko gledališče, kino in muzeje.

Naključje, naravnost industrije v Ščvanu, ali še kaj drugega, je hotelo, da smo obiskali tovarne, ki so v celoti ali delno namenjene proizvodnji orožja ali vojne opreme. Videl sem, kako izdelujejo reaktivne motorje, puške, protiletalsko municijo, vojaške vlačilce, batne motorje, elektro opremo, optične merilne naprave, radijske oddajnike, orodje in druge izdelke. Obiskal sem kovačnice, livarne, mehaniske obdelovalnice, obrate termične obdelave, orodjarne, laboratorije in drugo. Vse te dejavnosti so v sklopu kovinsko predelovalnih tovarn. Značilnost kitajskih tovarn je namreč avtarkija, vse kovinske tovarne imajo obrate za izdelavo potrebnih ulitkov in celo strojev za lastne potrebe.

Specializacija, ki je pogoj linijske proizvodnje in visoke produktivnosti dela, na Kitajskem še ni zaživela. Zaposlitev velikega števila ljudi je osrednja naloga industrijske proizvodnje, zato se tovarne same oskrbujejo z reprodukcijskimi materiali, sestavnimi deli in orodji. Poleg kovačnic in livarn za sivo, jekleno in barvno litino imajo vse tovarne velike orodjarne, ki so pravi proizvodni obrati. V tovarni vojaških vlačilcev imajo v orodjarni zaposlenih več kot 500 delavcev, izdelujejo vsa mogoča rezalna orodja, od svedrov, rezkarjev, izvlačilnih igel do strgarskih nožev iz brzoreznega jekla in s trdimi kovinskimi vložki. Dalje izdelujejo orodje za utopno kovanje, ulivanje pod pritiskom, stiskanje plastičnih mas in drugo.

To ne pomeni, da na Kitajskem nimajo posebnih tovarn orodja. Na kantonskem sejmu sem videl velik izbor vseh vrst orodja, od poljedelskega, orodja za zemeljska dela, obdelavo lesa, kovin in plastike do raznega ročnega in tudi mehaniziranega pnevmatičnega in elektrikerskega orod-

Vhodna stavba Kantonškega sejma, ki je do pred kratkim bil edino okno v svet

Odprti plavalni bazen v Čengtju. Življenjska raven je skromna; taki objekti pa naznanjajo njeno napredovanje

ja. Na sejmu razstavljajo tudi ročna orodja, klešče, kladiva, pile in druga orodja iz tovarn, lociranih v raznih pokrajinah. To pomeni, da se že pojavljajo prvi znaki notranje konkurence, kar otežuje dostop zunanjih dobaviteljev.

V kitajskih tovarnah je okrog tri četrtine strojev domačega izvora, uvožena japonska, ameriška in evropska oprema je namenjena predvsem natančni obdelavi ali posebnim potrebam. V specializiranih tovarnah in v obratih kovinskih tovarn se spekter domače proizvodnje strojev stalno širi od rotacijskih, pehalnih, izvlačilnih in drugih kovinsko obdelovalnih strojev do strojev za preoblikovanje kovin ter plastičnih mas s kovanjem, stiskanjem in vlivanjem. Izdelujejo ekscentrične, frekcijske, karoserijske, kovaške, mehanske in hidravlične stiskalnice, tudi največjih dimenzij in moči. Jugoslaviji nudijo licenco in opremo za tovarno stiskalnic, jakosti 2.000 do 12.000 ton. Vedeti je treba, da Kitajci stroje in orodja izdelujejo predvsem iz lastnega jekla.

Prodor sodobne tehnologije ob nizkih zaslučkah

Pri obisku sem opazil, da uspešno izdelujejo lastne kroglične in valjčne ležaje, razviti sta precizna litina in kovanje toplega ter hladnega jekla. V dveh tovarnah sem zasledil livarno z voskovnim postopkom, kjer komplicirane kose, ki bi zahtevali veliko mehanično obdelavo, vlivajo v lupino, ki ostane peščena skorja voskovnega modela, potem ko ta v peči izteče. Po tem postopku vlivajo v grozdu tudi turbinske lopatice, ohišja optičnih aparatov in drugo.

Drug primer je razvitost kovanja v hladnem. To sem zasledil v tovarni reaktivnih motorjev in tovarni streliva. Po tem postopku kujejo razne čepe, puše in hiltne protiletalske in puškine municije. To delajo iz domačega materiala, z domačim orodjem in na lastnih strojih. Stroje Kitajci izdelujejo na ta način, da uvožene

pri prvem remontu posnamejo in izdelajo dvojnik. To smo ugotovili tudi pri zahtevnih brusilnih in kopirnih strojih. V tovarni štiriktaktnih bencinskih motorjev so nam povedali, da so kopija japonskega izdelka.

Enostavno povedano, Kitajci se že na začetku industrializacije osamosvajajo. Prevelika je ta dežela, saj ima 50-krat več prebivalcev kot Jugoslavija, da bi postala odvisna. Skoraj na vseh področjih lahko razvije tako porabo, da je proizvodnja rentabilna. V tem je tudi razlog, da je zunanja trgovinska menjava Kitajske lani znašala le 20 milijard dolarjev, in da bi tudi petkratno povečanje še vedno pomenilo zapiranje v lastni krog. Usoda majhnih dežel pa je nasprotna. Brez visokega zunanjetrgovinskega prometa, predvsem izvoza, ne morejo biti tako produktivne, da bi življenjska raven rastla skladno z zahtevami ljudi. Konkurenčnost je pri tem poseben problem. To velja tudi za Kitajsko. Zmotno bi bilo zanašati se, da smo Jugoslovani sposobnejši trgovci, saj imajo Kitajci glavno vlogo v trgovini mnogih azijskih in tihomorskih dežel in celo na zahodni obali ZDA. Na Kitajskem tržišču se lahko proda le to, kar potrebujejo, in to po svetovnih konkurenčnih pogojih. Nobena skoka Jugoslavije zato ni treba pričakovati pri blagovnem prometu s Kitajsko, kar pa ne pomeni, da se ta iz sedanjih okvirjev, lani je znašal samo 115 milijonov dolarjev, ne da hitro podvojiti. Vedeti pa moramo:

Kitajci so delovno ljudstvo. So kot mravlje, vsak opravlja svoje in pri tem ga tudi slabe vremenske in druge razmere ne ustavijo. Dopustov ne poznajo. V sedmih dneh imajo praviloma en dan prost. Proste dneve imajo med tednom enakomerno razdeljene, kar je olajšanje za promet. Razlike med nedeljo in delavniki na cesti zato ni. Tudi trgovine so ob nedeljah odprte. Za državne praznike imajo Kitajci dodatno 7 prostih dni letno in to je vse. V tovarni orodja so mi povedali, da imajo skupaj 6 odstotkov izostankov, od tega je

3 odstotke bolezenskih, 3 odstotke doseže odsotnost zaradi praznikov in obiskov svojcev, oziroma oddaljenih družin. Take-mu sistemu dela lahko konkurira le visoko mehanizirana proizvodnja razvitih držav. Dobro je vedeti, da so delavci na Kitajskem zelo poceni. Mesečno dobijo povprečno okrog 50 juvanov, obratovodja okrog 120 in direktor tovarne s 6000 zaposlenimi 167 juvanov. Juvan je vreden okrog 12 dinarjev in pol. Osebnih prejemki so v primerjavi z nami torej 10-krat nižji, za objektivno sliko pa bi morali vedeti tudi za cene življenjskih potrebščin. Nobenega dvoma ni, življenjske razmere Kitajcev so skromne, tako med delavci v tovarnah kot med delavci na poljih.

Bicikel je za Kitajca še vedno največji luksus. Vse ravninske ceste so levo in desno polne kolesarjev. V Čengtju so nam rekli, da polovica zaposlenih prihaja s kolesom na delo. Tudi tovore prenašajo ali prevažajo ljudje sami. Vprežejo se v gare z gumijasto kolesno dvojico na krogličnih ležajih in tako prevažajo gradbeni material, prehranske izdelke in drugo do 600 kg teže. Težko pa je na klancih. Po pet se jih takrat vpreže v take gare. Tudi kolesarji so tam redki. V Čungkingu, ki je na hribovitem terenu ob izlivu reke Džali v Jangce, hodijo peš in se vozijo z avtobusi, zato si tudi najbolj želijo mopede.

Tovarne na deželi

Zanimivo je, da je bila polovica od obiskanih tovarn na deželi brez industrijske tradicije. Zgradili so jih po načelu združevanja poljedelskega in industrijskega delavca. Tržnica, ki je v vsakem kraju s tovarno, je neposredna stična točka. Tja organizacije in posamezniki s svojih ohišnic prinašajo tržne presečke, sočno zelenjavo in druge poljščine. Ogromna množica ljudi se nabira ob improvizirano pripravljenih prodajnih mestih, stojnicah ter preprostih odprtih trgovinah. Ugotovil sem, da prodajne prostore in obrtniške delavnice zvečer samo zadela z zbitimi lesenimi ploščami, kar je zopet dokaz, da slabosti potrošniške družbe, ko se poštena in nepoštena pridobitev združita, še ni uspela omajati kulturno poštene kitajske morale.

Tovarna strojev je okrog 60 km severno od Čengtja v bližini Tugiangyena, kjer je že pred 2.200 leti človek ukrotil naravo in vode reke Mingiang usmeril na žejna polja. Tam na skali razvodnici stoji tempelj dveh kraljev, v bližini pa je tempelj ukročenega rečnega zmaja, posvečen prvemu graditelju namakalnega sistema Libinu.

Čengtju, glavno mesto pokrajine Sčuvan s tremi milijoni prebivalcev, ima bogato zgodovino. Bil je glavno mesto v času treh kraljevin v tretjem stoletju, zato je poln pomembnih spominskih izročil. Tam smo v naravnem, narodnem parku videli krasno gravirane napise v marmornate plošče iz tretjega stoletja, ulite bronaste, z reliefi okrašene kotle iz tretjega stoletja, 28 velikih figur kralja in generalov v barvah, izdelanih v 9. stoletju, in muzejsko zbirko preroka ter pesnika Di Fuja iz 8. stoletja.

V Čungkingu, ki je bil med okupacijo Japonske, od leta 1937 do 1945, prestolnica Kitajske in ima z okolico vred sedaj 6 mi-

lijonov prebivalcev, smo videli sedež Čangkajškove vlade, muzej z dokazi ameriške intervencije in zapore, kjer so mučili in pobijali komuniste, dalje tovarno municije pod zemljo iz druge svetovne vojne. Posebno zanimiva je bila avtomobilska vožnja v kraj, 150 km severno od Čungkinga, kjer je tovarna optičnih aparatov za protiletalska orožja. Med potjo smo gledali živahen promet po reki Džali, preprosto izdelovanje koksa, lomljenje marmorja in predvsem skrbno obdelavo zemlje. Povsod in tudi v restavraciji te tovarne smo bili deležni tovariškega gostoljubja.

Veliko zanimivega je tudi v Peking, kraljevska palača, ograjena z visokim zidom in vodnim rovom, mesto, ki ni bilo dostopno za Kitajce, letna kraljevska rezidenca na jezeru, razni templji in hrami.

Kuharski umetniki

Kitajci so poznani po svojih umetniških izdelkih iz porcelana, poldragih kamnov in slonovine, po grafikah, plastičnih slikah, vezeninah na svili, manj pa je poznana njihova kuharska sposobnost. Prepričan sem, da so tam kuharji pravi umetniki. Kitajci za boljša kosila ali večerje servirajo 25 in več različnih jedil, in to tako pripravljena, da se lahko jejo s palčkami. Vsa jedila, med katerimi je mnogo zelenjave, jajc, riža, perutnine, svinjine, rib, rakov, sadja in drugih sadežev, so odlično pripravljena in lahka. Z užitek sem jedel kuhani bambus, lotosova semena, plavuti morskega psa. Jedila servirajo zelo dekorativno. Enkrat so nam na mizo prinesli na krožnik položenega pisanega petelina s kljunom, očmi, krono, perutmi, repom in rumenimi kremplji, vse izdelano iz užitnih jedil. Žal mi je bilo kuharja, ki si je moral pošteno prizadevati, mi pa smo njegovo umetnino pojedli. Drugič so nam na krožnikih postregli s špinačo, ki so jo v krogu »zobali« zajčki, dalje gosto juho, na kateri so plavale račke, pa v pari kuhane ptičke, pravcate vrtnice iz korenja, juho, pripravljeno v buči ter drugo.

V vseh krajih, kjer smo bili, smo srečali mnogo turistov, ki jih zanima za tujce odprta Kitajska, posebno seveda v Kantonu, kjer pa je bilo največ poslovnih gostov. Hoteli na Kitajskem so dobri, turisti imajo dostop tudi v tista gostišča in znamenitosti, ki so bila do pred kratkim dostopna le redkim.

Veliki umetniki so Kitajci tudi pri izdelovanju umetnih cvetlic. Take so kot naravne, zlasti tiste iz svile. Z ročnimi deli jim je redko kdo kos, zato so ta tudi glavna postavka kitajskega izvoza.

Posli odvisni od potrpežljivosti

Namen Tomosa, da bi na Kitajskem sklenil dolgoročen posel, ni uspel. Po daljšem pogajanju o gradnji tovarne in proizvodnji mopedov ter motornih koles po dokumentaciji Tomosa se je delo ustavilo. Kitajci so zahtevali celotno dokumentacijo in tehnologijo ter osvojitve izdelave vseh sklopov in tipov mopedov, dalje tržno nemejenost prodaje, pri gradnji tovarne so zahtevali najmanj 30-odstotno udeležbo Tomosa, v katero bi se vključili sodobni stroji in vrednost tehnične dokumentacije ter prenos tehnologije. Taki pogoji so bili za Tomos težko sprejemljivi, saj bi kljub

velikim naložbam pomenil dolgoročno nezanimiv blagovni promet in možnost nastanka nove konkurence. Pogajanja se bodo zato nadaljevala v Jugoslaviji. Zasnova predvideva proizvodnjo 200.000 motornih koles in mopedov v tovarni DŽAJIN MF v vrednosti okrog 70 milijonov dolarjev letno. Pogodba naj bi zagotovila pravično delitev koristi.

V Pekingu je bila od 12. do 25. maja organizirana razstava jugoslovanskega gospodarstva. Ta prireditve je pomenila predstavljanje proizvajalcev in izdelkov, zato šele v prihodnosti lahko pričakujemo konkretne rezultate. Železarna Ravne je bila edina delovna organizacija Slovenskih železarn, ki je na tej razstavi sodelovala, in to s stiskalnico, pnevmatičnimi stroji ter orodji in industrijskimi noži. Po tem, kar sem videl na kantonškem spomladanskem sejmu, ki traja od 15. aprila do 15. maja, menim, da bi s kovanimi valji in industrijskimi noži morali prodreti na kitajsko tržišče. Pri pogovorih s predstavniki zunanjetrogovinskih organizacij sem ugotovil, da bodo Kitajci kljub lastni proizvodnji še naprej uvažali orodna in vzmetna jekla, razno pločevino in varilne elektrode. Tudi določena brzorezna in druga orodja bodo še uvažali, težko pa bo na to tržišče prodajati obdelovalne stroje in stiskalnice. Več možnosti ima prodaja pnevmatičnih strojev in metalurškega orodja. Na sejmu so sicer bila razstavljena podobna odkopna in vrtna kladiva, kot jih ima v proizvodnem programu železarna Ravne, vedeti pa je treba, da Kitajci širijo rudarstvo in nizke gradnje. Za obdelavo tega tržišča sta potrebna velika potrpežljivost in poslovna poštenost.

Ob prihodu v Peking so predvideni družabniki predstavnikom Tomosa razložili program obiska in oblikovanja pogodbe o poslovno tehničnem sodelovanju, ki je podpis dokumenta predvidel za 25. april. Vsi smo bili prepričani, da je to mogoče opraviti v enem tednu, na koncu pa se je skrajšanje na 14 dni maščevalo, saj je zmanjkalo časa za usklajevanje stališč. Amerikanci so objavili vest, da se je njihov predstavnik vrnil iz LR Kitajske 6 tednov pozneje, kot je predvideval, in zaradi tega je prinesel v domovino pogodbo za

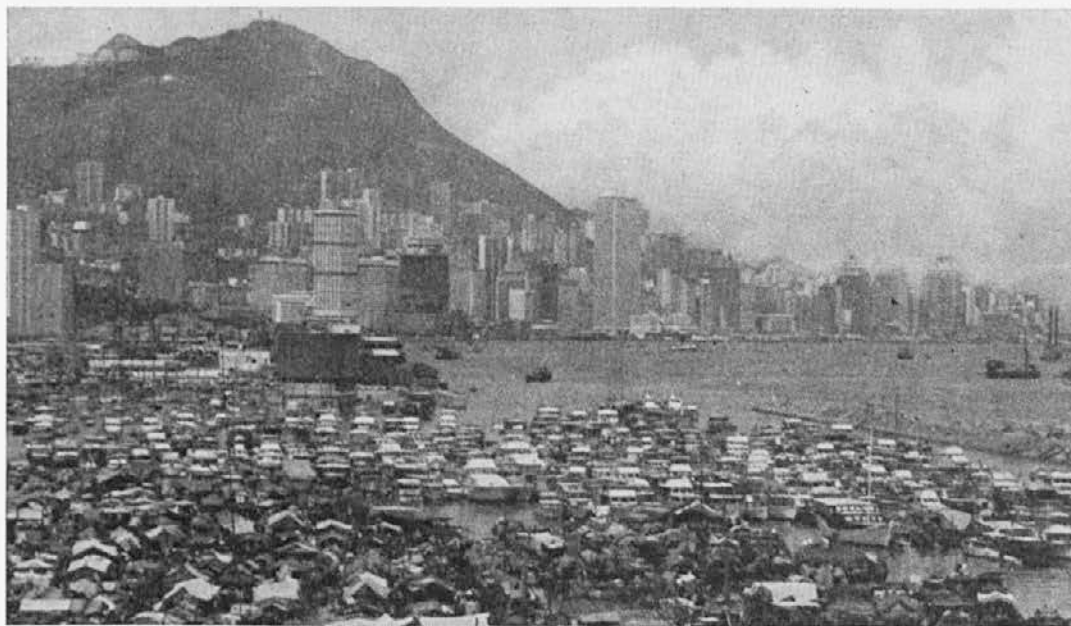
odpiranje dveh rudnikov železove rude v vrednosti 180 milijonov dolarjev. Na korejski meji bo menda največji na svetu. Brez skrbnega in potrpežljivega pogajanja na Kitajskem ni mogoče računati na posel.

Slovenske železarne so leta 1978 v tej deželi dosegle 425 milijonov dolarjev obojestranskega prometa, za letošnje leto računamo na povečanje za 50 odstotkov. Plemenite legure in jedovec sta blago, ki ga za naša jekla dobivamo iz Kitajske. Tudi v konstrukcijo Tomosovega posla smo vključevali ferowolfram in feromolibden, ki bosta zanimiva tudi v vseh izvoznih poslih Slovenskih železarn. Železarna Ravne je na Kitajsko izvažala orodna jekla že pred prvo svetovno vojno, pred petnajstimi leti je ponovno prišla na to tržišče Daljnega vzhoda, zato v sedanjih ugodnih političnih razmerjih ni objektivne ovire, da Slovenske železarne ne bi postale eden od pomembnih kitajsko-jugoslovansko izvozno uvoznih organizacij združenega dela.

Iz Kantona sem z vlakom potoval v Hongkong, ki je angleška kolonija in v resnici samostojna država, kjer je na majhnem, hribovitem obmorskem terenu natrpanih 5 milijonov ljudi. Meja je tam očitna: razlika je v obdelavi zemlje, največja pa je razlika v mentaliteti. V tem vlemestu, ki raste samo v zrak, je prekupčevanje pogoj obstanka. Vse ulice so polne trgovin, od najbolj razkošnih do najbolj preprostih. Vse je usmerjeno na pridobivanje dolarjev, zato tudi kovček na letališču in denarnica v žepu nista več varna. Vtis imam, da je na Tajskem še slabše.

Iskal sem najhitrejšo letalsko zvezo, na žalost pa so bila takrat vsa letala proti Evropi za ves teden vnaprej zasedena. Po enodnevnem čakanju na letališču v Bangkoku pa sem, namesto nekoga, ki ni prišel, le dobil sedež v letalu za Frankfurt in se srečno vrnil v domovino.

Naj še enkrat povem, da je kitajsko ljudstvo delovno, kulturno, skromno in pošteno. Vsi pripadniki tega naroda, ne glede na to, kje na svetu živijo, so ponosni, da so Kitajci, zato njihova veličina ne bo ostala le v veliki zgodovini in številu, temveč tudi v ustvarjalni, duhovni ter materialni prihodnosti.

Hongkong. Mesto razvitega sveta, ki ima z okolico 5 milijonov prebivalcev, skoraj izključno Kitajcev

Gregor Klančnik

VTISI IZ INDIJE

Federativna socialistična republika Jugoslavija je edina evropska dežela, ki je po svoji notranji družbeni ureditvi in z načelom o neodvisnosti od blokov velikih držav postala vzor nevtralnega sveta. Jugoslavija ima kot pobudnica združevanja nevezanih držav v prizadevanju za nacionalno, socialno in ekonomsko enakopravnost, ozemeljsko nedotakljivost in samostojno urejevanje notranjih zadev, velik ugled zlasti v deželah v razvoju. Na žalost tega kapitala, ki nam na vseh področjih medsebojnih odnosov daje prednost, v gospodarski sferi ne znamo dovolj oplajati. Notranje ekonomske slabosti: visoka inflacija, prenizka družbena produktivnost in rastoči zunanjetrgovinski primanjkljaj so slabosti, ki se kljub dobri klimi v samoupravi izgradnji našega socializma ne dajo zatajiti. Glavna naša bolezen je iluzija, da rast prodajnih cen urejuje ekonomski položaj. Neusklajenost tržnih cen je naš trajni pojav, ki ga uporno, a neuspešno rešujemo po lažji poti s poviševanjem cen »zaostalih«, namesto da bi ubrali sicer težko, po gospodarskih rezultatih pa edino pravilno, varianto zniževanja proizvodnih stroškov in povečevanja produktivnosti dela. Tudi športnih dosežkov ni brez znoja pred tekmovanjem, še bolj pa ta resnica velja v merjenju sposobnosti na tržišču.

Kaj pomeni biti konkurenčen? Ponujeno blago ali storitev mora konkurenci ustrezati po kakovosti, po količini, roku dobave, po ceni in plačilnih pogojih. Jugoslovani tega pravila poslovne morale običajno ne jemljemo dosti resno, najteže pa se spoprijaznimo z višino cene, ki je osnovni pogoj posla. Tudi v tujini gledamo skozi očala notranjega gibanja cen in zato ni čudno, da v izvozu stagniramo. To na žalost velja tudi za dežele v razvoju, kjer imamo sicer veliko možnosti, prednost pa vendar le pri enakih konkurenčnih pogojih. Strezniti se bo treba, najhitreje bomo to dosegli, če se nehamo napajati. Tudi naša trgovina z Indijo ne napreduje.

Indija je največja med deželami v razvoju, med prvimi je spoznala, da je njeno mesto v gibanju nevezanih in prav zato ozko in prijateljsko naslonjena na Jugoslavijo. Dvakrat sem obiskal to veliko deželo na jugu Azije, prvič spomladi leta 1977 in drugič letos maja. Bil sem član delegacije zveznega sekretariata za zunanjo trgovino, ki je v Delhiju v mešanem indijsko-jugoslovanskem podkomiteju pripravljala gradivo za poslovno tehnično sodelovanje v letošnjem in v prihodnjih letih.

V Delhi smo leteli čez Rim. Celotna desetčlanska delegacija se je v soboto, 5. maja dopoldne, zbrala na letališču v Dubrovniku. Pot smo popoldne nadaljevali z Jativim letalom, na letališču v Rimu pa so nam sporočili, da letalo indijske družbe Air India, za katero smo imeli vozovnice in bi moralo odleteti ob 20. uri, ta dan ne bo prispelo. Vsa jeza in poskusi za drugo zvezo so bili neuspešni in zadovoljiti

smo se morali s tem, da so nas strpali v hotel, nedaleč od letališča, kjer naj bi ostali do naslednjega dne. Na naše začudenje pa so nam v recepciji hotela rekli: »Vam se ne splača iti spat, saj boste že ob enajstih morali zapustiti sobe in se vrniti na letališče.« To vest smo seveda z zadovoljstvom sprejeli. Letalo Air India Boeing 747 je bilo menda na popravilu v Londonu zadržano, zato naj bi iz Rima odleteli po polnoči. Ta napoved je v glavnem obveljala, odleteli smo s pet in polurno zamudo, v nedeljo zjutraj ob pol dveh. Veliko letalo, ki sprejme 350 potnikov, pa je bilo pri vzletu iz Italije le četrtno zasedeno.

Letenje v največjem potniškem letalu sveta Boeing 747 je pravi užitek. Potniki v tem letalu turističnega razreda so v treh večjih prostorih, ki jih ločita servirci. Sedeži so udobni, hodniki med sedeži pa tako široki, da ni prometne stiske. Hrano na srednjih razdaljah servirajo enkrat, na progah štiri in več tisoč kilometrov brez pristanka pa dvakrat. Redek potnik lahko vse, kar servirajo, tudi poje.

Do okrog štiri tisoč kilometrov oddaljenega Kuvajta je bilo v našem letalu zaradi majhne zasedbe še posebej udobno. Lahko sem izbral okno za gledanje na zemljo pod nami. Ko smo odleteli, je bila še trda tema, leteli pa smo s hitrostjo 900 km soncu naproti, zato je nad Libanonom že obsijalo s snegom pokrit gorski greben. Sledilo je peščeno prostranstvo vse do našega pristanka.

V Kuvajtu, deželi, kjer se z nafto cedita med in mleko, je bilo vroče kot v peklju. Izstopiti sicer nismo smeli, letalo pa so na stečaj odprli in ga napolnili s pripravljenimi obroki hrane za let v tri tisoč kilometrov oddaljeni Delhi. Tudi s potniki se je napolnilo letalo. Vstopili so Indijci, ki so na delu v Kuvajtu, ki ima denarja kot črepinj. Leteli smo čez Iran, Pakistan, zahodno Indijo in le redko smo pod seboj videli plodno zemljo. Ko smo prileteli nad glavno mesto Indije Delhi, se je kopalo v vročem soncu. Prispeli smo verjetno v neprimernem času, zato nam je moral pilot privoščiti še dva kroga, da smo dodobra spoznali velikost, razpored, položaj pomembnih zgodovinskih in drugih objektov tega velikega mesta. Ko smo stopili iz letala, nas je pričakala vročina okrog 42° C. Na letališču so nas dolgo in potrpežljivo čakali predstavniki gostitelja, namestnik ministra za finance gospod Malothra in naše ambasade v Indiji. Zatem smo se odpeljali v središče New Delhija, oddaljeno 15 minut vožnje z avtomobilom, kar je razmeroma blizu, in se nastanili v znanem hotelu Ashoka.

Ashoka je eden od treh največjih hotelov glavnega mesta. Zgrajen je v indijskem slogu, navzven je rdeč kot poznana zgodovinska trdnjava iz časov Mongolov-Redford. Urejen je s prezračevanjem, ima več restavracij, trgovine, prostore za sprejeme, bar in kar je posebno dobrodošlo, odprt plavalni bazen. Sobe so udobne,

opremljenost na ravni evropskih hotelov, le strežnikov in slug, in to samo moških, je vsaj štirikrat preveč. Plače imajo nizke, zato pa neprestano stegujejo roke za napitnino, ko prestavijo prtljago iz avtomobila na prag, jo prenesejo v preddverje, pred dvigalo, iz dvigala pred sobo in zatem v sobo, ko namenoma prinesejo prekuhan vodo v hladilnik, ko pripravijo posteljo in za vsako najmanjšo uslugo.

Takoj po prihodu v hotel smo imeli v ambasadi sestanek, na katerem so nas obvestili o programu dela mešanega podkomiteja. Sporočili so nam, da bo delo potekalo v treh skupinah, ločeno za kooperacijo, blagovni promet in za finančne probleme, in to od ponedeljka, 7., do četrtega, 10. maja. Zaradi usklajevanja in oblikovanja stališč se je jugoslovanska delegacija, v kateri so bili tudi predstavniki ambasade SFRJ in kot eksperti predstavniki združenega dela, večkrat sestala, pri obravnavi problematike pa je sodeloval tudi ambasador Blažević.

Prvi večer smo se v ambasadi udeležili tovariškega srečanja s sekretarjem za zunanje zadeve Vrhovcem. Ta nam je razložil osnovna načela zunanje politike SFRJ in nam poročal o pogovorih s predstavniki indijske vlade v zvezi s konferenco v Havanu.

Pozornost je pritegnila izjava, da bi morala zunanja politika odražati notranje stanje, pri nas pa to ni usklajeno. Menil je, da smo zlasti pri gospodarskem sodelovanju in blagovnem prometu v takem položaju, da lahko omaje naše samoupravne pridobitve. Apeliral je na naše predstavnike gospodarstva v Indiji, naj si prizadevajo za širjenje poslovno tehničnega sodelovanja, saj je ta dežela steber in največji predstavnik nevezanega sveta. Zavedati pa se vendar moramo, da se posli ustvarjajo doma, če tam ni resnosti, tudi v inozemstvu ni uspehov. Našo nalogo smo pričeli izvrševati naslednji dan.

V ministrstvu za zunanjo trgovino je jugoslovansko delegacijo pozdravil pomočnik ministra za finance gospod Malothra in podkomiteju zaželel uspešno delo.

Vključen sem bil v delovno skupino za kooperacijo, sodeloval pa sem tudi v skupini za blagovni promet. Delo smo opravljali dopoldne in popoldne, vmes pa smo na ambasadi in v hotelu Ashoka usklajevali stališča. V sredo, 9. maja, smo dobili predloge protokolov, zatem je sledila korekcija, končno besedilo skupnega dokumenta, sestavljeno iz treh usklajenih zapisnikov, pa sta svečano podpisala vodji obeh delegacij v četrtek, 10. maja popoldne. Z besedilom dokumenta, ki je bil osnova za delo mešanega meddržavnega komiteja, ki je zasedal od 24. do 27. junija v Jugoslaviji, smo lahko bili zadovoljni, uresničevanje dogovorjenega gospodarskega sodelovanja pa je odvisno od organizacij združenega dela.

Poslovno sodelovanje z Indijo zadnja leta nazaduje. Blagovni promet, ki je sicer v glavnem odvisen od naših dobav Indiji,

je lani padel pod 200 milijonov dolarjev, izvozili smo za 97 milijonov in uvozili za 80 milijonov dolarjev blaga. V prvem četrtletju leta 1979 pa je ta promet dodatno padel. Jugoslavija je v Indijo izvozila za 4 in uvozila za 26,7 milijonov dolarjev. To stanje se bo z dobavami ladij sicer popravilo, dosti pa je razlogov za skrb zveznega sekretariata za zunanjo trgovino.

Navadne kupno-prodajne pogodbe v prihodnje ne smejo biti temelj zunanjetrgovinskega poslovanja med Indijo in Jugoslavijo, nujno je treba vgrajevati dolgoročnejše dogovore o sodelovanju. Vključevanje v razne sovlagateljske projekte v obeh državah in tretjih deželah v razvoju ima največjo perspektivo, zahteva pa velike napore. V sodelovanju z Indijo je v obdelavi okrog 50 takih projektov, in to obdelovanje kož, traktorska industrija, ladjedelništvo, petrokemija, prehrabna industrija in drugo. Bilanca je pokazala, da se del teh projektov dobro realizira, pri večini pa se kasni, pri nekaterih pa ni upanja na uresničitev. Najuspešnejši je projekt predelave kož v Madrasu. Po izjavi Miloviča, ki ta projekt vodi, sta proizvodnja strojenih kož in konfekcija zlata jama. Indija namreč ne dovoljuje več izvoza surovih kož, zato je bil prenos predelave iz Jugoslavije v Indijo modra odločitev. Za razširitev obsega te dejavnosti je Milović predložil nove naložbe v zbiru 8 milijonov dolarjev, ki naj bi na en dolar dale 10 milijonov dolarjev realizacije. Milović je dalje povedal, da za transfer dobička, ki znaša okrog 20 odstotkov naložbe kapitala, ni problemov. Indija vzpodbuja prihod zunanjega kapitala, zlasti če prihaja iz druge dežele v razvoju.

Med predlogi za sodelovanje je tudi projekt za gradnjo tovarne jeklenih vrvi v Višegradu, ki bo po odobritvi indijskih organov zgrajena po indijski dokumentaciji in s sovlaganjem. Proizvodnja jekla pa je bolj zahtevna.

Indija je zadnja leta v proizvodnji jekla stagnirala. Lani je proizvedla 9,44 milijonov ton surovega jekla, kar je 6 odstotkov manj od leta 1977, nazadovala pa ni zaradi svetovne recesije, temveč zaradi notranjih proizvodnih težav. Najtežja nadloga je premog za koksiranje. Odvisni so predvsem od uvoza, za uvozne kontingente pa se morajo železarne pošteno boriti. Koks je torej omejitveni faktor proizvodnje jekla v Indiji, zato poleg klasičnega izdelovanja računajo tudi na elektro jeklo po postopku direktne redukcije rud.

Na podlagi razprave v parlamentu smo ugotovili, da Indija planira proizvodnjo 20 milijonov ton jekla v integralnih železarnah po konvertorskem postopku ter okrog 5 milijonov ton elektro jekla. Sedanja struktura proizvodnje je 70 odstotkov SM jekla, 15 odstotkov konvertorskega in 15 odstotkov elektro jekla. Izdelovalci elektro jekla so predvsem zasebne mini železarne. Ker Indija nima dovolj jeklenih odpadkov, misli na proizvodnjo železove gobe.

Dosedanji poskusi izdelovanja železove gobe z uporabo indijskega premoga, ki ni uporaben za koksiranje, niso dali za industrijske namene primernih rezultatov. V parlamentu dana izjava ministra za jeklo in rudarstvo pa napoveduje resen pristop

k direktni redukciji indijskih železovih rud.

Vodja indijske delegacije v skupini za industrijsko kooperacijo je povedal, da poleg metalizacije s trdimi gorivi iščejo rešitve tudi v deželah, bogatih z naravnim plinom. Omenil je Indonezijo ter Abu Dabi. Menil sem, da smo v Jugoslaviji zainteresirani za oskrbovanje z železovo gobo iz indijskih rud, vendar le, če bi jih metalizirali med potjo, to je v arabskih državah, kar pomeni, da je Abu Dabi primerna rešitev.

Naravnost jugoslovanske črne metalurgije na indijsko rudo po zasedanju mešanega komiteja, maja 1977, odpira možnost razvijanja tudi drugih blagovnih tokov. Zamisel, naj bi se to zavezovalo znotraj črne metalurgije, je nerealna. Prvič zaradi tega, ker Indija ne priznava kontokorentnega prometa, drugič zaradi težav pri plasiranju izdelkov jugoslovanskega železarstva na tem tržišču.

Indija bo v obračunskem letu od 1. 4. 1979 do 31. 3. 1980 uvozila 1,1 milijona ton jekla, naslednje leto pa celo 1,4 milijona ton. Po informaciji, ki smo jo dobili, pa v tem uvozu nimamo veliko možnosti. Uvažajo največ navadna jekla, pločevino, profilna in paličasta jekla, in to največ z Japonske, ki tudi kupuje največje količine rude. Na našo izjavo, da se je Jugoslavija pripravljena trajneje vezati na indijsko železovo rudo, pelete in železovo gobo, če bi dosegla tudi primerne proti dobave, so nam odgovorili, da oni ne morejo odstopiti od sistema tenderjev, oziroma mednarodnih natečajev za oskrbovanje s surovinami in opremo.

Nam so pripravljene pravočasno posredovati vse natečaje, kar pomeni, da bi morali biti konkurenčni japonskim in drugim svetovnim dobaviteljem. Ugotovil sem dalje, da je večji del finalnih izdelkov, orodja in podobno na listi prepovedi uvoza, kar pomeni, da se ne morejo izvažati v Indijo. V takem položaju sem zastopal stališče, da naj se uvoz rude »veže« na izvoz drugih izdelkov kovinske industrije, zlasti ladij. Indija se je pri oskrbovanju z ladjami zadnje čase preusmerila na druge doba-

vitelje, zlasti domače. Dobri politični in poslovni odnosi pa naj bi po naši logiki ta proces zavrli. Pri tem naj bi ruda odigrala svojo bilančno vlogo.

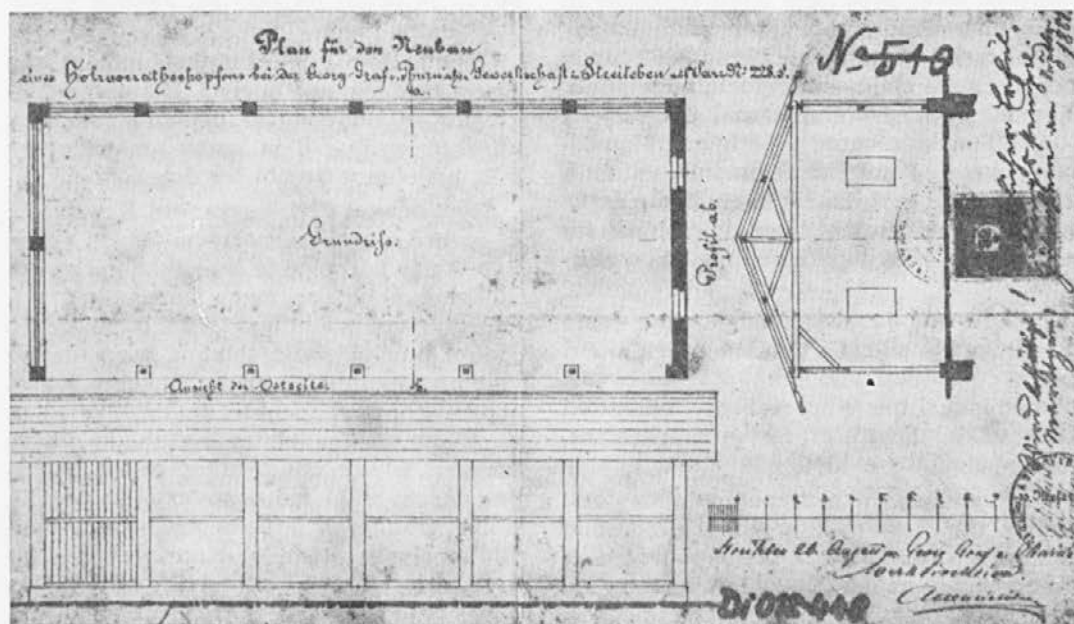
Črna metalurgija Indije in Jugoslavije imata pogoje za ožje medsebojno sodelovanje. Prva ima velike zaloge bogate železove rude, druga pa veliko tradicijo v proizvodnji kvalitetnih in plemenitih jekel. Sedanja preusmeritev jugoslovanske črne metalurgije na oskrbovanje z indijsko rudo bi morala pomeniti širjenje gospodarskega sodelovanja.

Jugoslavija je pripravljena, da se v prihodnosti v celoti naravna na kosovno in aglo rudo, v obsegu do milijon ton letno, iz Indije. Dalje, na količino do 50 tisoč ton železovih pelet, a v perspektivi na 100 do 200 tisoč ton železove gobe. Jugoslavija je dalje pripravljena, da se veže na oskrbovanje z določeno količino do 200 tisoč ton polizdelkov indijskih železarn. Jugoslavija je v interesu poslovnega sodelovanja pripravljena s proti dobavami Indijo oskrbovati s plemenitimi jekli, ladijsko pločevino, hladno valjanimi trakovi, elektro pločevino, vzmetnim jeklom, kovanim jeklom, verigami, metalurškimi orodji, varilnimi elektrodami in drugimi jeklenimi izdelki.

Jugoslavija se je pripravljena vključiti v skupni projekt za proizvodnjo železove gobe iz indijske rude na območju, bogatem z naravnim plinom Bližnjega vzhoda. Pripravljena je kot nosilec projektov sodelovati pri širjenju proizvodnje industrijskih nožev, verig, veznih elementov, elektrod in drugih izdelkov v Indiji.

Jugoslavija je kot proizvajalec pripravljena dobavljati železove zlitine in je zainteresirana, da se Indija vključi v projekt FENI za proizvodnjo feroniklja.

Namen tega besedila naj bi bil odpiranje vrat, širjenje skrbovalnega vira na pelete, železovo gobo in polizdelke ter za plasi-ranje izdelkov jugoslovanskih železarn. Vzpodbudila naj bi se tudi morebitna nav-zočnost Slovenskih železarn v razvojnih projektih Indije, na primer v proizvodnji industrijskih nožev, z našim znanjem in sovlaganjem, kar naj bi pomenilo trajnejše sodelovanje.

Da brez »regleev« tudi v prejšnjem stoletju ni šlo, dokazuje investicija v železarni »Streit-eben« iz leta 1881 na parceli No 228. Načrt je pregledal in potrdil direktor podjetja. Da so pri investiciji bili izpolnjeni vsi zakonski predpisi, je svoj podpis dodala še občina. Dober nauk za vse črne gradnje, da predpisi o gradnjah niso nič novega.

V zapisniku mešanega podkomiteja so bile osnovne misli predloženega besedila upoštevane.

Po sklenitvi dela podkomiteja za poslovno tehnično sodelovanje Indija — SFRJ sem 11. maja obiskal JUGO INTRACO in SAIL.

JUGOINTRACO je firma, ki jo je ustanovila Intertrade Ljubljana, ki ima v rokah tri četrt indijsko jugoslovanskih poslov. Že leta 1977 sem ugotovil, da je ta firma najprimernejša za zastopanje interesov slovenske železarne. Govoril sem z direktorjem Intertrade V. Mirom in vodjo Jugointraco Nikom Tičarjem. Predal sem dokumentacijo o stanju ter razvoju jugoslovanske črne metalurgije in o izdelkih Slovenskih železarn. Dogovorili smo se, da bo Jugointraco poiskal zveze za uresničevanje idej nastopanja v skupnih projektih v Indiji, Jugoslaviji ali v tretjih deželah. Tičar se bo zanimal tudi za aglo rudo in pelete in nas o tem preko Intertrade obvestil. To je tudi storil in firma iz Kalkute se že zanima za sodelovanje železarne Ravne pri širjenju proizvodnje rezalnega orodja.

SAIL je državna organizacija, ki predstavlja 70 odstotkov proizvodnje in prometa jekla. Obiskal sem jo skupaj z M. Tičarjem, sprejela pa sta naju S. M. Puri in S. K. Roongota. Zvedela sva, da Indija uvaža okrog 250.000 ton pločevine od 6 mm do 50 mm debeline in okrog 250.000 ton profilnega jekla in žice v isti kvaliteti.

Uvažajo še razna jekla, kupci pa so zasebna podjetja, na katera indijska vlada nima neposrednega vpliva. Povedala sta dalje, da vse kupujejo z natečajem in nama izročila zadnji razpisan tender na valjano blago, 100.600 ton pločevine in 200.000 ton profilov, v katerem bi lahko sodelovali. Domača konjunktura in prevelik obseg nista omogočila našega konkuriranja.

Iz tiskanega gradiva sem ugotovil, da je indijska črna metalurgija posegla tudi med plemenita jekla. V železarni plemenitega jekla Durgapor izdelujejo konstrukcijska in orodna jekla, od nelegiranih do brzoreznih in tudi več kot 7.000 ton nerjavečih jekel, predvsem v obliki trakov in pločevine. Gradijo novo železarno Salem, ki bo imela zmogljivosti okrog 220.000 ton nerjavečega, elektro in specialnega jekla. V prvi fazi bo ta železarna, opremljena tudi s Senzimir ogradjami, že leta 1981 izdelala okrog 32.000 ton hladno valjanih visokolegiranih jekel. Iz tega sledi, da za našo prodajo neorientirane, orientirane ter nerjaveče pločevine v Indiji ni veliko možnosti.

Izjavili so, da so notranje cene jekla v Indiji nižje od cene uvoženega jekla. Pri nas je to obratno. Da porabniki ne bi bili oškodovani, imajo poseben izravnalni sklad, torej uvozniki ne plačajo carine, temveč dobijo premijo.

V New Delhiju sem ponovno ugotovil veliko aktivnost naše ambasade, posebno prizadeven na gospodarskem področju je ekonomski sekretar Egon Petrič, uspešno pa posreduje tudi ambasador Blažević. Mnenja sta, da bi moralo biti jugoslovansko združeno delo v Indiji bolj agresivno, in to na področju jekla, energetike, ribištva, ladjedelništva, irigacije, strojegrad-

nje in drugje. To počenjajo tudi Indijci, zlasti na območju arabskih dežel in dežel Afrike. Zavedati se je treba, da se Indija razvija in s tem menja tudi strukturo uvoza. Tako je, na primer, uvoz traktorjev že odpadel in je možno računati le na dobave komponent. Z izgradnjo lastnih ladjedelnic se je zmanjšal uvoz ladij, zanimiva pa je skupna proizvodnja ladijske opreme. Indijci so agresivni tudi v transportu, kar se odraža v sporu z Jugolinijo in Jatom. To pa ne pomeni, da ta dežela ni zanimiva za Jugoslavijo. Njeno mesto ter vloga je tudi jasno opredeljena v politiki Sovjetske zveze.

Sovjetska zveza je na primer Indiji zagotovila odkup presežka jekla, zagotovila optimalno izkoriščanje železarn, snuje projekt nove železarne z zmogljivostjo 5 milijonov ton jekla letno, prevzela je ogromen irigacijski projekt, ki bo urejal vodostaj rek od Himalaje do Sri Lanke, prisotni so v energetiki in drugih projektih. Tudi Ju-

Ivan Modrej

KOPRIVNA

Koprivna je gorska pokrajina v povirju gornje Meže na jugozahodni strani Pece. Območje Koprivne sega še čez državno mejo. Naša geografska literatura omenja Koprivno kot področje izrazitih samotnih kmetij, ki segajo najvišje na Slovenskem.

Prijetne spore okrog najvišje kmečke domačije so pred leti menda razčistili ljubljanski geometri.

Pravijo, da je Bukovnikov hišni prag za 12 cm višji kot Jeklov v Koprivni.

Naj bo kakorkoli, na našem območju je Jeklova kmetija najvišja z nadmorsko višino 1331 m.

Planincem je približal Koprivno župnik Ivan Hojnik, rojen 21. 3. 1877 v Rudi na Koroškem, umrl v pregnanstvu v samostanu Stična na Dolenjskem 19. oktobra 1943. Ta koroški rojak z Rude pri Velikovu je prišel na faro sv. Jakoba v Koprivni leta 1905.

Župnik Hojnik je bil najbolj impozantna figura med vsemi Koprivci. Vzljubil je pokrajino in ljudstvo ter neutrudno delal z njimi in zanje. Bil je bister, iznajditeljski duh, prijeten v družbi ter dober človek.

Še danes živi v spominu Koprivcev, ki govorijo o njem s spoštovanjem in ponosom. Za te gorjance je bil slikar (fotograf), zdravnik, veterinar, jager, furman in kmet. Za Koprivce so bili v tistih časih pravo čudo elektrika, radio, telefon, kar so lahko videli in uporabljali pri sv. Jakobu. Mnogi ubožni Koprivci so našli zaslužek pri delu na planinskih poteh in cestah, ki jih je zasnoval župnik. Bil je dober pevec. S svojimi farani se je rad pogovarjal in pošalil. Kolikokrat je ob vsakem vremenu prehodil koprivske strmine. Koprivcem je bil tudi oštr, občinski tajnik in učitelj. Zasedoval je napredek najrazličnejših strok. Bil je v stikih s Slovenskim planinskim društvom in vabil planince v svojo pokrajino, po kateri je gradil in markiral steze in pota. Znana je Hojnikova pot: Jakob—

goslavija bo v Indiji morala najti svoje interese — le to je težko — biti morajo obojestranski. Indija postaja iz žitnice tudi industrijsko razvita dežela.

Bivanje v Delhiju sem izbral za obisk najpomembnejših zgodovinskih objektov pradačne zgodovine, iz časov Mongolov, Angležev in sedanje samostojne dežele. Vsako obdobje mirnega življenja, barbarstva, novega ustvarjanja in verskega navdahnjenja je pustilo svoje sledove. Najskromnejši, pa zato toliko bolj svet in češčen, je spominski park moža, ki je brez orožja, s stradanjem osvobodil velik indijski polotok — Manhatma Gandhi.

Iz Delhija sem odpotoval v soboto, 12. maja, ob 2. uri zjutraj. Leteli smo z Lufthanso neposredno v Frankfurt. Ugotovil sem, da so letala te zahodnonemške linije vedno točna, imajo odličen servis in so zato toliko bolj polna. Iz Frankfurta sem potoval v Nico, kjer sem sodeloval na kongresu svetovne smučarske federacije.

Sleme—Solčava. Župnišče pri Jakobu je bilo res pravo planinsko zavetišče.

Vso to razgibano dejavnost je pretrgala vojna, v času katere se je končalo tudi Hojnikovo življenje.

Gorska pokrajina, kultivirana s samotnimi kmetijami, je za turiste silno privlačna. Človek je s svojo naselitvijo oživil pokrajino in ji dal svojstven obraz.

V vzhodnih Karavankah je Koprivna pokrajina z najbolj tipičnimi samotnimi kmetijami pri nas. Vsaki kmetiji pripada veliko sveta in ljudje ga preprosto označujejo z ledinskimi imeni, ne pa z imenom lastnika: Luže, Lukana, Repija. Gorsko območje, v katero spada tudi Koprivna, je bilo naseljeno v 12. in 13. stoletju. V največji meri so ta svet kolonizirali razni fevdalci. Njihovi kmetje so krčili gozd, delali »frate« ali »novine«, pašnike, ter si urejali domovanja.

Pri kmetiji Kumer se domače ime ujema s hišnim priimkom, kar pove, da tod že stoletja gospodari isti rod. V oddaljenih in samotnih legah so se hribovske kmetije do začetka našega stoletja same preskrbovale z življenjskimi potrebščinami. Družine (kmetova in posli) so bile velike, na nekaterih kmetijah je bilo po dvajset in več ljudi. Družina si je sama pridelovala kruh, mleko, sir, maslo, zabelo, meso, obleko, obutev, za hišne potrebe je opravljala tesarska, mizarska, kolarska, kovaška, tkalska, usnjarska, krojaška in druga dela. Pri tolikem številu ljudi in takem načinu gospodarjenja je moral biti kmečki dom velik, prostoren, imeti je moral najrazličnejše naprave. Tako so nastali domovi s številnimi poslopji, tako imenovani alpski dvori.

Od daleč je videti tak dom majhna vas. Hiša, »aucho« (hiša za preužitkarje), kašta, pri nekaterih kmetijah sta bili dve, v eni so shranjevali žito, v drugi suho meso, kruh, mleko in mlečne izdelke.

Svinjak, ovčjak, kravjak (včasih so vsi ti hlevi pod eno streho ali pod dvema velikima strehami).

Skedenj, kozolec, vodna uta, frnača (danes, ko so opustili gojenje lanu, so jo marsikje preuredili v prekajevalnico za meso).

Hlev v planini, žaga, mlin, pristota (hlev na oddaljenem delu posestva za jalovo živino); na pustoti je bila bajta za najemnika, ki je pozimi krmil kmetovo živino in sekal steljo, sicer pa je delal v gozdu.

Kapitalistično gospodarstvo je načelo samotne kmetije. Patriarhalni odnosi med gospodarji in posli so se začeli krhati, življenjske potrebe so naraščale in kljub lepemu lesu in številni živini je bil kmet le s težavo kos vsem dajatvam in zahtevam novega časa.

Nekaj zgodovine o Koprivni

V mesecu avgustu 1652 je škofijski komisar ljubljanske škofije in nadžupnik v Braslovčah Filip Terpin vizitiral župnijo Črna, ki je tedaj obsegala tudi Javorje in Koprivno. Dne 13. avgusta je vizitator Terpin nadaljeval s pregledom podružničnih cerkva župnije Črna in je prišel tudi k sv. Ani na Slemenih (Koprivna), kjer je ugotovil, da cerkveni urbar te podružnice izkazuje 100 ovac in 50 krav, podvrženih cerkvenemu davku.

Nadalje je imela ta podružnica v lasti njivo, ki je ležala na ozemlju župnije sv. Štefan, na ozemlju jezuitskega samostana v Dobrli vasi (Avstrija). Ta njiva je donasala 8 krajcarjev in 10 novčičev letne zakupnine.

Razen tega je koroški deželni poveljnik (Purggraff Carinthia) podaril tej cerkvi kočarja, ki je začel plačevati cerkvi letno 30 krajcarjev zakupnine. Vizitator je naročil, naj tega daritelja pozovejo, naj svojo ustanovo pismeno potrdi, da ne bo prišlo iz spomina in da se ustanova v prihodnosti utrdi. Cerkevni ključarji Tomaž Rastočnik, Laure Flis in Janez Florin so izjavili, da opravlja duhovnik pri tej podružnici vsako leto po 10 obveznih maš. Vsakokrat mu priredijo obed, toda ne na stroške cerkve, temveč na stroške sosesčine. Cerkevni ključarji so se pritožili, da vikar Banko iz Črne večkrat opušča te maše z izgovorom, da je dostop do cerkve sv. Ane zaradi hribovitega terena težaven. Farani župnijske cerkve v Črni so prosili, naj bi se maše, ki jih obiskuje le 8 do 12 vernikov, preložile v Črno, za kar prosi tudi vikar, ker v hudi zimi zaradi velikega snega ne more priti k sv. Ani.

Isti dan, 13. avgusta, je vizitator prišel še k podružnični cerkvi sv. Jakoba v Koprivni, kjer je ugotovil, da pokopavajo umrle osebe tridesetih kmetij, ki spadajo pod črnjansko župnijo, z dovoljenjem vikarja brez njegove navzočnosti.

Vizitator je ukazal, da »abortuse« in izven zakona umrle otroke ne smejo pokopavati na pokopališču, temveč zunaj njega. Pri pregledu urbarja je ugotovil, da ima cerkev sv. Jakoba vpisanih 31 krav, podvrženih davku šestih krajcarjev za kravo, in 70 ovc, od katerih prejema cerkev po 6 novčičev na leto.

V denarju je bilo na razpolago 35 goldinarjev v kovancih, 12 inperialov, 31 kron in 15 zlatnikov. Posamezniki dolgujejo cerkvi 28 goldinarjev.

Če je voda topla

Cerkvene ključarje Krištofa Rabiča, Lenarta Ficka in Jakoba Oderlapa je vizitator vprašal, ali posedujejo skrinjico za shranjevanje urbarja, listin in cerkvenega denarja, ter če ima en ključ te skrinjice vikar.

Kadar je pri tej cerkvi maša, dajo cerkveni ključarji duhovniku obed, iz cerkvenega denarja pa dobi 12 krajcarjev.

Cerkveni ključarji so vizitatorju še poročali, da je vikar Banko vzel v nekem smrtnem primeru podložniku »priimščino« v znesku štiri in pol krone. Vprašali so ga, ali jo je smel vzeti, ali jo mora vrniti. Kmetija, ki je najbližja cerkvi, je od nekdanj last podružnice sv. Jakoba. Podložnik, ki ima to kmetijo v zakupu, mora dati na dan »lepe nedelje ali proščenja« 7 reparjev cerkvi, gospodu vikarju pa 30 krajcarjev, kadar je maša, mora dati na razpolago prostor za obed, medtem ko obede plačajo cerkveni ključarji. Drugih dajatev ali davkov ta kmetija ne prispeva in tudi cerkev nima za to kmetijo predpisanih nobenih davkov. Osmi ljubljanski škof Janez Tavčar (od l. 1580 do 1597) je dal to kmetijo dne 7. oktobra 1588 v zakup Anžetu Mežnarju in njegovim dedičem. Po Anžetu jo je podedoval njegov sin Krištofer, za njim pa sin Tomaž.

Vizitacija župnije Črna leta 1652 je imela za vikarja Marka Banka hude posledice. Zaradi številnih pritožb zoper njega je bil poklican pred konzistorij ljubljanske škofije, kjer se je pri zaslišanju sprl z generalnim vikarjem doktorjem Markom Dolinarjem. Banko je bil zaradi nepokorščine kaznovan, da je moral prositi generalnega vikarja s primernimi besedami za oprostitev. Zaradi nerednosti v službi je bil premeščen. Jeseni leta 1652 je bil v Črni že novi vikar Jurij Hauser.

Vizitator in nadžupnik Filip Terpin je leta 1653 še enkrat prišel k podružnični cerkvi sv. Jakoba v Koprivni. Ugotovil je, da obstaja pri tej podružnici bratovščina, ki je imela tele dohodke: Vsak član bratovščine plača letno po 6 novčičev. Leta 1653 je imela bratovščina 143 članov.

Od 4 krav, ki so podvržene davkom, dobi bratovščina po 6 krajcarjev. Za vsako od 27 ovc plačujejo lastniki po 6 novčičev.

Od tega denarja ne dajejo v pobožne namene ničesar, razen 30 krajcarjev za mašo za umrle člane. Z ostalim denarjem, ki ga dajejo člani bratovščine, prirejajo enkrat letno pojedino za reveže in berače. To pojedino pripravijo cerkveni ključarji. Leta 1653 je vizitator cerkvenim ključarjem naročil, da morajo, razen zneska 30 krajcarjev za mašo, ves ostali denar hraniti za potrebe cerkve in oltarja, po katerem ima bratovščina ime.

Sredi Koprivne v dolini je velika kmetija Lipold. Od te kmetije se je proti koncu osemnajstega stoletja sin Janez Lipold priženil na veliko Goličnikovo kmetijo v Mozirju. Iz tega zakona z Elizabeto Goličnik so pomembna imena Jože Lipold, rojen 1786, duhovnik, ljudski pevec in pesnik, brat Marko je bil znani ljudski original, iz drugega člena tega zakona je bil Janez Lipold, državni in deželni poslanec. Marko Lipold je bil znan rudarski geolog na Dunaju, spisal je strokovni geološki članek v rudarjenju v naših krajih: Über den Bleiberg bau Unterpetzen, leta 1855.

Stric Jožeta in Marka Lipolda Janez Goličnik, župnik v Grižah pri Žalcu v Savinjski dolini, je prvi prevedel v slovenščino Janševo knjigo o čebelarstvu »Polno podvuenje«.

Izšla je v samozaložbi v približno tisoč izvodih v Celju leta 1792. Bila je prva slovenska knjiga o čebelarjenju na Slovenskem.

Decembra 1978, ob proslavi svetovnega dneva čebelarstva, so v Grižah pri Žalcu na prosvetnem domu odkrili spominsko ploščo narodnemu gospodarju in čebelarju Janezu Goličniku za 186-letnico prve slovenske knjige za čebelarje.

Nekdaj je bila pri Lipoldu tudi gostilna, kjer so se ob nedeljah radi ustavljali Koprivci. Poznali so to hišo tudi kmetje iz Javorja, Ludranskega vrha, Bistre in sosednjih štajerskih krajev, Razborja, Belih vod, Mozirja. Tu so počivali, ko so gonili

živino na sejme v Železno Kaplo. Na dan 15. avgusta se je sploh vsa Koprivna spremenila v cesto, po kateri so gonili tudi po 100 parov živine. Naslednji dan, »na Rokovo«, je bil živinski sejem v Železni Kapli. V jesenskem času pa so romale skozi Koprivno številne ovčje črede, ker je bil 28. oktobra v Železni Kapli velik ovčji sejem. Najboljši kupci teh ovc so bili Tirolci. Saj so pravili, da če ni bilo Tirolcev, je bila slaba kupčija ter niso mogli vseh ovc prodati.

Praded sedanjih lastnikov kmetije Lipold, Polanšek, je leta 1868 prišel iz Luč v Savinjski dolini ter kupil to posestvo od nekdanjih Lipoldov. Omenim naj še, da je bilo do pred nedavnim tu tudi politično središče Koprivne, »občina«. V bližini je danes nova kulturna ustanova — šola. Organiziran šolski pouk se je začel v Koprivni leta 1897. Nekdaj so poučevali župniki, približno do leta 1937. Iz starih časov je znana tudi gostilna pri »Šumelu«. Tu so se ustavljali in odžejali romarji s Prevalj. Nekdaj so na soboto pred nedeljo Marije Snežne, 5. avgusta, romali številni romarji iz Mežiške doline na lepo nedeljo v Solčavo. Prva postaja teh nekdanjih romarjev je bila v Črni, kjer so številne gostilne rade postregle tem božje potnikom, druga postaja je bila pri »Šumelu«, tretja pa že v Solčavi. Ko so potovali mimo solčavskih kmetij, so obirali češnje, ki so rasle ob poti. Pripovedovali so, da so bile menda nekatere češnje cepljene na brezovo drevo. Če si šel na takšno drevo obirat in jest češnje, menda nisi utegnil priti s češnje, ampak so že kar na drevesu nastale hude posledice za notranjost hlača.

V starih časih je bila v Koprivni zelo razširjena domača obrt. Že cesarica Marija Terezija je zelo pospeševala suknjarstvo in platnarstvo na Koroškem. Prejo je priporočala tudi moškimi. Presti ni sramota, obenem pa moški pri preji ne morejo kaditi tobaka. Za dvig kmetijstva je leta 1764 ustanovila koroško kmetijsko družbo. Povečala je zanimanje za hlevsko živinorejo, dala je razdeliti skupne pašnike (razen

planinskih) med kmete v sorazmerju z velikostjo njihovih kmetij. Krompir so uvažali na Koroškem v obdobju slabih letin (1762—1772), a se je le počasi uveljavljal. Oba prosvetljena vladarja, Marija Terezija in njen naslednik Jožef II., sta kmete, ki so posadili določeno površino s krompirjem, nagrajevala z denarnimi premijami. Dodobra se je uveljavil v naših krajih krompir v letih hude lakote v začetku 19. stoletja po napoleonskih vojnah (1815 do 1817).

V letih 1845 in 1846 so bile po vsej Evropi slabe žetve, ki so povečale draginjo, razen tega se je tedaj močno razširila bolezen krompirja, ki je ponekod docela uničila to jed »nižjih« slojev. Bolezen krompirja se je razširila tudi v naših krajih. Kakšne posledice je imela tudi pri nas, spoznamo iz pesmi, ki je izšla takrat v »Novicah« in ki v njej pesnik takole kliče krompirju:

... O pridi, da nas ta (lakota) več ne
grudi,
darilo od milosti božje nam poslano,
in daj se nam v obilno zopet hrano!

Nekaj kilometrov od Lipolda proti Lužam je še danes majhna lesena bajta, ki jo Koprivci imenujejo »Lukana«. V tej bajti je nekoč živel znani koprivski razbojnik »Lukanc«. Starejši ljudje so ga še vsi osebno poznali kot velikega in močnega hrusta. Doma je bil iz okolice Železne Kaple. V mladosti je s kolom ubil moškega. Obsojen je bil na tri leta zopora v Celovcu.

Druga in tretja žrtev tega razbojnika sta bili ženski, ki je obe umoril in ju skrival po gozdovih v Koprivni. Pri prvi ženski, ki jo je s kolom ubijal, so neki drvarji slišali krike žrtev, a so bili preboječi, da bi ji pomagali. Po tritedenskem iskanju so ga le izsledili orožniki ter ga odpeljali v zapor v Celovec. Na razpravi je priznal vse in povedal še to, da je majhnega dečka brcnil v naraslo Dravo na mostu pri Tinjah na Koroškem.

Pred temi zločini je bil zaposlen pri urejanju pokopališča pri farni cerkvi sv. Jakoba v Koprivni. Preseval je prst ali zemljo za pokopališče in pomagal pri raznih zidarskih delih okoli cerkve in pokopališča. Razpravo in sojenje temu razbojniku v Celovcu je šel poslušat tudi tedanji koprivski župnik Ivan Hojnik. Pozneje ze pripovedoval, kako spretno se je znal ta »Lukanc« zagovarjati pred sodniki, da je dobil za vse tri zločine 12 let težke ječe. Kazen ali robijo je prestajal v Gradcu v zloglasnem zaporu »Karlant«. Na nogah in rokah je nosil težke verige, tla celice so bila iz železne rešetke, pod rešetkami pa tekoča voda. Ta sodba je bila leta 1908. Med prvo svetovno vojno so iz teh zločincev, ki so prestali že polovico kazni, formirali »štrafkompanije« in jih poslali na soško fronto, da so pobirali mine na zaminiranem zemljišču in opravljali razna druga nevarna dela. Pri taki kazenski kompaniji je bil zaposlen tudi »Lukanc«. Srečno je prestopil pekel na soški fronti in se spet vrnil v Koprivno. Največ se je zadrževal pri kmetiji Novak v Zgornji Koprivni. Opravljal je navadna dela: sekal steljo, rezal in cepil drva, gradil plotove okoli kmečkega dvorišča itd. Tudi pri drugih kmetijah je pomagal.

Poleti, če je bila dobra letina za brusnice ali »natek« po našem, ga je rad nabiral in ga nosil prodajat v Črno trgovcem in gostilničarjem. Jeseni leta 1928 je ta nekdanji razbojnik nabiral »natek« na Smrekovcu v bližini današnje planinske postojanke na Romi.

Videl je, da ne bo veliko nabral, ker je veliko žensk s Štajerskega tudi nabiralo ta gozdni sadež. Opazil je tudi, da ga ženske niso poznale, čeravno je njegova žalostna razbojniška slava krožila daleč naokoli. Šel je ta »Lukanc« na viden kraj, da je lahko videl to žensko množico in ona njega ter zavpil z močnim glasom: »Babe, danes bo pa kri tekla, jaz sem Lukanc,« in z roko grozeče zamahnil.

Ko zaslišijo ženske to grožnjo in ime, so med vikom in krikom zbežale na vse strani proti domu. On pa je potem brez ženske konkurence lahko nabiral »natek«, menda ves teden. Jedel in prenočeval pa je pri pastirjih. Tega Lukanca so se upravičeno bale vse ženske, da bi jih kje na samotnem kraju ne srečal. Matere so strašile otroke, če niso ubogali ali so bili poredni: »Te bo pa Lukanc nesel.« Pa je zmeraj pomagalo.

Pred zadnjo vojno se je preselil na štajersko stran Smrekovca, v okolico Ljubnega in Luč. Po kmetijah je delal razna priložnostna dela, kar je še zmogel. Umrl je leta 1944 na kranjski strani prelaza Črnišovec pri nekem kmetu.

Maja je po plebiscitu 1920 hudo stisnilo in prizadelo Koprivce, saj so imeli dosti sorodnikov in prijateljev na drugi strani, tudi ženili so se na Koroško. Zaradi tega so menda ves čas stare Jugoslavije protestirali proti meji s tihotapljenjem. Tihotapili so saharin, kamenčke in drugo, pozneje so pridno tihotapili govejo živino in konje; po konje so hodili na konjske sejme na Hrvaško, v Varaždin. Po stranskih poteh so se izognili Črne, včasih tudi ponoči. V Koprivni so jih pa že nastanili po raznih kmečkih hlevih in čakali ugodne priložnosti za ponočno prosto pot čez mejo

V senci je prijetno

Berta Pavlina

Kulturno življenje na Lešah

Ali jih poznate?

do Železne Kaple, kjer so jih že čakali kupci.

Cele pripovedke, napete in šaljive, so se z leti spletle o tej njihovi razburljivi in včasih tudi nervozni postranski dejavnosti. Če pa hoče človek kaj več zvedeti, zadene na konspiracijo, ki še danes drži — po skoraj štirih desetletjih. Če bi jim verjel, potem sploh ni bilo Koprivca, ki bi bil tihotapil, ampak so bili to neki klateži, kdo ve od kod, pri tem pa so romale skrivaj cele črede čez mejo. Toda Koprivci samo zmajujejo z glavo in se smehljajo, zato ni čudno, da jim nekoč, v tistih »šmuglarskih« časih, niti financarji, pozneje graničarji in orožniki, niso mogli do živega. Znali pa so opisati skoraj vsak grm in drevo na mejnem območju.

Dolina Koprivne je ozka vijugasta dolina ob Meži, ki je tukaj čista in polna rib. Vanjo se stekajo razni potoki, ob katerih se tu in tam razgrinjajo travniki. Med njimi kipijo proti severu kopasti hribi s Peco v ozadju. Na jugu pa režejo v nebo skalne stene Olševe in nazobčane Raduhe. Na vse strani je temno od gozdov in po smoli diši. Tu in tam je kmetija z njivami in travniki visoko v hribu. V Koprivno je treba ob lepem vremenu, da vidi človek vse ostrvi ob poti, pa planinske plotove, nove hiše, ki rastejo ob cesti. Zastrmiš se v ta stisnjeni svet, kjer je kilometre v krogu sam gozd, v upanju in želji, da bi stoletni rodovi prijaznih Koprivcev na teh visokih kmečkih domovih še nadalje rasli in se razširjali na naši slovenski koroški zemlji.

Viri in literatura:

»Večer«, Maribor 1970

»Drobtinice«, 1860, XIV. letnik, Gradec

»Slovenski Vestnik«, Celovec 1977

Pripovedovanje starejših krajanov

Napisala bom nekaj o kulturnem življenju naše vasi, majhne in skromne sedaj, a pred približno sto leti mogočne in svetovno znane po rudniku rjavega premoga. Pišem po spominu svojega očeta Ivana Dretnika, nekaj pa tudi po svojem.

Kulturno življenje v Lešah se je začelo s tem stoletjem. Takrat so mladi leški rudarji ustanovili leško rudarsko godbo na pihala. Prvi godbeniki leške rudarske godbe so bili: Štefan in Albert Šrot, Franc Jurač, Luka Rifl, Matevž, Ivan Krautperger, Franc Mesner, Luka Sterkuš. Našteti so godbeniki na pihala, ki so igrali nekaj časa pri prevaljski godbi pod vodstvom kapelnika Vizerja. Ta godba je obstajala do prve svetovne vojne.

Po prvi vojni so se začeli mladi leški fantje znova učiti pri Maksu Štuku st., po domače Rogačnikovem. Pri vojakihi je bil godbenik in pozneje kapelnik leške godbe na pihala. Ta mož, spomina vreden, je bil ustanovitelj tudi vseh ostalih godb na pihala v naši okolici, razen mežiške. Najprej je ustanovil godbo na pihala v Kotljah in bil tudi njen kapelnik. Hkrati je poučeval kar štiri skupine, in sicer ravenko, prevaljsko, strojansko in leško. To je bilo v letih 1922-23. Ko so bili ravenski godbeniki dovolj izurjeni, je prevzel njihovo vodstvo Kostvajn, prej član hotuljskih godbenikov. Leško skupino pa je še naprej vodil Maks Štuk.

Leta 1928 so na Lešah ustanovili tamburaški orkester, katerega člani so bili: Mirko Garbar, Fric Engler, Avgust Praznik, Jože Golob, Karel Jurač, Jože Švab, Albin Juvan, Ivan Dretnik, Rudolf Žnidaršič, Franc Kamnik, Lenka Šrot, Štefka Seifrid. Prvi učitelj je bil Albin Dobrodel, ki pa jih je poučeval le kratek čas. Nadaljevali so pod vodstvom Ivana Dretnika. Skupina se je čez nekaj časa razšla, ker so nekateri fantje odšli k vojakom. Ostali pa so pritegnili nekaj novih članov in ustanovili novo skupino. Novi člani so bili: Ivan Ivartnik, Rudolf Santič, Marko Prosen, Tevž Zaveršnik, Matevž Trdina, Fridi Šrot, Pavel Lesjak, Štefan Čujež, Mirko Dretnik. Tudi to skupino je vodil Ivan Dretnik. Po razpadu te skupine so ustanovili še eno skupino, ki je igrala na mandoline. Vodil jo je Anton Borovnik. To je bila zadnja uspešna skupina. Tudi kasneje so poskušali ustanavljati podobne skupine, vendar brez uspeha.

Okrog leta 1928 se je na Leše priselil Norbert Jamnikar, krojač iz Mežice. Že takrat je imel režiserski tečaj in na njegovo pobudo so ustanovili dramsko skupino. Prvo delo, »Divji lovec«, ki so ga naštudirali, je bilo uprizorjeno na Prevaljah, ker takrat na Lešah še ni bilo dvorane. Sledile so igre: Prisega opolnoči, Hlapec Jernej in druge.

V časih, ko je bil na Lešah še rudnik, je bila podoba Leš drugačna kot danes. Imeli smo bolnico in še druge velike stavbe. Tam, kjer stoji danes spomenik borcem NOB, je stala včasih velika stavba, imenovana »Restavracija«. V pritličju je bila pekarna in mesarija, zgoraj pa na polovici gostilna ozi-

roma restavracija, na drugi polovici pa velika dvorana za ples in zabave leških knapov. Dokler je rudnik obstajal, je tudi Restavracija dobro obratovala, ko pa so rudnik zaprli, je tudi Restavracija začela propadati zaradi vse večje brezposelnosti leških rudarjev. To je hitro izrabila leška mladina in iz dvorane za ples in zabave naredila dvorano za prireditve z odrom za igre. Ves rudarski inventar in stavbe je dobila novo ustanovljena rudarska zajednica (1935—1938).

Restavracija je kljub temu še naprej propadala, ker ni bilo denarja za popravilo, zato jo je rudarska zajednica prodala. Mladi so zopet ostali brez dvorane, vendar pa ne za dolgo. Zaradi vse slabšega gospodarskega položaja, v katerega je padala rudarska zajednica, je prodala tudi stavbo, v kateri je bila takratna osnovna šola. Šola se je preselila v tako imenovani »ferlezecimer«, to je prostor nad današnjo trgovino. Pouk se je odvijal v dveh prostorih, v vsakem sta bila dva razreda. Z novim lastnikom stare šole so se mladi Lešani pogodili za prostor in v enem izmed razredov uredili dvorano z odrom. Tako so igre in razne druge prireditve še naprej krajšale čas in zabave leške rudarje, pretežno brezposelne. Takratni režiser Jamnikar se je zaradi brezposelnosti odselil nazaj v Mežico, na njegovo mesto pa je prišla Mastekova Mica. V stari šoli so uprizorili precej iger: Domen, Nedeljski divji lovec, Sin, Lovski tat. Gostilna pri svetem Roku, Črna žena in še mnoge druge.

V tem času so igrali Pavel Čop, Ivan Ivartnik, Ivan Dretnik, Štefka Seifrid, Lojzka Gošar, Gusta Srebotnik, Alojz Hoznar, Jaka Srebotnik, Karel Jurač, Avgust Praznik, Edi Sirec, Oto Čebule, Ferdo Kopmajer, Miha Lagoja, Rudi Fužir, Marko Prosen, Rozalija Delpost, Poldika Bračun, Franci, Rajko Jelenko, Vili, Pepi, Mica Kopmajer, Stanko Čop, Cilka Mezner in drugi.

Leta 1939 so med počitnicami prišli na Leše ljubljanski študentje, že takrat člani KPJ. Med njimi je bil tudi Pavle Žaucer. Ti fantje so pridobili leške vaščane in kmete na svojo stran. Za slovo so odigrali nekaj kratkih šaljivih enodejank z vmesnimi resnimi recitacijami, katerih vsebine se še spominjam: »Na Angleškem, na Francoskem otroci ne morejo spati, strah jih je, groza jih je, čuj, kje granata tuli...« Nas, takratne otroke, pa so naučili prve partizanske pesmi (Nabrusimo kose).

Tudi ta dvorana ni bila za dolgo, ker je lastnik hišo prodal. Tako je leška mladina spet izgubila prostor za kulturno življenje. Šele v svobodi so zopet prišli do kulturnega doma, ki so ga s prostovoljnim delom preuredili iz nekdanjega »ferlezecimra«. Poleg dvorane z odrom sta bila še dva prostora, namenjena za garderobo in maskiranje igralcev. V tej dvorani so se vrstile prireditve druga za drugo, kajti takratna mladina je bila res voljna delati. Ponosna je bila na svoje delo in hvaležna tistim, ki so ji priborili svobodo, ki jo je tako težko pri-

čakovala. Nadomestiti in posnemati je hotela tudi tiste igralce, ki jih ni bilo več, a so včasih tolikokrat stali na odru in smo se jim vsi tako pristržno nasmejali. Takratna mladina jim je bila dolžna pokazati, da zna nadaljevati pot, ki so jim jo oni začrtali. Na ta oder so bile postavljene naslednje igre: Stari grehi, Vdova Rošlinka, Domen, Prisega opolnoči, Razvalina življenja, Lovorjev venec, Ženin iz Amerike, Lacko in Krefli in mnoge druge. Nastopala ni samo mladina, igrali so tudi stari igralci. Naš režiser je bil Pavel Čop, ki je včasih z nami tudi zaigral. Igralci pa smo bili: Oto Pikalo, Franc Kasner, Mirko Bervar, Marija Šrot, Zofija Golob, Matevž Zaveršnik, Ivan Ivartnik, Karel Jurač, Marko Prosen, Roza Delopst, Micka Trinkavz, Jelček Matvoz, Fridi Dretnik, Pepi Bračun, Erna Čegovnik, Marica Komar, Pepi, Kristi Komar, Majda Šrot, Anica, Ivan Pačnik, Ida, Viktor Krebl, Micka Praznik, Jerica Čegovnik, Pepca Marin, Fric Kučej, Samec Roman, Ivan, Štefka Dretnik ter ostali. V dvorani je bilo ob vsaki prireditvi nabito polno ljudi. Nekatere igre smo morali tudi ponavljati. Bili so res lepi časi za igralce in za obiskovalce. Na igre niso prihajali samo domačini, ampak tudi gledalci s Prevalj, iz Mežice in z Raven.

A kaj kmalu se je na to naše pestro kulturno življenje zgrnil temen oblak. Takrat-

na dvorana in življenje v njej, to veselje, edino, ki ga je imela naša vas, se je spremenila v novo, moderno trgovino. Nam žalujemo pa so v tolažbo obljubili novo dvorano. Vaščani smo bili navdušeni. Prosto-voljno smo izkopali temelje, pripravljen je bil gradbeni material, ljudje so bili voljni si sami zgraditi kulturni dom. Kar naenkrat pa so se dela ustavila. Ne vem, kdo je krivec, a naj ga vsaj malo zbode pri srcu, ko bo prebiral te vrstice.

Temelje so zasuli, zravnali in tam kjer bi morala stati nova dvorana, so postavili spomenik žrtvam NOB. Tam se vsako leto, ob krajevnem prazniku 22. juliju, zbere množica ljudi na proslavi, skromni, a z globokimi čustvi.

Kako lepo bi bilo, ko bi stal v naši vasi tudi kulturni dom, v katerem bi se lahko vrstile proslave in prireditve v čast in spomin njim, ki jim ni bilo dano tega učakati.

Tudi današnja mladina je vse pohvale vredna. V zelo skromnih razmerah, v majhni sobi prirejajo proslave in ostale prireditve. Včasih priredijo kako igro ali povabijo v goste kako skupino od drugod. Takrat potegnejo zavese iz kota v kot, ker drugače ni prostora, žalostno kaj? A vedno je ta skromna soba polna gledalcev. Ko pa je prireditve konec, se sliši samo šepetanje: »Kakšna škoda, da ni dvorane!« Ali jo bomo sploh kdaj imeli?

izteka v Mežo, poteka letos že 24. koroški turistični teden. Kaj Črnjanom pomeni, je povedal Rudi Jernej.

»Ne vem, kaj bi bila Črna in kaj bi počeli Črnjani brez svojega koroškega tedna, saj nam pomeni vse. Pomeni nam en teden razvedrila v letu, upanje v nekaj, kar se bo zgodilo — spremenilo. Kaj bi prikrival, komaj ga že pričakujem, da bo v Črni spet povsod veselo — razigrano. Naj nam teden tudi letos prinese veliko novega, naj nas spomni na lepe dobre čase, ne mislim na tiste, ko nismo imeli denarja, kot ga imamo danes. Naj bo tudi letos v vlogi združitelja, da bo na vsakem koncu občutili prijateljsko družabnost. Mislim, da bo letošnji najbolj obiskan. To pa zato, ker se bodo v Črno spet vrnili tisti, ki so jo pred nekaj leti zaradi plina zapustili. Sedaj, ko so v Žerjavu postavili filter in ko je okrog Črne spet zaživela narava, ni več preprek, da ne bi z našim koroškim tednom še bolj zaživel naš turizem in z njim Črna. Kaj me v tednu najbolj pritegne? Mislim, da povorka s prikazom kmečkih opravil in sejem, saj me ta vselej spomni na moja mlada leta, na čase, ko smo bolj skupaj držali. Rad si ogledam tudi dobro nogometno tekmo. Pa olcarji so zanimivi, saj samo koroški znajo tako spretno pokazati, kako je treba delati s sekuro. Tudi poizkušnje domače hrane in pijače ne bi kazalo zamuditi.«

Ob koncu razgovora mi je Rudi Jernej še povedal, da že več kot 40 let organizirano poje. Za zvestobo petju je pred petimi leti dobil zlato Gallusovo značko. Zaupal pa mi je, da bo v letošnjem tednu razvedrila in norosti tudi katero zapel, če bo za to priložnost.

F. Rotar

Nekoč florjanski, Ožbolov in Urškin sejem, danes turistični teden

Že pred mnogimi leti so bili daleč naokoli znani črnjanski veliki sejmi. Tako znani, kot je danes koroški turistični teden. Kako je bilo pred več desetletji v Črni in kako je danes, bom poskušal opisati s pomočjo sogovornika 69-letnega upokojenega peka Rudija Jerneja iz Črne.

»Že v stari Jugoslaviji smo se vselej Črnjani, Javorci, Koprivci in Bistričanci vsaj trikrat na leto zbrali v Črni. Ponavadi je to bilo na florjanski, Ožbolov in Urškin sejem. Urškin, ki je bil v jeseni, je bil najbolj privlačen in zanimiv,« pri-poveduje Rudi Jernej in nadaljuje.

To so bili časi

»Prev lepo je bilo včasih v Črni. Ko so bili sejmi, smo ga kar pošteno dali na zob, vendar vselej do svoje mere. Seveda pri tem ni manjkalo dobre domače hrane, kakršno je danes težko dobiti. Dobro se še spominjam, da si lahko dobil za en dinar velik konc konjske klobase. Bil je tako velik, da si ga imel dosti za malico. Ne vem natančno, kdaj je že bilo, ko je Fajmutov Franc za stavo pojedel 20 koncev klobas, za priboljšek pa pil hladno pivo. Če ne bi vsega, kar je bilo na mizi, pospravil, bi moral vse sam plačati. Vsi smo dobro vedeli, da bo vse pojedel, saj denarja za plačilo ni nikoli imel.

Ko so bili pri nas veliki sejmi, da so tudi od daleč prihajali k nam trgovci — obrtniki. Tako je vsako leto iz Vitanja s konji prišel suknjar, ki je s seboj pripeljal velike bale raznega blaga. Iz Solčave

so prišli ovčarji kar s čredo ovac in na sejmu prodajali volno pa tudi ovce. Ja, to so bili časi.«

Današnja mladina ni za družabnost

Kljub svojim letom je Rudi Jernej še vedno zmeraj nasmejan in pripravljen vsakega spraviti v dobro voljo. Kot pravi sam, mu kljub temu da že leta kadi cigaro, nič ni. Tudi ko smo se z njim pogovarjali, je vseskozi močno vlekli svojo cigaro in obujal spomine.

»Oh, koliko smo včasih koj peli v Črni. Ni bilo skoraj noči in dneva, da se ne bi odkod čula domača koroška pesem. Takrat smo mladi Črnjani bili zelo ponosni, če smo se lahko družili s starejšimi. Za vsakega Črnjana smo vedeli, katero pesem rad sliši. Nikoli nam ni bilo težko kate-remu njegove zapeti, saj smo vedeli, da bo potem dal za liter domačega »zdravega« vina. Kako da ne, tudi jaz bi danes dal za liter mladim in še marsikateri drugi Črnjan, če bi mladi znali lepo zapeti, pa mi lahko verjameš, da ne znajo. Samo dreti se še znajo in nič drugega. S tem ne mislim, da so pokvarjeni, samo z nami starejšimi se ne znajo družiti. Ja, nič več se ne poje po Črni. Niti ni več tiste prave družabnosti. Danes vsak samo nase gleda in ne vidi, kaj se dogaja okrog njega.«

Teden razvedrila v letu

V Črni ob vznožju mogočnih Bistovih pečeh in Tebra, kjer se Javorski potok

F. Gornik

Mežiški premogovnik

O tem premogovniku so že večkrat pisali. Opisoval ga je Mohorič v knjigi »Industrializacija Mežiške doline«. O njem lahko beremo v knjigi »Med Peco in Pohorjem« in še drugje.

Novost pa je, da se je ohranil načrt tega rudnika, ki je bil narisani leta 1860, ko so obnovili koncesijo pri rudarskem glavarstvu v Celovcu.

Mežiški premogovnik je najstarejši v naši dolini. Obratovati je začel okoli leta 1802. Ko so se po naših gozdovih že kazale goljave, so po letu 1800 priporočali uporabo premoga za kurjenje apnenic, opekarn in fužin.

Rudnik je bil v glavnem na območju »Mrvovega«. Glavni, 43 m globoki jašek »Heinrich Schacht« pa je bil v bližini Šumca nad bivšo Strževo žago. Še danes so vidni izdanki rudniške jalovine, v jašek pa so dolga desetletja metali »rafudo«.

Jurjev jašek je služil za zračenje in izhod v sili. Bil je desno od ceste na Ekonomijo, ob robu travnika. Premog je bil kvaliteten, celo boljše od leškega. Žila je bila debela 2,8 m, sestavljena je bila iz petih plasti premoga.

Stanko Lodrant

60 let Planinskega društva Prevalje

Prav nič čudnega ni, da letos slavimo cel niz šestdesetletnic. Leta 1918 je bilo konec prve svetovne vojne. Razpadla je avstro-ogrška monarhija, nastala je Jugoslavija in kazalo je, da se bo slovenski narod po tisočletni podjarmljenosti osvobodil. Leta 1919, ko meje na Koroškem še niso bile določene, je bila 16. (18.?) avgusta ustanovljena »Mežiška podružnica slovenskega planinskega društva v Pliберку«. Ker je bil arhiv podružnice med drugo svetno vojno uničen, moremo največ podatkov o tej ustanovitvi črpati iz pripovedovanja enega izmed ustanoviteljev tega društva, zdaj že umrlega, dolgoletnega advokata na Prevaljah, dr. Dušana Senčarja.

Pribežal je iz Istre, ki so jo po prvi svetovni vojni zasedli Italijani in takoj začeli preganjati slovensko inteligenco. Kot notarski pripravnik je nastopil službo v Pliберку, ki je bil takrat v plebiscitni coni A in pod jugoslovansko upravo, medtem ko je bila Mežiška dolina že dokončno dodeljena Jugoslaviji. V Pliберку je bil sedež okrajnega sodišča in drugih uradov tudi za Mežiško dolino.

Dr. Senčar v nekem članku navaja, da je bila za ustanovitev podružnice v Pliберку značilna prisotnost več zavednih Slovencev iz Istre, Primorske in domačinov, ki so bili v službi začasne upravne cone A in so želeli pomagati pri delu za ugoden izid plebiscita v službi in tudi izven službe. Tako se ne smemo čuditi, da je bil eden glavnih motivov novoustanovljene podružnice SPD prebujati in vzdrževati narodno zavest domačinov, sodelovati pri ljudskih zborih itd.

Petintrideset let po ustanovitvi podružnice v Pliберку se je dr. Senčar spominjal sledečih imen ustanoviteljev: od domačinov živinozdravnika Močilnika in Janka Rozmana, uslužbenca gozdne uprave grofa Thurna; drugi pa so bili: višji železniški uradnik Pertot, takrat postajni načelnik v Pliберку, učitelj Zdolšek, vodja okrajnega sodišča sodnik dr. Konda, davčni uradnik

Prudič, gozdar Kenda, učiteljica Strelava in sestra Kertovi.

V Šmihelu so imeli gorskega vodnika za ture na Peco Lovra Kušaja, p. d. Davida, v Guštanju pa Roka Slaniča za turi na Uršljo goro.

Sosednji društvi sta bili mesec prej nastala Mislinjska podružnica s sedežem v Slovenj Gradcu in nekoliko pozneje ustanovljena Belska podružnica v Velikovcu.

Po — za Slovence nesrečnem — izidu koroškega plebiscita se je uprava mežiške podružnice preselila na Prevalje. 22. maja 1921 je bil občni zbor »Mežiške podružnice SPD s sedežem na Prevaljah«. Obsegala je teritorij od Solčave do Marenberga (Radelj).

Leta 1924 je bil, predvsem iz članstva Mežice, Črne in Podpece, ustanovljen odbor za postavitev koče na Peci. Ta odbor je leta 1926 prerasel v Mežiško podružnico SPD »Peca« s sedežem v Mežici. Tudi tu je bila verjetno pomembna (op. pisca) prisotnost uradnikov mežiškega rudnika, med njimi spet zavedni slovenski priseljenci iz Primorske. Podružnica »Peca« je leta 1934 zgradila v Mežici lepo kopališče, zato je bila Mežica pred vojno imenovana za turistični kraj.

Da ne bi nastale pomote z imeni obeh mežiških podružnic SPD, je po ustanovitvi podružnice v Mežici prevaljska podružnica opustila svoje prvotno ime »Mežiška (po reki Meži!) podružnica«.

Tudi na Prevaljah je bilo delo zastavljeno zelo široko. Čutili so potrebo po markacijah in vzdrževanju potov. Zbirali so nove člane. Ker niso imeli svoje koče — to jih je zelo bolelo! — so uredili pri Janežu na Strojni sobi s štirimi posteljami in vpisno knjigo. Prispevali so k zgraditvi koče na Peci. Kupili so 5 deležev zadruga za gradnjo koče na Pohorju, ki so pozneje propad-

li. Njihovi odposlanci so se udeleževali vseh večjih planinskih prireditve: otvoritve koče na Peci 1928, Senjorjevega doma na Pohorju 1932, ustoličenja Kralja Matjaža na Peci 1932, otvoritve Smučarske koče 1933. Postavil jo je smučarski odsek Guštanj, ki ga je prevaljska podružnica denarno podpirala.

Pri prevaljskem društvu je bil namreč leta 1932 ustanovljen zimski športni odsek, ki je prirejal tečaje in tekmovanja in postavil leta 1936 prvo smučarsko skakalnico v Mežiški dolini (pri Šolnu na Prevaljah). Ta zimsko športni odsek je bil najprej včlanjen pri Mariborskem, od leta 1934 naprej pa pri Koroškem zimskešportnem podsavezu v Slovenj Gradcu. V Guštanju je smučarski odsek odigral vlogo planinskega društva vse do leta 1952, ko je bilo končno ustanovljeno, že v novi Jugoslaviji, tudi Planinsko društvo Ravne.

Leta 1938 je bil ustanovljen, po dveh letih pripravah, alpinistični odsek Prevalje. Navedimo nekaj članov: Lojz Krajger, Miha Rigl, Pavle Mešl, Maks Dolinšek, Franc Telcer.

Vihra druge svetovne vojne je to družico razgnala. Pavle je padel kot partizan, Lojz in Miha sta se odselila. A Telcer je takoj po vojni zbral okrog sebe mladino in leta 1948 je bil na Prevaljah formiran nov alpinistični odsek. Leta 1952 nas je bilo 11 članov (moralimo smo polagati izpite pred komisijo iz Ljubljane!) in 8 pripravnikov. Za majhne Prevalje tistih časov je bilo to prelepo. Že takrat smo bili znani v republiškem merilu.

Alpinistična dejavnost odseka na Prevaljah se je razširila, tako kot planinstvo, tudi na ostale kraje naše doline; ustanovljeni so bili alpinistični odseki v Mežici, Žerjavu, na Ravnah in v Črni. Razvoj alpinizma v dolini je pozneje narekoval združitev vseh

Po premogovni žili je bilo narejenih več rovov, ki so vodili do posameznih odkopov. Delo v rudniku je bilo zaradi vode in gline zelo nevarno, pa tudi umazano. Premog so kopali ročno. Proizvodnja je znašala 16.000 do 22.000 centnerjev kosovca in 2000 centnerjev prebranega premoga letno. V premogovniku je delalo običajno 12 rudarjev, s pranjem in prebiranjem premoga pa se je ukvarjalo 10 žensk.

Posebnost mežiškega premogovnika je bilo dvigalo v Henrikovem jašku. Z njim so dvigali premog iz jame. Vodno kolo (7 KS), ki je gnalo dvigalo, je poganjalo tudi batno črpalko, ki je črpala vodo iz rudnika. Ob Šumcu je stala tudi majhna prebiralnica in pralnica premoga.

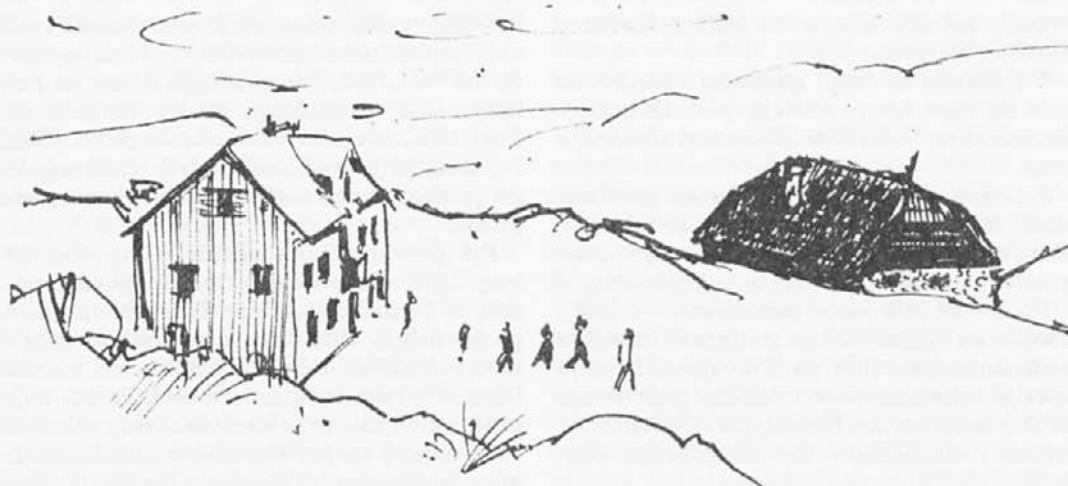
Premog so uporabljali v Thurnovih fužinah v Črni, Mežici in na Ravnah.

Rudnik so opustili leta 1885.

Tudi lovci se udeležijo turističnega tedna

"URSULABERGHAUS" IN ZGORNJA MEŽNARIJA

teh odsekov v Koroški alpinistični odsek (KAO). Iz kvantitete je sicer zrasla kvaliteta, a odtujitev odsekov od društev je imela tudi negativne posledice. Zato imamo danes spet alpinistične odseke in sekcije ob društvih, pri Telesno-kulturni skupnosti pa skupno nastopamo v komisiji za alpinizem.

Iz alpinističnega odseka Prevalje je poglajala korenine tudi Gorska reševalna služba (GRS) Prevalje, katere načelnik je še danes Franc Telcer, njen iniciator.

Vrnimo se k našemu jubilaru, šestdesetletniku, Planinskemu društvu Prevalje! Takoj po vojni je dobilo društvo v upravo požgani planinski dom na Uršlji gori, ki so ga pred vojno, kot smo omenili, upravljali Slovenjgradčani. Z neskončno požrtvovalnostjo so ga marljivi prevaljski planinci, pa tudi guštanski so bili takrat še zraven, v dveh letih obnovili. In to v dobi, ko je vsega primanjkovalo. Apno so žgali kar sami na gori. Mislim, da je prav, da ima vsako društvo tudi kočo in da se ob prostovoljnem delu v zvezi z njo članstvo prekaljuje, saj lahko tudi z dejanji prikaže svojo pri-

padnost planinski organizaciji. Škoda je, da je zadnje čase tega udarniškega zanosa vedno manj. In žal, da tudi na tiste bivše udarnike, ki so še med nami, pozabljamo.

V prvih povojnih letih je na Prevaljah izredno agilno deloval mladinski odsek PD. Imel je celo svoje glasilo. Postal je vzor podobnim organizacijam po celi Sloveniji. Kadar je na seji upravnega odbora na vrsti mladinsko vprašanje, stari odborniki z nostalgijo omenjajo nekdanjega vodjo tega odseka, pred nedavnim umrlega Ernesta Vauha.

Danes to vlogo odigravajo šolska športna društva. Morala bi biti organizator celotnega spektra telesne izobrazbe mladine. Planinsko društvo bo s svojimi kadri le strokovni izvajalec svoje zvrsti. Danes mora planinsko društvo najti pot v šole in tam razširjati svoje ideje, ne pa se razburjati, da mladina ne pride k odborniku, ki je določen za mladinsko vprašanje.

Ko so leta 1857 Angleži v Londonu ustanavljali svoj »Alpine Club«, prototip vseh

današnjih planinskih organizacij in alpinističnih odsekov (koj zatem se je sprožil plaz ustanavljanj po celi Evropi in ne nazadnje tudi pri nas: PD Hrvatske leta 1874 in Slovensko planinsko društvo v Ljubljani leta 1893), so dovolili vstop le izbrancem, za tiste čase vrhunskim »pristopnikom« in »vzpenjalcem« ali pa ljudem z izjemnimi dosežki v umetnosti in znanosti. Postavili so si nalogo, da vsestransko raziščejo Alpe. Tako so nakazali tudi kulturne naloge planinstva. Še bolj je kulturna plat planinstva stopila v ospredje, ko je to snobistično angleško društvo ob praznovanju 50. obletnice ustanovitve ugotovilo, da tehnika vse bolj onesnažuje gore s cestami, železnicami, vzpenjačami, klini v stenah in še z drugo odpadno kramo človeške civilizacije in se bo treba boriti za ohranjanje prvobitnosti gora.

Ustanovitve naših društev so imele predvsem narodnostno buditeljski in obrambni značaj. Na vseh frontah se je bilo treba upirati nemškemu prodiranju proti Jadranu.

Na kratko smo se sprehodili po zgodovini, da bi laže ocenili že prehojeno pot našega društva in uvideli prihodnje naloge. Da »napak zgodovine« ne bi ponavljali, kar je v izkušnjah drugih za nas dobrega, pa sprejeli. Kako zanimivo je primerjati »uradniško« planinstvo med obema vojnima s tistim prej omenjenim angleškim snobizmom in kako drugačna je današnja množičnost planinskih društev, ko je prevzel oblast v roke delavec. Vsak četrti Prevalčan je član domačega planinskega društva!

Težav v narodnostnem osveščanju, kot naši predniki, v glavnem nimamo več, pripravljeni pa moramo biti pridobitve naše revolucije. Utrjeni, zavedni planinci, v najbolj množični športni organizaciji občine, morejo biti avantgarda splošnega ljudskega odpora (SLO).

Bolj kot kdajkoli in kdorkoli bomo morali postati borci za ohranitev narave, naše najdragocenejše dediščine. Vsaka doba ima svoje večje in manjše fronte. Za nas, danes, je najbolj pereča bitka za čisto okolje.

Tu smo že sredi kulturnega poslanstva naše organizacije. Naše izletništvo deluje po geslu »dolce et utile«, kar dobesedno prevedemo v »prijetno in koristno«. Treba je le pogledati vsakoletne izlete! Kočevski Rog, bolnica Franja, partizanska bolnica v Robanovem kotu, pohod na Stol, partizanska tiskarna Netopir... so obvezno ponavljajoči se spomini in opomini na NOB za staro in mlado. Če pa je vodja izleta, starejši član našega društva, celo partizanski udeleženec tega spomina, je vse globlje doživeto.

Hodimo na Dobrač, a mimogrede obiščemo Gospo Sveto in Knežji kamen. S seboj imamo bolj kulturnozgodovinskega kot planinskega vodiča. Izleti na Bleščečo planino, Gračenico, Komnico in Kepo naj bi se raje imenovali obiski pri skladatelju Mojceja in Katree — Kernjaku. Saj je za mnoge to najvažnejši del dneva. Ali veste, da je naše društvo ravno zaradi te ture pobrateno s pevskim zborom Vres? In ko poleti iščemo sneg in led na Grossglocknerju, Sonnblicku in Ankoglu, se ob tamkajšnjih krajevnih imenih: Goriach, Döllsach, Fei-

SPODNJA MEŽNARIJA

stritz, Pastertzen, Potokgraben zamislimo...

Po izletih imamo neskončne možnosti umetniškega izživljanja: literarnega, likovnega ali glasbenega. Ravno v tem pogledu se planinci precej razlikujemo od drugih športnikov. Smo lahko res dobesedno telesno-kulturna organizacija in smo s svojim delovanjem praktično hkrati v obeh samoupravnih interesnih skupnostih, kulturni in telesnokulturni.

Mislim, da naše društvo, ki je bilo nekdanj matično za vsa društva v treh dolinah, od Solčave do Radelj in Slovenj Gradca, tudi danes, ko obsega le krajevno skupnost Prevalje, opravlja svoje poslanstvo. Najlepši okvir za 60. obletnico obstoja je in bo delovno razpoloženje današnjih članov. Nalog je veliko. Predvsem se bo mogoče spet izkazati pri temeljiti obnovi Doma na Uršlji gori, ki zaradi svoje sto let stare zasnove ne ustreza današnjim razmeram.

Ervin Wlodyga

Naš najstarejši občan

Društvo upokojencev Ravne na Koroškem je 18. julija 1979 v svojem domu počastilo upokojenca in najstarejšega občana Raven na Koroškem, Fridla Roženka. Slavljenec je prišel na slovesnost v spremstvu svoje hčerke Rezi Jedlovčnik.

Predsednik društva upokojencev Jože Sotošek mu je čestital k visokemu jubileju ter mu zaželel še mnogo zdravih let, nakar se mu je slavljenec najlepše zahvalil.

Fridl Roženek se je rodil 16. julija 1880 v Guštanju kot najmlajši od deveterih otrok. Otroška in mladeniška leta je preživel v domačem kraju, kjer je tudi obiskoval osnovno šolo. Ravno leta 1886 so odprli novo šolo pri cerkvi. Šola je bila trirazredna. Prvi in drugi razred so morali šolarji obiskovati dve leti, tretji razred pa štiri leta. Šolanje je dokončal s 14 leti, nakar se je takoj zaposlil v tovarni. Želel je postati valjar, tako kot njegov oče in brata Franc in Avgust. Vendar se mu ta želja ni takoj izpolnila. Delati je začel kot pomožni delavec v mehanični delavnici, pozneje v kladivarini. Na zdravniški pregled je moral iti šele po treh tednih dela, takšen je bil namreč predpis. Zdravnik dr. Krasnik ga sploh ni pregledal, ampak ga je samo vprašal, če je zdrav. Ko je le ta pritrdil, mu je napisal potrdilo, da je sprejet v službo. Po treh letih dela je bil končno le premeščen v valjarno kot tekač. Kmalu pa je napredoval v II. in I. »štauerja«.

Vojaščino je služil kot »cesarski strelec« od leta 1903 do 1906, kjer je napredoval v starejšega vodnika.

Po vrnitvi od vojakov se je takoj vrnil v valjarno, kjer pa je kmalu napredoval v »vorštrekerja«.

Na fronto je moral odriniti meseca julija 1916, kjer je bil dodeljen za varstvo pri železnici. Kot sposobnega in vestnega valjarja so ga oprostili vojaške službe, saj so tedaj v naši tovarni izdelovali strelivo in orožje za avstrijsko vojsko. Zaposlil se je na svojem starem delovnem mestu. Že leta

Viri:

1. Dr. Dušan Senčar: Razvoj planinstva v Mežiški dolini
2. Stanko Vončina: Planinstvo in planine gornje doline
3. Franc Telcer: Apnenica na Uršlji gori
4. Franc Telcer: Kako smo začeli z alpinizmom
5. Engelbert Vravnik: Srednjeročni razvoj alpinizma v Mežiški dolini; poročilo komisije za alpinizem pri TKS Ravne na Koroškem
6. Henrik Tuma: Pomen in razvoj alpinizma 1., 2., 3., 4. V jubilejni izdaji ob taboru koroških planincev na Plešivcu leta 1954. Omenjena jubilejna izdaja je mlajšemu rodu neznana in že razmeroma težko dosegljiva. Da bi se njene informacije ne izgubile, sem jo pri pisanju tega članka precej uporabljal. S tem sem hotel oteti pozabe in tudi počastiti umrle in še živeče pisce.

1918 je postal mojster. Odgovarjal je za približno polovico od 250 zaposlenih v podjetju. Od leta 1940 do 1945 je bil nadmojster oziroma obratovodja. Sodeloval je tudi pri raznih društvih, saj je bil dolga leta gasilec, do izbruha vojne pa pet let predsednik ravenske godbe.

Še vedno se rad zatekam k njemu po podatke o železnici in njenih ljudeh iz starih časov, ki bi šli v pozabo, če ne bi bilo njega. V gramoznici so mu pred nedavnim dodelili garsonjero, v kateri se prav prijetno po-

Fridl Roženek s hčerko Rezi Jedlovčnik dne 18. 7. 1979 ob 99-letnici

čuti. Njegova hčerka Rezi Jedlovčnik in vnukinja inž. Jamer pa skrbita za njega.

Kljub visoki starosti je še vedno čil in zdrav — malo se pritožuje zaradi nog — ter visoko zdravnan hodi po Ravnah. Vse ga zanima in si vse ogleduje. Krajan mu želimo, da bi tako svež in čil dočakal svojo 100-letnico.

Korenine za osemdeset let Ožbeja Lodranta

Na Šlembergu št. 20 se je rodil 15. maja 1806 pri Lizeju, Svanikovem sosedu, kmečki sin Johann Lisej, kakor je zapisano v krstni knjigi župnije Device Marije na Jezeru na Prevaljah. V njegovi mladosti je bila lakota; trda leta so bila tedaj. Toda pri Lizeju so imeli dosti rži, da so lahko pekli kruh še za prodajo. Ko sta z očetom orala, ga je ta pošiljal domov gledat, če so »mlinci« že pečeni. (Mlinci so bili razvaljano, nakvašeno testo, ki so ga po peki polagali v še vročo peč, kjer so te tanke plošče porumenele in otrdele v nekak prepečenec. Tega so potem razdrobili, »kropali« in zabelili ter uživali kot mi danes testenine ali pa so si ga nadrobili v žepe in uživali kar suhega med delom.) Ko bi bil Johann moral oditi k vojakom, je biričem rajši ušel v Koprivniške planine. Živel je v Hudejevi bajti in si služil kruh kot gozdni delavec in tesar, pa še skrivati se je moral pred oblastjo. V »novnah« je sejal rž. Na Mlinarskem v Bistri se je seznanil z do-

mačimi in pripomogel domači hčeri do nezakonskega otroka, Lence, moje babice. Rodila se je 1. aprila 1845 v Bistri št. 31.

Ko je bila Lenca stara tri leta, jo je njena mati, ki je imela razen nje še sedem otrok, pripeljala k očetu v Hudejevo bajto. Tam so bili za »Janezovo Lenco« (tako so jo sosede imenovali) težki časi prve mladosti. Kruha skoraj nikdar nista imela. Vsakdanja hrana so jima bile ržene »kuglice«. Oče Janez je vrgel prgišče »novnske« rži po »zidu« (odprtem ognjišču), da se je posušila. Nato je suho rž stolkel v »movžnarju« in iz tega naredil »kuglice«.

Nekoč pozimi je oče, ki je bil tudi sodar, odnesel v Črno nekaj »mevter« (škafov) na prodaj. Komaj je odšel je začelo snežiti. Padlo je toliko snega, da tri dni ni mogel priti nazaj do domače bajte. Štiri letna Lenca pa je ves ta čas samevala v zasneženi bajti.

Ker je doma pogosto gladovala, je hodila sosednjim pastirjem pomagat živino pasti, da je vsaj jesti dobila od njih. Ko

se je z drugimi otroki igrala in je bilo kaj narobe, je bila vedno vsega kriva »Janezova Lenca«.

Ko je bila stara sedem let, je šla od bajte, služiti. Pozneje, ko je oče zbolel, se je morala vrniti v bajto, da mu je stregla. Zdaj pa se jima je kar dobro godilo, kajti gospodinje so jima nanosile »putra« in drugih jestvin, tako da nista stradala. Oče je tako zatekel, da ni mogel nositi hlač. Oblačila ga je kar v svoje »janke«. Bil ji je zelo hvaležen za postrežbo in je večkrat vzdihnil: »Hvala Bogu, da imam tebe!«

O Kresu je umrl. Pokopali so ga na koprivskem pokopališču, ravno za velikim oltarjem. Zapustil je dosti »novnske« rži, tako da Lenci ni bilo treba iti takoj služiti, ampak je lahko hodila nekaj časa k šivilji, kjer se je naučila šivati.

Izmed ostalih otrok (Lenčinih polbratov in polsester) so bili posebno »slavni« štirje brati na Mlinarčev v Bistri, daleč okrog znani kot »Mlinarski puobici«. Ko so prišli v Črno, so večkrat naročili celo »mevtr« vina in ga pili kar s »ponovčkami«.

Novnska rž je bila porabljena in očetova zapuščina pospravljena. Lenca je morala spet v službo. Pot jo je pripeljala na mežiško stran. Na Volinjaku je bila leta 1870 dekla pri Praperju, nato pri Stovčniku, Jakopiču in Vojaku. Tu se je seznanila s »slavnim krojačem in velikim lumpom« Jožefom Šternom, ki je hodil po »šteri« od kmeta do kmeta, pa šival, pil in dekleta za norca imel. Bil je sin Tomaža Šterna, zadnjega posestnika velike Torčeve domačije pod meniško farno cerkvijo. Leta 1877 se je oče utopil v Meži med Torčevim kozolcem in Logarjem. Tudi Lenca je podlegla zapeljivim besedam bahatega krojača in dobila za plačilo, ko je služila pri Vojaku (Onkraj Meže št. 5) nezakonsko hčerko Micko, mojo mater (31. 7. 1872).

O ustanovitvi skupnega ognjišča seveda ni bilo govora. Lenca je še vedno služila, krojač pa naprej popival, a kljub temu dosegel lepo starost 76 let. Umrl je 2. oktobra 1918 pri Ježu (Onkraj Meže 2). Zadnja leta so ga kot občinskega reveža vozili od hiše do hiše, kakor kakega Vorančevega berača iz Jamnice.

Tu se moram nehoti spomniti svojega strica Voranca Lodranta, ki je na podoben način umrl 17. septembra 1937 pri Kuncu, Onkraj Meže št. 8.

Toda vrnimo se k babici in materi, k Lenci in Micki pri Vojaku. Ker mati ni mogla dati svoje hčerke očetu, kot so svoj čas z njo naredili v Koprivni, jo je dala v rejo na Leše k neki Cinelki. Od tam je prišla k Pungartniku v Mežico, po dveh letih pa h Korantarju. Tam je pasla koze, vsak drugi dan pa hodila v šolo. Ravno takrat pa je bila zgrajena nova šola in je bilo treba v šolo vsak dan. Koranterjev oče so rekli: »Samo za šolo je pa res ne bomo imeli.« In morala je proč.

Na Korantarjevo hišo so se mati še v visoki starosti radi spominjali. Tam so bili tkavci in je bil vedno velik obrat. Pri hiši so imeli čebele in je bilo včasih tudi kaj strdi.

Iskali sta torej z materjo novo bivališče. Podali sta se na pliberško stran, pa k Žvabu na Strojni in se ustalili nazad-

nje pri Kvasniku na Tolstem vrhu. Tam so mati ostali celih petnajst let kot rejenka.

Razen moje matere je imela Lenca še več otrok, o katerih pa mi je le prav malo znanega. En sin je bil Tomaž Mlinar (umrl 1916), eden pa se je v ječi obesil. Bajje je ukradel na sejmu nekaj »adere« (rut) in bil zato zaprt. Tam pa je čisto »scagal« in se končal.

Kod vse je Lenca potem še služila, ni znano. Okrog leta 1898 je bila na šentanelški strani. V poročni knjigi župnije Št. Danijel je namreč dne 22. novembra 1891 zapisana poroka vdovca Antona Kaizerja z deklo Heleno Mlinar.

Anton Kaizer je bil »Kajžrov sin« z Onkraj Meže. Nasproti mostu čez Mežo so mu na domačem svetu zgradili bajto, ki pa naj bi po njegovi smrti pripadla zopet k domačemu posestvu. Leta 1873 se je bil najprej poročil z Rozo Kočan, ki mu je rodila četvero otrok: Mico (1877), Trezo, Franca in Lizo (1899). Zadnja je bila gluhonema in »srotasta«. Nenadoma je žena umrla, stara nekaj čez 40 let. Anton, ki je bil cestar proti Rehtu in je kopal »lam« (ilovico), neke vrste belo glino v Kajžrovem svetu blizu sedanjega mežiškega kopališča, je nujno potreboval gospodinjso zase in za svojih četvero otrok v starosti od 2 do 14 let. Lenca je bila tudi že naveličana večnega potikanja po svetu v raznih službah. Tako ni torej nič čudnega, če sta se zmenila za skupno življenje, saj sta se gotovo že dolgo poznala, vsaj od časov, ko je ona služila pri Vojaku na Volinjaku. Ob poroki je bila stara 45 let in z vso vnemo se je posvetila gospodinj-skemu poslu. Kako prav ji je prišlo sedaj, da se je bila svoj čas v Koprivni navadila tudi šivati! Kmalu je zaslovela »Kajžrova bajtlerica« kot vešča svetovalka in pomočnica v vsakovrstnih tegobah malega človeka. Na svojih gredah okrog bajte je gojila številna zdravilna zelišča in raznovrstne domače cvetice kot »meglo, rozetelj, lojzikravt«. Na oknih so se šopirili dišeči nageljni in fajgelni z muškatom, roženkrautom, Marijinimi kikeljci in pleničkami.

Pred hišo je stala med drugim sadnim drevjem mogočna sliva, pod njo pa miza s klopčami. Ob strani je žuborel bister studenček in nenehno poganjal čez leseni žleb svoj srebrni svetli curek. Rajsko lepa idila! Nič čudnega, če so ljudje radi zahajali sem na posvete k izkušeni ženski, ki je že mnogokaj doživela v svojem pestrem življenju. Ko je oskrbovala otroke svoje prednice, je seveda pogosto mislila na svoje. Zlasti si je želela dobiti bliže k sebi hčerko Micko. Ta pa je bila medtem zamenjala Tolsti vrh s Farno vasjo na Prevaljah. Služiti je prišla za tri leta k »Burdevu« — Arnoldu Lenartu in njegovi ženi Mariji, rojeni Merva, od Rehta nad Mežico. Četrto leto pa je postala »farovška dekla« in že celo nekaka pomožna pevka pri cerkvenem zboru pod vodstvom slavnega organista Pika.

Tedaj pa jo je usoda v podobi njene matere »Kajžrove bajtlerice« spravila nazaj v Mežico za deklo k najmogočnejšemu takratnemu mežiškemu posestniku Francu Kravtu, po domače Hriecu in Obenarju. Tedanji veliki obrat si danes že kar težko

predstavljamo. Poleg 6 ali 7 voznikov, ki so vozili svinec iz Žerjava na prevaljsko železniško postajo, je bilo še kakih pet hlapcev in ravno toliko dekel, pa kuharice in natakariče, kajti tu je bila tudi največja mežiška gostilna. Ves ta direndaj sta uravnavala strogi gospodar Kravt, po rodu z Bistrice pri Smihelu nad Pliberkom in pa njegov dolgoletni prvi hlapec in »majer Hriec« Tevže, moj oče.

Tevže je bil najmlajši izmed treh otrok tkalca Gašperja Lodranta, živečega v samotni Hamunovi bajti na Lomu št. 15. Gašper se je bil priselil na Lom iz Podkrajja v pliberški župniji. Bil je samotarske, nekoliko čudaške narave. Ko mu je žena za hčerko Mojco in sinom Vorancem (ki je umrl 1. 1937 kot občinski revež pri Kuncu) rodila kot tretjega otroka 27. avgusta 1863 sina Tevžaja, je bil tako jezen, da z njo dve leti ni spregovoril. To je bilo samo zaradi tega, ker je pričakoval po sinu Vorancu zopet hčerko, a je prišel namesto nje deček.

Tevžej torej doma ni bil dobrodošel. Pri samotni bajti sredi gozda ni bilo zanj niti dela in še manj jela. Nič čudnega torej ni, če ga že leta 1878, komaj 15 letnega, zasledimo v mežiškem »Seznamu duš-See-lenstandsprotokoll« zabeleženega kot hlapca pri Kevpu. V naslednjih letih ga potem najdemo menjaje v seznamu Obenarjevih, Hričevih in Stoparjevih hlapcev, dokler se ni nazadnje ustalil pri Hriecu, kjer je sčasoma postal »majer« in Krautova desna roka. Bil je sicer nepismen in imel je govorno hibo, da je, kadar je bil v zadregi, jecljal, vendar je bil drugače zelo bister in se ni ustrašil nobenega dela. Do skrajnosti varčen ni niti kadil in ne pil. Žensk se je bal, dokler ga ni, 35 letnega, omamila brhkost nove dekle, 26 letne nezakonske hčerke Kajžrove bajtlerice, ki jo je ta pripeljala iz prevaljskega farovža k Hriecu. Vnela se je zvesta ljubezen, katere sad sem postal, 2. avgusta 1899, jaz. Toda tistega leta bajtleričina Mica ni služila več pri Hriecu. Zaradi hudobnih jezikov se je umaknila iz spodnje vasi v gornjo, k Žajmoštru. Od tam pa je šla, ko se je bližala njena težka ura, k svoji materi v Kajžrovo bajto in tako je ta postala moja rojstna hiša. Poleg rodne babice Len-ce mi je pomagala na svet še druga babica, stara Kajžerna, preužitkarica na Kajžrovem posestvu. Za krstnega botra pa so naprosili kmeta Filipa Veselka, po domače Gutovnika.

O svojih prvih letih življenja vem le malo kaj: niti tega ne, kako dolgo sva ostala z materjo v bajti pri babici. Ko so nama nekoč prinesli oče veliko postrv, ki so jo bili ujeli v Šumcu, sem se je zelo razveselil in ji pravil »kajta, kajta«. To so bile moje prve besede.

Dolgo idila pri babici gotovo ni trajala. Najprej sva morala z materjo h Gutovniku, da »posluživa« botrovanje, vendar o tem še ne vem ničesar. Moj prvi spomin sega na Jakopičev hlev. Tam je bila naravnana opeka. Ko sem se z domačimi dečki igral, me je eden po nesreči udaril s kladivom po levem mezinu, da se mi to še zdaj pozna na nohtu.

Bolje se že spominjam materine naslednje službe pri Presencu. Z materjo sva se nekoč podila okoli hiše, ko mi je zaradi

mraza hotela obleči janko čez hlače, ki sem jih tedaj že nosil. Seveda se je meni zdelo to presramotno in sem jo popihal. Za hišo je bila ropotarnica, kjer je bila shranjena različna ropotija. Zelo rad sem šaril tam okrog. Našel sem strto kolo kmečkega voza in ga zakotalil po bregu, da se je potočilo v grmovje. Čez nekaj dni sem opazil, kako gospodar Jurij Rožanc nekaj išče po ropotarnici. Na moje vprašanje, kaj išče, mi je jezno odgovoril: »Ah, pamet iščem, pamet!«

Ko so pozneje nekoč kosili po tistem bregu, je našel v grmovju tisto kolo in ga prinesel domov. Jaz sem to videl, pa sem ga spet vprašal: »Jurij, a zdaj ste pa našli, pamet?« Ne vem, če se mu je tedaj posvetilo, v kakšni zvezi je bilo tisto strto kolo z njegovo pametjo.

Gospodar Jurij je delal od zore do mrača in še trdo v noč. Zato je ob belem dnevu na toplem soncu večkrat kje zadremal. Tedaj sem ga vzpodbujal: »No, Jurij, le koj, le koj!« Ker je bil sila »gajtežen« (stiskaško prizadeven), mi tega ni zameril, ampak je bil celo vesel, da sem ga predramil iz spanja. Ko so drugi delali na polju, sem navadno sedel na ozaroh ob gozdnem robu, poslušal šumenje gozda in gledal, kako so se podili oblaki nad sivo Peco.

Ob nedeljskih popoldnevih so prihajali oče iz vasi in mi vedno prinašali kakih poslastic. Z materjo sta potem delala načrte, kako bi se osamosvojila in nam prikrbela lasten dom. Gospodar Jurij Rožanc ni bil poročen. Gospodinjala nam je njegova sestra Mojca, vzorna deklica, vsa pod duhovnim vplivom tedanjega mežiškega župnika Kormana. Ker torej na kmetiji ni bilo zaroda, sta prigovarjala moji materi, da bi z očetom vzela posestvo v najem. Vendar tega načrta nista uresničila in ob novem letu 1904 sva z materjo zapustila Presenčevo. Mati so nastopili službo pri Mežnarju v vasi. To so bili zame zlati časi, polni raznih doživetij. Pri sosedu Vevarju je rasel deček mojih let, Štefej. Z njim sva brodira po Šumcu, da sem imel noče vse zrezane od »glaževine«, ki so jo tja metali, če so pijanci v gostilni kaj potrli. Pri Mežnarju je bila namreč tudi gostilna, kjer se je vsak dan dvakrat ustavljal posebni voz na poti iz Črne proti Prevaljam. Na vozu so vedno bili tudi kaki potniki. Koliko paše za moje mlade, znatiželjne oči! Kolikokrat sem strmel za odhajajočim vozom in v duhu spremljal potnike v meni neznani svet. Pogosto sem šel čez most na Meži in stopil k babici v Kajžrovi bajti, ki so imeli zame vedno pripravljeno kako presenečenje. Kazali so mi razne cvete, me učili razpoznavati vonj raznih zelišč in mi pripovedovali o njih zdravilni moči. Večkrat sem videl, kako je kdo prišel k babici in jih prosil, da bi mu »dol pomolili«, ker ga je kaj bolelo ali pa je bilo doma pri živini kaj narobe. Babica so ga potem popeljali na samotni kraj in so z uporabo raznih zelišč opravljali z njim skrivnostne molitve. Bili so zelo pobožni. Skrbeli so za kinčanje cerkve s cvetjem. Vsako nedeljsko jutro so nesli v cerkev šopek, ki so ga dali h kipu lurske Marije na desni strani cerkve.

Najrajši pa sem zahajal k očetu čez cesto. Na Obenarjevem in pri Hriecu je bil tako rekoč moj drugi dom. Imel pa

sem tam tudi kaj videti. Bilo je polno najrazličnejših domačih živali: od golobov in druge perutnine do govedi in konjev. Najlepše nama je bilo ob nedeljah, ko sva hodila po obširnih poljih, travnikih in gozdovih obeh posestev. Oče so opazovali rast in premišljevali o delu za prihodnji teden. Na teh sprehodih sem tako vzljubil tiho, vabljivo samoto narave, da mi je še zdaj, na starost, nadvse ljubo opazovanje prirode.

Na jesen leta 1905 sta oče in mati naprosila tedanjega učitelja Eberla, da me je predčasno vzel v šolo. Tako sem bil, kot sta rekla, lepo na toplem in varnem, pa še naučil se bom kaj. Šolanje v mežiški dolini ni trajalo dolgo, saj smo se že naslednje leto preselili v svoj dom na Prevalje.

Zapis Ožbeja Lodranta priredil
Jože Lodrant

Hinka Fabiani

Osemdesetletnik

Moj oče Anton je bil vlakovodja državnih železnic. Zaradi socialistične miselnosti so ga leta 1898 kazensko premestili na postajo Vordennberg na gorsko železniško progo. V tem kraju sem se rodil 15. februarja 1899. leta. V družini nas je bilo 8 otrok.

Očeta so leta 1918 upokojili pri avstrijski železnici. Dobival je skromno pokojnino, zato so morali otroci, ki so že služili, pomagati pri gospodinjstvu. Oče je umrl ob začetku vojne leta 1941, mati leta 1944.

Osnovno šolo in realko sem obiskoval od leta 1905 do 1917, maturiral sem januarja 1919. Po odsluženju kadrovskega roka (med 1. svetovno vojno) sem se zaposlil pri državni železnici in služboval najprej na postaji Ljubljana — Rakovnik (Dolenjski kolodvor), pozneje pa še v Bohinjski Bistrici, Bistrici v Rožu (pred plebiscitom), na Jesenicah, v Zagrebu, Velenju, Mariboru, Celju, Pliberku. Leta 1927 so me premestili iz Bohinjske Bistrice na Prevalje. Tu sem ostal do upokojitve leta 1955.

Poročil sem se leta 1950 z Marijo Lovšin. Imava sina Bojana in hčer Lidijo, oba sta poročena in zaposlena v Ljubljani.

Vojno sem dočakal na prevaljski postaji. Po službeni odselitvi na hrvaško postajo Karlovac sem se čez teden dni vrnil na Prevalje. Naslednji dan, ko so me gestapovci opazili, so me takoj aretirali in po zaslišanju zaprli. S Prevalj so me odpeljali v policijske zapore v Celovec, od tam v Begunje in končno v Sent Vid nad Ljubljano. Šele konec avgusta 1941 so me izpustili in poslali v nižjo železniško službo v Avstrijo in Nemčijo. Vrnil sem se šele po prevratu leta 1945. Družina je bila prisilno preseljena v Leoben v Avstrijo; tam je živela od 1942 do junija 1945. Na prevaljsko postajo sem se vrnil maja 1945.

Vse življenje sem rad hodil v gore. Od leta 1946 sem član Planinskega društva Prevalje. Prejel sem bronasto značko Planinske zveze Slovenije.

Že od mladosti tudi rad prepevam. Pel sem že v osnovni in srednji šoli, pozneje s fanti na vasi ob večerih. Leta 1922 sem začel peti pri kvartetu v Bohinjski Bistrici, po pol leta sem pel pri zboru na Jesenicah in v Zagrebu. Leta 1946 sem pel v Celju

Kotlje

med železničarji. Leta 1927 na Prevaljah še ni bilo drugega pevskega društva razen cerkvenega zbora. Naslednje leto je živino-zdravnik Škofič (pribežal je iz Avstrije) ustanovil kvartet. Takrat sem pel 1. tenor. Kasneje so ustanovili moški pevski zbor, ki sta ga uspešno vodila nadučitelj Lebič in Černek že pred vojno in po njej.

Od leta 1960 pojem pri moškem pevskem zboru Društva upokojencev na Prevaljah, od leta 1968 pa še pri mešanem zboru. Do leta 1972 je vodil oba zbora pevovodja Lebič, odtlej jima dirigira Jože Strekelj. Moški zbor ima posebno nalogo, da poje na pogrebih pri Sv. Barbari. Poje članom društva, ki že vnaprej plačujejo za ta namen, pa tudi onim, za katere sorodniki plačajo določeno vsoto. Prav bi bilo, da bi se temu zboru pridružilo več upokojencev, posebno mlajših, pa tudi starejših. Peti je lepo in še prijetno družbo imaš zagotovljeno.

Pri zborovskem petju sodelujem že 53 let, za kar sem prejel republiško priznanje — zlato Gallusovo značko.

Po upokojitvi sem še več let honorarno delal na železniški postaji, odnehal sem šele, ko sem resno zbolel. Vse od leta 1955 sem odbornik upokojenskega društva, prejel sem posebno priznanje za to. Pomagal sem ljudem, ki so urejali in iskali podatke za priznanje dvojne pokojninske dobe za sodelovanje v NOB.

V občinskem merilu sem delegat stanovanske skupnosti in socialnega skrbstva.

Zadnja leta boleham in težko hodim. Bojim se, da bom moral prenehati peti v zboru. Na srečo rad tudi berem. Knjige si sposojam v prevaljski knjižnici. Lani so mi poklonili pet Prežihovih knjig kot najzvestejšemu bralcu. Upokojencem priporočam, naj veliko berejo. Knjiga jim bo obogatila jesen življenja.

ljenje in boj za narodnostni in socialni obstoj, spremljala je kmečko puntarijo in delavske štrajke, še posebej pa narodnoosvobodilno borbo, zapore in taborišča, tolažila in bodrila je naše ljudi, zapela hvalnico svobodi in obnovi — vedno zvesta človeku in enotnosti delovnih ljudi,« je dejal predsednik republiške konference SZDL Mitja Ribičič.

Jubilejni koncert je dokazal, da je pesem pristna vez, ki povezuje pevca in poslušalca — aplavz in ocena pa pokazeta, ali je bil izbor programa pravilen in delo dobro. Pevski večer so polepšali še Gallusovi nagajenci — teh je bilo kar precej — in pa dobitniki Prežihovih spominkov za kulturni delež kraju in regiji. Kaj pomeni pevski zbor Fužinar kraju, v katerem živimo in delamo, in kako vrednotijo naš prispevek krajani, družbene organizacije in politični forumi, nam je v uvodnem govoru povedal tajnik kulturne skupnosti Bine Bevc: Ustanovitev moškega pevskega zbora Fužinar s tedanjim zagnanim, a, žal, prehitro umrlim zborovodjem Viktorjem Krivcem je prinesla na Ravne prijetno kulturno osvežitev, ki se je pozneje pod vodstvom neumorne Monike Plestenjak razrastla v čvrsto in akcijsko sposobno pevsko skupino. Namen petja pevcem Fužinarja ni samo, da s pesmijo podkrepi vsebino proslave, akademije ali druge kulturne prireditve in povzdigne njihov pomen, temveč, da si načrtuje rast v smislu kvalitete, tj. kvalitete izvajanja, programsko usmerjenost ter organizacijsko brezhibnost. Zavedajoč se, da so pevska tekmovanja trda preizkušnja najvišje umetniške usposobljenosti zbora na podlagi usmerjene pevske literature — je naš pevski zbor Fužinar pod vodstvom profesorja Branka Čepina odločen sodelovati na tekmovanjih (profesor Čepin je zbor prevzel po odstopu Monike Plestenjak). To vašo odločitev pozdravljamo in vam želimo veliko uspehov v prihodnjih letih.

Nič manj pristržno in globoko občuteno je bilo pevsko srečanje s pevci in pevkami iz Pirana, ki so prišli na Ravne teden dni kasneje in ostali med nami dva dni. V mislih imamo 30-članski moški zbor KUD »Karel Pahor« pod vodstvom Adolfa Krašnje in mešani pevski zbor italijanske narodne skupnosti pod vodstvom Danijele Hervatin, katerih gostje smo bili lansko leto pevci Fužinarja. Zavedajoč se pomembnosti srečanja z obmorskima zboroma, smo pripravili načrt, ki je vseboval ogled Prežihovih Kotelj, obisk študijske knjižnice in muzeja ter pevski nastop v Titovem domu — posvečen dnevu samoupravljalcev. Lep pevski večer bo ostal vsem poslušalcem še dolgo v prijetnem spominu — saj je bilo slišati lepe narodne pesmi iz Istre in Primorja pa živo in bojevitost partizansko pesem. Ker so bili dnevi lepi, so si gostje ogledali še lepote Mežiške doline, povsod jih je spremljala pesem — slovenska in italijanska borbena, vzbujala je zanimanje presenečenih poslušalcev, ki si niso utegnili najti pojasnila, kdo in od kod so ti simpatični pevci. Krog obiska na Koroškem so piranski pevci zaključili v lepem Šentanelu, kjer so jih pozdravili tamkajšnji pevci, znani pod imenom »Šentanelski pavri«, in jih je vodil njihov Mitja Šipek (pevke italijanskega mešanega zbora so ga imenovali

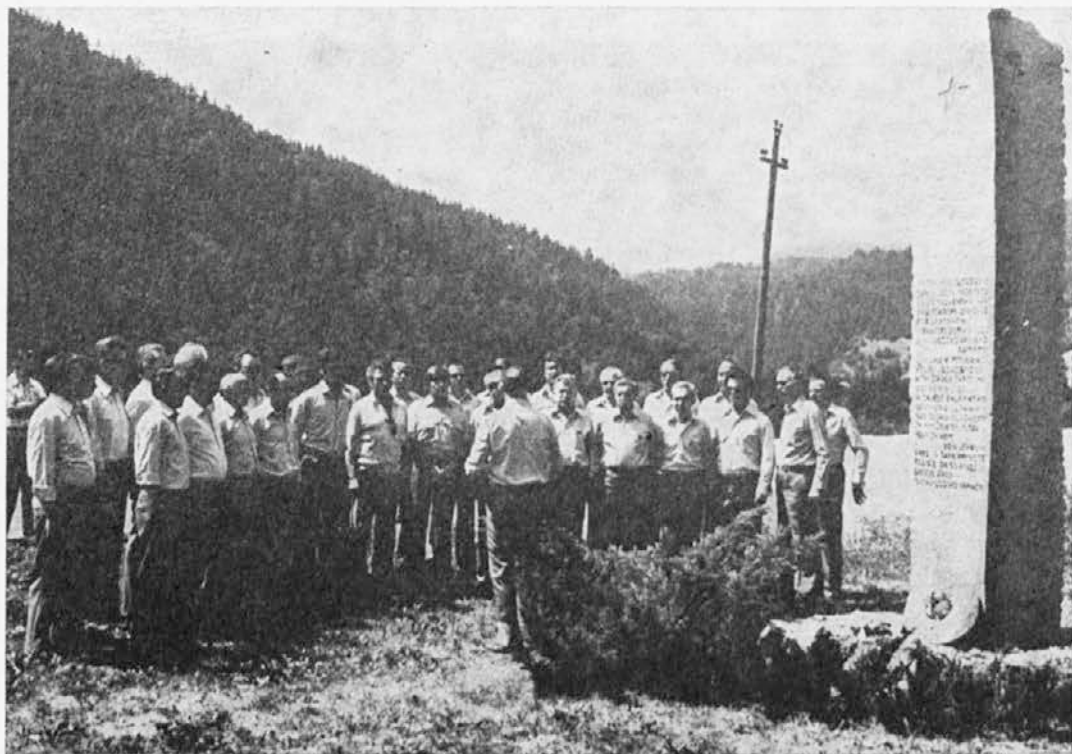
Zapojmo pesem

Letošnja pomlad je bila za moški pevski zbor Fužinar izredno plodna, saj so se v tem času zvrstili pomembni kulturni dogodki, med katere uvrščamo 10-letni jubilej našega pevskega zbora, srečanje s piranskimi pevci na Ravnah in pa udeležbo na desetem jubilejnem slovenskem pevskem taboru v Šentvidu pri Stični.

Najprej smo praznovali deseto obletnico našega pevskega zbora — v petek, prvega junija, je bil v Titovem domu celovečerni koncert, s katerim smo se oddolžili zvestim poslušalcem, prijateljem in vsem, ki so kakorkoli pomagali našemu pevskemu kolektivu pri njegovi umetniški rasti in pri raz-

vijanju medsebojnih samoupravnih odnosov.

Deset let dela v kulturi ni posebno dolga doba. Pevski zbor Fužinar je šele vzklik iz anonimnosti. Mnogi stresi, ki so spremljali mladi delavski pevski zbor, so sicer zapustili tudi posledice, vendar pa jih bomo s pomočjo sedanjega talentiranega zborovodje, profesorja Branka Čepina, odpravili. Volja do petja in želja po lepšem kulturnem jutrišnjem dnevu je naša stalna spremljevalka in izhaja iz globoko zakoreninjenega smisla našega človeka za pesem. »Pesem je tista, ki je spremljala našega človeka skozi tisoč let trajajoče trp-

Moški pevski zbor »Karel Pahor« pred spomenikom zmage na Poljani

le zaradi košatih brkov »Matija Gubec«). Slovo od dragih gostov je bilo prisrčno, takšno pač, kot so slovesa med iskrenimi prijatelji — želeli smo si obilo uspehov pri delu, na koncertnih odrih in pri skupnih srečanjih.

Zelo nas je razveselilo pismo, ki je pripelo nekaj dni pozneje iz Pirana. Tako so nam pisali naši prijazni piranski gostje:

Dragi prijatelji!

Ne najdemo pravih besed, s katerimi bi se na primeren način zahvalili vsem vam, ki ste nas tako prisrčno sprejeli, nas gostili in nam posvetili toliko svojega prostega časa, vložili toliko truda in naporov, da je bilo naše bivanje med vami tako prijetno in za naše bodoče delo nadvse koristno. Spoznali smo namreč preprosto resnico, da so le pristni, delovni in tovariški odnosi, kakršni so med vami — nosilci kulturnega in javnega življenja vašega kraja, lahko dali tako velike rezultate.

Gradili ste tovarne, naselja, ob tem pa niste pozabili na človeka, na njegovo potrebo po kulturi.

Spoznali smo, da ste pravi potomci Prežihovih samorastnikov, samorastnikov, ki so pognali globoke korenine v zavest ko-

roškega delovnega človeka. Voranc bi bil na take potomce upravičeno ponosen.

V pričakovanju, da se bodo naši medsebojni odnosi še nadalje uspešno razvijali v korist istrskih in koroških delovnih ljudi, vas vse prisrčno pozdravljamo.

Lepa hvala za vse.

Predsednik IS SO Piran: Rino Medvešek
Predsednik KUD Karol Pahor Piran:
Karlo Marsel

Predsednik MZP: Ivan Čeligo
Coro misto Comunita degli Italiani:
Smrekar R.

Udeležili smo se tudi X. jubilejnega pevskega tabora v Šentvidu pri Stični. To je bila veličastna prireditev z udeležbo 200 pevskega zborov in z več kot 5000 pevci. To je bilo že četrto naše srečanje s pevskim taborom in želimo si še naslednjih, kajti vsak tabor prinese nekaj novega — nova poznanstva in prijateljstva.

Naj se ob tej priložnosti zahvalimo vsem, ki so našemu pevskega zboru omogočili udeležbo na pevskega taborih, pa tudi vsem tistim, ki so prispevali svoj delež k dostojnemu proslavljanju desete obletnice pevskega zbora Fužinar in gostiteljstvu piranskih pevcev. Vsem tovariška — hvala!

Franci Kamnik

Milan Vošank

Turno smučanje

Na začetku poletja se spominjati in pisati o smučanju, o zasneženih bregovih, vrstah pred žičnicami in — nasprotje temu — tihih, osamljenih belih gorah, zveni skorajda nenavadno, neprimerno času vročega sonca, zvečine kopnim gorskim stezicam, zelenim oazam pašnikov in nemirnim plažam ob jezerih in morjih. Pa vendar, ko se tako spominjam, se vračam v vijugaste smučine, na dolge, naporene poti, med ožgane obraze gorskih prijateljev, med velikanske verige nepreglednih, od žgočega sonca svetlečih vrhov, se mi zazdi, da vse to pogrešam, da bi bila smuka v teh dneh z nekega vrha prav dobrodošla. Ta misel in želja sta le na zunaj podobni ljudskemu reku, da si ljudje pač sredi poletja želimo zime, snega in sredi zime toplega morja ali mehkih trav. V meni namreč živi spomin in vedno znova udarja na dan želja po podobnem doživetju, kot je bila zimska pustolovščina v bohinjskih gorah z ljubljanskimi kolegi in prijatelji. Danes sem jim hvaležen, da so se peljali s seboj in mi pokazali ta način življenja in gorskega bivanja — turno smučanje. Saj je tudi sedaj, poleti, mogoče smučati. Bil sem v triglavskem in jalovškem pogorju. Povsod je še ogromno trdega snega, ki se je pozimi naplazel z vrhov. Avgusta lani smo na planoti v dolini pod Mont Blanc de Tazulam videli cel sistem žičnic in množice smučarjev. Toda, doživeti že kar poetično smučanje v umirjenih dolinah in z vrhov gora, vse skupaj seveda povezano z garaško hojo, kjer si odvisen le od sebe, svojih moči in včasih že kar težko razumljive volje in vedno znova poplačan s spusti po deviškem

celcu, vse to je tisto drugo, kar daje podarek, lepoto ter smisel temu početju.

Tisti, ki vse leto zahajamo v hribe, bodisi plezalsko, smučarsko ali samo planinarsko, lahko iz te bere vedno nekako izberemo ali potegnemo nekaj najlepših tur. Tiste, ki so nam največ dale in se jih najraje spominjamo, bodisi sami ali s prijatelji. Pred kratkim sem s prijateljem Da-

vorinom na veliko razglabljal o najinih letošnjih turah. In vedno znova sem se ustavljal pri Krnu, pri tistem čudovitem smučanju sredi marca.

To pa je konec uvoda ali začetek v nov uvod planinsko smučarske zgodbe.

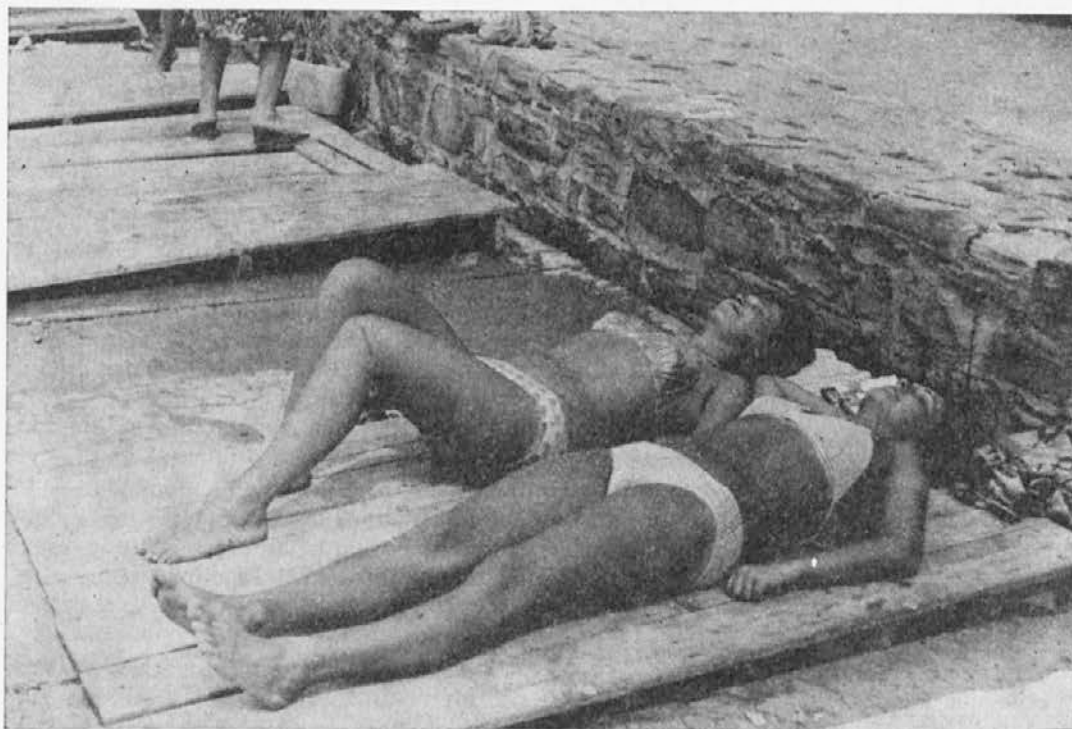
Stari fičak vztrajno drvi po vijugastem makadamu ob vznožju prvih strmin Vogla proti Savici. Za njih se dviguje ogromno prahu, da neki planinsko uniformirani možakar še dolgo s palico maha za nami, njegova fina spremljevalka pa se raje obrne vstran. Cesta se odcepi od Bohinjskega jezera in zavije v gozd, se nekajkrat približa globoki grapi ter se po nekaj klancih konča sredi gruče gostilniških bajt. Za nami so ostale zelene doline, prva brsteča drevesa in kadeča se polja. Smo ob vznožju gora, ki nas že krepko pozdravljajo z dolgimi sneženimi jeziki in hladnim vetrom. Iz rosne, že tople pomladi odhajamo v belo in mrzlo zimo.

Tu se vsa prigoda pravzaprav začne. Prigoda, ki ima korenine v Ljubljani in je posledica vrste sončnih dni, ki ne puste, da bi še konec tedna preživeli sredi hiš ali celo ob učenih knjigah za mizo.

Pred bajtami sedi precej ljudi, v glavnem lepo oblečenih turistov. Ko iz avtomobila zmečemo vso našo zalogo hrane, od smuč, pancrjev, do nahrbtnikov z bivak opremo, se mnogi radovedno ozrejo. Včasih sem se ob takih pogledih počutil nelagodno, včasih ponosno, dokler mi ni postalo vseeno. Človek se vsemu privadi.

Borac se odpelje s svojo žensko nazaj proti Ljubljani, z Maretom pa se začneva v prve vijuge tlakovane steze proti Komni. Hitiva in to se nama kmalu pozna, vsaj meni. Smuč postanejo pretežke, preveč globoko se zažirajo v ramena in nazadnje jih privežem na nahrbtnik. Toda začetna kriza kmalu mine in že sva v »elementu«, da jo brez predaha sekava po vseh mogočih bližnjicah in vmes prehitevava vse mogoče skupine popotnikov.

Drevje se je razredčilo in že sva na položnejšem svetu, kjer je že vidnih precej

Vztrajnost

smučin. Daleč spodaj se med vejami zaveseti jezero. Lep je bohinjski kot. Spoznal sem ga šele letos, prvič pravzaprav ponoči, ko sva z Barbaro januarja prismočala z Uskovnice in Viševnika. Kmalu zatem smo začeli zahajati na smučanje na Vogel in v pokrajini sem odkril mnoge gorske lepote, o katerih sem slišal, jih videl na posnetkih in o njih bral. Posebno lep je bil pogled iz vogelske gondole, ki me je vedno spominjala na chamoniško na lol de Midi, ko je zaledenelo jezero spodaj postajalo vedno manjše in je nazadnje vsa dolina ležala pod nami kakor dežela iz otroške pravljice.

Danes grem prvič na Komno. Vsaka nova pot je zame novo, veliko doživetje in spoznavanje. Res je, da je Slovenija majhna, toda njen relief skriva toliko dolin, krajev in običajev, da je vsaka nova vas, nov hrib, nov človek — novo doživetje, novo poznanstvo in nova izkušnja.

Ugledava kočo. Ravno takšna je, kot sem pričakoval. Velika in mogočna. Vedno, kadar sem jo gledal na razglednici, sem govoril, da je podobna hotelu. In prav ta hotel z okolico me je že dolgo vabil in mikal. Nekajkrat se mi je zgodilo, da sem pozimi ob ponedeljkih spraševal planiske kolege, kje so preživeli konec tedna, pa so mi odgovarjali: »Na Komni.« Tako se mi je zdel ta gorski kot že kar skrivnosten. Le kaj je tam gori takega, da tako vabi množice, sem se spraševal.

Vse to se sedaj odpira pred mano. Verige umirjenih, belih vrhov, razbrazdanih z dolinami in prostori v koči, nabiti z ožganimi obrazy, vse to je potrjevalo, kar sem pričakoval.

Ne ustavlja se dolgo, saj imava še danes namen priti do Krnskega jezera. Spet tja, kamor sem si že dolgo želel in kar sem poznal le iz literature ali pripovedovanja. Popoldansko sonce žge in črpa iz naju tekočino, ki jo v koči delno nadomestiva. Mare nadaljuje pot na smučeh, sam pa še nekaj časa gazim. Na nekem rebri se mi začne le preveč udirati in tako tudi jaz prestopim na smuč. Hitro gre. Malo hoje navzgor, pa spet spust. Smučina se domiselno vije med hribovjem, se z ovinki umika večjim grapam in je usmerjena proti Bogatinskemu sedlu, od koder naj bi bil do jezera samo še spust. Venomer srečujeva samotne smučarje.

Sedlo, od koč še zelo oddaljena točka, nama je vse bližje. Še krajši strm vzpon in greben se na drugi strani previsi navzdol. Pred nama se odprejo novi razgledi. Prijatelj mi pokaže Krn. Daleč je njegova konica, pa vendar vem, da ga bova jutri dosegla. Oba čutiva, da sva polna kondicije, saj na vsej dolgi poti od Komne nisva niti enkrat počivala.

Sonce se počasi bliža zatonu in pokrajina postaja temnejša, kar nekako čarobno skrivnostna. Nebo je rdeče, kar obeta za jutri spet modro nebo brez oblakov. Še bo lepo.

Navzdol gre sprva počasi, nerodno. Strmina je ponekod kar velika. Mare vozi spredaj, saj te gore pozna že od jeseni. Tišino motijo le najine smuč. Po nekaj spustih sva ogreta in v zagonu. Sneg je trd in omogoča lepo vijuganje. Drviva. Za nama ostanejo porušene karavle, redke skale in svetli grebeni. Dvakrat se mi udre,

da se smešno nerodno zvalim v sneg, a to ne vpliva na večerno navdušenje.

Dolina se oži in prične z drugimi spajati v nekakšen kotel. Prehitiva kolega z dekletom in nenadoma je vsega konec. Pred staro pastirsko bajto ugledava prijatelje, ki nama vpijejo v dobrodošlico. Tu je Pavle z neizčrpno zalogo besed, pa filozofsko-umetniško usmerjeni Zupanc z dolgo brado in lasmi in še nekaj novih obrazov. Krn se ne vidi, skrit je za obronki, prav tako jezero.

Dolina se potaplja v mrak, v zvezdnato noč. Postaja mrzlo in v bajti posedemo okrog ognja, ki hitro požira polena, njegovi zublji pa odnašajo tudi naše, že kar preveč znanstvene debate. Ivje v bradi se mi je raztopilo, verjetno pa se bo ponoči naredilo novo. Liter vina kroži med nami in vsaj za silo ublaži silno žejo. Zunaj je mirno, nobenega vetra ali krika divjadi ni slišati. Prej, v zadnji svetlobi, sem se radovedno oziral naokrog. Vsak pogled je bil nov, drugačen, odkrival je nove dimenzije, ki so v hribih tako različne. V strminah nad bajto je bila edina manjša stena, povsod drugje so bile le valovite planote z redkimi vihariniki. Prav to pa je bilo tisto novo, kar je najbolj vplivalo name, saj sem bil doslej v gorah vajen gledati le v velike stene. Kar nekam tesnobni so bili ti pogledi in silno majhna sem se počutil med vso to divjo lepoto.

Ogenj požre poleno in obenem tudi našo voljo, da bi poiskali nova. Porazgubimo se po bajti. Noč je mrzla in dolga. Ležim na deskah in spalna vreča postaja proti jutru pretenka, da bi ubranila hladen naval od zunaj.

Zgodaj zjutraj se odpravimo. Jezero je zaledenelo, le na skrajnem robu najdemo odprtino, kjer si napolnimo čutare z vodo, ki ima okus po travi. S pogledom preletimo vso pot, ki nas čaka. Dolga je, toda v volji ni niti najmanjšega odpora do hoje. V meni in v ostalih je veliko pričakovanje, velika želja po smučanju, ki zavestno odrine vse ostalo.

Ob robu jezera srečamo dva, ki sta prišla s Komne. Zgodnja sta. Razporedimo se v dolgo, razbito kolono. Sneg je trd in jutranjo tihoto moti le škripanje čevljev in palic. Nekaj časa hodim s Pavletom, nato pa pohitim naprej. Strmina se prekinja z valovitimi planotami, ki so primerne za oddih kar med hojo. Sonce je obsijalo okoliške grebene in nas bo kmalu doseglo. Mare in Zupanc sta že daleč spredaj in na vso moč se ženem, da ju dohitim. Treniram za Pamir. Takrat še nisem vedel, da mi bo pot tja v okviru slovenske alpinistične odprave, v katero sem bil izbran, prekrižala denarna politika. Tako kot v ameriške Yosenite. Preveč sem bil naiven in optimističen in preveč sem zaupal v nekatere ljudi, ki pa mi tega niso nikdar vračali in še manj hoteli pomagati.

Ugledamo vrh Krna. Ni več daleč. Po shojeni strmini se povzpemo na njegov greben in po njem na vrh. Ura je osem. Hitri smo bili. Sonce še nima dovolj moči, da bi nas grelo, zato se spravimo v puh in nad hrano.

Vrh je koničast, z veliko snežno opastjo. Sto metrov niže vidimo zavetišče in nekaj ljudi. Strma planota se z vrha spušča vse do zelenih travnikov in bajt. Tam je Pri-

morska, vsa pomladna in odmaknjena, pravi raj za pogumne in trdožive Trentarje. Pogled na drugo stran odkriva morje vrhov, rahlo zavrtih v rosno megleno tančico. Krnsko jezero je daleč, videti je kakor ujet med vrhove. Dolga bo naša smučarija.

Drug za drugim prihajajo prijatelji. Kmalu je vrh močno obljuden. Naenkrat prihihi še Jože Mihelič s kolegom. Pravita, da kar naravnost s Komne.

Sneg je zelo dober za smuko in da ga ne bi načelo sonce, se odpravimo. Hitro se privadimo strmini. V lepih zavojih vsak zase rišemo smučino proti sedlu. Vrskamo, tulimo. Beseda enkratno tu sploh ni odveč. Strmino, ki nam je bila ob vzponu največji problem, sem pričakoval, da bomo v hitrih zavojih zvozili naravnost, pa jo Mare in Zupanc v dolgi črti ubereta postrani. Z vso hitrostjo zapeljem za njima, da smučem nato nasprotni brez ni nobena ovira.

Ustavimo se. Prijatelji drug za drugim premagujejo vršni plato. Pot, po kateri smo prej hodili dobre pol ure, sedaj prevozimo v minuti. Sonce je že pričelo žgati. Nadaljujemo po valovitem pobočju in se menjavamo v vodstvu. Na manjši ravnini spet počivamo, ko opazimo Jožeta, kako elegantno in hitro smuča proti nam. Lepo ga je gledati. Dobro pozna te gore, zato prevzame vodstvo. Varno nas vodi med grebeni proti jezeru. Navdušenje je popolno, dosega višek. Težko je ujeti pravi sneg, pravo vreme. Vse to danes imamo. Smuč se udrejo le toliko, da zarišejo rahlo smučino. Brez težav vijugamo. Počutim se kot dobro izurjen baletni plesalec. Nabiranje moči in izpopolnjevanje v Kranjski gori, na Krvavcu, na Voglu, na Kobli, sam, s prijatelji ali z otroki, vse to sedaj s pridom izrabljam. Prvi večji turni smuk doživljam in šele sedaj razumem mnoge, ki tega ne morejo prehovati. Saj, smučal sem že nekajkrat z Uršlje gore, pa enkrat s Pece. Toda tisto je daleč od tega, saj sem se v tisti vožnji za vsakim ovinkom znova zbal, da se ne zaletim v drevo ali zletim s poti in polomim smuč. V začetku leta sva z Barbaro smučala z Viševnika nad Pokljuko, nedolgo zatem sva se z Maretom spustila s Kamniškega sedla proti Kamniški Bistrici. Pridobival sem si izkušnje in občutek za pravo lepoto tega početja. In priloženost za dvodnevni gorski smučarski pohod je prišla sama od sebe.

Že smo na ledu jezera. Snamemo smuč in raztrgana kolona se začne počasi vleči proti Bogatinskemu sedlu. Sonce že ima svojo moč in nas prične utrujati. Pot, ki sva jo z Maretom sinoči doživljala le bežno, sedaj doživljam v celoti. Stare karavle so nima priča prve svetovne vojne. V skalovitem svetu je menda skopan cel sistem bunkerjev.

Dvakrat počivamo, da nas obkroži čutara z vodo. Pred zadnjo strmino pod sedlom se Jože razgovori. Govori o plezanju, o kanujih, divjih rekah in o smučanju. Prava podoba gorskega športnika je.

Gremo naprej. Z Zupancem ostaneva sama. Upirava se soncu in strmini, sedlo nama je vse bližje. Prav na tej turi sva postala prijatelja in nekajkrat sva dolge pogovore nadaljevala v ljubljanskem Riu.

Na sedlu se izmučeni zberemo na skalnem otoku. Krn je daleč, zdi se mi še bolj

oddaljen kot sinoči. Ponosen in najvišji v svoji soseski ždi tam nad Primorsko.

Počitek in hrana nas nekaj spodbudita, da jo mahnejo na Bogatin. Hrib ni velik, je pa strm. Sopiham kakor pred leti na Mont Blancu, ko se vlečem po ozkem rebru proti njegovemu vrhu. Zgoraj ostanem sam. Dolgo se oziram naokrog, v vse to belo valovito morje. Če bi bil slikar, bi prišel sem s paletami in to morje naslikal. Če bi bil dober skladatelj, bi ves ta utrip spravil v glasbo in v poezijo. Sedaj pa samo stojim in gledam. Vse do Triglava mi seže pogled.

Z nekaj plužnimi zavoji premagam vršno strmino in zapeljem na sedlo. V opoldanski vročini, po že zmehčanem snegu, vsak zase vlečemo smuči proti Komni. Obraz mi žari, mnogo moči je že izčrpanih, toda vso pot do kočice namenoma ne počivam. Bliže koči sem, več ljudi srečam, ki nabirajo barvo, da bo v dolini kaj pokazati.

Pivo na verandi in pogled na del prehojene poti sta več kakor občutek zadovoljstva, sta več kakor veselo, srečno počutje,

Ivan Ažnoh

ALPSKO SMUČANJE NA KOROŠKEM

Pri ZTKO Ravne na Koroškem deluje komisija za alpsko smučanje, ki jo sestavljajo predstavniki štirih klubov iz naše občine. Komisija naj bi usklajevala delo teh klubov različne interese in skrbela za skladen razvoj in napredek smučanja. V komisiji se klubi dogovarjajo o formiranju in delu selekcije, o pripravah selekcije, o delitvi sredstev, o izvedbi tekmovanj in podobnih vprašanjih, ki se rešujejo na ravni občine.

Do sedaj je komisija tudi povezovala delo v vseh koroških občinah. Za boljše delo na tej ravni bo treba ustanoviti medobčinsko komisijo. Smučarski delavci na Koroškem ugotavljamo, da moramo začeti tesneje sodelovati v koroški regiji in sodelovanju pritegniti še obe sosednji (mari-borsko in celjsko), ki vse tri skupaj sestavljajo vzhodno tekmovalno skupnost. Na tej ravni smo v letošnji sezoni dobro sodelovali, predvsem pri izvedbi regijskih in republiških tekmovanj.

V pretekli sezoni smo v občini Ravne imeli selekcijo 15 mladih tekmovalcev in za njihove priprave smo združili 35 % sredstev, ki jih dobimo od ZTKO (tj. 17 starih milijonov dinarjev). Težava je v tem, da ne moremo plačati poklicnega trenerja in zagotoviti dovolj sredstev za delo selekcije, to je za skupne priprave pred sezono in v sezoni. Tako se delo omeji le na minimalne priprave pred sezono, v sezoni pa poteka delo le po klubih.

Za selekcijo ne moremo združiti več sredstev, ker bi bila s tem okrnjena osnovna dejavnost klubov in bi bil pretrgan dotok novih tekmovalcev v selekcijo. Smučarski delavci menimo da dobi smučanje kot prioriteta panoga premalo sredstev, posebno še, ker mora za množičnost skrbeti sama, sama si mora vzgajati najmanjše tekmovalce, osip pa je velik.

sta že spomin in že želja po ponovnem doživljanju podobnega. Vsake lepe stvari minejo prehitro. So pravzaprav le trenutki, daljši ali krajši, ki pa ostanejo v zavesti kakor spodbuda za naprej.

Doživeti pravo turno smučanje je težko. Vreme, ugoden sneg brez nevarnosti, da se splazi, pa dovolj telesnih in duševnih moči, vse to je potrebno. Zato je tako smučanje redko in prav zato vedno znova vabljivo. Plezanje postane monotono, če se mu predajamo prepogosto. Za nekaj časa zmanjka volje in zanimanja. Vsaj meni se je že dogajalo, da tudi po mesec ali več nisem šel v steno. Podobno je s smučanjem ob žižnici. Redkost turnega smučanja pa je temu pravo nasprotje, saj prav zaradi tega ne more postati enolično.

Poslovimo se od družbe na verandi in izkoristimo zadnji sneg proti Savici. Spet drvimo nazaj, v stari, ustaljeni način življenja, ki smo se mu vsaj za dva dni iztrgali. Smučamo v pomlad, med radovedno turistično množico, na večerni avtobus proti Ljubljani.

Doživetje bo ostalo v spominu.

Hinko Fabiani

Popravek in pojasnila:

KOROŠKI FUŽINAR št. 4, 27. 11. 1978

Odstavek: Po poteh koroških partizanov — Zapečaten pismo.

Pravilno: železničar Krasnik — ne Kradnik. Od takratne avstrijske železnice zaradi tatvine odpuščen in nato sprejet kot delavec v pivovarni SORGENDORF BLEIBURG — PLIBERK.

Odstavek: S ključmi v rokah.

Pravilno: ječar Kroflič, ne Korglič — po osvoboditvi v Slovenj Gradec.

Šefa postaje Hinka Fabiani je aprila 1941 niso iz zapora Prevalje izpustili temveč odpeljali v policijske zapore v Celovec, od tam v Begunje in Šent Vid nad Ljubljano. Šele konec avgusta 1941 ga je poveljstvo gestapa izpustilo in poslalo v nižjo železniško službo v Avstrijo in Nemčijo. Vrnil se je po prevratu 1945. Ostale uslužbenke so večji del poslali prav tako v Avstrijo in Nemčijo. Na postaji Prevalje je ostal samo skladiščnik Franc Hacin, ki je znal nemško in še dva delavca v skladišču.

Prometnik Kolar je bil julija 1941 poslan v Srbijo. Maja 1945 se je zaposlil na postaji Zidani most.

Prometnika Brajeviča so julija 1941 poslali v Črno goro, tam je šel v partizane in padel.

Franc Razgoršek

SPOMIN NA ZORKA KOTNIKA

Ko se je 6. aprila 1941 začela vojna tudi na naših tleh, smo morali stopiti v zbor in komandant nam je povedal, da se je začela vojna z Nemčijo. Bili smo tedaj na ravnekem Gradu — redni vojaki in več rezervistov.

Po nagovoru je poročnik Zorko Kotnik vprašal, kateri od nas je bil v 1. svetovni vojni. Dva sva stopila iz vrste. Mene je vprašal, od kod sem doma. Povedal sem mu, da sem iz Kotelj, Kovačev. Dejal je, da me ne pozna, čeravno je bil moj brat Jaka v šolskem odboru, ko je bil Kotnik v Kotljah za učitelja. Seveda me ni mogel poznati, ko sem se že leta 1926 preselil v Stari trg.

Rekel mi je, naj bom jaz njegov sluga — dotlej ga še namreč ni imel.

Še isti dan smo šli na položaje ob reki Meži proti Dravogradu. V glavnem bunkerju, ob železniškem mostu čez cesto in Mežo, smo se nastanili mi, drugi so se razporedili v bunkerjih proti Guštanju in proti Dravogradu. Nekateri so poiskali kritje kar ob drevju.

Midva sva hodila sama na patrolje. Že prvi večer je nastalo močno streljanje pri Malgajevem spomeniku. Vojaki so šli pit v Blatnikovo gostilno. Zvečer je šel podnarednik Krautberger sam ponje. Vojak je vzel puško svojemu tovarišu in streljal za podnarednikom. Ta se je vrgel na tla in se premetaval, da ga oni ni mogel zadel.

Sredstva za naraščaj tekmovalcev bi morala dotekati iz naslova množičnosti (za pionirje do 12. leta). Komisija si bo prizadevala, da bo delo s selekcijo nemoteno, da bomo dobili stalnega trenerja, ki bo skrbel za strokovno vadbo te selekcije. Upravičenost tega dokazujejo uspehi, ki so tudi odraz večletnega skupnega dela. Imamo tekmovalce vrhunske kvalitete med člani (Stefanovič Andrej), ki s svojimi uspehi v pretekli sezoni spada v vrh naših najboljših smučarjev.

Pri mladincih je v samem vrhu Miran Stefanovič. Pri starejših pionirjih štirje tekmovalci (Maklin, Potočnik, Ažnoh, Fužirjeva) držijo korak s sotekmovalci, saj se uvrščajo med 20 ali celo med deset najboljših v republiki.

Od mlajših pionirjev ima pravico do nastopa na tekmovanjih kar 17 tekmovalcev od skupno 55 v Sloveniji, kar štejeemo za enega naših največjih uspehov, saj se tudi večina teh tekmovalcev uvršča pod 10. mesto (Čuješ, Čebulj, Jelen, Žagar, Srebre, Pustoslemšek, Petrič, Videmškova, Orešnik).

Dosedanje načrtno skupno delo je že rodilo uspehe. Če hočemo, da bodo še boljši, je potrebno še bolj strokovno in zavestno delo. Vsem, ki kažejo napredek, je treba omogočiti najboljšo vadbo, to pa pomeni, da je treba v osnovi rešiti predvsem problem financiranja smučanja kot množičnega in vrhunskega tekmovalnega športa.

V pretekli sezoni so dobro delovali tudi vsi klubi in organizatorji tekmovanj. Teh je bilo dosti in vsa so bila odlično organizirana.

Nastopilo je več kot tritisoe tekmovalcev vseh starosti.

Smučarji upamo, da bomo v prihodnje še bolj uspešno delali. Komisija za alpsko smučanje

Z vseh strani so začeli streljati na cesto, kakor da bi bili že Nemci tam. Podnarednik je prišel povedat poročniku Kotniku, kaj se je zgodilo. Ponoči so šli v hrib proti Tolstemu vrhu.

Naslednji dan so prišli minerji in most razstrelili, a moštvo je ostalo do srede zvez na položajih.

Ta večer mi je poročnik naročil, naj jih grem obvestit, da je zapovedan umik. Zberejo naj se pri bunkerju, da bomo ponoči krenili čez Selovec proti Slovenj Gradcu. Pa so mi odvrnili, da bodo raje počakali Nemce in se dali ujeti, tako bo zanje vojske konec. Posvaril sem jih, da je z ujetništvom zelo slabo, saj sem bil

v prvi svetovni vojni 15 mesecev vojni ujetnik. Potem so le šli. Opolnoči smo prišli h kmetu Kamniku. Polegli smo na hlevu po slami in senu. Vojaki so kar popadali, saj so bili vsi mokri in zmučeni.

Jaz sem ostal pri svojem komandantu. Prosil sem ga, da bi se smel oglasiti doma. »Če bo zjutraj fronta kje blizu, se bom vrnil, če bo pa kje daleč na jugu, me ne bo več.«

Dovolil mi je, da sem šel domov. Tako me je imel rad in se je bal zame, kot bi mi bil oče. Od tedaj se nisva več videla.

Ko sem pozimi bral v časniku, da je umrl, mi je bilo zelo žal za njim. Naj počiva v miru.

Helena Čas

Jožetu Hobru ob obletnici smrti

Jožetu Hobru ob obletnici njegove smrti
Ko je legel v prerani grob, 15. avgusta lani, so mu v slovo povedali takole:

V imenu Zveze borcev Boris Florjančič:
»Danes se poslavljamo od našega soborca, tovariša Hobra.

Rodil se je na Dolgi brdi 26. februarja 1916 v skromni kmečki družini kot deveti otrok.

Že otroku mu je bila življenjska pot posuta s trnjem, saj je bilo težko preživljati in nahraniti 11-člansko družino. Kot fant se je preživljal z raznimi deli, kakor je pač dobil zaposlitev.

Vojna vihra ga je zajela kot zrelega, naprednega fanta in odločil se je za osvobodilno fronto.

Postal je partizan in bil v elitnih partizanskih enotah vojske državne varnosti. V VDV koroškem bataljonu je prehodil vse slavne poti tega bataljona.

Mnogokrat lačni in neizmerno utrujeni borci so napadali sovražnika na vsakem koraku ter mu zadajali udarce na raznih krajih Koroške. Dnevni in nočni premiki, dolgi marši v vročini poleti in v mrazu in ledu pozimi, po globačah in vrhovih, po skalah in temnih gozdovih, čez potoke in reke, skozi sovražnikove zasede se je bataljon boril iz dneva v dan skoraj brez predaha.

Kaj je gnalo te borce skozi toliko strahot in trpljenja? Gnala jih je neizmerna ljubezen do domovine in hotenje, da osvobodijo našo zasluženo domovino. Med njimi si bil tudi ti, neustrašen, prekaljen borec — partizan.

Ko so 15. maja 1945 utihnile strojnice in topovi in na nebu niso več brneli bombniki, je zasijalo sonce svobode, tiste svobode, za katero si se tudi ti bojeval in žrtvoval.

Po osvoboditvi si se vključil v obnovo domovine.

Od občinskega kurirja pa do šole za stikalničarja v centralah te je peljala življenjska pot, nato v pilarno, zadnjih 9 delovnih let pa si delal v livarni železarne do zaslužene upokojitve leta 1971.

Po vojni si ustvaril svojo družino, za katero si skrbel z vsem srcem.

Sedem hčera je štela tvoja družina in ni je bilo lahko preživljati. Težak udarec je bila izguba dveh hčerk.

Jože Hober

Po upokojitvi si se posvetil planinskemu svetu. Gozdovi, planine in vrhovi, ki si jih v bojih nešteto krat prehodil, so ti bili sveti. Ves si se predal, skupaj s svojo življenjsko družico, gorskemu svetu in bil nazadnje na planini Dobrči. Tako si se veselil življenja v svobodi, vendar je bilo vse prizadevanje zdravnikov zaman in podlegel si težki bolezni.

Predsednik republike maršal Tito te je odlikoval za zasluge v borbi za svobodo z medaljo za hrabrost in z medaljo zasluge za narod.

Borci narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije se ti ob zadnjem slovesu še enkrat zahvaljujemo za tvoj veliki prispevek v borbi in v obnovi naše domovine. Bil si svetel zgled borca — partizana, bil si svetel primer požrtvovalnega delavca in bil si vzoren družinski oče, imel si vse vrline, ki jih človek more imeti.

Ženi, hčerkam in vsem sorodnikom izrekamo naše globoko sožalje, tebi pa naj bo lahka koroška zemlja!

In še so sledile poslovilne besede:

»Dragi naš Jože, dragi prijatelji planinci!

Če hočeš srečati dobrega človeka in z njim izmenjati besedo, dve... ga išči na samotnih planinskih poteh! Tudi tebe, Jože, sem srečal na Gori. Postala sva prijatelja, pa še nekaj več — ljubezen do Uršlje gore in vsega, kar je na njej, naju je povežala.

Toda na Uršlji je nastala praznina — pogrešamo te, Jože!

Gorska narava — ta veliki kipar, ki kleše močne in lepe značaje, te je oblikovala. Pa fabrika, delo, dom, ljubezen do vsega dobrega. Kakor si ti koval železo, je gora vkovala v tvoj lik nekaj svojega, kar nam je ostalo v spominu in bomo nosili v sebi kot nekaj svetega.

Danes smo ob tebi resni, kakor gora, ki se boji nevihte. Radi bi ti rekli svoj hvala! Za ljubezen do Uršlje, za tvojo skrb za njeno cerkev in dom! Tako domačega si se počutil tam gori!

Tvoj veliki življenjski vzpon je končan! V vrhove večne lepote in sreče si došel, kjer boš s še večjo ljubeznijo spoznaval velikega Oblikovalca miru in lepote.

Ko bomo imeli na Gori praznik, se te bomo ob oltarju in planinski malici spomnili. Ko te bomo pa tukaj pod Goro molčeči obiskovali, ti bomo prinesli rožo, dve — iz gorskega sveta, ki si ga tako ljubil.

Jože, hvala ti za vzgled dobrega človeka!

Te poslovilne besede je ohranila in zapisala v spomin njegova sestra.

Listnica uredništva:

Spoštovani sodelavci!

Prosimo vas, da nam dostavljate tipkane rokopise, ker včasih res ne znamo razbrati pisave, potem je pa jeza tu, če zlasti imena in priimke narobe prepisemo!

Hvala za razumevanje!

Fotografije za to številko so prispevali: Franc Rotar, Franc Kamnik, Erwin Wlodzyga, Gregor Klančnik, Černe, F. Gornik, Broman, fotokrožek gimnazije, Rudarski šolski center in fotoarhiv Koroškega fužinarja, ki je prispeval tudi naslovno fotografijo.

Izdaja delavski svet Železarne Ravne. Ureja uredniški odbor: Silva Breznik, Jože Kert, Fanika Korošec, Rudi Mlinar, Jože Sater, Mitja Šipek, Maks Večko, Dušan Vodeb in Jože Zunec. Glavni in odgovorni urednik: Jože Sater. Telefon 861 131, interni 497. Lektor Marija Potočnik. Tiska CGP Mariborski tisk, Maribor.

V svetu Koroškega fužinarja so poleg članov uredniškega odbora tudi: Stanko Bodner, Jurij Glavica, Ivan Leitenger, Filip Jelen, Marija Kolar, Ladislav Kuček, Janez Mrdavičič, Franc Rotar in Ivan Zunko.

Glasilo je po 7. točki prvega odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72) in mnenju sekretariata za informacije SRS, 421/72 prosto plačila prometnega davka.